

В. БЕЛЯЄВ, М. РУДНИЦЬКИЙ

Тід чужими
прапорами

В. БЕЛЯЄВ, М. РУДНИЦЬКИЙ 6 43

Під чужими прапорами

Малюнки
В. ГРИГОР'ЄВА
К. ПОЛЯКОВОЇ

РАДЯНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК
КИЇВ-1956

Д-К ІМ. ІЛЬИЧА
Красная Евзория

ПЕРЕДМОВА

Довгий і складний шлях пройшов український народ у боротьбі за своє соціальне і національне визволення. Разом з великим російським народом мужнів і загартовувався український народ у революційних битвах проти жорстокого душителя народів — царського самодержавства, проти поміщицького і капіталістичного гніту та експлуатації. Спільними зусиллями відстоювали російський і український народи незалежність своєї країни від поневолення іноземними загарбниками. З допомогою російського народу український народ здійснив свою віковічну мрію — створення дійсно вільної, суверенної національної держави, яка зайняла видатне місце в братній сім'ї радянських республік.

Комуністична партія розгорнула прапор пролетарського інтернаціоналізму, під яким згуртувались народи нашої багатонаціональної Батьківщини в боротьбі за будівництво соціалістичного суспільства та захист його завоювань від зовнішніх ворогів, в боротьбі за побудову комунізму. Нерушима дружба народів СРСР — одне з найсерйозніших і найважливіших завоювань мудрої політики Комуністичної партії. Це з особливою силою було підкреслено на XX з'їзді КПРС, що недавно відбувся. «Комуністична партія, — говорив у звітній доповіді Центрального Комітету КПРС XX з'їздові партії М. С. Хрущов, — безупинно дбає про те, щоб міцніла і розвивалась братерська дружба між усіма народами Радянського Союзу, бо ця дружба є неохитна основа могутності радянського державного ладу».

Перемога ленінської національної політики в нашій країні знаменує собою торжество пролетарського інтернаціоналізму над буржуазним націоналізмом. Великий Ленін вчив, що буржуазний націоналізм і пролетарський інтернаціоналізм це дві непримиренно ворожі ідеології в національному питанні, які відповідають двом великим класовим таборам — буржуазії і пролетаріату.

Буржуазний націоналізм проповідує перевагу одних нації над іншими. Він прислугує політиці національного гноблення і поповнення народів, яку провадить імперіалістична буржуазія. Пролетарський інтернаціоналізм виражає ідеологію найпередовішого класу сучасності — робітничого класу, який послідовно бореться за свободу всіх народів, великих і малих. Пролетарський інтернаціоналізм виходить з визнання рівноправності всіх народів, захищає життєві інтереси трудящих усіх рас і націй. Всупереч лозунгові імперіалістів-загарбників «Розділяй і владарюй» — лозунгові, який лежить в основі національної політики всіх експлуаторських класів, пролетаріат свою політику в національному питанні ґрунтує на великому лозунгові «Пролетарі всіх країн, єднайтеся!».

Націоналізм — небезпечний ворог робітничого руху і визвольного руху всіх трудящих. Експлуаторські класи, задурманюючи свідомість трудящих отрутою націоналізму, мають на меті зробити робітників і всіх трудящих нездатними до революційної боротьби в ім'я своїх класових інтересів і, тим самим, зміцнити панування експлуаторів. «Поміщицький і буржуазний націоналізм, — застерігав В. І. Ленін, — намагається цькуванням «іногородців» роз'єднати і розбестити робітничий клас, щоб легше було приспати його»¹.

Крім того, широкомовними фразами про «загальнонаціональні інтереси» буржуазія намагається приховати свої класові цілі в конкуренції з буржуазією інших національностей за ринки збуту і сировини, за сфери прикладання своїх все зростаючих капіталів.

Епоха імперіалізму, в яку світ вступив в кінці ХІХ — на початку ХХ століття, з надзвичайною силою загострила класові суперечності між експлуаторами і експлуатованими. З страху перед пролетарською революцією, що наближалася, буржуазія намагалася паралізувати міжнародний революційний рух робітничого класу шляхом розпалювання національної ворожнечі, шляхом пропаганди войовничого націоналізму. Одноразово буржуазно-націоналістичну пропаганду використовували експлуаторські класи різних національностей в їх запеклій конкуренції за «сфери впливу» на земній кулі. В 1913 році, напередодні першої імперіалістичної світової війни 1914—1918 років, В. І. Ленін відзначив, що основним фактом сучасності є «войовничий буржуазний націоналізм, який отупляє, роз'єднує робітників, щоб вести їх на поведи буржуазії»².

Рішуче виступаючи проти шкідливішого для справи боротьби за перемогу пролетарської революції, боротьби за комунізм в нашій країні отрутного дурману великоросійського шовінізму, В. І. Ленін неоднора-

¹ В. І. Ленін. Твори, том 20, стор. 90.

² В. І. Ленін. Твори, том 20, стор. 9.

зово вказував і на реакційний характер українського буржуазного націоналізму, який намагався всіма засобами розірвати найтісніші братні зв'язки українського й російського народів, «таких близьких і мовою, і місцем проживання, і характером, і історією»¹, який зраджував національні інтереси українського народу і готовий був прислужувати і дійсно прислужував усім, хто тільки виступав на придушення революційного руху на Україні.

Український буржуазний націоналізм є ідеологією і політикою української буржуазії. Соціальною базою українського буржуазного націоналізму були в експлуаторському суспільстві всі прошарки міської і сільської буржуазії, починаючи від крупних капіталістів — власників великих промислових підприємств і кінчаючи найбільш численним при капіталізмі прошарком буржуазного класу — куркульством. Економічна ж основа росту українського буржуазного націоналізму в епоху імперіалізму — загальна для буржуазії будь-якої національності, а саме, посилення імперіалістичної конкуренції за ринки збуту і сировини.

Буржуазно-націоналістичні «ідеологи» і, насамперед, заклятий ворог українського народу М. Грушевський, маючи на увазі інтереси виключно української буржуазії, створили цілий ряд брехливих «теорій», які намагалися прищепити українському народу. Так виникли теорії «безкласовості», «безбуржуазності» української нації, «єдиного погоку» в історичному розвиткові українського народу. Ці побрехеньки українських націоналістів були спрямовані на примирення класової боротьби, що роздирала українську буржуазну націю. Розуміючи, що справжня сила українських робітників і трудящого селянства полягала в їх спільній революційній боротьбі проти експлуаторів разом з усіма трудящими Росії, українські буржуазні націоналісти намагалися будь-що підірвати союз, дружбу українського народу з іншими народами і, перш за все, з великим російським народом. Цим підступним цілям служили буржуазно-націоналістичні «теорії» «виключності», «відрубності» історичного шляху українського народу від історичних шляхів російського і білоруського народів.

Навіть справедливою ненависть українського народу до царського самодержавства, до російських капіталістів і поміщиків українська буржуазія намагалась використати в своїх класових інтересах. «Ідеологи» української націоналістичної буржуазії в своїх писаннях облудно отожднюють царизм, російських капіталістів і поміщиків з російським народом в цілому.

В. І. Ленін ще в 1913 році викрив зрадницькі по відношенню до справи соціалізму проповіді «націоналістичних міщан», українських

¹ В. І. Ленін. Твори, том 25, стор. 71.

«націонал-соціалістів» Юркевича, Донцова і К°. На противагу антинародним писанням українських буржуазно-націоналістичних «ідеологів» В. І. Ленін з усією силою підкреслював величезне значення для соціального і національного визволення українського народу його союзу з найпередовішим у світі за своєю революційністю російським пролетаріатом. «При єдиній дії пролетарів великоруських і українських, — писав В. І. Ленін, — вільна Україна можлива, без такої єдності про неї не може бути й мови»¹. Познайомившись з контрреволюційною писаниною Грушевського, який паплюжив революційних представників українського народу за їх участь у загальноросійському революційному русі, В. І. Ленін звернув увагу на реакційний характер таких поглядів Грушевського².

Українська буржуазія, прагнучи до монопольної експлуатації українських робітників і селян, бачила, що одній їй не справитись з революційним рухом трудящих. Тому українські буржуазні націоналісти проводили догідницьку політику по відношенню до царського самодержавства, тому українські буржуазні націоналісти орієнтувалися на сили іноземних імперіалістів. Фальшиві фрази про «вільну», «самостійну» Україну у всіх буржуазно-націоналістичних «ідеологів» насправді прикривали огидну торгівлю багатствами України, яку українські буржуазні націоналісти намагалися продати іноземним імперіалістичним державам.

Зокрема, у виправдання та ідеологічне «обґрунтування» цієї торгівлі «своєю» батьківщиною українські буржуазні націоналісти, і серед них одним з найперших Грушевський, висунули на початку ХХ сторіччя теорію «українського П'ємонту». Згідно з цією «теорією» пригноблена австро-угорською монархією Галичина, в якій панував колоніальний режим, залишки кріпосництва і класовий гніт польських та українських поміщиків і буржуазії, нібито являла собою центр боротьби за об'єднання всіх українських земель. «Теорія» «українського П'ємонту» виражала імперіалістичні прагнення австро-угорської монархії до загарбання всієї України. Пропагуючи цю «теорію», українські буржуазні націоналісти діяли як прямі агенти Габсбурзької монархії, тобто Австро-Угорщини.

В той час, як широкі маси трудящих Галичини, прагнучи до зв'язування з своїми братами — трудящими Наддніпрянської України, сподівалися на підтримку і допомогу в революційній боротьбі з боку великого російського народу, українські буржуазні націоналісти, щоб придушити революційний рух трудящих, шукали підтримки у реакцій-

¹ В. І. Ленін. Твори, том 20, стор. 14.

² Див. «Ленинский сборник», том XXX, стор. 25—26.

них панівних класів Австро-Угорщини та їх спільника — кайзерівської Німеччини.

Українські націоналістичні ватажки в Галичині ще в 1890 році перед австрійським намісником графом Бадені зобов'язалися активно допомагати ідеологічній підготовці війни проти Росії. На протипагу націоналістам великий син українського народу І. Я. Франко, висловлюючи думку трудящих мас Галичини, заявляв в одній із своїх праць: «Ми любимо великоруський народ і бажаємо йому всіякого добра...»¹.

Всупереч холопському захопленню, яке проявляли українські буржуазні націоналісти до буржуазних порядків монархічної Австрії, Великий Каменяр сміливо писав: «Ми не забуваємо і не сміємо забувати, що головна сила, головне ядро нашого народу є в Росії, а не в Австрії, що там повстали (виникли.— В. С.) і працювали та й працюють найбільші таланти нашого письменства, найкращі робітники нашої науки, що там, а не в Австрії, помімо усяких тисків виросло найкраще з усього, чим може повеличатися наша духовна скарбниця, що, натомість, у Австрії, помімо хваленої опіки (вона на дуже сорокатім коні їздила) деревце нашого духового і політичного життя вишло мізерною карлючкою, покритою поростами та грибами, а зате дуже рідкими і дрантивими плодами»².

Своє антинаціональне нутро відкрито показали українські буржуазні націоналісти в Галичині тоді, коли почалася перша світова імперіалістична війна. Вони відверто декларували свою рабську відданість австрійській монархії, проголосивши віроповідницький лозунг: «Будемо передусім австріяками».

Українські буржуазно-націоналістичні партії вирішили, що вже не варто в таких умовах підтримувати для задурманення народних мас навіть видимість якихось розбіжностей між собою, а що, навпаки, кращим буде об'єднатися проти революційного руху народних мас, який посилювався в роки імперіалістичної війни. В Галичині була створена єдина організація української націоналістичної буржуазії «Головна українська рада» — ГУР, пізніше переіменована в «Загальну українську раду» — ЗУР.

Холопська служба шпигунської організації ГУР — ЗУР не раз відзначалася вищими австрійськими властями і верховним командуванням армії. Так, 2 жовтня 1915 року міністр внутрішніх справ Австро-Угорщини оголосив спеціальним наказом подяку ЗУР за її старанність в доборі адміністраторсько-окупаційних кадрів для загарбаних

¹ І. Франко. «Про російську літературу (статті і висловлення)», Львів, 1947 р., стор. 59.

² Журнал «Життя і слово», кн. III, вересень 1896 р., стор. 166.

тимчасово австро-німецькими військами районів України. 19 березня 1916 року верховний головнокомандуючий австрійської армії ерцгерцог Фрідріх прийняв у своїй штаб-квартирі керівників ЗУР К. Левицького і М. Василька (холопське прислужування цього останнього перед австрійською монархією було, між іншим, відзначено ще раніше наданням Василькові титулу барона).

Українські буржуазні націоналісти, об'єднані в ГУР, в перші ж дні світової війни випустили своє звернення. «Перемога австро-угорської монархії буде нашою перемогою», демагогічно твердили зрадники українського народу. Одночасно з старанним виконанням шпигунських завдань австрійської розвідки зрадницька ГУР через своїх уповноважених у Берліні Є. Левицького і Д. Донцова підтримувала якнайтісніші зв'язки з правлячими колами Німеччини.

За завданням австрійської розвідки, ГУР організує головним чином для шпигунсько-диверсійної роботи в Росії деґіон «Українських січових стрільців» (немовби прообраз гітлерівської дивізії СС «Галичина», створеної в 1943 році!). Формування цього легіону ГУР доручила К. Трильовському, який гучно іменував себе «українським військовим міністром». Після короткотермінового навчання 600 «стрільців» поодиноці та невеликими групами були перекинуті через фронт в тили російської армії для збирання шпигунської інформації.

Австрійська розвідка в роки першої світової війни створила ще одну шпигунську організацію з українських буржуазних націоналістів. Той же самий таємний агент австрійської розвідки — український націоналіст К. Левицький, який очолював ГУР, організує на кошти австрійських і німецьких імперіалістів так званій «Союз визволення України» — СВУ. На чолі «союзу» був поставлений платний агент Австро-Угорщини Басок-Меленевський. Націоналістичні запроданці з СВУ вели націоналістичну пропаганду в таборах військовополонених російських солдатів, переважно українського походження. Зрадники свого народу — українські націоналісти намагалися схилити на шлях зрадництва полонених українців. Однак довготривалі зусилля «агітаторів» СВУ ганебно провалились.

В. І. Ленін у 1917 році писав з цього приводу, маючи на увазі провал української націоналістичної пропаганди в одному з таборів військовополонених, де знаходилося 27 тисяч українців з Росії: «Німці влаштовують табори за націями і всіма силами відколюють їх від Росії; українцям підіслали спритних лекторів з Галичини. Результати? Тільки, мовляв, 2000 були за «самостійність» (самостійність в розумінні більше автономії, ніж сепарації) після місячних зусиль агітаторів! Всі інші, мовляв, впадали в люті при думці про відокремлення від Росії і перехід до німців або австрійців.

Факт знаменний! Не вірити не можна. 27 000 — число велике.

Рік — строк великий. Умови для галицької пропаганди — архісприятливі. І все ж близькість до великорусів брала гору!»¹.

Ідеологом буржуазно-націоналістичної зграї, яка оформила СВУ, був давній німецький агент Грушевський. Останній в своїх «творах» пропагував орієнтацію на західноєвропейські імперіалістичні країни, передусім — на Австрію і Німеччину, і брехливо твердив, що український народ нічого спільного з російським народом не має. Такі твердження були спрямовані не тільки на виправдання зрадництва українських буржуазних націоналістів, але й одноразово на виправдання загарбницьких планів німецького імперіалізму на Сході. Не випадково сфальсифікована «пронімецька» «Історія України» Грушевського була перекладена в 1915 році на німецьку мову. Саме тоді І. Я. Франко зауважив в одному з своїх листів: «Не знаю, чи дуже потрібно на різних языках товкти і перемелювати фальшиві. (підкреслення Франка.— В. С.) історичні конструкції проф. М. Грушевського, яких слабкість і нетривкість уже тепер відчуває кожний історик»². Контрреволюційна писанина Грушевського прислужувала і прислужує лише зрадникам українського народу — буржуазним націоналістам та їх імперіалістичним хазяям. Тому націоналістичні послідовники «теорій» Грушевського такі, як Донцов, Дорошенко та інші, роблячи жалюгідні спроби виправдати зрадницьку роль українських буржуазних націоналістів, ґрунтували і ґрунтують свої «аргументи» до цього на брехливих положеннях Грушевського.

Отже, український буржуазний націоналізм, українські буржуазні націоналісти уже перші сторінки своєї чорної історії заплямували зрадництвом по відношенню до українського народу. Ще більше посилилась зрадницька діяльність українських буржуазних націоналістів після утворення, внаслідок перемоги Великої Жовтневої соціалістичної революції, Української радянської держави. Українські буржуазні націоналісти, не маючи ніякої підтримки в народі і прагнучи повернути до влади поміщиків і капіталістів, продавали Україну з її народом і всіма природними багатствами гуртом і вроздріб іноземним імперіалістичним державам.

Так оформився український контрреволюційний буржуазний націоналізм, який остаточно відмовляється від думки про можливість використання українських трудящих мас для створення «самостійної», «соборної» України, де б верховодили і монополюно експлуатували робітників і селян українські капіталісти, поміщики, куркулі. Недобитки українських буржуазних націоналістів з тих пір усі свої маячні мрії про знищення влади трудящих на Радянській Украї-

¹ В. І. Ленін. Твори, том 35, стор. 223.

² Архів Ів. Франка, № 489, Відділ рукописів Інституту літератури АН УРСР.

ні пов'язували і пов'язують з планами імперіалістичних держав ліквідувати шляхом кривавої війни Радянську владу в СРСР, відновити тут владу капіталістів і поміщиків, взагалі — перетворити нашу країну в колонію імперіалістичних хижаків. Українські націоналістичні заироданці цілком вдовольняються роллю холоїв іноземних імперіалістів.

В залежності від політичної міжнародної обстановки, в залежності від того, яка імперіалістична країна висувається наперед у таборі світової антирадянської реакції, українські буржуазні націоналісти були українсько-польськими, українсько-німецькими і зараз стають українсько-американськими націоналістами. А взагалі, мабуть, немає у світі такої розвідки імперіалістичної держави, якій би по-холопському не прислугували українські буржуазні націоналісти! Націоналістичні зрадники українського народу були слухняним знаряддям в руках і польської дефензиви, і румунської сигуранци, і німецько-фашистського гестапо, і італійсько-фашистської оври, і англійської інтелідженс сервіс, і американської сі-ай-сі! Згадуються презирливі, гнівні слова Великого Кобзаря Т. Г. Шевченка, який, тавруючи українських панів — предків сучасних націоналістичних мерзотників, писав:

За шмат гнилої ковбаси
У вас хоч матір попроси,
То віддасте.

Взагалі вся історія українського буржуазного націоналізму — це суцільний ланцюг зрадництва і найжахливіших злочинів, а українські буржуазні націоналісти — це найлютіші і найпідліші вороги українського народу.

* * *

З деякими сторінками історії запродавства українських буржуазних націоналістів іноземним імперіалістам, історії кривавих злочинів та зрадницької діяльності українських буржуазних націоналістів знайомить ця книга. Її автори — львівські письменники Володимир Беляєв і Михайло Рудницький.

Письменник В. Беляєв уже відомий в радянській літературі як автор трилогії «Стара фортеця». Складний шлях життя пройшов М. Рудницький, нині один з найстаріших професорів Львівського державного університету ім. І. Я. Франка. Все життя перебуваючи у Львові, Рудницький довгі роки співробітничав в українській націоналістичній пресі, з якою потім рішуче порвав. Він своїми очима бачив підлі й огидні діяння багатьох ватажків українських буржуазних націоналістів. Власні спостереження М. Рудницького наочно показали йому, що шлях, яким ішли і йдуть українські буржуазні націоналісти — це шлях зради своєму народові. Глибоко усвідомивши з роками антинародну сутність

українського буржуазного націоналізму, Рудницький і став одним з авторів цієї книги.

Тема книги, звичайно, не нова в нашій літературі. Тільки за останні роки в світ вийшли брошури М. Бажана, Б. Дудикевича і Я. Вітошинського, Ол. Полторацького, М. Рубача, збірник памфлетів Ю. Смолича під назвою «Вороги людства та їх найманці», опубліковано ряд газетних і журнальних статей. В. Руднев, В. Осечинський, М. Герасименко і Б. Дудикевич написали й опублікували ряд монографічних досліджень. Всі ці роботи, зачіпаючи з різних боків, звужуючи або поширюючи обсяг теми, викривають більш або менш вдало підлу роль українських буржуазних націоналістів — найманців міжнародних імперіалістів.

Не можна також не згадати пристрасні, убивчо-саркастичні памфлети Ярослава Галана, який затаврував українських жовтоблакитників як «людей без батьківщини».

І все ж В. Беляєв і М. Рудницький створили оригінальну книгу про українських буржуазних націоналістів. Лише темою та ідейною спрямованістю їх книга об'єднується з своїми попередниками. Але ні формою викладу матеріалу, ані, в значній мірі, змістом автори книги «Під чужими прапорами» не повторюють інших авторів.

Як і Галан, як і Смолич, Беляєв і Рудницький пишуть памфлети, проте літературний стиль, побудова, форма памфлетів, які складають цю книгу, цілком оригінальні. Якщо памфлети Галана просякнуті полум'яною емоціональністю їх автора, якщо для памфлетів Смолича характерна бойова журналістично-газетна форма викладу, то більшість памфлетів книги «Під чужими прапорами» написана в історико-публіцистичному стилі.

Яскраво виражена документальність — характерна риса памфлетів В. Беяєва і М. Рудницького. В їх книзі широко використані матеріали джерел, що виникли у ворожому нам гадючому кублі українських буржуазних націоналістів.

Викриваючи підле і огидне обличчя українського буржуазного націоналізму, В. Беляєв і М. Рудницький користуються матеріалами націоналістичної преси різних років, протоколами і стенограмами з'їздів і засідань оунівців, листуванням українських націоналістів, великих і малих за масштабами своєї злочинної діяльності, з гітлерівцями, «великими і малими».

Показуючи одну з чорних сторінок історії українських буржуазних націоналістів, коли вони вірою і правдою прислужували німецько-фашистському гестапо, В. Беляєв і М. Рудницький цитують уривки з гітлерівської преси, з документів німецького міністерства закордонних справ часів панування фашизму в Німеччині, залучають матеріали Нюрнберзького процесу над гітлерівськими воєнними злочинцями,

свідчення битих гітлерівських вояків, які були захоплені в полон Радянською Армією. Певне місце в книзі «Під чужими прапорами» займають матеріали Львівського обласного архіву, документи Комуністичної партії Польщі, листівки радянських партизанів періоду Великої Вітчизняної війни радянського народу 1941—1945 років.

Всі документи, які наводяться в цій книзі, в тому числі й документи, що виникли в таборі українських націоналістів, викривають жовто-блакитних «самостійників» як підступних злочинців і мерзенних зрадників українського народу. Значна частина цього документального матеріалу публікується вперше в нашій літературі.

Кожен з дванадцяти памфлетів, які складають цю книгу, являє собою мовби окремих розділ в кривавій історії українського буржуазного націоналізму.

Правда, автори книги дещо обмежили свою розповідь і хронологічно і територіально. Так, лише мимохідь згадуючи про зрадницьку діяльність українських націоналістів під час першої світової війни, а також в роки громадянської війни радянського народу, трохи більше розповідаючи про націоналістичних зрадників в роки панування на території західних областей України панської Польщі, основну увагу Беялев і Рудницький приділяють викриттю злочинної діяльності оунівців в період німецько-фашистської окупації Української РСР. Автори в своїй розповіді в основному не виходять за межі західних областей України.

Багато сторінок книги присвячено місту Львову, який націоналістичні зрадники українського народу після загарбання Західної України панською Польщею у 1920 році обрали центром своєї антирадянської діяльності.

Українські буржуазні націоналісти на Західній Україні стали вірними слугами польського фашизму, підтримуючи його найреакційніші заходи у внутрішній і зовнішній політиці. Викриваючи підлу політику прислугування польським фашистам з боку української націоналістичної буржуазії на Західній Україні, Л. М. Каганович у звіті на X з'їзді КП(б)У в листопаді 1926 року відзначив «перехід до польської орієнтації впливової буржуазної організації на Західній Україні — УНДО (Українське національно-демократичне об'єднання)». Трудящі ж маси Західної України виступали проти зрадництва українських буржуазних націоналістів, не вірили їхній облудній демагогії. Таке ставлення трудящих мас українського народу до націоналістичних зрадників дуже виразно засвідчив відомий український письменник Василь Стефаник. В 1927 році Стефаник говорив борзописцям органу УНДО — газетки «Діло»: «Яке щастя, що наш мужик не слухає вас, а має свій розум, твердий, як той п'ястун, що підкладає під голову замість подушки. Хто вам казав, що наше село підписується під вашими програ-

мами та резолюціями? Воно чує носом через усі перелази, що за вашими нібито масними словами ховається бажання знайти спільну мову з польськими панами. Воно знає, що як довго існуватиме панська Польща, наш селянин не одержить від неї землі. А без землі йому — камінь на шию і просто у воду. Землі йому не дасть і не продасть ніхто, а він мусить сам собі її взяти. Революція на Великій Україні показала, коли і як це робиться... Та єдина Україна, яка існує у світі, створена не вашими з'їздами і не вашими статтями. Але ми, мужики, не боїмося більшовиків, бо всі ми більшовики в душі...»¹.

Підступні маячні мрії і плани західноукраїнських націоналістичних мерзотників щодо СРСР та його невід'ємної складової частини — Радянської України викривав у ті часи також письменник-революціонер Ярослав Галан. «Похід на Схід, повалення робітничо-селянської влади і встановлення диктатури «своєї» буржуазії, це на сьогодні молитва західноукраїнських фашистів,— писав Галан у 1932 році,— її голосять на всі лади: інакше «Діло», інакше «Громадський голос», та все воно зводиться до одного: дикій непогамованій зненависті до пролетарського руху й до СРСР»².

Холопствуючи перед правителями панської Польщі, виконуючи завдання польської дефензиви (охранки), українські буржуазні націоналісти в той же час підтримували тісний контакт з німецько-фашистським гестапо. На території Німеччини була сформована ОУН (організація українських націоналістів), яка зарекомендувала себе як міжнародна банда шпигунів і диверсантів. «Хрещеним батьком» ОУН був вождь німецьких фашистів, людожер Гітлер.

Українські фашисти докладали всіх зусиль, щоб не відстати у кривавій діяльності від свого «хрещеного тата»!

Програму терору і вбивств організація українських націоналістів стала здійснювати після 1929 року. В. Беляєв і М. Рудницький наводять свідчення одного з керівників гітлерівської розвідки Ервіна Штольце, який, виступаючи як свідок на Нюрнберзькому процесі головних воєнних злочинців гітлерівської Німеччини, вказав, що ватажки ОУН Мельник і Бандера були давніми німецькими агентами.

Націоналістичні запродавці побачили у фашистській Німеччині головну силу міжнародної реакції. Тому свої безглузді надії на встановлення влади експлуататорів на Радянській Україні українські буржуазні націоналісти, після захоплення Гітлером влади в Німеччині в 1933 році, стали, головним чином, пов'язувати з німецьким фашизмом.

Великі уривки в цій книзі наводяться з людиноненависницького

¹ В а с и л ь С т е ф а н и к. «Публіцистика», Київ, 1953 р., стор. 56.

² Журнал «Вікна», № 7—8, 1932 рік.

документа, написаного присяжними літераторами з бандитської зграї Мельника і Бандери. Цей документ під назвою «Боротьба і діяльність ОУН під час війни» був складений напередодні нападу фашистської Німеччини на Радянський Союз як програма поведінки українських націоналістів на окупованій території.

«Військову окупацію України третьою державою... не вважати ворожою і ніяких перешкод їй не чинити... Союзник повинен побачити і визнати наші організаційні таланти, зрозуміти значну користь, яку він може здобути з нашої діяльності». От так, по холопському визначали свою лінію поведінки по відношенню до гітлерівської Німеччини українські буржуазні націоналісти.

Зате відносно «національних меншостей» керівництво ОУН прямо рекомендувало «ліквідувати небажані польські, московські та єврейські елементи».

Німецькі фашисти широко використовували послуги українських націоналістів в справі підтримання кривавого окупаційного режиму, встановленого на тимчасово захопленій території УРСР.

З памфлета «Розділяючи і владарюючи» цієї книги читач дізнається про мерзенну роль, яку виконувала на службі у гітлерівців так звана «українська» поліція, «Український національний комітет» і «Український крайовий комітет», очолювані старими націоналістичними зрадниками українського народу Кубійовичем і Паньківським. Читач довідається про те, як навіть спеціальні посвідчення, так звані «кеникарти», що видавалися українськими націоналістами населенню окупованого німецькими фашистами Львова, підступно використовувалися для справи систематичного, планомірного винищення радянських людей.

Страхітливі дні німецько-фашистської окупації Львова встануть перед читачем з памфлета «Таємниця «Вульки». Згідно з чорними списками, складеними українсько-націоналістичними виродками, гестапівці провадять масове фізичне винищення кращих представників інтелігенції міста. Особливо пам'ятна ніч з 3 на 4 липня 1941 року, коли гітлерівці вбили 36 значних учених Львова. Не можна без здригання і ненависті до гітлерівських фашистів та їх холоуів — українських націоналістів читати сторінки книги, які описують трагедію тієї ночі.

Уже давно спростована казка про те, що, мовляв, бандерівці вели збройну боротьбу з німецько-фашистськими загарбниками. Ще в доповіді на VI сесії Верховної Ради УРСР 1 березня 1944 року товариш М. С. Хрущов говорив:

«Коли спитати в українсько-німецьких націоналістів, скільки знищили вони німецьких окупантів, пустили під укіс німецьких ешелонів, скільки вони висадили в повітря мостів, щоб не дати загарбникам можливості перевозити зброю для поневолення і знищення українського народу,— вони нічого відповіді не зможуть».

В літературі вже опубліковано чимало документів, які розкривають брехливість тверджень оунівців про їх боротьбу з німецько-фашистськими військами. В. Беляєв і М. Рудницький наводять деякі нові документи, які показують активне співробітництво українських націоналістичних банд з німецько-фашистським гестапо. Читач дізнається про переговори одного з відомих націоналістичних бандитів Бульби-Боровця з шефом СД Волині і Поділля Пцієм, про переговори представника центрального керівництва ОУН Герасимовського з криміналь-комісаром охоронної поліції Бено Паппе. Українські націоналісти і гітлерівці спільно виступали проти справжніх патріотів — радянських партизанів. На совісті українських фашистів лежить убивство відважного сина радянської Батьківщини, Героя Радянського Союзу Миколи Кузнецова. Автори цієї книги повністю наводять текст документа, який викриває це підле зlodіяння українських націоналістів. В книзі розповідається також про багаточисленні факти масових убивств мирного населення Західної України українськими націоналістичними бандами в дні німецько-фашистської окупації.

В памфлеті «Рятівники «Третьої імперії» вперше в нашій літературі розказані ганебні подробиці створення есесівської дивізії «Галичина», яка була сформована на території Західної України.

Надзвичайно наочною уявляється підла зрадницька роль українського буржуазного націоналізму, коли прослідкувати за розвитком політичної кар'єри націоналістичних «провідників». Навіть з тих (достатньо багатих, хоч і далеко не повних) відомостей, які подаються у цій книзі, про Дмитра Донцова, Андрія Мельника, Степана Бандеру, Євгена Коновальця, Кубійовича, Бульбу-Боровця читач побачить, що ватажки українських буржуазних націоналістів — це мерзенні політичні бандити, які зрадництво зробили своїм фахом.

В книзі показані також націоналістичні виродки менших рангів. Зокрема, «династія шпигунів» — представників сімейства Барвінських виступає немовби загальним уособленням зрадницької ролі українського буржуазного націоналізму, основний принцип якого з відвертою динічністю був виголошений в газеті «Український націоналіст»: «Український націоналізм не рахується з ніякими загальнолюдськими засадами солідарності, справедливості, милосердя й гуманізму. Всякий шлях, який веде до найвищої мети, є нашим шляхом, не дивлячись на те, чи будуть це інші називати героїзмом або підлістю».

Окремо зупиняються В. Беляєв і М. Рудницький на викритті чорних діянь Ватікану та його агентів на західноукраїнських землях. В памфлеті «Під чорними крилами Ватікану» узагальнюється вже відомий у літературі матеріал, а також наводяться деякі нові відомості про зрадницьку діяльність уніатського митрополита Андрія Шептицького та його підручних. Незаперечні справжні факти, які подаються

у цій книзі, ще раз спростовують націоналістичні легенди про Шептицького як про аполітичного «душепастиря» з ореолом «святого».

Брудними, підлими ділами «вславив» свою довголітню «діяльність» на території України також зрадник українського народу і політичний шахрай в повівській рясі Степан Скрипник — Мстислав, який нині виголошує свої людиноненависницькі проповіді на американському континенті. Чорний життєвий шлях цього запроданця показаний в памфлеті «Сліди каналії».

Останній памфлет цієї книги «Перевертні на службі у нових хазяїв» розповідає про зрадницьку діяльність українських націоналістів в період після закінчення другої світової війни. На жаль, підлі криваві злочини націоналістів у післявоєнний час, коли вони встали на службу до американського імперіалізму, не висвітлені з достатньою повнотою. Їх активну діяльність у підготовці третьої світової війни В. Беляєв і М. Рудницький, головним чином, зводять лише до... проголошення всіляких промов, які закликають до війни. В зв'язку з цим варто нагадати, що в дійсності, переметнувшись з-під гітлерівського фашистського прапора і ставши під прапор американських імперіалістів, українські буржуазні націоналісти продовжували і продовжують свою чорну злочинну діяльність проти українського народу. Бандерівські бандити і після перемоги Радянської Армії над фашистською Німеччиною намагалися продовжувати свої злочинства. Самі автори цієї книги побіжно згадують деякі окремі факти таких злочинств, коли розповідають про криваві «діяння» українських націоналістів під час німецько-фашистської окупації України. Відщепенці свого народу, націоналістичні мерзотники вбивствами радянських активістів, чесних робітників, колгоспників та інтелігенції хотіли залякати населення Західної України, яке твердо стало на шлях Радянської влади. Склалися націоналістичні банди в основному з колишніх куркулів. В. І. Ленін ще в 1918 році говорив: «Куркуль шалено ненавидить Радянську владу і готовий передусити, перерізати сотні тисяч робітників»¹. Ці слова повністю відносяться і до західноукраїнського куркульства, яке, прикриваючись прапором націоналізму, виступило проти Радянської влади — влади трудящих і організувало бандерівські банди. Доля націоналістичних злочинців, які вели у післявоєнний період на території Західної України свою злочинну діяльність, добре відома. Народ, що вступив на шлях вільного щасливого життя, до кінця розгромив їхні мерзотні банди.

Багато фактів страхітливих злодіянь, які вчинили бандерівські бандити над радянськими людьми, виявилось на відкритих судових процесах над оунівцями, що відбулися у Львові, Дрогобичі, Тернополі, Стрії, Чорткові декілька років тому. Під час цих процесів підсудні

¹ В. І. Ленін. Твори, том 28, стор. 37.

націоналістичні мерзотники відверто засвідчили свої зв'язки з американською розвідкою.

Іноземні імперіалісти стараються широко використовувати для шпигунської і диверсійної роботи проти СРСР і країн народної демократії недобитки українських буржуазних націоналістів за кордоном. Але, не маючи ніякої опори серед народу Радянської України, буржуазно-націоналістичні агенти, яких таємно закидають на нашу територію іноземні розвідки, як правило, провалюються і знешкоджуються радянськими органами.

В той же час ряд заходів Радянського Уряду, про що розповідається в памфлеті «Напередодні кінця», розкривають справжній гуманізм радянської влади, яка надала можливість колишнім учасникам націоналістичних банд повернутися до трудової діяльності. Послідовний гуманізм радянської влади особливо наочно виявився в Указі Президії Верховної Ради СРСР від 17 вересня 1955 року. Амністія згідно з цим Указом «тих радянських громадян, які в період Великої Вітчизняної війни 1941—1945 рр. по малодушності або несвідомості опинилися залученими у співробітництво з окупантами» відкриває широкий шлях для повернення на батьківщину до праці на благо свого народу також і тим людям, яких у свій час затягнули до своїх бандитських зграй ватажки українських буржуазних націоналістів.

Побіжно В. Беляєв і М. Рудницький показують боротьбу трудящих мас Західної України проти іноземних імперіалістів та їх слуг — українських буржуазних націоналістів. В книзі є дуже яскраво написаний памфлет «Втеча з цитаделі», що розповідає про патріотичний подвиг простої української дівчини Івонни Маківчук. Коротко розповідається також про бойову діяльність Народної гвардії імені Івана Франка, яка боролась проти гітлерівських загарбників в окупованому фашистами Львові. Однак великого відображення тема боротьби українського народу проти його ворогів не знайшла в цій книзі. Автори книги не приділили належної уваги визвольній боротьбі трудящих Західної України за своє соціальне і національне визволення. Між тим, трудящі Західної України взагалі і, зокрема, міста Львова мають значні революційні традиції. Адже відомо, що львівські робітники одними з перших в Західній Україні піднялися на боротьбу проти гнобителів за сигналом Великої Жовтневої соціалістичної революції. Взимку і влітку 1918 року у Львові прокочується хвиля робітничих страйків проти імперіалістичної війни за підтримання Країни Рад. Загальний страйк залізничників Львова відбувається в січні 1920 року, а в 1923 році — загальний страйк усіх львівських робітників. У 1923 та 1931 роках трудящі Львова проводять масові демонстрації. Серйозні виступи відбулися на львівських підприємствах у 1934 році. Нарешті, знамениті квітневі революційні події в 1936 році...

Керівником революційної боротьби трудящих виступала тоді Комуністична партія Західної України, що входила до складу Комуністичної партії Польщі.

В 1920—30-ті роки у Львові видаються прогресивні українські газети: «Сила», «Сельроб», журнал «Вікна», котрі викривали зрадницьку роль українських буржуазних націоналістів. У Львові в цей період жили і боролись за возз'єднання західноукраїнських земель з Радянською Україною, викривали і таврували українських націоналістичних зрадників письменники-революціонери Олександр Гаврилюк, Степан Тудор, Ярослав Галан, Петро Козланюк, Кузьма Пелехатий. При їх діяльній участі у Львові проходив масовий антифашистський конгрес на захист культури в травні 1936 р., який залишив помітний слід у боротьбі трудящих Західної України за возз'єднання з УРСР, складовою частиною великого Радянського Союзу.

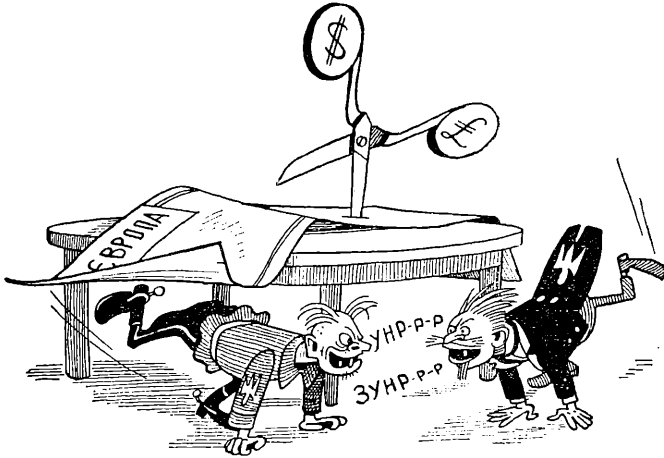
Багато пишуть В. Беляєв і М. Рудницький у своїй книзі про міжусобиці в таборі українських націоналістів. Найбільше автори книги спиняються на гризні двох бандитських груп: Степана Бандери — з одного боку, і Андрія Мельника — з другого боку.

Шкода тільки, що В. Беляєв і М. Рудницький, по суті, залишають читача в нерозумінні з приводу справжньої причини цієї гризні. Що означає насправді ця війна мишей і жаб у націоналістичному коді? Вона означає боротьбу розвідок різних імперіалістичних держав, що стояли і зараз стоять за плечима різних угруповань українських буржуазних націоналістів. Адже оунівці навіть ще тоді, коли вони прислужували німецькому гестапо, одноразово були агентами американської, англійської та інших іноземних розвідок. Міжусобиці серед українських націоналістичних лакеїв відображають імперіалістичні протиріччя їхніх хазяїв.

В цілому ж цікаво викладений матеріал цієї книги закликає посилити пильність до підступів імперіалістичних паліїв нової світової війни та їх агентури — буржуазних націоналістів усіх мастей та інших зрадників. Ганебний чорний шлях зради, яким завжди йшов і йде український буржуазний націоналізм, постане перед очима читача з сторінок книги В. Беяєва і М. Рудницького. Це яснішою стане ворожа радянському народові суть буржуазного націоналізму і його приреченість до остаточної загибелі.

Як говорив у своїй промові на Ювілейній сесії Верховної Ради РРФСР 29 травня 1954 року тов. О. І. Кириченко: «Хай біснуються вороги миру, демократії, соціалізму і дружби народів. Це біснування приречених. Сонце дружби і нерушимого братерства наших народів невгасиме».

В. С а р б е й.

БІЛЯ ДЖЕРЕЛ ЗРАДНИЦТВА

На сторінках багатомітової історії людства чимало позаликовано імен зрадників своєї батьківщини, а їх криваві вчинки затавровані як найганебніші злочинства. Серед цих зрадників українські буржуазні націоналісти можуть претендувати на одне з провідних місць.

Політичне і моральне обличчя цих зрадників народу розкрилось і під час першої світової війни. Українські націоналісти вже тоді вважали, що «самостійна Україна» може утворитись тільки внаслідок відокремлення її від Росії. І вони твердили, що таку операцію може з успіхом провести австро-німецька армія при їх допомозі. Спираючись на матеріальну підтримку німецького і австрійського генеральних штабів, вони створили для цієї мети так звану «Спілку визволення України».

Уже в перші дні війни львівські націоналісти підготували прокламації, схвалені австрійським командуванням, для розповсюдження серед українців по мірі того, як австрійська армія буде просуватись по території України. В цих прокламаціях Спілка визволення України закликала все українське населення за Збручем «сприяти всепереможній австрійській армії в її шляхетному змаганні визволити Ук-

раїну». Поряд з цим був заклик вступати в ряди Українських січових стрільців.

Українські січові стрільці являли собою військові формування, які склалися із синків української буржуазії та куркульства, вихованих націоналістичними зубрами Галичини.

Ідея такого войовничого легіону зародилась в головах діячів українських буржуазних партій ще задовго до того, як заgrimіли гармати першої світової війни. Провідники цих партій — депутати австрійського парламенту, адвокати, директори банків і католицькі священники були вірними слугами австрійського престолу, але, щоб закрити своє справжнє обличчя, вони з дозволу австрійського генерального штабу виступали під жовто-блакитними прапорами українських націоналістів. Вони розраховували на те, що українське населення Росії повірить, нібито на допомогу їм ідуть «земляки — визволителі».

Мерзенна роль українських січових стрільців стала особливо зрозумілою з початку Великої Жовтневої соціалістичної революції. Ці яничари підтримували контрреволюційні елементи, що намагалися задушити визвольний порив українського народу. Захищаючи класові інтереси поміщиків і капіталістів, вони допомагали Центральній Раді, очолюваній поміщиком Грушевським, буржуазному урядові Петлюри і Винниченка, які домагалися відокремлення України від Росії в час, коли вся Радянська Країна боролася проти білогвардійців та інтервентів.

Називаючи себе «самостійниками» — людьми, що не бажають союзу з Росією, українські націоналісти діяли спільно з найлютішим ворогом України царським генералом Денікіним, бо їх об'єднувала звіряча ненависть до революційних робітників і селян як українських, так і російських.

Безглузді завойовницькі плани українських буржуазних націоналістів закінчилися повним крахом: січові стрільці були вигнані з української землі разом з Петлюрою.

Останній варіант опереткового націоналістичного уряду на Україні був складений 20 жовтня 1918 року Директорією: до його складу ввійшли представники міської і сільської буржуазії.

Скороминущий гетьман Скоропадський утік уже в цей час до Берліна. В Галичині, після розпаду Австро-Угорської імперії, був створений буржуазний уряд так званої західноукраїнської народної республіки, що склався з тих

же самих членів австрійського парламенту, які відправили з австрійською армією на фронт січових стрільців для завоювання «самостійної України». А щоб ця «самостійність» пролунала, принаймні для реклами, недобитки націоналістичного уряду в Києві проголосили об'єднання двох республік — наддніпрянської і галицької, об'єднання, побудоване на піску, тому що і петлюрівці, і галицькі націоналісти, які претендували на керівну роль в цій фіктивній державі, почували, що земля все більше і більше вислизує з-під їх ніг.

22 жовтня 1918 року армія панської Польщі, озброєна американською буржуазією, захопила Львів. Уряд західноукраїнської народної республіки вирішив вислати до Парижа на мирну конференцію свою «надзвичайну місію». Таку саму місію вислала до Парижа націоналістична Директорія, що знаходилась у Києві.

Ватажки київських націоналістів, втікаючи від гніву народу, передусім понабивали свої кишені валютою, награбованою в різних банках. Вони надрукували сотні паспортів для закордонних поїздок і поперехрещували себе на дипломатів. Щоб підтримати свій авторитет у Парижі та в інших європейських столицях, націоналісти на весь голос кричали, що «українська національна» (тобто націоналістична) армія начебто з успіхом бореться проти більшовиків і незабаром оволодіє всією Україною.

Таким чином, із Києва і Львова до Парижа прямували одночасно дві «дипломатичні місії» націоналістів.

Серед бутафорських дипломатів були відомі наймити німецького імперіалізму, професійні шпигуни, а також і колишні царські чиновники.

Дипломати двох націоналістичних «урядів», виїжджаючи в Париж, розраховували на підтримку урядів країн Антанти в їх боротьбі проти більшовиків. «Більшовики винуваті у всьому», твердили націоналісти. Більшовики були «винні» в тому, що заборонили всяким самозваним гетьманам і отаманам будувати «самостійну Україну» з допомогою німецьких багнетів. Більшовики були «винні» в тому, що повиганяли з української землі німецьких загарбників — голову надію українських націоналістів у ті роки.

Формально київська і галицька делегації об'єдналися під одним паризьким дахом, але одностайність серед них існувала лише в одному: треба якнайскоріше дістати допомогу для антирадянської діяльності у вершителів долі нової Європи — паризьких «миротворців».

В керівних колах Паризької мирної конференції переважала думка, що українське питання занадто заплутане, і тому набагато краще розглядати окремо російське питання і окремо питання про Галичину як частину спадщини розваленої Австро-Угорської імперії. Ця точка зору посилила суперечки серед націоналістичних дипломатів з обох сторін Збруча. Вони звертались до урядів Франції, Англії і Сполучених Штатів Америки за допомогою, щоб відродити розбиту українським народом націоналістичну армію, і намагалися всякими викрутками приховувати, що їх уряди перестали фактично існувати і не користуються навіть найменшим впливом на українській землі, де все сильніше і сильніше зміцнювалась Радянська влада.

Збентежені тим холодом, який вони відчували в Парижі, українські «самостійники» почали прислухатись до «тверезих» порад усяких добре поінформованих у політиці дорадників. Одні із націоналістів пробували наблизитись до салонів бувших царських дипломатів, інші, за прикладом Петлюри, підлабузнювалися до польської шляхти, що нахвалялася давніми міцними зв'язками з французькою аристократією. Не дивно, що незабаром делегати київської і львівської «дипломатичних місій» почали підозрівати один одного у зраді.

Петлюрівці заявляли, що тільки вони мають право говорити від імені «соборної України». Галичани твердили, що питання про Східну Галичину належить виключно до їх компетенції, тому що вся ця територія — частина колишньої Австро-Угорщини.

Однак, їх дипломатичні заяви залишались без відповіді, і секретарі мирної конференції передавали їх в архів.

Через деякий час, коли стало ясно, що перед українськими націоналістами всі двері зачинені, в голові якогось радника Петлюри виникла ідея запросити на посаду голови петлюрівської місії в Парижі голову петлюрівської місії при Ватікані графа Михайла Тишкевича.

Цей дипломатичний хід мав своєю метою встановити зв'язки українських націоналістів з польською аристократією.

Граф Тишкевич, з походження поляк, фанатичний католик, забажав прославити себе в ролі українського патріота. Його два брати займали високі посади в Польщі і Литві.

Графу вдалося розшукати двох депутатів французького парламенту, які погодились виступити з проектом по питан-

ню «самостійної України». В їх виступах говорилося, що «українці» виснажилися, витратили вже всі сили, відступають, але, мовляв, в деяких місцевостях все ж побити більшовиків, і тому необхідно якнайшвидше надати їм підтримку, визнати їх «самостійність», вислати на Україну цивільну і військову місії, постачити націоналістам обмундирування, взуття, зброю, ліки. «На Україні,— говорили ці депутати,— не забули, що Одеса заснована французьким генералом Дерibasом, що збудована вона французькими інженерами і оздоблена великим французом Рішельє, який підтримував дружні зв'язки з царем Олександром...»

Граф Тишкевич запевняв французів, що на Україні досі в селянських хатах висять оздоблені рушниками портрети Наполеона, і селяни тільки чекають на прихід французів, щоб повстати проти Росії.

Граф Тишкевич сподівався, що дві католицькі держави — Франція і Польща — допоможуть українським націоналістам посадити в Києві на престолі свого гетьмана, а цей, безумовно, згодиться на заміну православ'я католицизмом...

* * *

Ще за часів першої світової війни, коли українські націоналісти — депутати австрійського парламенту, всілякі левицькі, трильовські і барони васильки — віддавали в науку австрійським і німецьким генералам галицьких поповичів, куркульських синків, ідеологічну обробку цієї молоді проводив один з найстарших і найпідліших зрадників українського народу Дмитро Донцов.

Старий політичний комбінатор, типовий націоналістично настроєний міщанин Дмитро Донцов, після подій 1905 року в Росії емігрував за кордон. Місцем свого постійного осідку вибрав Львів. Свою показну ненависть до російського царизму Донцов дуже спритно пов'язував з лояльністю до австрійського уряду, який охоче в ті роки давав захист політичним емігрантам з Росії.

Очолювана Донцовим, Скоропис-Йолтуховським і Басок-Меленевським, створена розвідками західних держав, Спілка визволення України (СВУ), всупереч своїй назві, віддано служила не інтересам України, а австро-німецьким імперіалістам. Це цілком зрозуміло, особливо якщо пригадати біографії і політичну кар'єру цих зрадників.

Сам Донцов став штатним австро-німецьким агентом; був німецьким шпигуном-професіоналом Басок-Меленевський. Це підтверджувала, між іншим, і довідкова книжка «Україна», видана на правах рукопису міністерством закордонних справ Англії для учасників Паризької мирної конференції.

Спілка визволення України була організована австрійським і німецьким генеральними штабами для шпигунської служби і «перевиховування» військових полонених української національності, яких сподівалися потім використати у боротьбі проти рідних братів. Центром для організації і проведення роботи Спілка визволення України обрала Відень і Константинополь. Німецькі марки постачались туди без упину.

Працюючи на німців і австрійців, Донцов у 1918 році з'являється на захопленій німцями Україні. Появившись у Києві в таборі німецько-австрійських окупантів, Донцов очолює пресбюро у ставленника німців — гетьмана Скоропадського. Перекручуючи у своїй писанині історичні факти під смак західних імперіалістів, Донцов опльовував російський народ, його культуру, його історію. Він виливає відра помий на друзів Тараса Шевченка, на російських письменників і художників, які допомогли великому українському поету звільнитися з панської неволі. Донцов намагається поширити серед українського народу культ зрадника Мазепи.

Агітатори СВУ приходять в казарми, де містяться військово полонені українці і намагаються прищепити їм ненависть до російського народу.

Коли Червона Армія прогнала з української землі всіх зрадників народу і війська інтервентів, Донцов перейшов на службу до Петлюри і, перебуваючи разом з ним в Західній Україні, прохав підтримки у Пілсудського. Його аж ніяк не бентежило те, що білополяки захопили західно-українські землі і тисячами вбивають і душать по тюрмах українських патріотів.

Донцов старається догодити своїм новим хазяям. Він відкидає все те, що раніше писав про шляхетську Польщу, і видає книжку «Підстави нашої політики», в якій, на догоду західним імперіалістам, доводить, що єдиним і природним союзником України може бути... тільки панська Польща.

Донцов з'явився у Львові не сам. Разом з ним туди кинулись і інші націоналісти. Під керівництвом Донцова

вони організують у Львові, при підтримці реакційних кіл, центр фашистської пропаганди. Вони стають на службу німецької розвідки, зв'язують свою майбутню долю з німецьким генеральним штабом, який мріє про реванш і з цією метою підготовує своїх союзників і агентів. Донцов видає літературу, насичену отрутою людиноненавистництва. На гроші і за дорученням гітлерівського прислужника, керівника українських терористів Коновальця, Донцов видає у Львові журнал «Вісник», в якому пропагує фашизм і націоналізм. Він вихваляє Гітлера, Муссоліні, захоплюється «стрибками японської пантери в Азії», тобто грабницькими діями японського імперіалізму.

Як додатки до свого журналу Донцов видає книжечки, присвячені Гітлеру і Муссоліні як творцям «нового ладу в Європі».

Зовсім не випадкова та обставина, що місцем перебування своєї штаб-квартири Донцов на довгі роки обрав саме Львів.

В цьому мальовничому, на перший погляд тихому, провінціальному місті засновували свої шпигунські кубла десятки іноземних агентур, які діяли проти Радянського Союзу.

За часів панської Польщі не було такого тижня, щоб до Львова не приїздили іноземні «журналісти», «представники торговельних фірм» і різноманітні «делегати». Вони по-різному називали свої «професії», але дуже рідко прізвища в їх паспортах були дійсними. «Гості» розмовляли з воєводою, з митрополитом Шептицьким, відвідували редакції, вештались по шинках і готелях.

Випадкова людина, що прибула до Львова, прогулявшись по вулицях міста, як тільки познайомила з його ресторанами і кафе, могла, зрозуміло, записати в своєму подорожньому щоденнику, що якась частина населення міста живе тут зовсім безтурботно. Бо як же інакше можна було пояснити таке явище, що з самого ранку до пізньої ночі деякі жителі міста були зайняті тільки нескінченними балачками за склянкою пива, відпочивали від безділля на диванах кафе під звуки циганської музики або грали в карти?

На чії гроші одягались, наймали комфортабельні квартири і відгодовувалися по ресторанах сотні тих львівських жителів, які з ранку й до вечора гайнували час на політичні дискусії? З яких фондів одержували вони гроші на організацію фашистських видавництв і газет?

«Провід» українських буржуазних націоналістів був на службі у німецьких фашистів. А перший пункт політичної програми гітлерівців говорив: «Всякою ціною добитися знищення Радянського Союзу». Польські пани підкручували на radoшах вуси, впевнені, що при такій справі і їм перепаде ласий шматок. У всякому разі, вони були задоволені, що хоч на деякий час «мають спокій» на західноукраїнських землях і зможуть використати українських націоналістів у своїх антирадянських інтригах. До того ж українські буржуазні націоналісти ладні були з усією енергією допомагати польській поліції виловлювати на західноукраїнських землях усіх, на кого падала підозра, що вони прихильники Радянської влади, всіх «комуністичних бунтарів». За це вони мали дозвіл друкувати все, що їм забагнеться на тему про «самостійну Україну». Не хто ж інший, а маршал Пілсудський і його спадкоємець — оперетковий генерал Ридз-Смігли вважали себе прихильниками саме такої «самостійної України». А поки що «самостійники» допомагали польській поліції виловлювати комуністів.

У Львові в ті роки ще доживали свій вік представники старшого покоління галицьких політиканів — вірні пси австрійського престолу. Коли вони, нарешті, зрозуміли, що західні держави насміхались з них, обіцяючи їм «галицьку автономію», вони почали боротися вже не за якусь там «автономію», а за право організувати приватний банк або будь-яке інше торговельне підприємство. Беззмінний довголітній голова українського парламентського «клубу» (себто, представництва) Кость Левицький повернувся до Львова і потайки дав урочисту обіцянку бути лояльним до польського уряду. Для того щоб знайти нове джерело прибутків, він став головою Комітету для побудови українського театру у Львові. Все те, що галицькі громадяни зібрали для цієї мети, він привласнив, пояснивши, що весь фонд пропав через знецінення валюти.

Слідом за Левицьким з'являються у Львові інші «громадські діячі», що запродалися німецькому імперіалізму. Тут були представники різноманітних партій і груп, що про людське око ворогували один з одним, а в дійсності були тісно зв'язані спільними класовими інтересами. Всі вони виконували доручення буржуазії — присипляти пильність робітників і селян західноукраїнських земель. Варшавський уряд не тільки не забороняв, а навпаки, прихильно ставився до появи нових політичних партій на цих землях.

Націоналісти активізувались довкола української націонал-демократичної партії, яка мала на своїх плечах тридцятирічний службовий стаж зрадництва. Ця партія організувала в 1918 році уряд Західноукраїнської народної республіки, в її руках були дві продажні газетки — «Діло» і «Свобода».

Націонал-демократи колись хапались за хвіст мантії австрійського імператора, вірячи в його, за висловом Івана Франка, «свинську конституцію». Вони завжди опиралися на українську буржуазію та попівство і визискували робітників і селян. І як тільки під час існування Західноукраїнської народної республіки в 1918 році селяни почали ділити поміщицькі землі, всілякі левицькі негайно допомагали кривавим карним експедиціям.

Ті самі адвокати, які на словах виступали за створення єдиної української держави, діяли як запеклі вороги трудящих мас Західної України, коли трудящі прагнули об'єднання з Радянською Україною.

В 1926 році українська національно-демократична партія змінює свою вівіску; вона починає називатись «Українське націонал-демократичне об'єднання» (УНДО). На її керівництво висувають Дмитра Левицького — провінціального адвоката, який, перебуваючи на посаді петлюрівського «дипломата» в Копенгагені, розбагатів на спекуляції валютою і купив собі у Львові віллу.

До складу УНДО ввійшли представники тої частини української буржуазії, яка йшла на порозуміння з польськими загарбниками, водночас допомагаючи агентам німецького фашизму. До цього об'єднання ввійшли ті, хто ширив наклепи на Радянський Союз, розповсюджені польською і німецькою реакційною пресою, хто підлабузнювався до греко-католицького митрополита Шептицького. УНДО увібрало в себе різномасте націоналістичне охвістя, яке бажало жити в згоді з пілсудчиною.

В 1929 році і «українська військова організація» — УВО, очолювана Коновальцем та Мельником, почала виступати під новою вівіскою. Вона назвала себе Організацією українських націоналістів (ОУН).

Поодинокі терористичні акти, що проводились членами ОУН проти окремих державних діячів панської Польщі, мали своєю головною метою завоювати симпатії серед широкої селянської маси, яка всією душею ненавиділа поневолювачів. Але ці терористичні акти були досить рідкі

і не завдавали якихось втрат шляхетській владі. Польська охрानка не перешкоджала терористам, а часом використовувала їх для того, щоби їх руками знищувати польських урядовців, які були в опозиції до Пілсудського.

ОУН встановила зв'язок з усіма реакційними силами Польщі та Німеччини, які потайки готували военний похід проти Радянського Союзу.

ОУН не виступала в Польщі і на західноукраїнських землях явно, як політична партія. Для легальної діяльності вона створила окрему організацію — «Фронт національного об'єднання», яка провадила пропаганду за «самостійну Україну», підкреслюючи свою ненависть до Радянської влади.

У 1930 році у Львові за вказівками Ватикану була утворена Українська народна католицька партія. Її організував митрополит граф Андрій Шептицький. Він мав намір посилити пропаганду католицизму і мати під рукою людей, які підтримували б систематичний зв'язок з іншими партіями українських буржуазних націоналістів. Як голова уніатської церкви Шептицький намагався наблизити форми греко-католицького обряду до візантійської східної обрядності. За цим приховувалися давні плани покатоличення України за допомогою німецьких танків і уніатського кропила¹.

Шептицький спритно використовував свій вплив на керівництво УНДО — на всіх тих безхребетних «директорів» і «радників», які при всякій нагоді заявляли, що без панівної релігії не може бути справжньої «самостійної України».

Готуючись до війни, фашисти, цілком природно, почали прибирати до своїх рук всіх націоналістичних зрадників тих країн, проти яких мали намір вести війну.

Українських буржуазних націоналістів гітлерівці вкупі з іншими зрадниками охоче прийняли на «озброєння».

Проект утворення «самостійної України» був схвалений Гітлером, як схвалив його колись і кайзер.

Керівництво організацією українських націоналістів узяв на себе помічник Гітлера, «теоретик» расизму Розенберг. В той час у гру вступила і німецька розвідка в особі полковника Ніколаї, а згодом адмірала Канаріса, які вирішили

¹ Уніатська, або греко-католицька церква — підпорядкована Ватикану церква з богослужінням на українській мові.

створити міжнародну організацію українських націоналістів, маючи на увазі використати і реакційні елементи української еміграції в США. Тут почали діяти не тільки німецькі марки, американські долари, але навіть і японські ієни.

За вибором Ніколаї, нову організацію очолив полковник Євген Коновалець, який раніше служив у німецькій окупаційній армії на Україні. Втікаючи в 1919 році з України, Коновалець встиг захопити з собою два величезних чемодани награвованого золота, дорогоцінностей і брильянтів.

Перше знайомство Коновальця з Гітлером відбулося ще в 1922 році. І вже тоді Коновалець — полковник австрійської служби, українець за походженням, справив добре враження на майбутнього фюрера, який плекав плани перетворення України на німецьку колонію.

В 1930 році Коновальця вже знали розвідки багатьох країн як німецького шпигуна. Це не заважало йому працювати і за дорученням японського генерального штабу. Коновалець побував у всіх закутках європейського континенту і в Північній і Південній Америці.

Незадовго перед приходом Гітлера до влади в Німеччині — він з'явився і в Харбіні.

Коновальця добре знали петлюрівські емігранти, які з'явилися на Сході після закінчення громадянської війни в Росії і на Україні. Вони пам'ятали, як Коновалець нещадно розстрілював робітників Київського арсеналу, як вішав і катував революційно настроєних селян, що організовували комітети незаможників. Для чого ж учень шефа німецької розвідки Вальтера Ніколаї Коновалець забрався з Європейського континенту в далеку околицю Азії?.. Ненависть до українського народу, який викинув його за межі України, гнала Коновальця на нові авантюри. Він вирішив особисто зустрітись з багатьма, схожими на нього бандитами, які об'єдналися навколо німецької і японської розвідок. Євген Коновалець приїхав туди для того, щоб націлювати своїх однодумців на служіння інтересам японського імперіалізму і спрямовувати їх дії проти Радянського Союзу.

В Харбіні Євген Коновалець вивчив склад української колонії і зробив кілька візитів. В одній з аристократичних вілл нового міста, яку вдень і вночі охороняли японські солдати, Євген Коновалець зустрівся з членом вищої військової ради японської армії і одним з керівників японської розвідки — тоді ще полковником — Доїхара Кендзі.

Доїхара, який знав Євгена Коновальця з його шпигунських звітів, охоче познайомився з ним особисто, і обидва вони виробили цілий ряд «конкретних заходів» щодо поживлення роботи ОУН'івців, які жили в Маньчжурії, об'єднавшись у так звану «Далекосхідну Січ». Одним з найголовніших завдань, які одержав полковник Коновалець від свого японського шефа, була вимога розвідати, наскільки міцна оборона далекосхідних кордонів Радянського Союзу.

* * *

Після того як була побудована в Маньчжурії Китайсько-Східна залізниця, на ній працювало немало українців. Вони задовго до Жовтневої революції заснували тут, на одній з вулиць Харбіна, український клуб, який став культурним центром української колонії в Маньчжурії.

Українці в Харбіні багато років жили в дружньому контакті з російськими залізничниками. І не було причин до якоїсь національної ворожнечі між ними, поки цю ворожнечу не почали штучно роздувати недобитки петлюрівщини, яких хвилі народного гніву викинули на вулиці Харбіна після закінчення громадянської війни в Росії і на Україні і зміцнення Радянської влади.

Японська інтервенція в Китаї і в Маньчжурії окрилює українських націоналістів, а японські самураї поспішають скористатися послугами «борців за самостійну, соборну Україну», що симпатизували їм.

15 листопада 1933 року японське урядове агентство «Кокучу» в Харбіні публікує повідомлення — меморандум японської воєнної місії під «проводом» полковника К. Комацубара. З його повідомлення видно, що японська місія, за дорученням управління окремого району в Північній Маньчжурії, передає в руки української колонії в Маньчжоу-Го Український національний будинок з будівлями і землею. Але «українська колонія» — це надто розпливчате поняття для японців. Пам'ятаючи вказівки Коновальця і Доїхара, вони добирають з фашистських її елементів кількох зрадників і роблять відповідальними особами не лише за майно, яке здавна належало добровільним, виборним організаціям, але і за відповідний ідеологічний напрям думок харбінських українців. Ці зрадники погоджуються у відповідь на таку люб'язність японських властей проводити за їх завданнями шпигунську і диверсійну роботу на російському Далекому

Сході, зокрема в його Зеленому Клину, де, як відомо, живуть українські переселенці.

Дії агентури полковника Комацубара зустріли повне схвалення й визнання з боку так званої «Головної еміграційної ради» в Парижі.

Згодом, вже в 1941 році, коли японці готувалися завдати удар у спину народам Британської імперії, Америки і Радянського Союзу, так званий «2-й великий з'їзд українських націоналістів», який відбувався під керівництвом Степана Бандери на території, зайнятій німецькими військами, переслав своє найніжніше привітання і на Далекий Схід, в Маньчжурію, в місце розташування Квантунської армії, організованої під крильцем японців, «Далекосхідної Січі» — організації українських націоналістів, яка розпочала своє існування з благословення полковника Доїхара Кендзі, Коновальця та Комацубара.

Бандерівці, готуючись разом з німцями до нападу на Україну, як слід оцінили бандитські дії своїх далекосхідних співучасників, що зміцнювали «вісь» Берлін—Рим—Токіо коло берегів Тихого океану.

...Так вороги всього волелюбного людства українсько-німецькі націоналісти поповнили список своїх огидних злочинів ще одним — вірним і відданим служінням справі японського імперіалізму.

Міжнародна банда шпигунів і диверсантів, зібрана Коновальцем під керівництвом німецької розвідки і українських націоналістичних «проводів», покликаних до життя американськими доларами, виступає з тридцятих років під вівіскою вже згаданої нами Організації українських націоналістів (ОУН). Коновалець висилає своїх емісарів у Францію, Румунію, Чехословаччину, Польщу, Канаду, Сполучені Штати Америки. Вони роз'їжджали по всьому світу на гроші німецьких фашистів, намагаючись створити скрізь, де проживали українці, осередки ОУН.

У Німеччині для членів ОУН були відкриті окремі школи, де слухачі вивчали техніку шпигунства, диверсій і вбивств. Перша така школа була створена німецьким військовим міністерством в Данцігу¹ в 1928 році. Викладачами в ній були офіцери німецької розвідки. Вони навчали членів

¹ Данціг — німецька назва польського міста Гданська на Балтійському морі. Між першою і другою світовими війнами Данціг вважався вільним містом і знаходився під протекторатом Ліги Націй. Фактично повним господарем Данціга була Німеччина.

ОУН усяких методів: як викрадати війсьні таємниці, виготовляти бомби, підготовляти вибухи на підприємствах, а також як організовувати політичні вбивства. До програми курсу входило також військове навчання за програмою, прийнятою в німецькій армії.

В Берліні, після захоплення влади Гітлером, була відкрита навіть «академія» для членів ОУН. На організацію цієї «академії» гітлерівці не пожаліли коштів; вони підібрали для неї кваліфікованих викладачів і забезпечили «науковою апаратурою». В ній навчали шпигунству, диверсіям і терору.

Утворена на території Німеччини з-поміж колишніх членів Української військової організації та інших споріднених груп, ОУН обрала головними методами своєї роботи шантаж, вбивство з-за рогу, отруєння і грабунок. Її ватажки писали в газеті «Український націоналіст»: «Український націоналізм не рахується з ніякими загальнолюдськими засадами солідарності, справедливості, милосердя й гуманітаризму».

Шефом організації українських націоналістів, створеної Коновальцем за прикладом партії німецьких фашистів, був Гітлер. Саме у Гітлера українські націоналісти навчились віроломності і злочинних методів, наслідуючи їх у своїх великих і малих злочинах.

Програму терору і вбивств організація українських націоналістів почала проводити після 1929 року.

За спеціальним наказом одного з її ватажків — Степана Бандери — сина греко-уніатського попа з села Воля Задержька на Дрогобиччині, в 1930 році в редакцію львівської антифашистської газети «Сила» була кинута бомба. Згідно з заявою бандитів із ОУН, цей замах «повинен був продемонструвати, що з більшовиками ми будемо боротися подібними технічними засобами».

Одною з перших жертв ОУН впав секретар радянського консульства у Львові Андрій Майлов. 21 жовтня 1933 року його вбив підсланий Коновальцем і Бандерою куркульський синок Лемик. Бандитська організація сама призналася в цьому вбивстві.

В 1934 році бандити із ОУН кинули бомбу в редакцію львівської антифашистської газети «Праця».

За дорученням свого «проводу» члени ОУН вчиняють збройний напад у містечку Городку, біля Львова, на місцеву пошту. Мета нападу — пограбування. В 1936 році члени

ОУН за завданням своєї крайової екзекутиви вбивають в селі Двірці, Львівського воєводства, місцевого коваля українця — антифашиста Білецького. Йому відрізають голову і ножем на обличчі вирізують хрест...

В тому ж 1936 році учасники ОУН вчиняють бандитський напад на селян, які зібралися на вечір, присвячений пам'яті великого українського поета Івана Франка в його рідному селі Нагуєвичі.

Степан Бандера виїздить до Берліна для зустрічі з Рішардом Яри (про нього мова буде пізніше) і відомим зрадником хорватського народу Анте Павеличем, який уже давно запродався тілом і душею гітлерівцям. Згодом Степан Бандера, що отримав від німецької розвідки кличку «Сірий», їде разом з Павеличем до Італії, де в ті роки знаходилась школа хорватських фашистів-ушастів, утікачів з Югославії.

В цьому кублі міжнародних терористів, неподалеку Бреннера, Бандера, Роман Шухевич і учасники їх шайки вчать володіти вогнепальною і холодною зброєю, користуватись вибуховими речовинами, підробляти документи, конспірувати свою злочинну діяльність. Їх навчають інструктори-гітлерівці і агенти ОВРА¹ — чорносорочники Муссоліні.

Доповнивши свої знання в школі ушастів, Бандера їде в Женеву з візитом до свого шефа — Євгена Коновальця. За завданням Берліна він активізує свої кадри. Плануючи війну проти СРСР, Гітлер і його посіпаки добре усвідомлюють, що в цій війні їм зможуть стати у пригоді перевертні українського народу із зраї Коновальця. А ОУН, в свою чергу, підтверджує свою готовність допомогти гітлерівцям під час загарбання України.

Гітлер радив Коновальцю домовитись з колишнім гетьманом України генералом Павлом Скоропадським, що працював у Берліні, щодо поповнення своїх кадрів гетьманцями. Фашисти організували для українських націоналістів офіцерську школу в Берліні. Там існували і курси для емісарів українських націоналістів.

Неодноразово випускники цих курсів переходили кордон Польщі і утворювали на західноукраїнських землях мережу організації ОУН, спрямовану проти Радянського Союзу.

Поліція, як в самій панській Польщі, так і на землях Західної України, стверджує пожвавлення роботи ОУН, викликане приходом до влади Гітлера. Повідомленнями

¹ ОВРА — таємна поліція фашистської Італії.

про це заповнені всі поліційні архіви Львівського та інших воєводств за тридцять роки. Одначе польська поліція боїться вдаватись до будь-яких рішучих заходів проти ОУН, добре знаючи, що за спиною керівників ОУН стоїть гітлерівська Німеччина.

Тогочасні верховоди Польщі, захоплені антирадянським курсом політики німецьких фашистів, запліщували очі на те, що гітлерівська агресія загрожувала і самій Польщі.

Вони готові були перетворити свою країну в коридор, через який пройдуть гітлерівці для захоплення радянських земель. При цьому польські магнати мали надію скубнути і для себе якийсь шматочок за рахунок Радянської України і Радянської Білорусії. Ось чому уряд Пілсудського в 1934 році заключив з гітлерівською Німеччиною договір про ненапад. Суть цього договору зводиться до того, що польський уряд ладен розв'язати фашистам руки для виконання їх агресивних імперіалістичних планів і відкрити їм шлях на Схід.

Знаменно і те, що після заключення договору Пілсудського з Гітлером, начебто на даний знак припиняються терористичні акти проти окремих відповідальних урядовців панської Польщі, акти, до яких вдавалась ОУН для зміцнення свого престижу. Якщо пани домовилися, то навіщо їх прислужникам дозволяти всякі вибрики?

Наче по своїй уже колонії, роз'їжджали по польських землях у ті тридцять роки німецькі гауляйтери і міністри. В лютому 1936 року прибув до Польщі оглядати своє майбутнє генерал-губернаторство гітлерівський міністр юстиції Ганс Франк. Разом з Герінгом і президентом Данціга Грейзером він брав участь у полюванні в Беловезькій Пущі в супроводі членів польського уряду. Для свого професійного «удосконалення» їздив до Гітлера комендант польської поліції Кордіян Заморський.

Щирі патріоти Польщі висловлювали своє обурення з приводу зрадницької політики польських буржуазних правителів. Центральний комітет Комуністичної партії Польщі опублікував відозву, в якій підкреслював, що український націоналізм подає руку польському націоналізмові для спільного походу на Москву.

Всі згадували ноту Радянського уряду в зв'язку з воєвничою промовою волинського воєводи Юзефського. Співучасник отамана Петлюри в його кривавих походах по Україні польський воєвода Юзефський відкрито закликав

відірвати силою зброї від Радянського Союзу частину території Радянської України.

В одному з документів Комуністичної партії Польщі справедливо вказувалось:

«В боротьбі з трудящими і в підготованні нападу на УРСР і БРСР польські капіталісти і поміщики знаходять підтримку у куркульських елементів і у буржуазії завойованих територій».

Так політика урядової верхівки Польщі, на землях якої розвинула свою діяльність ОУН, не була випадковою.

Як відомо, ще з часів громадянської війни в Радянській Росії на польській території існували білоемігрантські організації і антирадянські загони Петлюри, Булак-Булаховича, Тютюнника, Савинкова. Антирадянська спрямованість будь-якої з українських націоналістичних організацій давала їм у панській Польщі право притулку, право видавати власну літературу і право пропаганди проти Радянської Росії.

У так званому «проводі» ОУН польська контррозвідка мала свого агента — Ярослава Барановського. Бандерівці самі розповіли про це у своїй брошурі «Для чого була потрібна чистка в ОУН».

Ярослав Барановський виконував у ОУН, як визнають самі бандерівці, функцію зв'язківця між головним керівництвом, що знаходилося на території Німеччини, і керівництвом оунівських зграй у Західній Україні.

Підмазуючись до пілсудчиків, оунівці водночас виконували доручення гітлерівської розвідки, яка була спрямована не тільки проти України, але і проти самої Польщі.

Всією шпигунською роботою гітлерівської розвідки в Польщі, зокрема й оунівцями, керував особистий приятель Мельника і Бандери — секретар німецького консульства у Варшаві Карл Біргом.

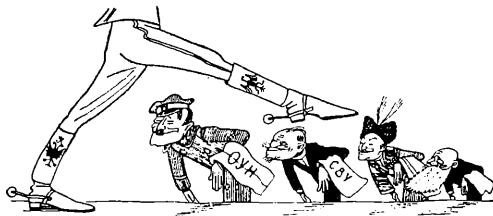
Велику допомогу оунівцям подавав також і гітлерівський шпигунський центр на землях Західної України — філіал данцігської фірми «Гартвіг». Він містився у Львові по вулиці Леона Сапеги. Зв'язок працівників фірми «Гартвіг» з її центром у Данцігу значно полегшувався тою обставиною, що для проїзду з Польщі у «вільне місто» Данціг не треба було жодної візи. Прикидаючись службовцями фірми «Гартвіг», у Львів їздили не тільки кур'єри — зв'язківці ОУН, але й ті члени організації, які, за вказівками свого начальства, мусили пройти підготовку, таку саму, яку раніше проходив у школі в Італії сам Бандера-Сірий.

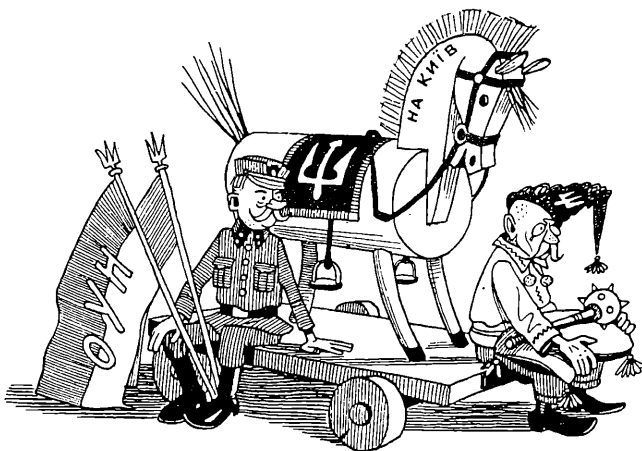
«Першого нищівного удару зазнала ОУН в 1938 році; радянські органи безпеки розгромили всю її підпільну сітку на Україні. В тому ж році Гітлер і керівники гестапо вирішили, що ватажок ОУН — Коновалець — знає занадто багато таємниць німецького уряду і має такі міжнародні зв'язки, що в майбутньому тяжко буде тримати його в руках. Виходячи з цих міркувань, вони організували вручення Коновальцю, який знаходився в той час на з'їзді українських «націоналістів» у Роттердамі (Голландія), особливого «подарунка».

Біля дверей до залу засідань один з помічників Коновальця, довірений агент гестапо, передав своєму шефу пакунок, кажучи, що це призначено особисто для нього. Коли Коновалець розгорнув пакунок, бомба, що знаходилась всередині, вибухнувши, розірвала його на шматки. Таким чином Коновалець став «мучеником» українського «націоналістичного» руху. Високопоставлені нацисти після цього не раз говорили, очевидно щиро, «що після своєї смерті полковник Коновалець став для них кориснішим, ніж за свого життя».

Ці рядки написані прогресивними американськими журналістами Альбертом Каном і Майклом Сейерсом, авторами книжки «Таємна війна проти Америки».

Смерть Коновальця від руки одного з його помічників не була винятковим випадком. Керівники ОУН під час другої світової війни часто вдавалися до терору, щоб позбутись своїх суперників. За вплив, за доступ до ситого корита вони воювали всякою зброєю — доносами, змовами і пострілами з пістолетів.

НАПЕРЕДОДНІ НАПАДУ ГІТЛЕРІВЦІВ НА СРСР

Одним з найголовніших дорадників Євгена Коновальця і членів так званого «вузького проводу» (керівництва) ОУН був згадуваний вже Ріхард Франц Маріян Яри.

За свідченнями самих націоналістів «...чужоземець (австрійський старшина) Яри після розвалу Австро-Угорщини вступив до української галицької армії¹. Згодом... на підставі своїх зв'язків з українськими старшинами (офіцерами) він вступив до УВО. Меткий, практичний, придатний до виконання різних технічних справ і доручень, він скоро ввійшов до заграничної експозитури УВО і зблизився з Коновальцем. Звідси після першого конгресу ОУН механічно став членом ОУН, по істоті своїй нічого спільного з українським націоналізмом не мав, його не знав і не виявляв до нього жодного глибшого зацікавлення. Умови й розгортання акції УВО, а пізніше ОУН, сприяли тому, що Яри міг закріпити за собою впливове місце в організаційному апараті...»

Так самі оунівці на сторінках «Білої книги» характери-

¹ Українська галицька армія (УГА) — військове формування української буржуазії — була створена з колишніх військовослужбовців австрійської армії після розпаду Австро-Угорщини в 1918 р.

зували одного із ватажків українських націоналістичних банд, який в їх кривавих ділах відіграв визначну роль.

Офіцер німецької розвідки, а потім гестапо, Ріхард Яри за наказом своїх шефів — керівників німецького шпіонажу — зв'язав свою діяльність з полковником Коновальцем і його спадкоємцями. Поява цього професійного шпигуна в ОУН характерна для всієї кривавої практики українського націоналізму. Саме через таких типів, як Яри, імперіалістичні розвідки керували діяльністю зрадників українського народу.

Український націоналіст Іван Лемківський, офіцер розвідки УГА (Української галицької армії), у своїх неопублікованих мемуарах «Розвідка УГА» говорить про факти, на підставі яких можна зробити висновок, що початок військового і політичного шпіонажу, який проводила розвідка УГА, слід віднести до моменту появи у її командуванні Віктора Курмановича — офіцера австрійського генерального штабу.

Добре ознайомлений з організацією шпигунської служби в австрійській армії, полковник, а згодом генерал Віктор Курманович, очолюючи штаб УГА у Ходорові, організував при тому штабі так званий РВ — розвідувальний відділ.

Лемківський змушений був визнати, що «строкатість» складу детективів того відділу була результатом того сумного факту, що спеціалістів з тієї ділянки між українцями під рукою не було. Закономірно, що в системі тайної розвідки УГА працювали австрійські агенти й інші чужоземці. «Громадянство, — пише Лемківський, — ворожо і з погордою відносилося до всякої поліційної і розвідувальної служби, воліючи більш почесні становища... Нічого дивного, що в результаті такого відношення охороняти створений лад мусили чужинці».

Лемківський детально розповідає, як РВ брав участь у розгромі революційного руху в Західній Україні, як, зокрема, при допомозі таємної розвідки УГА на весну 1919 року були розгромлені революційні виступи трудящих у Дрогобичі. Лемківський говорить про зв'язок РВ з розвідкою білої армії генерала Денікіна і румунською охранкою (сигуранцею).

Лемківський скорбить у своїх мемуарах з приводу того критичного становища, в якому опинились шпигуни УГА, коли головнокомандуючий УГА генерал М. Тарновський почав вести переговори з білою армією Денікіна, а Петлюра відновив переговори з панською Польщею.

«Кожна орієнтація вимагала інформації про стан того партнера, з яким мали намір вести переговори», жаліється Лемківський.

Ну як же тут не розгубитись вірним, але молодосвідченим послідовникам австрійських шпигунів? Тим більше, що УГА, в результаті зрадницької політики її керівників, мусила в той час покинути межі західноукраїнських земель і опинилась у тяжкому стані.

Але ось наступають зміни, на згадку про які голос Івана Лемківського тремтить:

«З того моменту як шефом штабу головного командування УГА став генерал австрійської армії Ціріц, розвідка сильно укріпилась. Генерал Ціріц просував на відповідальні становища німецьких офіцерів із свого оточення. Одного із них — отамана Вурма, він назначив шефом РВ, одночасно залишив при проводі поручика УГА Радіона Ковальського».

Так само як і Ріхард Яри, Вурм, за словами Лемківського, «навіть говорити по-українськи не вмів і українського життя не знав».

Але були й такі іноземці, які для виконання своїх далеко йдучих планів не цуралися української мови. Серед них був нащадок династії Габсбургів, так званий «архікнязь» Вільгельм.

Дегенеративний нащадок тих, що понад сто років віддавали українське населення Галичини в кабалу польських магнатів, він раптом починає цікавитись українськими со-рочками... Він навіть пише вірші про Україну, як і слід досвідченому розвіднику, вивчає не тільки українську мову, але етнографію та історію України. А холоуї з табору українських буржуазних націоналістів створюють навколо Вільгельма Габсбурга ореол щирої, некорисливої любові архікнязя до українського народу.

З Вільгельма архікнязь раптово стає «Василем», а прізвисько «Вишиваний», вигадане для нього послужливими підлеглими, віднині заміняє не дуже вигідне для різних політичних комбінацій цісарське прізвище. З цим назвиськом корінний розвідник з роду Габсбургів буде невідлучно при українському націоналістичному рухові, пройде з ним через всі неприємності, влізе «спостерігачем» в так званий «Генеральний штаб» так званого «Військового міністерства УНР» і згодом займе в цьому штабові, в 1919 році, посаду начальника відділу закордонних зв'язків.

Один з габсбурзьких слуг, Никифор Гірняк, в своєму листі, адресованому архікнязю 12 грудня 1917 року, радив: «Діяльність Вашої Цісарської і Князівської Величності на користь українців, яка сама по собі дуже цінна і напевно матиме позитивні результати, повинна зберігатися в таємниці перед широкими масами громадськості з відомих причин...»

От так «корисна діяльність», що її потрібно ховати від народу!

Таким чином, архікнязь Вільгельм Габсбург, якого австрійська монархія висувала на українського гетьмана, австрійсько-німецькі офіцери Вурм, Ріхард Яри і генерал Віктор Курманович — всі вони були тими невидимими, але міцними нитками, якими українські націоналісти ще з часу першої світової війни зв'язали свою долю з німецькими імперіалістами.

Свої давні історичні зв'язки з агентами німецького імперіалізму українські націоналісти показали явно, як тільки німецько-фашистська армія захопила Львів у 1941 році.

За марки, одержані в міністерстві пропаганди Геббельса, вони почали негайно випускати в окупованому Львові газетку «Українські вісті».

В 13-му номері цієї газетки за 20 липня 1941 року можна прочитати: «Свої мети в 1918 році ми не досягли, але приємно згадувати тепер про те, що в ділах Української галицької армії 1918—1920 рр. приймали безпосередню активну участь німці, які після того на протязі довгих років не раз і не два доказували, що вони великі друзі українського народу (!!!). Згадати хоча б генералів Крауса, Шаманека і Ціріца, полковника Альфреда Бізанца і полковника Ганса Коха... Сьогодні д-р Кох і полковник Бізанц знову разом з нами. Але тепер уже не як одиниці, а як члени могутньої і справді непереможної німецької армії, яка посувається по приказу фюрера на Схід».

Місце вбитого фашистами Коновальця, згідно з рішенням «вузького проводу» і усного заповіту фюрера ОУН, про який нібито чув один з його близьких помічників Омелян Сенік-Грибівський («Канцлер»), зайняв Андрій Мельник — управитель маєтками митрополита Шептицького.

В обставинах, зовсім незрозумілих для сторонніх людей, Андрій Мельник, який уник суду за співучасть у вбивстві міністра внутрішніх справ Польщі Перацького, негайно під впливом не менш таємничих причин, за 24 години

Нібито імператор

одержав візу від польської поліції і виїхав у Роттердам на похорон свого вчителя Коновальця, щоб одержати у спадщині архіви і взяти у свої руки керівництво ОУН.

Навіть найбільш наївним і нічого не тямущим у цих таємних ходах громадянам стало зрозумілим, що діяльність ОУН спиралася на такі таємні сили, які диктували органам влади Польщі, тим самим і польській поліції, незбагненні рішення.

А втім, імовірно, і новий фюрер Андрій Мельник був недостатньо придатною для гітлерівців креатурою.

Після того як фашисти, захопивши Польщу, перетворили її в генерал-губернаторство і послали підготовку до нападу на СРСР, Гітлер висунув для «керівництва» ОУН нову фігуру.

Тоді претендентом на пост фюрера ОУН виступив молодший віком бандит Степан Бандера-Сірий, який вже встиг відрекомендувати себе перед гестапо.

Степан Бандера разом з фашистськими молодчиками нового покоління ОУН, озброївшись підтримкою таких досвідчених майстрів шпигунства, як Ріхард Яри, генерал Віктор Курманович, Роман Шухевич, Микола Лебідь, підготовив переворот, який мельниківці назвали «диверсія Ярого—Бандери». При допомозі гестапо він захопив владу в організації і проголосив себе «провідником» ОУН.

Обидва націоналістичні гангстери на протязі декількох місяців 1940 року борються за титул «вождя». Бандерівці і мельниківці обливають одні одних поміями. Вони видають і розмножують «Чорну» і «Білу» книги і збірник «Для чого потрібна була чистка ОУН?». На сторінках цих творів вони оповідають про злобну і ганебну боротьбу бандитів за право користування майбутніми баришами, за теплі місця, які вони сподіваються одержати, як тільки фашистська армія кинеться на Схід.

В полемічному запалі ця зграя наймитів на службі в чужих панів, яким зовсім далекі справжні прагнення трудового народу, розкрила безліч своїх таємниць. На сторінках їх книжок можна було прочитати, як тій чи другій стороні допомагали чужоземні розвідки, як між оунівцями розгортали свою діяльність досвідчені провокатори, підіслані польською дефензивою.

Нового фюрера Степана Бандеру мельниківці зображують як «карлика з почервонілими очима кролика і тремтячими руками». Найближчого помічника Бандери, а згодом —

його шефа «Служби безпеки», ката Миколу Лебеда, мельниківці називають «жовтодзюбом», який вискочив з гімназії, не опанувавши «премудростей матури». Бандерівці й мельниківці гризлися між собою за панські подачки. Бандерівський дипломат, а згодом і прем'єр Ярослав Стецько-Карбович, як виявляється, перебуваючи в фашистській Італії влітку 1940 року, писав ноти до італійського міністерства закордонних справ і намагався потрапити на прийом до ката Муссоліні, щоб одержати від «дуче» кошти на розвиток бандерівського руху. Це ніяк не перешкодило Стецьку майже в той же самий час намагатися встановити контакт з урядом Англії, і він навіть пропонував свою кандидатуру на пост... представника ОУН при уряді Черчілля...

Ми довідуємось також, що і його закордонний емісар, Омелян Сенік-Грибівський («Канцлер»), який мандрував по багатьох країнах під кличкою «Грибаускаса», виконуючи доручення гітлерівської розвідки, між іншим потяг собі в кишеню... 70 000 американських доларів з казни ОУН.

У запалі боротьби вони розкривають таємниці своєї гангстерівської організації. Вони вважають, що мрія цілого життя багатьох із них близька до здійснення, що в таборі гітлерівської армії вони прийдуть на Україну, легко і просто стануть поміщиками, господарями донецьких шахт, акціонерами залізничних шляхів, власниками корабельних компаній на Чорному і Азовському морях.

Адже ж все це їм пообіцяли ще під час перших своїх зустрічей Коновалець з Альфредом Розенбергом!

На їх же очах порозсаджували на престол і Гаху і Тісо в Чехословаччині, Квіслінга в Норвегії, Дегреля в Бельгії, Павелича в Югославії та інших маленьких і більших фашистських прислужників в державах Європи, які були окуповані гітлерівцями.

Кар'єра всіх тих зрадників не дає спокійно спати ні бандерівцям, ні мельниківцям. Нарешті наближається пора, коли з емігрантів, викинутих українським народом за межі своєї батьківщини, вони перетворяться на панів, щоб сісти на спину своєму народові. Готуючись вилізти на шию українському народові, обидва президенти в фюрери України влітку 1940 року роблять все можливе, щоб заздалегідь завоювати популярність серед своїх майбутніх підвладних. З цією метою оточення Мельника дбає про портрет «вождя». Один з зброєносців Андрія Мельника, якийсь Книш,

пише до другого мельниківця Олега Ольжича 20 листопада 1940 року з Кракова до Праги такого листа:

«Вельмишановний Пане Докторе!

Артист (слідuje прізвище) малює нам портрет Вождя, майже вже викінчив його, бракує ще чола. До цього конечно потрібно доброї фотографії, а її ніяк не можемо дістати, мусимо покористуватися якоюсь старшою, де Вождь без військового кашкета, з відкритим чолом...

Слава Україні»...

Як-то кажуть — коментарії зайві...

Ідея організації «нової Європи» під владою «великого фюрера» Адольфа Гітлера — приваблива авантюра для всіх тих фюренят, «вождів без чола», і вони підтримують її. Звичайно, вони всяко замовчують у своїй пропаганді ті завдання, які зовсім ясно намітив Гітлер у своїй брудній книзі «Майн Кампф»: винищити докорінно всі слов'янські народи, в тому числі і український народ. Навпаки, вони всіма силами намагаються довести, що вони рівноправні союзники гітлерівців.

На першому плані у всій тій гризні двох зграй виступає той самий висланець гестапо, професіональний шпик Ріхард Яри.

Андрій Мельник, знаючи, як близько стояв Ріхард Яри до Євгена Коновальця, звертається до нього зі слізним проханням підтримати його. Мельник просить Ріхарда Яри бути арбітром і водночас примирителем двох бандитських груп.

Мельник посилає до Бандери як вістового для можливо-го примирення самого Ріхарда Яри. Але той, погодившись взяти участь у цій комедії, і не гадає підтримувати свого вчорашнього приятеля. Яри прекрасно знає про директиви Гітлера щодо реформи ОУН. Виконуючи наказ гестапо, Ріхард Яри після своїх відвідин вже не повертається до Мельника, а залишається зі Степаном Бандерою: адже головна ставка гітлерівців тепер саме на Бандеру! Степана Бандеру треба оточити ореолом таємничого, неприступного «вождя», а якщо потрібно буде з тактичних міркувань, то й ореолом мученика.

Використовуючи свій вплив, Мельник звернувся зі скаргою на Яри до гітлерівської влади. На сторінці 133 свого збірника «Для чого потрібна була чистка ОУН?» прихильники Бандери кидають світло на подробиці цієї «жабомишодраківки».

«Мельник кинув Ріхарду Яри обвинувачення в грошових махінаціях... Внаслідок цього сотник Яри змушений був просити безпристрасного дослідження справи!!! Третя сторона (читай: гітлерівці.— В. Б., М. Р.) зайнялись справою, назначивши свого спеціаліста для дослідження фінансової діяльності сотника Яри».

Цією заявою зовсім ненароком ще зайвий раз заперечується легенда про те, нібито ОУН «боролась з гітлерівцями».

Насправді картина вимальовувалась досить ясно. Децю підтоптаний і менше повороткий бандитський вождь без лиця Андрій Мельник, запізнившись разом зі своїми спільниками до розподілу добичі, намагається вирвати у молодшого і спритнішого бандита грошові фонди, подаровані йому якоюсь «маленькою державою». Коли йому це не вдається, він звертається із скаргою до урядовців «великої держави», і фінансові ревізорі гітлерівської Німеччини — справжнього господаря обох бандитських зграй — проводять, немов у солідній німецькій фірмі, бухгалтерський облік усіх витрат українських націоналістів.

Вся ця брудна колотнеча навколо розпаду ОУН на два табори — бандерівців і мельниківців — проходила на польській території, зайнятій гітлерівськими арміями. Користуючись німецькими документами, з службовими білетами на проїзд, одержаними від фашистської влади, бандерівці і мельниківці подорожували куди їм хотілось.

На сторінках «Білої книги», де йшла мова про події, зв'язані з нападом фашистської Німеччини на Польщу, говорилося:

«Вождь (А. Мельник) доручив одному з членів проводу виїхати на театр воєнних дій. Перед від'їздом вождь доручив членові ПУН (провід українських націоналістів), який був ознайомлений зі справами політичних в'язнів, підтримувати контакт з німецьким командуванням, а також зі спеціальною установою ОУН (!), яка була вислана на фронт для виконання актуальних завдань націоналістичного руху...»

Звичайно, нелегко зразу зрозуміти той специфічний жаргон українських націоналістів. Як соромливо тут замаскована справжня мета виїзду членів ОУН на німецько-польський фронт.

Згодом гітлерівці говорили про цю мету багато ясніше.

На процесі гітлерівських главарів у Нюрнберзі виступав

свідок Ервін Штольце — заступник начальника Другого відділу німецької воєнної розвідки і контррозвідки Лахузена, який водночас був американським шпигуном. Ервін Штольце сказав:

«Я одержав наказ від Лахузена організувати і очолити спеціальну групу під умовною назвою «А», яка повинна була займатися підготовкою диверсійних актів і розкладовою роботою в радянському тилу у зв'язку із наміченим нападом на СРСР».

В наказі, який одержав Штольце, вказувалось, що з метою блискавичного удару на Радянський Союз Другий відділ, або, як він називався, Абвер два, при проведенні підривної роботи проти Росії повинен використати свою агентуру для розпалювання національної ворожнечі між народами Радянського Союзу.

«Виконуючи згадану вказівку Кейтеля і Йодля¹, — показав Штольце, — я зв'язався з українськими націоналістами та іншими учасниками націоналістичних угруповань, які були на службі німецької розвідки, і притягнув їх для виконання зазначених вище завдань. Зокрема, я дав вказівку керівникам українських націоналістів німецьким агентам Мельнику (кличка «Консул перший») і Бандері організувати зразу ж після нападу Німеччини на Радянський Союз провокаційні виступи на Україні...»

Намагаючись примиритися з Бандерою після нападу гітлерівців на Польщу, Мельник призначив Ріхарда Яри провідником ОУН у всій Німеччині і в країнах, які були тимчасово окуповані фашистами.

Виконуючи наказ Євгена Коновальця, його наступник по бандитському ремеслу Андрій Мельник напередодні гітлерівського нападу на Польщу скликає на німецькій території всіх своїх спільників на так званій «Другий збор ОУН».

Як це визнають самі націоналісти, склад цього Другого збору, названого нами «великим», «дефінітивно начисляв у момент відкриття II ВЗУН 23 учасники».

І ці пройдисвіти мали нахабство не тільки затверджувати свою галасливу «програму ОУН», але й наважувались говорити від імені цілого українського народу!

Бандери і мельники у своїх звітах гітлерівському коман-

¹ Кейтель і Йодль — фашистські генерали. В період другої світової війни були керівниками німецьких збройних сил.

дуванню в сотні разів перебільшували сили своїх організацій. І гітлерівці вірили в силу своїх прислужників, які невгадали твердити, що подадуть значну допомогу фашистським арміям в їх просуванні на Схід. Гітлерівці були впевнені, що українські націоналісти допоможуть їм своєю пропагандою дуже легко завоювати Радянську Україну. Саме заради цього вони дозволяли жменьці українських націоналістів вигукувати на всю горлянку про майбутнє «самостійності України».

* * *

Підготовляючи війну проти Радянського Союзу, гітлерівці з бюрократичною акуратністю розробили всі подробиці свого парадного маршу на Схід. В цьому параді вони вирішили відвести відповідне місце і для своїх співробітників — українських націоналістів. Вони вдавали, що мають намір проголосити «самостійну» українську державу. Для цієї комедії був підготовлений і «самостійний» державний герб — тризуб і два прапори: оунівський — чорно-червоний і державний — жовто-блакитний. Було розроблено методи так званої «шептаній пропаганди» — тобто всяких брехливих чуток, що їх націоналістичні агенти мали намір розповсюджувати серед народу негайно після нападу гітлерівських військ на Україну. Нічого оригінального в цій пропаганді не було — звичайні геббельсівські небилиці: «Опір радянців безглуздий», «Більшовики все одно програють війну» тощо. Але авантюристи жовто-блакитної масті розраховували на те, що їх пропаганда допоможе гітлерівцям зламати опір радянського народу.

У своїх маячних планах вони передбачили все: кого вішати, а кого тільки вислати в концентраційні табори!.. Був у них навіть підготовлений урочистий акт проголошення «Української держави». Одне слово, нічого не забули, готуючись до свого свята.

Але не встигли гітлерівські орди увірватись на землі України, як зразу виявилась дуже гостра суперечність між демагогічною базіканиною ОУН і справжнім становищем тих платних лакеїв німецьких загарбників. У постанові Другого великого збору українських націоналістів, яку ми вже цитували, говорилось:

«Боротьбу за соборну і незалежну державу ОУН вела, спираючись на власні сили та відкидаючи в принципі орієн-

тацію на чужі сили, а зокрема, на історичних ворогів України».

В якій мірі демагогічною і брехливою була ця заява ОУН, легко переконатись, якщо прочитати інший документ, складений «проводом» ОУН вже напередодні війни. Називається цей документ «Боротьба і діяльність ОУН під час війни». В одному з його розділів з цинічною відвертістю сказано:

«Військові представники заявляють, що вони хочуть далі разом з німецькою (камуфляж «союзна» вже непомітно відкинуто) армією воювати проти Москви; вони вказують на необхідність створення регулярної української армії, що вкрай необхідно з міркувань внутрішньої безпеки, спокою і порядку. Якщо не вдасться створити регулярну армію, треба старатись переформуватись в цивільну міліцію (в крайньому разі)».

ОУН вірила в успіх гітлерівської армії, тобто «чужої сили», і тільки у зв'язку з цим успіхом вона планувала свою власну роботу.

В розділі «Загальні напрями початку державного будівництва» (параграф 17) «провід» ОУН зовсім ясно виявляє готовність підпорядкуватись будь-яким засобам окупаційної влади:

«Розвиток воєнних дій може бути такий, що на окремих теренах побідна армія третьої держави буде йти так скоро, що не буде часу на розгортання збройного зриву, а з нього — будови державності. Тоді, не дивлячись на те, треба військової окупації третьої держави не трактувати вороже, перешкоди їй не робити. Війна має свої особливості. Вимоги, поставлені нам союзником, будуть однобічними, тому що таке співвідношення реальних сил, і це співвідношення ми зможемо зміцнити в нашу користь тільки при допомозі організації спокою і порядку. Союзник повинен побачити і признати наші організаційні таланти, зрозуміти наглядну користь, яку він може видобути з нашої діяльності».

Якою ганебною, наймитською психологією віє від кожного рядка того документа, написаного присяжними літераторами із зграї Мельника і Бандери!

Та й як же могло бути інакше?

У розпорядженні ОУН були хіба що револьвери, а не тяжка артилерія і танки. Німецькі фашисти випускали оунівців на театр війни як гончих псів, але кожної хвилини могли взяти їх на мотузок.

Українські націоналісти добре бачили, що фашисти тої самої Німеччини, яку вони в захопленні називали «новою», вже достатньо відкрили перед усім світом своє справжнє обличчя. Фашисти своєю щоденною практикою довели, що жодних самостійних держав на території, захопленій гітлерівськими військами, немає і не може бути, що там, де пройшли гітлерівці, панує неподільно влада гестапо, а в найкращому випадку окупована земля може називатися протекторатом. Українські націоналісти, які давно стали пройдисвітами без роду і племені, ті професійні зрадники з їх зоологічною ненавистю до російського і українського народів, являли собою безсумнівний інтерес для гітлерівського командування. Воно оплачувало їх і дозволяло їм до означеного часу базікати про те, який рай почнеться на українській землі з приходом Степана Бандери.

Українські націоналісти, переймаючи повністю фашистську ідеологію і методи диверсій та терору, наслідували фашистів і в їх расовій теорії. Цілі розділи людиноненавистницького документа «Боротьба і діяльність ОУН під час війни» присвячені питанню поведінки з людьми інших національностей. І ось як рекомендує «провід» оунівців поводитись з тими людьми:

«В період замішання і хаосу можна дозволити собі ліквідувати небажані польські, московські і єврейські елементи...»

«Національні меншини розділяються на: а) дружні по відношенню до нас, б) ворожі нам — москалі, поляки, євреї».

Національні меншості, зараховані таким чином до групи «б», бандерівці рекомендують «знищувати в боротьбі, зокрема тих, що будуть чинити опір режимові... Знищувати головним чином інтелігенцію, яку не слід допускати до жодних урядових органів, і взагалі зробити неможливою підготовку інтелігенції, себто не допускати в школи і т. д. Так званих польських селян асимілювати, пояснюючи їм відразу, особливо в той гарячий, повний фанатизму час, що вони — українці, але тільки латинського обряду, яких колись давно насильно асимілювали поляки. Керівників — знищувати... Євреїв — ізолювати, викидати з установ, тим більше москалів і поляків. Керівниками окремих галузей життя можуть бути тільки українці, а не чужинці — вороги. Асиміляція євреїв виключається. Наша влада повинна бути страшною».

Хіба не ясно, звідки черпали натхнення автори такого документа?

Пригрітій гестапо на території, зайнятій німецькими військами, «провід» ОУН у своїй інструкції, складеній в передбаченні нападу фашистської Німеччини на Радянський Союз, давав всім своїм організаціям на території точні вказівки про збирання шпигунських відомостей, які могли б придатися гітлерівцям.

Ще тоді, як Степан Бандера був у Кракові і оббивав пороги у передпокоях керівних чиновників генерал-губернатора Польщі Ганса Франка, він радо запропонував гестапо послуги ОУН для складання попередніх списків осіб, яких треба знищити, як тільки фашистська армія ввірветься на радянську землю.

Результати переговорів Бандери з гестапо знайшли своє відображення в параграфах 1 і 2 розділу інструкції «Служби безпеки». В цих пунктах організаціям ОУН пропонувалось:

«Зібрати персональні дані про всіх видатних поляків і скласти чорний список. Скласти чорний список всіх видатних українців, які в означений момент могли б пробувати вести свою політику...»

Ці вказівки «проводу» ОУН і почали виконувати в Кракові українські націоналісти з так званої Львівської ексекутиви ОУН, які втекли із Львова восени 1939 року, в дні, коли наближалася Червона Армія.

Сидячи в Кракові в приміщенні, яке відвело для них гестапо, вони складали чорний список видатних інтелігентів Львова.

Гітлерівському командуванню потрібні були численні спеціалісти з українського «питання»: перекладачі, керівники, диверсанти, провокатори, співробітники для геббельсівського міністерства пропаганди.

При штабі фельдмаршала Браухіча створюється так званий «український комітет» з резиденцією в Кракові і філією у Львові, згодом переіменований на Український центральний комітет (УЦК). Головою комітету гітлерівці рекомендують відомого реакціонера, підфарбованого фашизмом доцента Краківського університету Володимира Кубійовича. Прийде момент, і бандерівці, враховуючи зв'язки Кубійовича з гітлерівцями, з тактичних міркувань зроблять спробу відмежуватись від нього. Але напередодні нападу на Радянський Союз вони діяли в найтіснішому зв'язку.

Під чорно-червоним прапором ОУН зі свастикою, замаскованою тризубом, зворушливо об'єднались представники різних націоналістичних груп від віце-маршала польського сейму і лідера УНДО Василя Мудрого, який на протязі багатьох років продавав з трибуни сейму довоєнної Польщі інтереси українського народу, аж до впалого в дитинство «генерала Української галицької армії» Омеляновича-Павленка.

Таким чином, ще за тиждень до нападу гітлерівської Німеччини на Радянський Союз не тільки Бандера, ініціатор відозви, але й інші українські націоналісти були поінформовані про плани німецько-фашистського командування. Вони впряглись у гітлерівську колісницю ще до початку війни. Вважаючи їх своїми вірними слугами, гітлерівське командування радо довіряло їм свої військові таємниці.

* * *

На світанку 22 червня 1941 року гітлерівські орди віроломно напали на кордони Радянського Союзу. Гітлерівці рвалися до українського хліба, донецького вугілля, криворізької руди, бакинської нафти. Вони прагнули завоювати радянські землі і перетворити в рабів трудящих Радянського Союзу. Разом з фашистами в мундирах гітлерівської армії йшли українські націоналісти. Між ними були ті, хто чверть століття тому марширували під прапором Австрії в сірій австрійській уніформі до Збруча, були тут і «молоді активісти», вишколені німецькими фашистами.

На німецьких машинах і мотоциклах в'їхали на землю Західної України генерал Віктор Курманович, Іван Омелянович-Павленко і Микола Капустянський. Які тільки прапори не розвівались над ними! І прапор австро-угорської монархії, і кайзерівської Німеччини, і буржуазної Польщі! Тепер вони вже навчилися салютувати по-фашистськи і на всю горлянку верещати: «Гайль Гітлер!».

Чужі прапори, як і чверть століття тому, немов крила хижих птахів, які злітаються на нову здобич, майорять над головами цих торгівців Україною, а вони, улесливо посміхаючись, показують дорогу тим, хто їх привів сюди...

Оунівські найманці німецько-фашистської армії вже в перші місяці війни і пізніше накоїли страшно багато лиха українському народові. З своєю тактикою ці кати і не хотілися.

Власник каменоломень і майстерні по виготовленню надгробних хрестів на Волині старий агент польської розвідки Боровець в дні окупації присвоїв собі ім'я «Тарас Бульба» і видавав інструкції, в яких було написано:

«Головне командування Української повстанської армії вводить в залежності від характеру провини такі карі: 1) покарання доганою; 2) фізичне покарання (шомполами); 3) смерть».

З допомогою шомполів хотіли розмовляти з населенням волелюбної України всі ті націоналістичні прихвосні, які нахабно привласнювали собі імена популярних і літературних героїв!

В одному з сіл Полісся партизани з загону Героя Радянського Союзу полковника Дмитра Медведєва зустріли одного разу селянина, якому Бульба-Боровець за невиконання наказів «проводу» націоналістів присудив 189 буків.

Не знаючи, з ким він зустрівся, приймаючи радянських партизанів за націоналістів, селянин попросив:

«Мені вже шостий десяток стукнув. Такої кількості буків я не витримаю. Чи не можна було б розділити кару між всіма членами моєї сім'ї з тим, щоб, скажемо, дочці дісталось 20 буків, синові 40, жінці 20, а мені вже решта?»

Ось які математичні задачі розв'язувати примушували трударів України українські націоналісти!

На Схід, до Дністра, рушили в ті гарячі дні літа і осені 1941 року під охороною фашистських танків українські націоналісти — недовчені кулацькі синки, поповичі з духовних семінарій, які замінили біблію на ніж терориста, та старі провокатори, які зробили зрадництво своїм ремеслом.

Перше, з чого вони починали свою «державну діяльність» — це було складання чорних списків населення тих міст і сіл, куди їм пощастило ввірватись. Вони вішали всіх чесних радянських людей, які потрапляли їм до рук, — комуністів і комсомольців, передовиків сільського господарства і керівників будинків культури.

Вже в перші місяці війни своєю поведінкою вони так озлобили проти себе місцеве населення, що пізніше було для них вже небезпечно виступати явно.

Як тільки вступили на землю Західної України прислужники гітлеризму — українські націоналісти, ясно позначилась глибока прірва, яка ділила яничар Гітлера і волелюбний український народ.

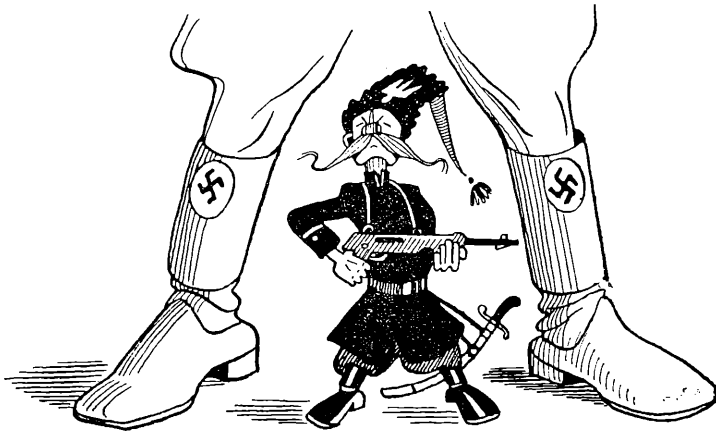
Вірний своєму славному історичному минулому україн-

ський народ в ті важкі дні всією душею і серцем був разом з великим російським народом і іншими братніми народами Радянського Союзу.

Тисячі мирних жителів міст і сіл України залишали свої мешкання, хати, поля, добро і йшли на Схід. А перед тим як піти геть, вони спалювали всі запаси хліба, щоб нічого не дісталось фашистам. Тисячі українців пішли в партизанські загони, які почали діяти по гітлерівських тилах з перших днів війни.

Військове командування гітлерівської армії гадало, що Україна покійно впаде перед ним навколішки. Воно розраховувало на національну ворожнечу між українським і російським народами. Воно також вірило в те, що Степан Бандера-Сірий і «Консул перший» Андрій Мельник нібито мають в українському тилу величезні резерви підпільників ОУН. Але всі ці запевнення професіональних зрадників виявились блефом, і гітлерівцям на землях України довелося зазнати гіркого розчарування.

РОЗДІЛЯЮЧИ І ВЛАДАРЮЮЧИ

Охоплений божевільною ідеєю стати «диктатором України», Степан Бандера, пробравшись вслід за німецькими військами в червні 1941 року до Львова, підганяє своїх посіпак, щоб вони якнайшвидше подали до загального відома вже давно заготовлений акт про «проголошення Української держави».

Треба поспішати! Ох, як же треба поспішати! Треба тому, що десь недалечко сновигає по гітлерівських штабах «Консул перший» — Андрій Мельник та інші, до нього подібні претенденти на фюрера України. І не схаменешся, як випередять його, Степана Бандеру.

Головою кабінету міністрів, так званого «українського уряду» Бандера призначає свого найближчого помічника Ярослава Стецька (Карбовича).

Незабаром після цього, даючи інтерв'ю кореспондентові української націоналістичної газети «Краківські вісті», львівський віце-губернатор Ганс Йоахім Бауер досить ясно висловив погляди гітлерівського уряду на цей «уряд».

Кореспондент спитав Бауера:

«Чи це правда, що створилось західноукраїнське краєве правління під проводом Ярослава Стецька, за яким теж

стоїть авторитет митрополита Шептицького і посадника міста Львова Полянського?»

Бауер відповів:

«Західноукраїнського уряду під проводом Ярослава Стецька немає... Президія одного «українського комітету», про існування якого німецьким чинникам нічого не відомо, ствердила в «Інформаційному листку № 1» за 1-ше липня ц. р., що на одному зібранні у Львові відпоручник німецького уряду д-р Кох привітав український уряд і український народ. Це твердження не відповідає правді».

Пояснюючи погляди гітлерівського уряду, Бауер хотів відразу вбити кількох зайців: 1) відмежуватись від будь-яких зв'язків з ОУН; 2) прикинутись, нібито навіть подібна назва організації українських фашистів йому не відома; 3) ясно і недвозначно дати зрозуміти, що ні про який «уряд» на українській землі не може бути й мови; 4) виправити прикрий промах гестапівця Ганса Коха, який сунув носа не в свою справу.

Зміст спростування Бауера був цілком ясний: «Сидіть тихо, не рипайтеся і скажіть ще спасибі за те, що вас годують недоїдками з панського столу! Не для того ми захопили Україну, щоб ви тут господарювали».

А для яких цілей потрібно було німецькому фашизму захопити Україну, про це цілком недвозначно сказав А. Герінг 4 жовтня 1942 року в Берліні:

«Ми зайняли найбільше родючі землі України. Там, на Україні, є все: яйця, масло, пшениця, сало, і то в такій кількості, що тяжко собі уявити. Ми повинні зрозуміти, що все це віднині і навіки наше, німецьке».

Розвиваючи ці самі погляди дещо раніш, 6 серпня 1942 року, на закритій нараді рейхскомісарів окупованих областей і представників військового командування Герінг стверджував:

«Віднині Німеччина володіє від Атлантики до Волги і Кавказу найродючішими землями, які взагалі коли-небудь були в Європі: край за краєм, один багатіший і плодючіший за другий, завойовані нашими військами...»

...Потім основною житницею Європи є генерал-губернаторство, до якого належать такі незвичайно родючі області, як Лемберг і Галичина, де урожай досягає нечуваних розмірів.

...Потім іде Росія, чорнозем України по той і цей бік Дніпра, закрут Дону з його на диво родючими і лишень

частково зруйнованими областями. Я наказав надіслати до мене чужоземних робітників, яких привезли сюди з усіх областей, і ці робітники заявили, що дома, звідки вони прибули, вони годувались краще, ніж тут, у Німеччині. Я бачу, що люди в кожній з окупованих областей жеруть досхочу, а наш власний народ голодує. Боже мій! Вас послали туди не для того, щоб ви працювали для процвітання ввірених вам народів, а для того, щоб викачати звідти все можливе з тим, щоб міг жити німецький народ...»

Ось для цієї головної мети німецького імперіалізму, до речі сказати, зовсім не нової і не Гітлером вигаданої, віднині повинні були до поту «трудитися» українські націоналісти, відробляючи свої харчі, обмундирування та інші блага, які протягом багатьох років ласкаво доставляв їм німецький генеральний штаб.

Проте гітлерівські грабіжники чудово розуміли, що якщо всю цю зграю дармоїдів відкрито послати для виконання дорученого завдання, не замаскувавши її дій «величною ідеєю», то все може провалитись. Необхідно було використати купку зрадників народу — українських націоналістів — не тільки для викачування і вивозу до Німеччини українського сала, масла, пшениці, але й для хитрого обдурювання народних мас.

А для цього гітлерівці розпочинають реорганізацію сил українських націоналістів. При допомозі комісарів гестапо фашисти здійснюють одночасний хід королем і турою на шахівниці, яку вони називають «Україна» або «Остланд». Одна частина зрадників українського народу, більш імповантна з зовнішнього вигляду, що вміє поводити себе на дипломатичних вечорах, буде сидіти за банкетними столами і обертати, за встановленим етикетом, ножем і вилкою. Це діячі так званої «старої політичної гвардії українського відродження».

Гітлерівці не будуть посилати цих «достойників» підпалювати польські села на Холмщині, охороняти Янівський табір смерті або спалювати трупи убитих есесівцями мирних жителів Львова. Для цієї мети будуть зовсім придатні люди трохи молодші, оті самі «активісти» ОУН, які допомогли карликові Бандері вилізти на престол фюрера ОУН, вигнавши з цього теплого місця Андрія Мельника.

Гітлерівці вдаються до хитрощів. Вони дозволяють Бандері в нібито підпільній літературі називати їх німецькими загарбниками, гнватися з того приводу, що вони, мовляв,

не дозволили «одвертої, соборної, незалежної, самостійної України», каються за свої попередні зв'язки з ними, говорити, що німці, мовляв, нас обдурили. Гітлерівці видають для цього Бандері папір, і його пропагандисти починають друкувати всілякі нібито підпільні листівки і підпільні «вісники», в яких «критикують» гітлерівців.

Наступні події в Західній Україні кидають яскраве світло на цю хитру подвійну гру ватажків українських націоналістів. В той час як деякі з них на чолі з Бандерою-Сірим грають хитру комедію опозиції до гітлерівців, інші зрадники, які вміють чекати і не рвуться відразу до міністерських портфелів, переходять на цілком легальне становище.

Про те, як відбувалось таке цілком відверте співробітництво з німецькими фашистами, дає нам повне уявлення газетка «Львівські вісті».

У святковому номері цієї газетки від 21 жовтня 1941 року на першій сторінці вміщено портрет генерал-губернатора і рейхсміністра доктора Ганса Франка, а під портретом зворушливий напис:

«Староукраїнським хлібом-сіллю вітає Львів дорогого гостя».

Як тільки не плазує перед Гансом Франком від імені двох псевдоукраїнських комітетів — центрального і краювого — відповідальний редактор цієї газетки Осип Боднарівич! Старовинне місто, за його словами, з традиційною українською гостинністю розчиняє свої ворота для зустрічі дорогого гостя.

Мешканці Львова дуже добре пам'ятають цю «гостинність»: оточені щільно патрулями гестапо центральні вулиці, якими має проїхати Ганс Франк, загрози мешканцям, що якщо хтось з них підійде до вікна, то відразу буде вбитий на місці. Сотні заложників, які тоді мучилися в тюремних камерах по вулиці Лонцького, відповідали своїм життям, якщо дорогого гостя зустріне яка-небудь інша гостинність.

Ніколи Львів не забуде цих насторожених, пустих вулиць, по яких під зойк поліційних сирен мчали машини ескорту, що охороняв автомобіль, в якому їхав давній співробітник Гітлера — Франк.

Львов'яни дуже добре пам'ятають, які методи правління принесли з собою в їх місто організатори «нової Європи».

Мальовничі околиці Львова — Личаків, Замарстинів, перерізані ярами пустирі наприкінці Янівської вулиці — протягом одного лише року перетворились на величезні кладо-

Дорогий гість

вища. Фашисти знищили в цих місцях у Львові коло двохсот тисяч мирних жителів!

Недалеко від Клепарівського вокзалу, на Янівській вулиці, незабаром після приїзду Ганса Франка, за його наказом, гітлерівці спорудили так званий Янівський табір. Спочатку це було чисте поле, огорожене колючим дротом. Пізніше на голому місці повиростали бараки і появилась фабрика, де працювали приречені на загибель люди. Перед тим як їх виводити на смерть до піщаних ярів за табором, їх примушували декілька місяців працювати, збільшуючи багатства Гітлера і Герінга, а вже згодом розпочиналися «акції», або, кажучи звичайною мовою, масові розстріли цих нещасних жертв.

Янівським табором і акціями керували професійні душогуби, які прибули до Львова із Німеччини. Одним із них був начальник табору унтерштурмфюрер СС Густав Вільгауз, який ще до війни був штатним катом в тюрмі Вільгельмсафена.

Ось таких типів, як Вільгауз, надсилала гітлерівська Німеччина встановлювати «новий лад» на старовинній українській землі. Ганс Франк приїхав перевіряти, наскільки успішно справляються з дорученою роботою його підданці. Вже тоді, в жовтні 1941 року, мета його приїзду була цілком ясна. Хіба міг хто-небудь не бачити, як до залізничних станцій підкочуються поїзди, щоб насильно вивозити робочу силу на німецькі фабрики? Хіба не знали українські націоналісти про те, скільки гнали у фашистський ясир людей кожного дня, щоб поповнювати число гітлерівських рабів? Але свідомість цього факту не спинила руку мельників, боднарівчів, кубійовичів та інших. Вони писали у своїй газетці «Львівські вісті»:

«Сьогодні Львів вітає генерал-губернатора, який, як добрий господар, пильним оком хоче оглянути доручений його опіці край, оглянути висліди й успіхи чотирьохмісячної праці.

Немає найменшого сумніву, що апель пана губернатора до українського розуму і серця та заклик до щирої і відданої співпраці з німецьким урядом над будовою нового, кращого життя знайде серед нашого народу безумовний послух і посвяту без огляду на труд і жертви, які треба буде на цьому шляху покласти».

Скільки треба підлоти, щоб написати такі слова!

Ніколи не забуде український народ ні цієї рабської

улесливості націоналістів перед загарбниками, ні всіх їхніх запевнень, скільки б не намагались зараз їх нинішні спільники в Америці запевняти світ, що, мовляв, українські націоналісти «виступали проти гітлерівців».

* * *

Згідно з письмовими вказівками ОУН, складеними, як відомо, ще в мирний час, у Львові й інших містах Західної України зразу ж після їх окупації почала створюватись під командуванням гітлерівців «українська» поліція.

У Львові вона підпільно діяла ще за два дні до приходу гітлерівців. Поліцаї, на вербовані із активних оунівців, стріляли з дахів і вікон у жінок і дітей, які евакуювалися із Львова.

«Українська» поліція у Львові підлягала гітлерівцю (краєвим комендантом «української» поліції по всій Галичині був німецький майор Вальтер), але комендантом Львівської поліції фашисти призначили націоналіста Євгена Врецьону, одного з бандитів, які підписали 14 червня 1941 року бандерівську відозву солідарності всіх українських націоналістичних партій і груп.

Фашисти поставили на чолі «українських» поліційних комісаріатів своїх старих знайомих із УГА. Колись вони вірою і правдою служили династії Габсбургів і носили уніформу австрійської армії, а тепер запопадливо виконували свою службу, допомагаючи гітлерівцям встановлювати «новий лад». Зловісна постать «українського» поліцає в чорному мундирі з позолоченим тризубом на шапці-мазепинці часто сновигала по ярах за Янівським табором під час чергових «акцій».

12 серпня 1942 року комендатура «української» поліції Львова видала наказ № 2, який оголошував:

«З сьогоднішнього дня українська поліція бере безпосередньо участь у надзвичайній акції, а тому наказую: 13 серпня 1942 року в 13.30 дня акція розпочнеться в п'яти комісаріатах. Акція буде продовжуватись до відкриття. Наказую доносити кожні дві години про кількість захоплених і кількість використаних набоїв...»

Двадцять днів тривала у Львові серпнева «акція» 1942 року — одна з найбільш кривавих в історії страждального міста.

Інструкція «українським» поліцаєм щодо їх поведінки

під час «серпневої акції» відверто пропонує вбивати мирних громадян «в разі спроби опору чи втечі...»

На перехрестях спустілих вулиць стояли поліцейські машини. Фашисти і «українські» поліцаї силоміць тягнули до них мирних жителів, знайдених у льохах, на горищах і дахах. Плач і зойк лунали над містом. На тротуарах червоніла кров.

Свавілля поліції, яке панувало у Львові, описати тяжко. Досить було донести в гестапо, що така-то людина «не арійської раси» або приховує своє походження, як її негайно заарештовували. Не допомагали ніякі роз'яснення. Арештований був приречений. Громадяни, над якими нависла загроза смерті, жертвували всім своїм майном, аби тільки врятувати себе. Про це добре знали автори чорних списків; вони самі або їх знайомі приймали чуже майно на «тимчасове зберігання» і за одну ніч ставали багатіями. Вони брали приклад з німецьких фашистів, які тягли в Німеччину не тільки сало і цукор, але й килими, картини, меблі, срібло, фортепіано, бібліотеки.

5 липня 1941 року, коли на львівських будинках ще висіли жовто-блакитні прапори націоналістів, жителі міста, які знали німецьку мову, могли прочитати в головному органі німецької фашистської партії «Фолькішер Беобахтер» статтю, присвячену Львову. В ній стверджувалось, що «Лемберг» — це старовинне німецьке місто в Галичині, місто австрійської традиції, культури і цивілізації».

Подібним відкриттям порадував українських націоналістів генерал-губернатор Ганс Франк, якого вони зустрічали у Львові, а потім у Станіславі — хлібом і сіллю.

«Львівські вісті» в № 68 за 1941 рік опублікували промову Ганса Франка, виголошену ним у Станіславі. Франк говорив: «На оцій землі ми, німці, стоїмо перед серйозними, високими, гордими і навіть епохальними завданнями».

Ганс Франк нагадував: «Німецька держава може, дуже до речі, звернути увагу на те, що прекрасний німецький адміністративний дух з 1772 року панував над цією територією».

У відповідь на ці образливі для української національної гідності заяви, українські націоналісти — єпископ підпорядкованої Ватікану греко-уніатської церкви Хомишин і якийсь там доктор Недільський — організатори зустрічі Ганса Франка, подарували йому осідланого коня, щоб він міг скакати по просторах української землі. Після цього кат

з Майданека і Освенціма, Белзеця і Тремблінки, юрист і вбивця Ганс Франк був запрошений як почесний гість на свято, влаштоване на його честь націоналістами. «Львівські вісті» у зв'язку з цим писали:

«Так пережило українське громадянство Станіслава свій великий день, що надовго залишиться в їх пам'яті».

Допускаючи і організуючи «українську» поліцію, гітлерівці водночас створювали у противагу їй польську кримінальну поліцію — кріпо. Окремим польським зрадникам вони дозволяли співробітничати в таких окупаційних установах, як відділ праці (арбайтсамт) або відділ харчування.

Озброєний «український» поліцай міг в кожную хвилину арештувати, а потім безкарно вбити «при намірі втечі» свого особистого і головного «національного» ворога (як учили Степан Бандера і Ганс Франк) — поляка. Це було тим легше, що українські націоналісти, які служили в магістраті під час видачі населенню розпізнавальних карт («кеннкарт»), ставили в кутках особливі крапки чорнилом різного кольору. Це був умовний знак. Перевіряючи на вулиці документи у перехожих, «український» поліцай помічав в кутку кеннкарти маленьку, ледве помітну для ока зелену крапочку. Вона відразу підказувала йому: «Убий його! Перед тобою — польський інтелігент, життя якого для тебе шкідливе».

І поліцай охоче виконував вказівку свого старшого однодумця. Якщо ж крапочка була поставлена фіолетовими чорнилами, це означало: «Мені здається, що пред'явник цієї кеннкарти — замаскований єврей».

Шлях таких затримуваних був майже завжди такий самий: в Янівський концтабір або просто на Піски, за Личаків, де з кожним днем росла гора трупів, складених там в'язнями «Зондеркомандо 1005», так званої бригади смерті.

А польські націоналісти — службовці арбайтсамту, охоче повіривши підказаній їм гітлерівцями «правді», що «все лихо — від українців», що якби «не було українців, то німці чудово жили б з поляками», виступали так само проти українців. Бажаючи вислужитись перед гітлерівцями, службовець арбайтсамту — польський шовініст — складав список українського населення для вивозу його в Німеччину як робочої сили або доносив фашистам на українців, які виявили себе як радянські активісти.

За злочини «польської» поліції, навмисно перекинутої гітлерівцями із центральних районів Польщі на Волинь,

такою ж монетою відплачувала «українська» поліція, яку гестапо відряджало з Волині на Холмщину. Тут палають українські села, і населення знищують польські націоналісти, там від терору українських націоналістів шукає рятунку у втечі польське населення Галичини. Всім втекти не вдається, і попіл пожарищ залишається на місці польських сіл; члени ОУН, організуючи напад на ці села, вирізують поголовно всіх стариків, жінок, дітей. А гітлерівці, зловтішно усміхаючись, потирають руки: адже все йде так, як було задумано: розділай і пануй — краще й не треба.

Викликаний з глибини віків Гансом Франком «чудовий німецький адміністративний дух» начебто споконвіку керує старовинними українськими землями, а всілякі «українські» центральні комітети допомагають окупантам не тільки зміцнювати їх панування, але й виконувати давно ними задуманий план знищення і закріпачення не тільки слов'янських народів, але й інших народів світу.

Степан Бандера, Андрій Мельник, Володимир Кубійович і інші до них подібні добре знали, для чого прийшли гітлерівці на землі України. Про це давно знав і весь світ: фашисти не приховували своїх колонізаторських планів. Всьому світу було відомо, що до свого «Лебенсрауму» (життєвого простору) гітлерівці включили Чехословаччину, Польщу, Білорусію, Україну, Дон, Кубань та інші землі.

Знаючи про ці плани колонізації слов'янських земель фашистськими загарбниками, українські націоналісти, незважаючи на це, кожним своїм вчинком, кожним закликком допомагали їм здійснювати найжорстокішу колонізаторську політику вогню і меча, наслідки якої були для України більш жахливими, ніж усі попередні напади й завоювання, яких довелося їй зазнати.

* * *

Скрізь, не тільки у Львові та інших містах західних областей України, але і в Польщі, під час лихоліття фашистської окупації, каральні органи гітлерівської Німеччини використовували для своєї брудної, кривавої роботи катів — українських націоналістів. Разом з т. зв. «власівцями» та іншими зрадниками батьківщини ці кати не зупинялися перед жодними злочинами.

В одному з найстрашніших таборів Польщі — Плошуві коменданта цього табору оберштурмфюрера СС Гета зав-

жди супроводжували на «акції» й захищали його дім «вахмани» — вартові з «української поліції». Вони на всі лади вислугувалися не тільки перед самим «гер» комендантом і його коханкою Рут, але навіть виявляли пошану до велетенського собаки Гета — Рольфа, якого вахмани називали «гер Гунд».

Походжаючи по табору, Гет кричав до собаки:

— Рольф, фріс!¹

На цей оклик Рольф озирався і кількома стрибками здоганяв будь-кого з нещасливих в'язнів, що проходили мимо. Собака звалював жертву на землю, рвав її тіло, і тільки тоді, коли Гету вже набридало тішитися видом залитої кров'ю жертви, він брав собаку на повідець і відходив; тоді вахмани з «української поліції» пристрілювали в'язня. Такі прогулянки відбувалися щоденно.

Одного разу заступник Гета, штурмфюрер СС Іон, який завжди ходив з біноклем, помітив, що один з в'язнів із групи, що вирівнювала дорогу в таборі, сів на землю, щоб зав'язати шнурок на черевіку. Іон одним кивком вказав на в'язня вахману Строевському. Тричі стріляв Строевський у в'язня, але той все ще жив. Вмираючи, він не міг уже рухатися, ані говорити. Він тільки підняв руку і погрозив нею кату. Строевський вистрілив вчетверте і вп'яте, добивши жертву. Іон наказав забрати геть труп, кажучи:

— Моя жінка дуже нервова. Вона не може дивитися на кров і коли побачить труп, може розстроїти собі нерви. Забери геть труп, бо вона зараз буде проїжджати тут до міста!

Серед службового складу цього табору був штурман Гросс, який закохався у капоманку жіночого відділу — гарненьку молоду дівчину Нусю Рейх. З того часу ув'язнені в цій групі дівчата, які складали дошки під командою Нусі Рейх, почали користуватися деякими полегшеннями. Штурман Гросс доручив раз Нусі підмітати мешкання оберштурмфюрера Гета. Комендант вернувся несподівано додому, а, заставши у себе Нусю, подумав, що це дочка одного з фашистів, і подав їй руку. Ув'язнена сказала, хто вона така. Обурений Гет відіслав її до табору і наказав Гроссу застрілити її вночі. Гросс цілий тиждень відкладав езекуцію, щоб допомогти Нусі втекти, а коли це не вдалося, незважаючи на заборону дозволяти в'язням іти до міста з перепустками,

¹ Фріс — жри.

вислав її туди з одним з вахманів, нібито в лікарню, щоб залікувати їй зламану руку. Але Нуся Рейх залишила в таборі брата. Вона не могла втекти без нього і... повернулася в табір. Тут її помітив вахман української поліції Строевський і, вистріливши їй двічі в потилицю, наказав спалити її труп.

У сусідньому таборі Бежануві таку саму «мокру роботу» виконували під командуванням ротенфюрера Рітчека кілька «українських поліцаїв», серед яких найбільш жорстоким виявився бандерівець Іван Кордуба. Він «керував» знищенням людей у каменоломнях. Іван Кордуба підходив до в'язня, наказував йому бігцем переносити камені вагою п'ятдесят-шістдесят кілограмів і весь час підганяв його ударами канчука з залізним кінцем. Через кілька хвилин в'язень падав знепритомнілий, вже не реагуючи на біль. Тоді його обливали холодною водою, щоб він очунав. Як тільки людина оживала, Іван Кордуба топтав її ногами і бив її ручкою лопати, поки вона не вмирала.

У таборі Скаржиська-Камінна кожний в'язень, який мав добрі чоботи або пристойний одяг, кожної хвилини міг чекати смерті. Час від часу таких «вибранців» виводили за огорожу табору «українські поліцаї» і пристрілювали їх, мовляв, в'язні намагалися тікати. Найбільше шаліли в таборі відомі в цілій окрузі «оунівці» — поліцаї Савчук та Іваненко.

В той самий час їх «камрати» з тієї самої злочинної організації виконували катівську службу в таборі Собібор, біля Влодави. Транспорт за транспортом, наповнений приреченими на смерть, надходив до Собібора. Гестапівці отруювали в'язнів хлором у спеціальних камерах, а потім спалювали їх трупи. Голих людей, які йшли в ті газові камери на смерть, українські фашисти примушували співати і під час цього шмагали нагайками.

«Українських поліцаїв» бачили також приречені на смерть в'язні Майданека. Висланий з аеродрому в Любліні 3 травня 1943 року так званий «варшавський транспорт» нараховував більше десяти тисяч чоловіків, жінок і дітей. Їх гнали до Майданека пішки кілька кілометрів. Українські фашисти, охороняючи колону, били і грабували ув'язнених. Між ними були поранені учасники повстання у варшавському гетто. Вони падали від виснаження, і тоді «українські поліцаї» разом з гітлерівцями добивали зморених.

Комендантом табору в Будзині був судетський німець

Фейх, який вславився своїми знущаннями з в'язнів. Перед ним плазували бандерівці, що поступили в «українську поліцію». Взимку 1942 року з цього табору втекло дев'ять в'язнів. З них зловили тільки трьох. За наказом Фейха «українські поліцаї» спорудили в таборі шибеницю і повісили втікачів за ноги. Фейх і поліцаї били нещасних пугою з колючого дроту, поки з них не злізала шкіра. Муки повішених були страшні, вони благали, щоб їх застрілили, але Фейх навмисне наказав не стріляти, а бити їх. Один з втікачів відірвався від шибениці після чотиригодинних мук і тільки тоді його застрілили. Другий упав на землю через дві години, а третій, найбільш витривалий, біля полудня. В одного з в'язнів цього табору «український поліцай», який назвав себе Отто,— винюхав гроші. Тоді Отто накинув своїй жертві зашморг на шию і привів його, як ведмедя, на площу. Там за цей час зібралися тисячі в'язнів. Поліцай Отто і Фейх почали до крові шмагати в'язня, а коли він упав, Фейх за допомогою Отто силоміць відкрив йому рот, щоб влити туди води і ще далі помучити його. Нещасний помер тільки через дві години.

У таборі Будзін — як, між іншим, і в інших таборах — «українських поліцаїв» називали, з огляду на колір їх мундирів, «чорними круками». «Чорні круки» розпоряджались життям і смертю в'язнів, навчившись в організації українських націоналістів, під опікою Коновальця, Мельника та Бандери, як знущатися з людей. Вони вешталися по табору завжди з нагаями і п'яні, вбивали кожного, хто тільки попадався їм під руки.

«Чорні круки», прикрашені знаком націоналістичного тризуба, служили ї у вищій школі гестапо в польському містечку Рабка. Керував нею присланий з Берліна оберштурмфюрер СС Розенбаум, який у перший день свого приїзду застрілив одну родину в Рабці — чоловіка, жінку і двох дітей — тільки тому, що вони носили те саме прізвище, що й він.

Під час «акцій» у Рабці, «українські поліцаї» оточували тісним колом тих мешканців, які були приречені на смерть, а штабшарфюрер Боннерт обходив свої жертви, стріляв у них ззаду і одним ударом ноги зіштовхував у яму. Коли ж яма була вже засипана і з-під землі чути було стогін або хрипіння, тоді «чорні круки», на знак Боннерта, відкривали з автоматів густий вогонь по землі, що ворушилась.

У місті Чорткові під час першої «акції» «українська по-

ліція» загнала на подвір'я тюрми 380 мирних жителів, головним чином ремісників і кравців, склярів, мідників та шевців. П'яні поліцаї спочатку застрілили кількадесят осіб, які тулились у кутку подвір'я, а згодом, коли їм набридло стріляти, наказали в'язням розбивати пляшки і босоніж танцювати по розбитому склу. Коли ж і цей кривавий танець набрид катам, тоді вони наказали нещасним жертвам упасти ниць на землю, з закладеними на потилицю руками повзти по подвір'ю і злизувати пісок і глину. Ці муки тривали кілька годин. Хто непритомнів, той залишався на подвір'ї, а тих, хто міг рухатись, заганяли на сходи тюремного будинку і там добивали їх не автоматами, а без гомону — сокирами. Трупи закопували на тюремному подвір'ї. З-під земляного настилу ще довго чути було благальні вигуки: «Не засипайте мене, я ще живу, я тільки поранений!».

Восени 1944 року один з авторів цієї книжки, працюючи в комісії по встановленню фашистських звірств, був присутній під час розкопки братської могили в Чортківській тюрмі і бачив останки сотень жертв, не по-людськи спотворених «українською поліцією».

«Чорних круків» бачили під час «акцій» і на вулицях Тернополя, коли вони вели на розстріл тисячі людей. Вони вбивали всіх, хто стрибав з машин по дорозі в табір смерті Белзень на станції Куликів. Жителі деяких будинків Куликова, що тягнуться вздовж залізничного шляху, досі пам'ятають, як одна мати, майже збожеволівши від жаху, намагалась викинути з одного вагона своїх дітей, трирічну доньку і шестирічного сінка, щоб спасти їх. Дівчинка впала щасливо і почала котитись у збіжжя, а хлопчина повис на колючому дроті вікна вагона. Тоді «український поліцай» Барабаш став стріляти в хлопчика, поки той не одірвався. Конаючи біля рейок, він повторював: «Що я йому зробив, я, або моя маленька сестричка?».

Жителі Львова бачили не один раз, як бандерівці стріляли на вулиці в невинних людей, мов у собак, на підставі будь-якого неперевіреного доносу.

У книжці «Документи злочинів і мучеництва», виданій у 1945 році в Кракові, розповідається, як скаженіла «українська поліція» в Бориславі.

Наводимо це оповідання без змін:

«Ось як відбувся страшний погром, проведений над мирним населенням українськими фашистами. З самого ранку вони викидали людей з домів, били їх до крові і потім

проводили до будинку тюрми. Катували людей, головним чином, молоді українські фашисти, озброєні гострими молотками на довгих рукоятках. Були в них гвинтівки. Вони ламали кістки, виколювали очі та вибивали зуби у захоплених ними полонених. За одну добу погрому в Бориславі загинуло 180 зовсім невинних осіб. Євреїв «українські поліцаї» заганяли до клунь і там спалювали живцем...

На другий день український бурмістр Борислава видав заборону знищувати єврейське населення. Незважаючи на це, з навколишніх сіл на Борислав налетіли сільські українські націоналісти і куркулі, попівські синки, злочинний елемент. Багато з них кидалися на євреїв з косами. Це було жахливе видовище: дика орда з палицями, косами та сокирами проти беззахисних жінок і дітей...

А в серпні 1942 року приїхало львівське гестапо і з допомогою «львівських поліцаїв» відвезли у Белзень на знищення і спалення п'ять тисяч жителів Борислава».

Чотиринадцятирічний хлопчина, уродженець Бродів, Рафль Шлегель, визволений Радянською Армією, розповідає:

«Разом з батьком ми ховалися у знайомого українського селянина в селі Фільварки, біля Львова. Батько працював на полі і при господарстві, я пас корову. Але батько мусив вернуться до міста, де його зловили і післали в табір у Сасові, а я залишився на селі...

Наприкінці 1942 року, після другої «акції», коли нас шукали по всіх домах і селах, я з хлопцями не міг уже залишатися у нашого господаря і заховався у напівзруйнованій столярні. Нас було троє хлопців і двоє дівчат. Ми просиділи у столярні сім днів, але раптом хтось нас зрадив. У столярні нас зненацька застукали два «українські поліцаї». Ми плакали і просили, щоб нас залишили, але старший з них сказав: «Навіщо вам тут сидіти? Тут заборонено. Ви підете в гетто». Нас привели в гетто, в якийсь зруйнований будинок на березі річки. Крізь відчинені двері ми побачили купу трупів. Тоді ми знову почали просити, щоб нас пустили. Один з поліцаїв ударив прикладом мого приятеля і закричав: «Ви, паршивці, ще хочете жити?» — і вистрілив у нього. Приятель упав. Тоді я рішив, що не буду дивитись, поки всіх моїх приятелів повбивають, і вийшов вперед, щоб мене першого застрілили. Поліцай штовхнув мене і вистрілив. Я впав і вдарився головою об чийсь чобіт, мені стало боляче, і я подумав: «Невже ж це смерть?». Мені казали

раніше, що коли людину застрілять, тоді тільки спочатку заболить, і все. А я почуваю, що лежу на землі і голова в мене розбита. Почув я ще кілька пострілів, і потім стало тихо. Помолився я мамусі і подумав, що коли лишився живим, то краще піднятись, хай застрілять, тому що можуть підпалити дім, і тоді доведеться згоріти живцем. Та ось чую, що хтось поряд зі мною сопє. Підняв голову і поглянув. Це дихав мій товариш, той, хто пішов на смерть першим: його теж не застрілили, тільки поранили. Він шепнув мені: «Лежи, не рухайся». Але я не хотів чекати, хотів мерщій утікати. Дві мертві дівчинки, які лежали поряд, зовсім не мали голів — зовсім розтрошені. На моїй голові і шиї був їх мозок. Мій плащ був весь у крові. Я його стягнув з себе, зняв черевики, те саме зробив мій товариш, і ми пішли через річку. Втекли разом, усю ніч блукали серед полів, а на світанку прийшли у знайоме нам село Фольварки.

Я знову пішов до того самого «вуйка» і там залишився. Я не хотів, щоб люди знали, що я ховаюся у нього. І до самих жнив сидів день і ніч у полі, в пшениці. Туди мені приносили їжу, і тільки раз у тиждень, вночі, я пробирався крадькома в село, щоб помитися і переодягнутись. Як тільки похолодало, я сховався на горищі. Коли фронт наблизився, у березні 1944 року, не можна було довше сидіти в селі. «Вуйко» порадив мені йти ближче до фронту, щоб потрапити на територію, зайняту Червоною Армією. Я добрався до села Берлін і там попав у хату, де сиділи радянські партизани. Я розповів їм, що народився в Дубно, що батька захопили фашисти, що маму вбила бомба. Партизани наказали хазяїці нагодувати мене і взяли до себе. Я побув там декілька днів, а потім пробрався в село Булдури, і там зустрів перші радянські патрулі...»

В цьому невеличкому, але повному трагізму людському документі відбита ганебна, огидна роль, яку виконували українські буржуазні націоналісти на службі в каральних органах гітлерівської Німеччини. В той час як основне населення окупованих західних областей України, так само як «вуйко», про якого тепло згадує Рафль Шлегель, допомагало приреченим на знищення людям, українські фашисти, зі знаками тризуба і свастики, служили загарбникам для найбільш кривавої «роботи».

В 1946 році у Кракові появилася документальна книжка Леона Велічкера «Бригада смерті» (зондеркомандо 1005). У цій книжці безпосередній свідок фашистських звірств

у Львові, врятувавшись чудом від смерті, наводить розмову з одним німецьким поліцаєм. Гітлерівець оповідав йому, що вони самі ніколи не могли б знайти і заарештувати таку велику кількість мирних жителів, призначених на смерть, якби гестапо не користувалося дбайливою допомогою «української поліції», яка складалася з кримінальних елементів, добре знайомих з місцевими обставинами. Самі гестапівці — як це говорив співрозмовник Велічкера — не знайшли б жодного сховища, де ховалися особи, призначені на смерть. «Найбільше сховищ («схронів»), — запевняв той же шуповець, — відкрили ми за співучастю «української поліції».

Такі були під час окупації взаємини представників «раси панів» і їх союзників з-поміж українських націоналістів, які виконували функції гончих собак німецького фашизму.

Не випадково для служби у «проводі» «української поліції» гестапівці притягли тих представників старшого покоління українських націоналістів, які ще до початку другої світової війни пройшли солідну поліційну практику на послугах польського фашизму. Одним з головних керівників «української поліції» у Львові був разом з Євгеном Врецьоною Володимир Пітолай. До нападу гітлерівської армії на Польщу цей колишній петлюрівець служив у таємній польській поліції. Як тільки окупанти зайняли Львів, вони викликали Володимира Пітолая з Варшави до західних областей України і зробили цього старого шпигуна з клинчастою борідкою комендантом «української поліції» у Львові.

Під керівництвом таких, як він, зрадників і майстрів поліційної розвідки, проводили свою «виробничу практику» в роки окупації всякі «чорні круки», охоронники фашистських таборів смерті, вже раніше підготовлені до професійних злочинів у «боївках» ОУН.

Коли ж під нищівними ударами Радянської Армії гітлерівська воєнна машина почала котитися на захід, одна частина поліцаїв влилась у бандерівські зграї так званої УПА («Української повстанської армії»), друга — кинулась за своїми недавніми хазяями через Польщу, через Карпатські гори, якомога далі від народної помсти.

Бандерівці чкурнули через Карпатський гребінь, вони знали, що, пробиваючися через чехословацьку територію, можуть розраховувати на допомогу не розгромлених ще тоді реакційних кіл цієї держави. Вони знаходили захист по греко-католицьких монастирях, у словацьких священників-езуїтів, які допомагали їм за вказівками Ватикану. Реакційна

преса, яка існувала ще тоді в Чехословаччині, наприклад: орган націонал-соціалістичної партії «Свободне слово», почала навіть кампанію на захист бандерівських вироdkів. «Нема причини боятися кількох обдертих і зацькованих людей. Досить боротися проти них за допомогою преси», так писало в дні прориву бандерівської УПА через Карпати «Свободне слово», обливаючи при цьому наклепницькими поміями Корпус національної безпеки Чехословаччини, що проводив боротьбу з бандерівським охвістям.

А поки облудна реакційна преса каламутила воду, прикриваючи бандерівських убивць, вони підпалювали словацькі села, вбивали сільських активістів, залишаючи за собою такі ж самі криваві сліди, як і на українській землі.

Вони були в спілці не тільки з реакційними силами Чехословаччини, допомагали фашистській «п'ятій колоні» у словацьких горах, але і в Польщі, пробиваючись вперед на захід. У горах Сілезії бандерівські зграї налагодили «контакт» з т. зв. «свентокшижською бригадою» польських фашистів, яка наживала п'ятами з польської землі. «Свентокшижська бригада», наwerbована з грабiжників і співробітників гестапо під час окупації Польщі, швидко порозумілася з бандерівцями, хоча «аковці»—поляки чудово знали, що на руках бандерівців ще не засохла кров поляків, вбитих під час придушення варшавського повстання і в німецьких таборах смерті. Панове коменданти «армії Крайової» дуже добре знали, що саме бандерівці спалили чимало польських сіл на Польщі, що вони, мов дикі звірі, вбивали жінок і дітей чесних польських трудівників на Холмщині. Але все це не перешкоджало їм підтримувати з ними контакт.

Одна з націоналістичних банд УПА не змогла зразу прорватися до своїх нових хазяїв на Захід і довгий час лютувала біля Балигорода, у Ржешовському воєводстві Польської Демократичної Республіки. 28 березня 1947 року, після інспекції військ у Ржешові, Ярославі і Саноці, у Балигород виїхав у супроводі групи офіцерів легендарний герой громадянської війни в Естонії генерал Кароль Сверчевський («Вальтер»). За Балигородом, на шляху до Яблонки, колону автомобілів, де їхав Кароль Сверчевський, обстріляли українські фашисти з банди УПА, заховавшись у кущах на горі.

Генерал Кароль Сверчевський наказав автомашинам зупинитись. Солдати й офіцери, які супроводили генерала, вискочили з машини і вишикувалися в цеп. Почався бій,

який тривав дві години. Генерал Сверчевський сам керував цим боєм. Він проявив велику мужність, хоч добре знав, що бандити мають сильну перевагу. Під час бою куля поранила в живіт генерала Сверчевського. Незважаючи на прохання офіцерів заховатися у канаві, поранений генерал і далі керував боєм. Тут його вразила друга куля. Кароль Сверчевський упав на шлях і невдовзі помер. Він помер, як і жив, чесним і сміливим солдатом, патріотом своєї батьківщини, непохитним пролетарським інтернаціоналістом.

Довгий час робив злочин за злочином у Красневському районі на Львівщині бандерівець Михайло Кінаш, званий «Шкаралупкою». Цей кат власноручно задушив і живцем спалив тридцять три особи. Однієї ночі «Шкаралупка» прийшов в село Стадня і постукав у вікно селянина Дикого. Господар мусив відчинити двері. Бандерівська «боївка» вдерлась у хату. Бандерівець «Орест» вистрілив у стареньку матір Дикого і вбив її на місці, вбив і його дітей Романа і Марію. Тільки пораненому синові Олегу вдалося стрибнути крізь вікно і врятуватися. Трупам замучених людей банда «Шкаралупки» спалила разом з хатою. Згодом, на чолі з «Шкаралупкою», бандити вдерлися до хати селянина Кордовського у селі Новосілки. Там вони вбили Кордовського, його матір і дві дочки. Жінки Кордовського тоді дома не було, вони розшукали її в сусідів, щоб також забити.

Згодом, коли терпець людей по селах, де скаженів «Шкаралупка», урвався, сільські активісти спіймали його в одному із «схронів», де він ховався від денного світла разом зі своїми спільниками. Радянське правосуддя знищило цю банду.

У селі Путятичі, Городоцького району, бандерівці, переодягнувшись в одяг радянських воїнів, убили восени 1945 року селян-бідняків Микиту Микитюка, Дмитра Скубайла, Івана Гука, Івана Скубайла, Івана Малишка та його трирічну доньку Ганю. Ці виродки не жаліли навіть невинних дітей. Вони не втекли від заслуженої кари.

Незабаром після вигнання окупантів, у Скваряві, Мокротині та інших селах на Львівщині з'явилась банда оунівців під «проводом» бандита, що прозвав себе «Волоцюгою». Бандити вдиралися темними ночами до хат — вимагали самогону, відбирали у селян останні харчі, розстрілювали всіх, хто не виконував їх наказів. Селянина Тикву вони розстріляли за те, що він хотів повернути бандитам їхні про-

кламації. Загинув старий Кун, який пішов зі скаргою у Жовківське відділення МВД з проханням захистити мирних людей від бандитів.

Населення з районів Сокаля, Кам'янки-Буської, з Буська досі пам'ятає злочини бандита, що ховався під кличками «Монах», «Лисий», «Тригор». Ним був уніатський дяк з сіл Тадань і Лани Польські — Олекса Коваль. Кличку «Монах» він одержав від гітлерівської військової розвідки напередодні нападу гітлерівців на Радянський Союз. Як тільки ворог напав на нашу землю, Коваль, виконуючи вказівки своїх шефів із забузької гітлерівської шпигунської команди, став збирати сільських куркулів-націоналістів і нападав на радянські військові засоби зв'язку. З паками вибухових речовин його бачили біля Бродів і Кременця, де він знищував мости і залізничні шляхи. Під час окупації він зі своїми спільниками рубав сокирою селян, які виступали проти фашистів і не хотіли вступати до рядів націоналістів. Коли восени 1945 року Коваль спіймали, він на першому ж допиті цинічно заявив:

«З моменту, як я вступив до ОУН, я назавжди продався фашистам. Я навчився ремеслу зради, убивства, провакації. Я обманював народ казками про майбутню «самостійну, соборну Україну», а насправді мені хотілось бути отаманом. Я хотів, щоб про мене всі знали, як знали про Ангела або про Тютюнника. Я хотів увійти до історії».

Якими ж способами «входив в історію» цей волоцюга?

В одному тільки селі Сокаль він із своєю бандою вбив 90 мирних українських громадян.

— Чому ви, бандерівці, вбиваєте дітей? — спитали Коваль на допиті.

Він, трохи зніяковівши, відповів:

— Такі доручення давав нам «провід ОУН». Нам наказали, щоб при нападах на села, де ставляться прихильно до Радянської влади, не щадити нікого. Ми робили це для того, щоб нас боялися і шанували як грізну силу. Тому і вбивали ми цілі родини.

Письменник Ярослав Галан, зустрівшись з одним таким злочинцем на Ровенщині, розповів про нього у своєму нарисі «Чому немає ймення».

«Чотирнадцятирічна дівчинка не може спокійно дивитися на м'ясо. Коли в її присутності збираються смажити котлети, вона блідне і тремтить, як листок осики».

Кілька місяців тому в горобину ніч до селянської хати,

недалеко від міста Сарни, прийшли озброєні люди і закололи ножами господарів. Дівчинка розширеними від жаху очима спостерігала агонію батьків. Один з бандитів приклав вістря ножа до горла дитини, але в останню хвилину його мозок народив нову «ідею».

— Живи собі у славу Степана Бандери. А щоб, чого доброго, не загинула з голоду, залишимо тобі продукти. Ану, хлопці, нарубайте їй свинини...

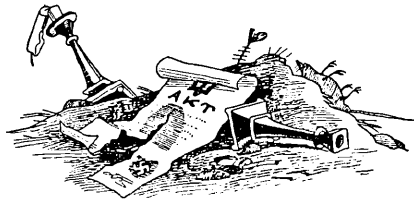
«Хлопцям» ця пропозиція сподобалася. Вони постягали з полиць тарілки, полумиски, і через кілька хвилин перед ошалілою з розпачу дівчинкою виросла гора м'яса із стікаючих кров'ю тіл її батька й матері...»

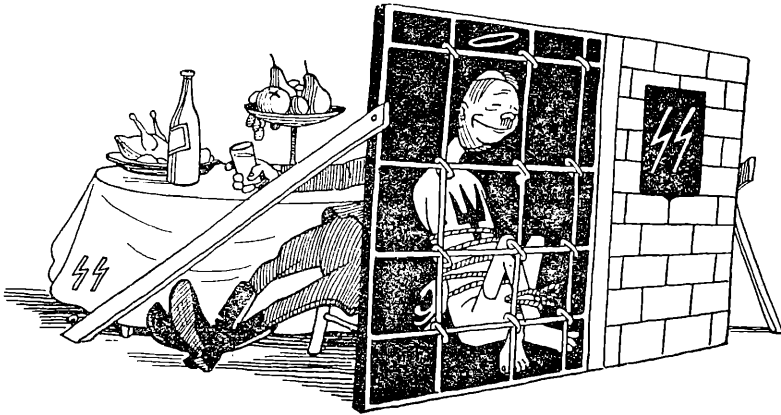
Кров холоде у кожного, хто слухає про такі злочини.

На процесі убивць письменника Ярослава Галана Роман Стахур — годованець бандерівського підпілля, розповідаючи про свої злочини, признався, як у листопаді 1949 року він зі своїми спільниками вбивав родину директора школи В. Ковальова в селі Ременів:

«Диба Антон, якого ми називали «тигр», підійшов до дружини директора, вирвав у неї з рук немовля, кинув на ліжку, а їй наказав лягти на підлогу. Жінка, зрозумівши, що «тигр» хоче вчинити над нею розправу, стала плакати, благаючи не вбивати її. З нею разом і мати директора школи плакала і благала не вбивати невістку, показуючи рукою на немовля, яке плакало. Однак «тигр», незважаючи на прохання і сльози жінок, взяв від мене гвинтівку, а мені віддав свій автомат. Підійшовши до дружини директора, яка лежала на підлозі, розстріляв її відразу з моєї гвинтівки і тут же зняв з убитої чоботи».

Свідками таких убивств були різні люди на території України в першій половині двадцятого віку. Ці убивства — справа рук «рицарів свастики і тризуба».

ВИГІДНА КАЗОЧКА ЧИ ХИТРИЙ МАСКАРАД?

Ще напередодні гітлерівського нападу на СРСР Бандера прислав «провідником» ОУН на Україні і Поліссі одного із своїх бандитських прихвоснів — Володимира Роботницького. Роботницький відразу почав строчити накази такого змісту:

«Спішіться! Скоро! Якнайскорше! Прийшли від Бандери великі накази! Треба негайно приготувати весь край: зближається війна! Треба виступати збройно!..»

Коли гітлерівці захопили Волинь, той Роботницький негайно заснував у місті Ровно головний державний заклад «самостійної, незалежної, суверенної України» — катівню.

В цю катівню агенти «української державної безпеки» кинули кращих людей Волині, які не встигли евакуюватись з Радянською Армією.

Вже опубліковано багато документів, які цілком спростовують легенду, нібито ОУН боролась проти гітлерівців. Ми повертаємось до цього питання лише для того, щоб на основі деяких нових матеріалів розповісти, як насправді виглядало в дні німецько-фашистської окупації націоналістичне підпілля.

В 1943 році в містечку Камінь-Каширський на Волині

представник Бандери якийсь У. Кузьменко (він же «Ярослав») випускав листок під назвою «Наш фронт». В цьому друкованому листку, який видавався на папері німецького походження, Кузьменко-Ярослав закликав населення не йти в радянські партизанські загони, а вливатись до лав так званої Української повстанчої армії (УПА). Цими закликами бандерівський ставленик старанно ховав від народу своє обличчя — обличчя вірного слуги окупантів. Покажемо зараз, як воно виглядало.

6 листопада 1943 року націоналістка Ірина Дем'яненко пише «До провідника української бойової групи в Камінь-Каширському і Ратнянському районі» такого листа:

«Декілька днів тому приїхав до Камінь-Каширська новий військовий провідник ОУН на Камінь-Каширську округу. Він вважає, що ми... повинні знайти спільну мову і разом виступити до боротьби з більшовиками. Німці,— як мені заявив їх комендант,— мають якнайпалкіше бажання порозумітись з українським народом, а тому, що з Народом можна говорити через його провідників, звертаються до Вас з пропозицією зустрітись: зради немає чого боятись. Ви ж знаєте, що німці не обмануть. Напишіть, коли може відбутись зустріч і де?»

Незабаром німецький комендант СС штурмбанфюрер фон-Альвенслебен мав честь побачити у себе того самого Кузьменка-Ярослава, який на сторінках «Нашого фронту» закликав населення йти в УПА для боротьби з «німецьким наїзником». Розмовляли вони дуже дружньо, і комендант залишив бандерівцю для керівництва цілком офіційні листи з печатами. В цих документах він у письмовій формі пропонував спільну боротьбу з радянськими партизанами.

Коли ж з'явилися сигнали, що фон-Альвенслебен вже занадто афішує свої зв'язки з націоналістським підпіллям, Кузьменко-Ярослав написав йому послання, яке ми наводимо повністю, не змінюючи ні стилю, ні орфографії:

«До уповноваженого представника від нім. уряду в Камінь-Каширському.

Шановний пане майор!

Під час нашої спільної розмови було вирішено, що це все, про що було говорено, повинні держати обидві сторони в великій конспірації. Ви ж самі, мабуть, пригадуєте, як під кінець розмови дали особисто на це ваше приречення.

Як повідомляють нас, мало зайти слідуюче, що Ви, виступаючи в Ратні, розказали про нашу зустріч головам

сільських управ. Шановний пане майор, якщо це дійсно мало місце, де ж тоді Ваше слово, дане нам, як також де гарантія, що при сприяючій Вам нагоді не зламаєте Ви і дальших даних Вами зобов'язань? Ви вирішите, будь ласка, самі, що тоді повинна зробити друга сторона, коли бачить, що її партнер не додержав слова.

Якщо Вам дійсне залежить на добрих наших місцевих відносинах, думаю, що подібне не повториться.

Слава Україні!

Ярослав».

Кузьменко одержав на це таку відповідь:

«Камінь-Каширськ, дня 30 листопада 1943 р.

Сьогодні підтверджую одержання Вашого листа від 22/ХІ—43 р. Отже лист йшов 8 днів.

1. Ваш закид необгрунтований. Я в Ратні говорив не про нашу розмову. В Ратні я лише пояснив, що переговори між німецькими і українськими організаціями ведуться з метою спільної боротьби з червоними. Про зносини між Вами і мною не було згадано.

2. Ви мені пообіцяли докладно інформувати мене про рухи червоних. Я жалю, що Вашої обіцянки до цього часу Ви не дотримали, і прошу вас якомога швидше дати мені вичерпні відомості про перебування в Вашій окрузі червоних.

3. Наші зобов'язання додержані у всіх пунктах і ніде не погіршилися. Тільки зобов'язання доставки контингенту ще в цілому ряді сіл не виконані. Я змушений в разі необхідності вжити суворих заходів. Подаю це Вам до віdomу.

4. Я мав би охоту ще раз поговорити з Вами і тому запрошую Вас дружньо відвідати мене тут ще раз. Я буду вважати Вас своїм гостем і ручу за Вашу повну безпеку.

Фон Альвенслебен. СС Штурмбанфюрер».

Подібний контакт з фашистами українські націоналісти встановлювали скрізь.

Ще раніше, 6 грудня 1942 року, один з бандитських вождів — Боровець, який привласнив собі псевдонім «Тарас Бульба», також написав вірнопідданського листа «до пана доктора Піца — шефа СД Волині і Поділля в Ровно».

«Наше нелегальне становище,— відверто признавався в листі цей бандит, нинішній найманець американської розвідки,— не означає, що ми знаходимось у стані чинної боротьби з Німеччиною. Ми вважаємо Німеччину не ворогом

України, а лише тимчасовим окупантом. Мені дуже неприємно, що я сьогодні, пане доктор, замість того, щоб порозмовляти з вами особисто, як Ви мені пропонували, відповідаю лише цим листом.

З поважанням Тарас Бульба Боровець».

Та не лише листуванням такого роду з шефом СД обмежувались зв'язки Боровця, цього авантюриста, який проголосив себе отаманом ним самим вигаданої «Поліської Січі».

Наприкінці листопада 1942 року в двір селянина села Моквин, Березнянського району, Степана Рудницького ввірвались бульбівці і, як пізніше вони самі записали в протоколі, «силою окупували приміщення» для таємної наради з гітлерівцями. Охорона Боровця проводила гітлерівських представників через усі свої пости до хати Рудницького, не забираючи в них зброї.

В хаті селянина Рудницького за одним столом зібралась досить колоритна компанія в складі шефа СД Волині і Поділля Піца, його співробітника Йоргенса і «представника-посередника» поручника Ковальчука, а також самозваного отамана «Поліської Січі» Бульби.

В протоколі наради Боровця з Піцом і Йоргенсом записано ось що:

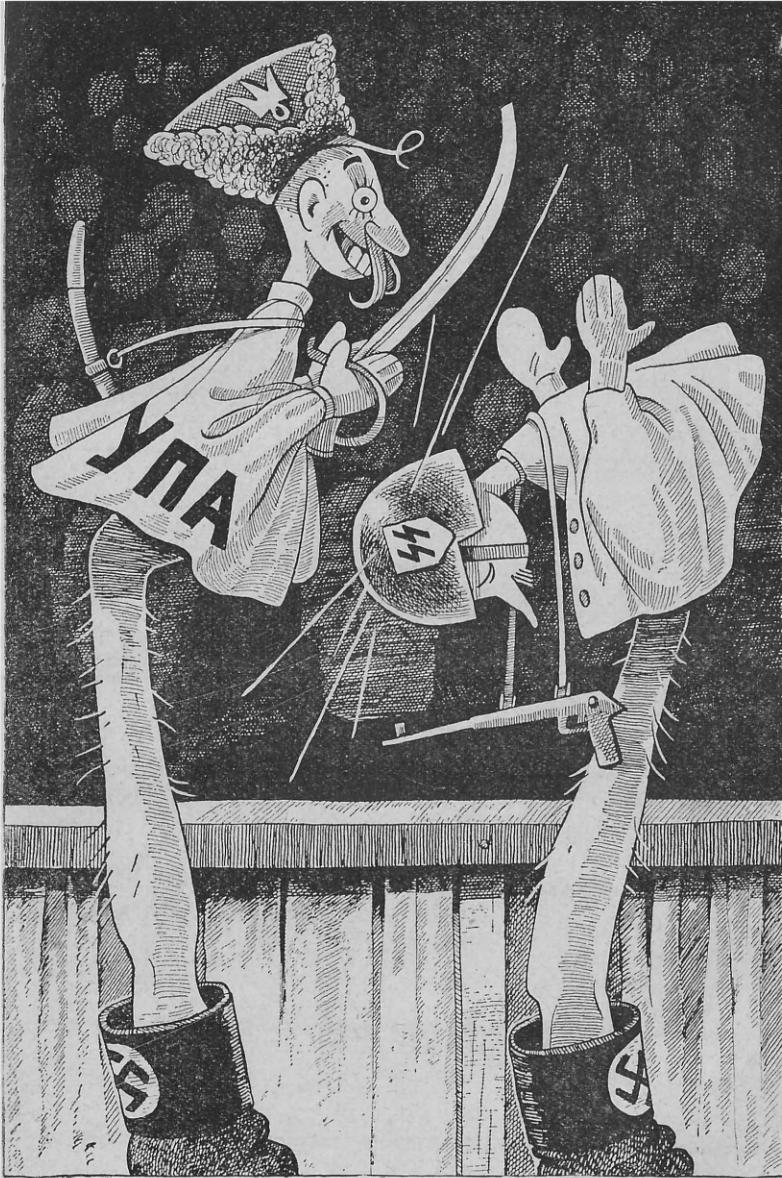
«Переговори почав д-р Піц, заявивши, що йому дуже приємно познайомитись з отаманом Бульбою... Він знає біографію отамана Бульби та його протибільшовицьку боротьбу. Сьогодні, на думку д-ра Піца, треба ціле непорозуміння ліквідувати та порозумітися в справі спільної праці для загального добра. Війна проти більшовизму не може толерувати жодної протинімецької акції в запіллю... Дальше д-р Піц сказав, що йому відомо, скільки корисного зробив отаман Бульба для свого народу та німців: відомо, що отаман Бульба ніколи не видавав наказу проливати німецьку кров».

У відповідь на це Бульба-Боровець розсипався в компліментах. Він заявив:

«Зі своєї сторони я прикладав всіх зусиль, щоб якнайбільше причинитися до зміцнення співпраці з німцями».

Чи можна після цього дивуватись, що д-р Піц ласкаво запропонував:

«...отаманові Бульбі зайняти посаду референта по боротьбі з партизанами, а людей зі своїх відділів включити

Лялькова комедія

до вже існуючих «шугманшафтів»¹. Коли б співпраця з німецькою владою не відповідала отаманові Бульбі, то він може розпустити своїх людей, а сам вийти з лісу, легалізуватися та розпочати своє спокійне приватне життя. Причому, всім його людям гарантується недоторканість...».

Таким тоном розмовляли зі своїми слугами кати українського народу. Вони добре знали, що Бульба-Боровець зі своєю «Поліською Січчю», переіменованою ним пізніше в УПА (Українська повстанська армія), залишиться вірним найманцем будь-якого окупанта. Старий гестапівець Піц розумів, наскільки важливі для нього загони Бульби-Боровця, в які були втягнуті окремі українці, задурманені націоналістичною пропагандою.

Якщо на першому етапі війни перехід деяких українських націоналістів в так зване підпілля був вигідним для фашистів тому, що давав їм можливість дезорієнтувати і спантеличити якусь частину українського населення, то ще більшу користь для себе побачили фашисти в організації цього бандерівського підпілля, коли Радянська Армія підійшла до старих державних кордонів СРСР.

Оперуючи в лісах і з тактичних міркувань вдаючись до закликів боротися з гітлерівцями, зграї ОУН насправді ніколи і ніде не боролися з ними. Пригадаємо, що подібних методів дотримувалися українські буржуазні націоналісти і в той час, коли з Західній Україні панувала польська Польща. Для того, щоб завоювати симпатії серед населення, вони прикидались ворогами польської окупаційної влади і розповсюджували чутки про різні свої «подвиги». Насправді ж вони задовольнялись звичайними грабунками приватних польських громадян, щоб поновити свою касу, і обмежувались підпалами. Якщо б польська поліція захотіла тоді арештувати всіх цих небезпечних терористів з ОУН, то вона могла б це легко зробити на протязі однієї ночі: серед націоналістів весь час орудували професійні провокатори, які були на службі в обороні.

В доповіді на VI сесії Верховної Ради УРСР 1 березня 1944 року товариш М. С. Хрущов говорив:

«Коли спитати українсько-німецьких націоналістів, скільки знищили вони німецьких окупантів, пустили під укіс німецьких ешелонів, скільки вони висадили в повітря мостів, щоб не дати загарбникам можливості перевозити зброю

¹ Шугманшафти — поліційні відділи.

для поневолення і знищення українського народу,— вони нічого відповісти не зможуть».

І справді, українсько-німецьким націоналістам на це запитання нічого було відповісти.

Стоячи з гвинтівкою при нозі, коли з'являлись гітлерівці, оунівські банди піднімали зброю і починали діяти лише тоді, коли в районах, де вони перебували, з'являлись справжні патріоти — радянські партизани, або коли українські селяни починали активно виступати проти німецько-фашистських загарбників.

Щоб оточити ім'я Бандери — свого агента, поставленого на чолі ОУН — ореолом мучеництва, підняти популярність поповича-терориста серед ошуканої націоналістичною пропагандою, відсталого частини населення, гестапо інсценувало арешт Бандери і його найближчих прихвоснів.

Сьогодні вже точно відомо, що коли Степан Бандера знаходився в червні 1943 року як «інтернований» у спеціальному комфортабельному приміщенні табору Саксенгаузен, до нього на політичні розмови з Берліна приїздив шеф імперського гестапо обергруппенфюрер СС Мюллер. В той час, як в цьому центрі садистської науки і тортур гітлерівці знищували сотні тисяч своїх жертв, Степан Бандера користувався всіма можливими вигодами, навіть мав змогу щодня слухати власним приймачем лондонське радіо. А, як відомо, за це ж саме, за слухання радіопередач з ворожих країн, звичайного підданого гітлерівського рейху — німця чекала сувора кара. Бандера мав повну можливість підтримувати контакт з тими діячами буржуазної Польщі, з якими гестапо, арештувавши їх, намагалося утворити колабораціоністський уряд на зразок урядів Квіслінга в Норвегії та Лаваля у Франції. І от з такими кандидатами до цього «уряду», які належали до колишньої санаційної кліки панської Польщі, що всіма засобами пригнічувала населення Західної України, зав'язав товариські стосунки Бандера, той, хто свого часу видавав себе за оборонця прав поневолених українців у Польщі.

Бандера щодня зустрічався з представниками тих самих кіл польської аристократії, які зараз перебувають в Англії та Америці, і інформував їх про дії гестапо, спрямовані проти польського підпільного руху. Між іншим, Бандера першим повідомив ці шляхетські кола про перебування в Саксенгаузені заарештованого у Варшаві в травні 1943 року першого керівника «Армії Крайової» генерала Ровецького

(«Грота»). Його віддали до рук гестапо ті кола польської реакції, що вже тоді тайно співробітничали з окупантами і хотіли висунути керівника «Армії Крайової» генерала Тадеуша Бур-Комаровського. Ровецький («Грот»), як відомо, був вивезений в закритому авто в липні 1944 року до Берліна і там по-звірячому замордований гітлерівцями. Інша доля чекала тих почесних «в'язнів», що, як і Бандера, були маріонетками в руках німецьких фашистів, співробітничали з ними навіть і за дротами концентраційного табору, керували звідти так званим «підпіллям», весь час були в курсі німецьких військових таємниць.

Для кожної людини, більш чи менш знайомої з методами розвідок, нічого нового в цьому прийомі гестапівців, що деякий час тримали Бандеру в «ув'язненні», звичайно, не було.

Відомо, що саме так діяли раніше російська царська охрानка, румунська сигуранца, польська дефензива. Перший-ліпший агент, який встиг скомпрометувати себе надто явними зв'язками зі своїми хазяями, про людське око ставав до них в опозицію.

14 листопада 1944 року бюлетень так званої бандерівської «Української інформаційної служби» «Щоденні вісті» без жодних коментарів сповістив: «...В початках жовтня ц. р. провідник Степан Бандера вийшов з німецької тюрми на волю. Рівнож (себто: також) вийшло близько 300 членів ОУН. Степан Бандера передав представнику Української головної визвольної ради (УГВР) за кордоном палкий привіт Українській повстанчій армії...».

Так закінчився останній акт комедії під назвою «бандерівське підпілля». Цікаво поміркувати над усією цією комедією і задуматись над її заключним актом.

Коли і кого із своїх політичних ворогів німецькі фашисти випускали так легко на волю?

Чи випустили вони Ернста Тельмана, Юліуса Фучіка, Габріеля Пері та інших справжніх борців з фашизмом?

Ніколи не траплялись такі чудеса в історії гітлерівської Німеччини.

А трапилось таке «чудо» з Бандерою лише тому, що Радянська Армія вступила на землі західних областей України, визволила Польщу і вже наближалась до кордонів фашистської Німеччини. Це примусило гестапо і абвер змінити тактику і перетворити українсько-німецьких націоналістів у діючу «п'яту колону» в тилах Радянської Армії, яка пряму-

вала на Берлін. Гітлерівці могли тепер без особливо складної гри використати націоналістичних бандитів для виконання нових завдань, що виникали з самого ходу війни, в якій фашистська Німеччина зазнавала поразки.

Агенти американських і англійських розвідок в гестапо і абвері також вживали спішних заходів, щоб завербувати оунівців до себе на службу.

Відкинувши всяку демагогічну базіканину про боротьбу з фашизмом, бандерівські пропагандисти за вказівками з Берліна повели тепер розмови про боротьбу з Радянською Армією. Оунівці одержали пряме завдання розкладати радянський тил, сіяти ворожнечу поміж різними національностями, розповсюджувати злісні вигадки про Радянську Армію.

Ось маленька інструкція, сфабрикована бандерівськими пропагандистами під час наближення Радянської Армії до земель Західної України. Вона кидає світло на «діяльність» ОУН на останньому етапі війни.

«Не допускати застрашення мас перед більшовиками, доказати, що більшовики йдуть не тому, що сильні, а тому, що німці взагалі не хочуть в'ювати... До поляків наше ставлення таке, як було сказано на конференції,— боївка б'є, а ми кричимо, що мирного населення ніхто не чіпає...

Надрайонний пропагандивний
осередок
Чумак.

Героям слава!
Повітовий провідник
Грек.

Постій. 25. III. 1944 року».

Скільки цинізму і огидної підлості розкрито в декількох рядках цієї директиви!

Пригадаймо березень 1944 року. Другий фронт в Європі ще не був відкритий. Головні бої проти гітлерівської Німеччини вела Радянська Армія. Попереду був ще цілий рік важкої і завзятої боротьби радянського народу, поки гітлерівська Німеччина не була розгромлена. І ось в той час, коли ворог почав відповзати в своє лігво, «провід» ОУН учить своїх агентів розповсюджувати чутки про плановий відступ нібито все ще могутньої гітлерівської армії. Націоналісти хочуть посіяти в народі страх перед армією загарбників, яка, мовляв, ще повернеться.

Вожаки націоналістів широко розповсюджували підлий, провокаційний документ-під назвою «Основні вказівки чле-

нам ОУН, які попадають в ряди Червоної Армії». В цьому надрукованому на гектографі документі був розділ «Робота серед частин Червоної Армії, які будуть перебувати за старими кордонами СРСР». Ось що говорилось в ньому:

«Підкреслювати сильно національні почуття європейських народів, що вони, мовляв, незадоволені приходом Червоної Армії. Твердити: «Тут усі вороги!». Використовувати кожний факт неприязні визволеного населення, саботажі, терористичні акти. «Ми їх визволили, а вони, бач, чим відплачують». Саме на чужині треба добратися до серця червоноармійця. Викликати нехіть до війни. Весь час згадувати червоноармійцеві про рідний край. Викликати тугу за сім'єю, домашнім вогнищем. Парубка спитати про наречену, під'юджувати, що мабуть уже обручилась з якимсь типовим щуром, якимсь канцеляристом, що агітує битись за рідний край, а сам сидить в затишку...»

До воїна Радянської Армії, сповненого бажанням якомога швидше розгромити гітлерівців, до хлопця з Сорочинця або Чигирина на привалі підсідав вихованець Бандери — український націоналіст. Зовні це був такий самий мобілізований селянин з тих, які за своїм призовним віком вливались в Радянську Армію на визволеній території Західної України. Удаючи з себе простачка, цей гітлерівський агент українською мовою розмовляв з хлопцем, намагаючись вселити зневіру в його серце, отруїти його морально.

Навіщо це було потрібно ОУН?

Відповідь одна: це було потрібно гітлерівцям і їх підсобникам з табору паліїв третьої світової війни. Це було потрібно всім, хто боявся переможного наступу Радянської Армії на Захід.

...Залишившись на Західній Україні в той час, коли Бандера відпочивав у Німеччині і щодня настроював свій приймач на Лондон, його прихвосні організовують масові вбивства мирного населення, яке не хоче підтримувати бандитів з Української повстанчої армії.

За наказом Романа Шухевича були спалені живцем селяни Луники в селі Старому біля Рава-Руської, вбито 20 селян в селі Гойча. Своїми знаками тризуба бандити по-звірячому затаврували поважаного всіма селянина Андрія Михайловича Олійника з села Кутище, Підкаменського району, Львівської області. У Калуші вони вбили адвоката, доктора юридичних наук Івана Гумецького, в Потеличах за-

мучили Сергія Дуркота і багатьох інших українських патріотів. В Нагуєвичах гітлерівці разом з українськими націоналістами розправилися з рідними, близькими і односельчанами Івана Франка.

Небожеві Івана Франка — Миколі Франку не можна було появлятися на вулицях рідного села. І він змушений був покинути свою рідну хату, дружину, дітей і майже рік ховатись по лісах. Але туга за близькими, нестерпне бажання пригорнути до своїх грудей дітей — п'ятирічного Михася і десятирічну Стефу — приводять його в темну травневу ніч в рідний дім. Тут його, за доносом українських націоналістів, і схопили гестапівці.

Більше року мучили небожа великого письменника в катівнях гестапо. Коли його вели на розстріл, він, дивлячись убивцям у вічі, крикнув:

— Я вмираю, але на моє місце прийдуть тисячі. Хай живе Радянська Україна!

...Навесні 1944 року фашисти спіймали й дружину Миколи Франка, яка весь час ховалась в лісах зі своїми дітьми. Кати замучили і її. «Українські» поліцаї привели знесилену жінку під конвоєм через Нагуєвичі в Дрогобич.

Гітлерівський офіцер відібрав у неї дітей.

До цього часу кам'яна стіна біля ратуші в Дрогобичі зберігає сліди фашистських куль, якими була розстріляна дружина Миколи Франка разом з іншими двадцятьма галичанами-українцями, земляками великого поета...

12 лютого 1944 року львівські фашистські газети опублікували за підписом губернатора «дистрикту Галичина» д-ра Отто Вехтера некролог в траурній рамці:

«Від більшовицької руки 9 лютого 1944 року у Львові загинули:

Отто Бауер — віце-губернатор дистрикту Галичина.

Д-р Генріх Шнайдер — польовий судовий радник, начальник канцелярії президії губернаторства дистрикту Галичина».

Ще до опублікування некролога весь Львів знав, що караюча рука народного месника на вулиці Понінського, недалеко від будинку, де жив колись Іван Франко, вбила двох запеклих ворогів українського народу. Цим месником був сміливий розвідник з партизанського загону Героя Радянського Союзу полковника Медведєва, вихованець комсомолу Микола Кузнецов, який і до цього вславився різними героїчними подвигами.

Деякий час доля Миколи Кузнецова залишалась невідомою.

Після того як Радянська Армія 27 липня 1944 року звільнила Львів, у вогнетривкій шафі відділу «І-Н» львівського гестапо було знайдено такий документ:

«Начальникові поліції безпеки і СД по Галицькому округу. ІV Н-90/44. Таємно. Державної важливості. м. Львів, 2. ІV. 44. Вважати справу секретною, державної важливості.

Телеграма-блискавка.

До головного управління імперської безпеки для вручення СС обергрупенфюреру і генерал-лейтенантові поліції Мюллеру особисто.

Берлін.

Під час одної з зустрічей І. ІV. 44 український делегат сповістив, що одним підрозділом українських націоналістів 2. ІІІ. 44 затримані в лісі, поблизу Білогородки, в районі Верби (Волинь) три радянські агенти. Заарештовані мали фальшиві німецькі документи. Багатий матеріал — карти, німецькі, українські і польські газети, серед них «Газета Львівська» з некрологом про доктора Бауера і доктора Шнайдера, а також звіт одного з затриманих про його роботу. Цей агент (за німецькими документами його ім'я Пауль Зіберт) впізнаний представниками УПА. Мова йде про радянського партизана-розвідника і диверсанта, який довгий час безкарно проводив свої акції в Рівному, вбивши доктора Функа і викравши генерала Ільгена. У Львові «Зіберт» мав намір розстріляти губернатора доктора Вехтера. Це йому не вдалося. Замість губернатора були вбиті віце-губернатор доктор Бауер і його президіалшеф доктор Шнайдер. Обидва ці німецькі державні діячі були розстріляні поблизу їх приватних квартир. У звіті «Зіберта» даний опис вбивства до найменших подробиць.

У Львові «Зіберт» розстріляв не лише Бауера і Шнайдера, але й ряд інших осіб, серед них майора польової жандармерії Кантера, якого так пильно шукали.

Наведені у звіті подробиці про місця й час зроблених актів, про рани жертв, про захоплені боєприпаси тощо видаються точними. Від бойової групи Пріцмана надійшло повідомлення про те, що «Пауль Зіберт» і обидва його спільники розстріляні на Волині українськими націоналістами-бандерівцями. Представник ОУН підтвердив цей факт і обіцяв, що поліції безпеки будуть передані всі матеріали.

У вівторок відбудеться чергова зустріч з делегатом

групи бандерівців. Завдяки багатющим матеріалам «Пауля Зібєрта» з'ясується винятково важлива справа державної поліції.

Начальник поліції безпеки і СС по Галицькому округу, доктор Витиска, СС оберштурмфюрер і старший радник управління».

Цей документ розкриває підлий злочин українських націоналістів. Це вони вбили вірного сина радянського народу, полум'яного патріота Батьківщини Миколу Кузнецова.

У своїх спогадах про відважного розвідника полковник Дмитро Медведєв цитує листа, якого вручив йому Кузнецов у той день, коли він збирався в Рівне на відповідальну і небезпечну операцію, з якої не сподівався повернутися живим. На конверті був напис: «Відкрити після моєї смерті».

«Я люблю життя,— писав Кузнецов,— я ще дуже молодий. Але тому, що для Батьківщини, яку я люблю, як свою рідну матір, треба пожертвувати життям, я зроблю це. Хай знають фашисти, на що здатний російський патріот і більшовик! Хай запам'ятають, що неможливо підкорити наш народ, як неможливо погасити сонце.

Ваш Кузнецов».

І таку прекрасну, відважну людину вбили на догоду гітлерівцям їх мерзенні наймити — українські фашисти!

Навесні 1944 року, коли Радянська Армія почала визволяти західні області України, до гітлерівської охоронної поліції прийшли делегати від бандерівців і заявили, що представник так званого центрального «проводу» ОУН Герасимовський хотів би поговорити з видимими чинами гестапо. Вони прямо й відверто сказали про мету переговорів: «можливість тіснішого співробітництва проти більшовизму в нових умовах».

Гестапо відкрило свої обійми Герасимовському. 1 березня 1944 року в Тернополі, який тоді ще був зайнятий фашистами, криміналь-комісар охоронної поліції Бєно Паппе вперше зустрівся з Герасимовським. Розмову стенографував особистий секретар криміналь-комісара, і стенограма пізніше, коли фашистів вигнали з Тернополя, потрапила до рук Радянської Армії.

Згідно із стенограмою, Герасимовський зробив таку заяву Бєно Паппе:

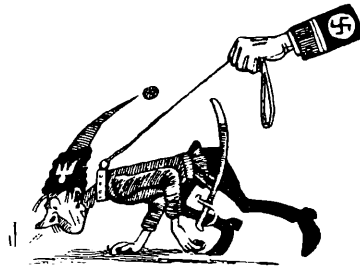
«Бандерівські групи ясно зрозуміли, що вони можуть

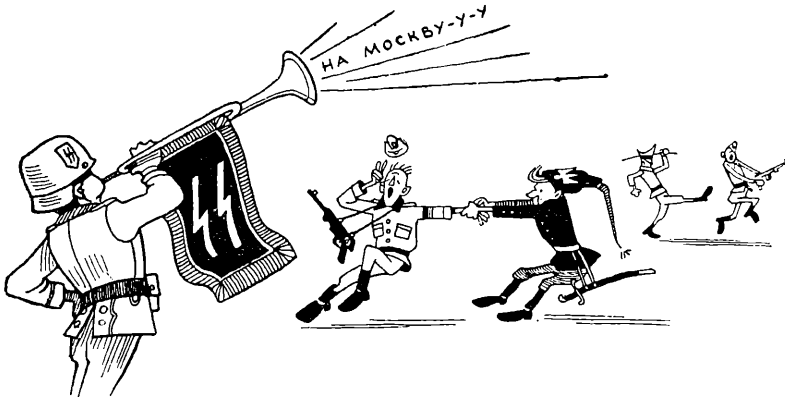
одержати самостійність тільки при допомозі найчисленнішої національності в Європі, себто німців... Усвідомлюючи це, ми стояли на боці німців уже під час першої світової війни, пізніше шукали і знайшли собі підтримку в Німеччині, пристосовувались до німецьких цілей і, нарешті, під час польсько-німецької, як теж і під час німецько-радянської війни зробили свій внесок для Німеччини...»

Треба віддати належне мистецтву Герасимовського (недаремно його відрядили до Паппе!) — він зміг надзвичайно виразно і ясно, в декількох словах, пояснити всю злочинну роль українських націоналістів за останні 30 років.

Зрозуміло, криміналь-комісар Паппе, виступаючи від імені гестапо, обіцяв Герасимовському всіляку допомогу і підтримку «в нових умовах».

Ось як виглядало в дійсності націоналістичне «підпілля», яким вихваляються тепер перед своїми хазяями — американськими паліями третьої світової війни — викинуті назавжди радянським народом за межі Радянської України разом з їх опікунами-гітлерівцями українські націоналісти.

РЯТІВНИКИ «ТРЕТЬОЇ ІМПЕРІЇ»

Незабаром після того, як німецькі фашисти захопили Львів, Андрій Мельник писав у телеграмі, яка була надіслана рейхслейтеру Альфреду Розенбергу 24 липня 1941 року:

«Українські націоналісти, які здавна на слові і на ділі борються за німецько-українське співробітництво, обурені чутками про включення Західної України в генерал-губернаторство. Ми сподіваємось, що дальновидність Вашої ексцеленції не допустить проведення такого плану поділу України».

Гітлерівці дуже не любили, коли підвладні їм шпики, на зразок Мельника і Бандери, раптом починали сунути свого носа не в свої справи, вважаючи себе державними діячами. Вони милостиво дозволяли українським націоналістам бавитися в романтику і носитися із нездійсненними планами створення «самостійної України», але як тільки ті плани починали розходитись із планами німецького командування, фашисти ігнорували їх з властивою їм грубістю і цинізмом.

Гітлерівські загарбники поділили живе тіло України так: Волинь, Поділля, Київщина, Житомирщина, Полтавщина, Дніпропетровщина і Запоріжжя були розбиті на округи,

в яких повноправними господарями стали гітлерівські генерал-комісари. Їхній владі підлягали також і південні райони Білорусії.

Західні області України, що склалися із районів давньої Галичини, були включені в польське генерал-губернаторство і передані під владу Ганса Франка. Таким чином, українське населення тої території підлягало Кракову, де розсівся у Вавелі — резиденції польських королів — Ганс Франк.

Третя частина України була передана гітлерівським командуванням боярській Румунії в нагороду за її участь у війні на боці фашистської Німеччини. Сюди входили землі між Бугом і Дністром, названі румунами Трансністрією, — їх центром стала Одеса. Румуни одержали також Буковину і Ізмаїльську область.

Територія Донбасу, Сумська, Харківська і Чернігівська області підлягали безпосередньо гітлерівському командуванню.

Так фашистські загарбники пошматували Україну, грубо знущаючи з історичного минулого українського народу, з його традицій, поділили штучними кордонами єдину, міцно зв'язану українську землю.

А що ж робили в ті страшні дні, в дні гітлерівського розгулу і свавілля українські націоналісти?

На Західній Україні в честь приходу гітлерівців і на спогод про цей час вони ставили дерев'яні хрести з написом: «Гайль Гітлер і Бандера!», як це було в селі Озерцях Ровенської області.

Галичина ввійшла до складу генерал-губернаторства, на львівському престолі засів не Стецько-Карбович і не Мельник, а генерал-майор поліції і бригаденфюрер СС Карл Ляш, що за короткий час нажив собі мільйони на крові жителів Львова, яких він віддавав на смерть.

* * *

Невдовзі після розгрому гітлерівців під Сталінградом, коли Радянська Армія домоглась корінного перелому в ході війни, німецький шпигун Андрій Мельник, який на певний час опинився поза керівництвом, виступив у ролі рятівника фашистської Німеччини.

Він пише вірнопідданчі листи «пану генерал-фельдмаршалу Кейтелю». Мельник запевняє в одному з листів:

«Український нарід знаходиться в такому положенні, що мимо великого розчарування останніх двох років міг би показатися в боротьбі проти Москви повновартісним союзником Німеччини та її спільників. Сформування українського війська піднесло би український нарід до такого ж степеня союзника, як повище з'ясовано... Здається, що вже крайня пора включити Україну в протибільшовицький фронт... Треба сформувати боєздатне українське військо. На жаль, на протязі двох останніх років минуло багато можливостей. Щоб їх надолужити, сподіваємося, що питання сформування української збройної сили у тому виді, який ми тут вилужили, а який на нашу думку є одиноко правильним, у Вас, пане генеральний польовий маршале, знайде належне зрозуміння і інтерес... Українські відповідальні круги, а головно — військові, є готові у розв'язанні цього питання, якому ми для переможного висліду боротьби з Москвою присвячуємо найбільше значення, готові взяти участь та віддати себе в тій цілі до розпорядження Начальної команди збройних сил.

Берлін, дня 6 лютого 1943 р.

Андрій Мельник — вождь українських націоналістів».

Ось як сьогоднішній найманець американської реакції Андрій Мельник, торгуючи кров'ю українського народу, виступав тоді в ролі спасителя «третьої імперії».

Мельник вважав, що можна зібрати якусь армію, яка могла б допомогти Гітлеру, він все ще вірив у перемогу німецького фашизму. А гітлерівці в той час були ладні вести переговори і вступати в союз з ким завгодно. Їх резерви підходили до кінця, наступала епоха фольксштурму¹, і останні музиканти берлінських оркестрів ось-ось повинні були відправитись на фронт, щоб стримувати наступ Радянської Армії.

У цей час на пропозицію націоналістів Гітлер погоджується на сформування дивізії СС «Галичина».

З цієї нагоди в соборі св. Юра було влаштовано урочисте богослужіння на честь Адольфа Гітлера, який милостиво дозволив українцям умирати на славу фашистської Німеччини. Однак, гітлерівці подбали про те, щоб показати,

¹ Фольксштурм — так називались створені гітлерівцями в останні місяці війни збройні відділи стариків, підлітків та інвалідів.

що вони не вважають українців за повноцінних союзників. І губернатор «дистрикту Галичина» Вехтер дає такі вказівки вербувальникам добровольців в дивізії СС «Галичина»:

«...ви повинні уникати зворотів мови, які б могли викликати будь-яку форму побратимства (брудершафта) між німцями і українцями. Треба також не створювати враження, що ми закликані на допомогу українцям. Українців не слід називати союзниками».

Дивізії СС «Галичина» визначалась роль гарматного м'яса, такого ж м'яса, як французький легіон Марселя Деа¹ або іспанська «Голуба дивізія», відправлена на східний фронт генералом Франко.

В той самий час, коли агітатори, яких інструктував Вехтер, роз'їжджали вербувати «добровольців» по селах і містах Галичини, губернатор наспіх створював військову управу, призначивши її почесним головою колишнього австрійською генерала Віктора Курмановича. В цьому призначенні можна було бачити зайвий доказ того, що фашисти дивились на українських націоналістів, а особливо на тих із них, які вже колись воювали під жовто-чорними австрійськими прапорами, як на своїх давніх спільників.

Справа вербування «добровольців» виявилась не простою. Українське населення зовсім не хотіло гинути за фюрера, як це намагалась зобразити жалюгідна горстка зрадників.

Побачивши, що вербування добровольців провалюється, Український центральний комітет нашкрывав відозву до населення, але й вона не допомогла. Тоді Кубійович і його згряя почали вдаватись до залякування населення і погроз. Губернатор Вехтер, начальник львівського гестапо Стависький, начальник гестапо і поліції цілого «дистрикту Галичина» відомий кат Кацман і весь апарат гестапо, кримінальної поліції і інших каральних органів гітлерівської Німеччини виявляли особливе зацікавлення до того, як проходить формування дивізії СС «Галичина». Час від часу цим цікавився і сам Гітлер.

І Кацман, і Стависький, і Вехтер підганяли своїх гайдуків — українських націоналістів, щоб ті поспішали з вербуванням.

Насильство стало основним методом «добровільного»

¹ Марсель Деа — французький гітлерівець, зрадник французького народу.

вербування молоді в дивізію СС «Галичина». Старости і вербувальники ловили селянських хлопців, садовили їх на автомашини і відправляли в місто. Директори учбових закладів примушували учнів вступати в націоналістичну дивізію. Отруювали їх свідомість всілякими вигадками. Директор торговельної школи у Львові Ковалисько самовільно записав у дивізію СС «Галичина» всіх учнів старших класів. Директор 1-ї української гімназії у Львові старий націоналістичний зубр Радзикович, коли не допомогли погрози, пообіцяв «добровольцям», що вони легко одержать атестати зрілості. Окремі буржуазні інтелігенти, які зв'язали своє життя і кар'єру з українськими націоналістами і гітлерівцями, змушені були «ради святого прикладу» відправити в дивізію СС «Галичина» своїх синів.

Рятуючись від вербувальників, молодь із робітничих і селянських сімей втікала в ліси.

Славний рейд двічі Героя Радянського Союзу генерал-майора Сидора Ковпака викликав новий приплив надій у серцях галичан.

Несподівана поява ковпаківців біля Карпат викликала розгубленість у середовищі зрадників, але підбадьорила маси трудящих.

Коротенький лист дівчини-українки, надісланий у Львів, який ми тут прочитуємо, досить ясно малює становище в Західній Україні влітку 1943 року:

«Татарів. 7. VIII-1943 року. Вже три тижні біля нас ідуть бої з партизанами. Німецької поліції і українських поліцаїв — безліч, починаючи з Надвірної до Ворохти. А партизани перебувають в горах під командою славного генерал-майора Ковпака. Партизани формально влаштовують шопки над гітлерівцями, глузують з них, як хочуть. Партизани надсилають до фашистів наших гуцулів з докладно нарисованими планами розташування партизанських стоянок. Гітлерівські літаки літають у гори і бомбардують, але тільки не партизанів, всього-навсього лише пні в лісі і кущі, зодягнені у дрантя, лахи, шапки і таке інше... Листа прошу знищити. Зіна».

Гестапо заарештувало батьків юнаків, які відмовились стати «добровольцями». Тих, хто не хотів іти на вербувальні пункти, засіли на каторжні роботи в Німеччині або в концтабори.

Проте, незважаючи на всі ті способи «переконання», дивізія СС «Галичина» не була повністю укомплектована.

Тоді ж в її ряди погнали поліцаїв, які, звикнувши до легкого життя, грабунків і розстрілів, зовсім не хотіли йти на фронт. В дивізію завербували декласований елемент, людей без будь-яких занять, які не мали нічого спільного з українським народом. Потроху почали затикати діри зрадниками, вивезеними з Прибалтики. У відділах дивізії появились литовські, латвійські і естонські націоналісти, які заздалегідь вирішили змінити клімат і місце свого постійного перебування, рятуючись від справедливої кари своїх власних народів.

Навчання в дивізії, якою командував «чистокровний українець» оберфюрер СС Фрайтаг, провадилось німецькою мовою, під керівництвом гітлерівських офіцерів. Дуже скоро із пунктів розташування частин дивізії — Оломоуца, Дембіци, Варшави — від добровольців до рідних у Галичину почали надходити листи з благанням врятувати їх, прислати хліба.

Гітлерівці поводитись з галичанами, яких завербували в дивізію, як з рабами. За найменшу провину вони саджали їх в тюрму, без суду і слідства розстрілювали всіх, хто намагався втекти.

Український центральний комітет збирав милостиню для дивізії: гроші, харч, одяг, намагався організувати благодійні збирання, базари, концерти; у вікнах і на вітринах крамниць з'являлись плакати: сурмач СС з жовто-блакитним прапором сурмив «На Москву!». Але ні голос сурм, ні заходи референтів відділу пропаганди військової управи, ні навіть старечі зусилля Віктора Курмановича нічого не допомагали. УЦК закликав: «Тепер або ніколи!». Знов, як і під час першої світової війни, зрадники намагались віддати українську молодь на заріз. Але населення Західної України презирливо ставилось до тих закликів і своїми вчинками говорило: «Ніколи!».

Дивізія СС «Галичина» зазнала такої самої долі, як і інші фашистські дивізії, оточені біля Бродів. Вона була перемелена і знищена наступаючими частинами Радянської Армії в липневих боях 1944 року, які закінчились повним розгромом гітлерівців, визволенням Львова і відкрили шлях військам на Варшаву і до столиці рейху — Берліна.

Кращі сини України — двічі Герой Радянського Союзу Дмитро Глинка, Герой Радянського Союзу командир ескадрильї бомбардувальників Павло Гусенко, танкісти генерала Рибалка, льотчики, піхотинці, артилеристи нещадно громи-

ли гітлерівських найманців. Павло Гусенко, воюючи в рядах 1-го Українського фронту, жорстоко карав зрадників народу. Його бомби завдавали поразки гітлерівцям і есесівцям з жовто-блакитними нашивками на рукавах і тризубами на шапках.

Він, українець Гусенко, і сотні тисяч його земляків у ті липневі дні 1944 року чинили справедливий суд над тими, хто, виконуючи волю чужоземців, намагався повернути колесо історії.

Такий був ганебний кінець дивізії СС «Галичина». Вона розсипалась, зникла безслідно, не залишивши нічого, крім спогаду про безглузду, ганебну авантюру.

Лише незначній частині стрільців і офіцерів дивізії СС «Галичина» вдалось вирватися з бродівського «казана». Вони служили фашистам до повного розгрому гітлерівської Німеччини.

Українських есесівців з цієї дивізії бачили на руїнах Варшави під час придушення варшавського повстання. Разом із відділами Гімmlера йшли ці зрадники проти повсталих поляків, вони закидали гранатами підвали варшавських будинків, переповнені жінками і дітьми, розстрілювали за містом тисячі мирних жителів.

Один із таких есесівців, якийсь Ващенко, вбитий учасниками варшавського повстання, в своєму щоденнику залишив характерні рядки:

«Наше становище жахливе. Життя обривається в молоді роки. Доведеться нам загинути або від руки поляків, або від руки своїх братів і батьків, або від руки німців — наших союзників. Куди не піди — скрізь жде нас куля або граната, тут кожне вікно дише смертю».

Українських фашистів, які уціліли, можна було зустріти після розгрому дивізії СС «Галичина» біля підніжжя Альп як вартових у гітлерівському концтаборі в Маутгаузені. Вони звозили туди останніх арештованих з Майданека та Освенціма, відвозили чесних патріотів у каменоломні Сан Георген і вбивали там нещасних, знесилених людей камінням; вони були вірними і дбайливими помічниками коменданта т. зв. «Руссенлягера» Бахмайера і тут розправлялись з полоненими радянськими воїнами, які вмирали від голоду і знущань.

Діяльність Володимира Кубійовича, Костя Паньківського та інших німецьких агентів не обмежувалась лише поставанням гарматного м'яса для дивізії СС «Галичина». Не менш запопадливо заходились ватажки УПК відправляти українське населення в Німеччину для роботи в трудові табори і на військові заводи.

13 травня 1942 року німецьке командування видало наказ про обов'язкову державну працю. Було складено окрему розверстку, за якою німецькі арбайтсамти на місцях, в тому числі і в Західній Україні, повинні були посилати в Німеччину певну кількість робочої сили — переважно молодих і сильних чоловіків. Самі арбайтсамти не змогли впоратись з цим завданням: населення Західної України якомога ухилялось від мобілізації. Довелось втрутитись у цю справу жандармерії.

6 серпня 1942 року комендант жандармерії «дистрикту Галичина» Шертлер видав наказ, доручаючи жандармерії кинути всі сили на відправку робітників в Німеччину.

По всій Західній Україні, як і на решті території України, окупованої гітлерівцями, з'явилися огорожені густими рядами колючого дроту величезні табори — збірні пункти робочої сили, яку відправляли в Німеччину. Почалось полювання на людей. В одному тільки маленькому містечку Яворів, на північний захід від Львова, було спіймано і вивезено на роботи в Німеччину 2500 чоловік, у районному центрі Городок — 2569 осіб.

Але і ці цифри не могли задовольнити гітлерівців. Після розмови по телефону з Франком, губернатор Вехтер викликає до себе керівників Українського центрального комітету Кубійовича, Біляка, Навроцького і пропонує їм будь-яким способом допомагати «офіційним органам губернаторства в тій, особливо важливій для рейху роботі».

Старі і молоді наймити українського націоналізму готові до послуг. У своїх газетах вони починають розмальовувати Німеччину як «рай» для українських селян. Там люди, мовляв, не тільки заробляють силу-силенну грошей, але і наберуться необхідної «культури» для ведення свого власного господарства.

За допомогою націоналістів гестапівці і «українські» поліцаї силоміць заганяли хлопців і дівчат до товарних ва-

гонів, пломбували двері і крейдою виписували на них: «Нах Дойчлянд!» («В Німеччину!»).

Коли Вехтер влаштував «проводи» трьохсоттисячного робітника, який «від'їжджав» до Німеччини, українські націоналісти супроводили цю цинічну церемонію рясними оплесками. А їх орган «Львівські вісті» демагогічно назвав вивіз українців на чужину, на німецьку каторгу, під бомби англійської й американської авіації «мобілізацією сердець».

З Німеччини в рідні села йшли сумні вістки про загибель сотень українців у підземних заводах і на будівельних роботах. Додому повертались каліки без ніг, рук, сліпі, оглухлі назавжди. Знеславлені, вкриті ганьбою, приїжджали вагітні дівчата. Всі в один голос проклинали провідників ОУН за торгівлву «живим товаром». Ті, кому не сьогодні-завтра загрожувала така ж доля, ховались по лісах. Крадькома ночами вони відвідували свої сім'ї, заглядали на хвилину-дві в рідну хату.

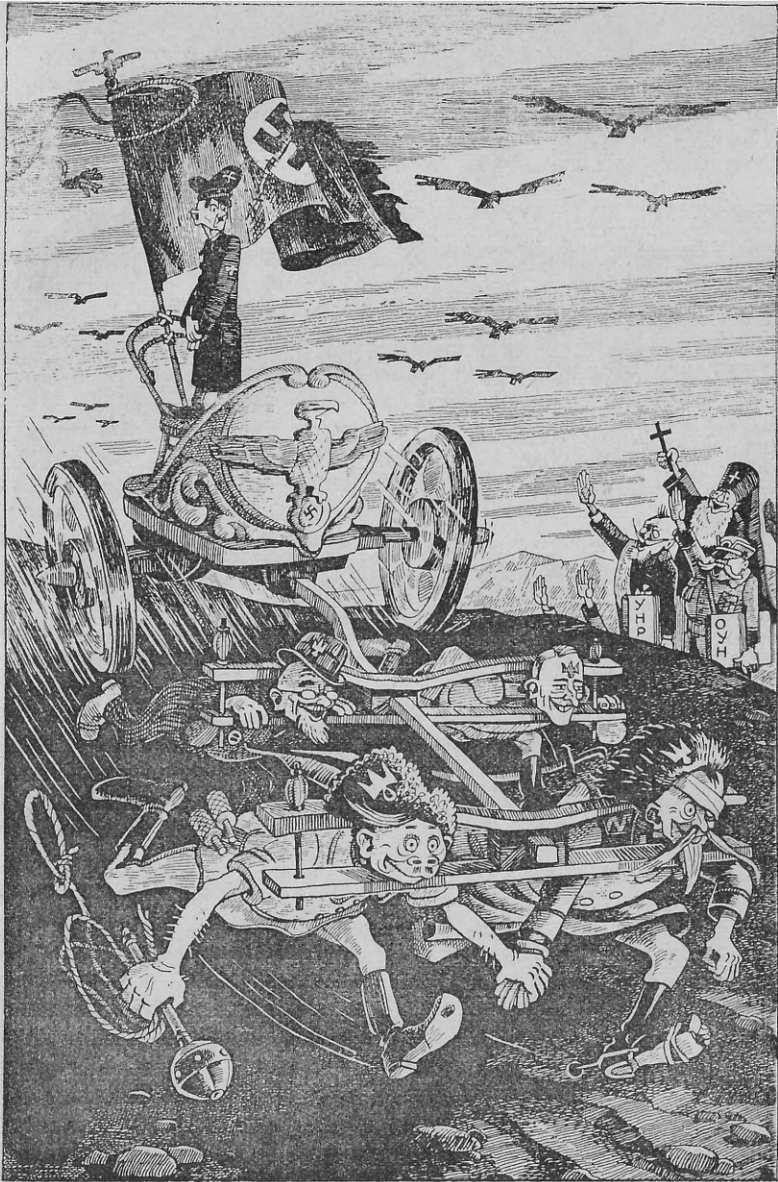
* * *

Чим довше йшла війна, тим більше хліба, м'яса й інших продуктів вимагав ненажерливий рейх. Рейхскомісар України Кох і губернатор Вехтер все частіше викликали до себе своїх вірних холопів і давали їм прямі і ясні завдання щодо грабунку.

Українські націоналісти, покликаючись не тільки на тіні Мазепи, Петлюри і Коновальця, але і на волю божу, переконували селян, що допомога фашистам і виконання в строк і повністю так званих контингентів (грабіжницької розверстки) приведе до процвітання України.

Населення міст і сіл внаслідок війни зменшилось. Хто з жителів залишився на українській землі, повинен був працювати в лігеншафтах, тобто в гітлерівських маєтках, і мусив здавати непосильні контингенти худобою, пшеницею, житом, овочами, городиною, медом.

Гітлерівець, забігаючи в українське село з автоматом у руках, вигукував слова, які він тільки і завчив з українсько-російсько-польського лексикона: «Давай масло, млеко, яйца, курка». Таку саму пісеньку, але вже на українській мові чув селянин від українських націоналістів. Те саме чули вірні від митрополита Шептицького в кафедральному соборі св. Юра. Те саме викрикували численні гайдуки фашистів, так звані десятники — «коменданти боротьби за

В гітлерівській упряжці

продукцію», які, за вказівками гітлерівського командування, немилосердно грабували селянство. Каральні експедиції розбишакували по селах, забирали разом з контингентами все, що подобалось. Влітку 1943 року земля горіла під ногами німецько-фашистських загарбників. Все ближче і ближче підходила Радянська Армія, і гітлерівці, яким допомагали українські націоналісти, з усієї сили старались вивезти з України все, що тільки було можна.

По селах Західної України того літа розповсюджувалось і переходило з рук до рук таке звернення запілля:

«Українські селяни!

Ідуть жнива. З ранку й до пізнього вечора працюєте ви на рідних полях, щоб забезпечити своє існування і прогодувати рідні міста. Проте, на плоди ваших мозолистих рук, здобуті потом і кров'ю, зазіхає загарбник — гітлерівський окупант. Йому байдуже, що ваші сім'ї можуть померти з голоду, що стануть безлюдними наші міста. Він якою завгодно ціною потребує хліба, щоб досхочу нагодувати свої ненажерливі поліцейські і жандармські відділи тут, у краї, і окупаційну армію на фронті.

Українські селяни! Невже ви віддасте хліб тому, хто прагне підкорити всі народи, хто несе рабство і загибель на наші землі? Ні, ніколи! Розстріляні, закатовані в тюрмах, виснажені, мордовані по таборах, вивезені під страшні бомбардування англо-американської авіації, тисячі тисяч наших братів звуть нас відплатити своєму катові — гітлерівському окупанту.

Непереможна Червона Армія наступає зі Сходу. Дедалі міцнішають удари з повітря на півдні і заході. Гітлерівська міць похитнулася, сили загарбника виснажені, підірвані. Ворог добре про це знає. Тому він і намагається забрати в селянина все, що можна — без обмеження.

Вдвоє збільшені контингенти в західних областях України. Але й цього, очевидно, замало! Села Бібреччини і Комарнянщини мусять понести 4—6-кратний тягар контингентів. Ворог поспішає. До 20 серпня він призначив перший строк здачі контингентів. Для забезпечення цього грабунку наших сіл фашисти посилають загони поліції і жандармерії, озброюють низову адміністрацію з війтом на чолі, оголошують особливий стан на час жнив. Вони мобілізують весь свій продажний агітаційний апарат на чолі з головою УЦК Кубійовичем. Фашисти прагнуть посіяти ворожнечу між українським і польським населенням за допомогою своїх

провокаторів з націоналістичних таборів. Вони намагаються нацькувати українців на поляків і за допомогою цього заходу відвести гнів українського і польського народів проти запеклого, єдиного ворога — гітлеризму. Відведення цього гніву народу від справжніх його пригноблювачів полегшило б фашистам пограбування села.

Але всі ці спроби й заходи марні. Український і польський народи підуть шляхом спільної боротьби проти свого єдиного ворога. Сьогодні вже кожен знає: єдиний ворог — це гітлеризм. А одним з найважливіших фронтів проти гітлеризму є зрив його постачання за рахунок підвладних йому народів. Тому пам'ятай: контингенти — це безцеремонний, відвертий, безсоромний грабунок населення сіл і міст західних областей України для продовження існування гітлеризму. На збирання контингентів наше село відповідає німецьким окупантам мужньою протидією. Ось уже в Борниках, поблизу Львова, ліквідували в'їта, який вислужувався перед окупантами. У Новоселках і Гологирках палками написали в'їтам застереження на їх спинах.

...Селяни! Молотіть зерно й ховайте його в закритому і безпечному місці. Краще спалюйте контингенти, ніж віддавати їх гітлерівцям. Об'єднуйтеся для самооборони, створюйте загони протиконтингентної дії! Жорстоко карайте тих з вашого оточення, хто допомагає ворогові в його мерзенному грабунку!

Війти і члени комісії по контингенту! Запам'ятайте й добре обміркуйте! Якщо будете вірними слугами ворога — ніде не сховаєтеся від понесення кари. Сила гітлеризму вже слаба. Час його панування — злічений.

Селянська молодь! Особливо ти мусиш взяти масову й дійову участь у захисті продуктів праці рідного села. Твоє місце в перших рядах! Створюй партизанські загони! Організуй озброєний опір проти контингентових карних загонів!

Українські селяни західних областей України!

Конфіскуйте й роздавайте населенню зерно, або знищуйте зсіпні пункти, млини, німецькі фольварки. Знищуйте і спалюйте установи і участки поліції — центри карних дій ворога! Ліквідуйте його живу силу — карні загони! Час визволення наближається. Геть з контингентами! Геть зрадницькі комісії по контингентах! Геть гітлеризм! Жодного зерна окупанту! Весь хліб для народу західних областей України!

Військова Рада Народної Гвардії західних областей України...»

Такою була правда, яку говорили українському селянству вороги фашистів, сини українського народу, що сміливо йшли на боротьбу з окупантами і їхніми слугами — буржуазними націоналістами. Ця правда доходила до мільйонів селянських сердець, звала на боротьбу за вільну Радянську Україну.

В той саме час, коли Кубійович — один з найпідліших блазнів між гітлерівськими найманцями — дарував Г. Франку у Львові картину в позолоченій рамі, на якій були зображені українські дівчата у святковому одязі, і водночас відправляв тисячі таких дівчат, але вже в дерев'яних черевиках німецького зразка на каторгу до Німеччини, в тому самому Львові діяли чесні і сміливі патріоти — борці проти фашизму.

У Львові з осені 1941 року існувала Народна гвардія імені Івана Франка. Не випадково підпільники назвали свій відділ іменем великого співця Галицької землі. Кожен із них прекрасно розумів, що «чорна хмара», яка повзе з заходу, про яку прорікав Франко, та «страшна чума» не що інше, як гітлерівці і що з ними треба боротися не на життя, а на смерть.

Учасники Народної гвардії випускали в підпіллі газети «Новини дня», «Партизани», «Боротьба» українською, російською і польською мовами. Вони друкували листівки для населення про розгром військ під Сталінградом, на Орловсько-Курській дузі, розповідали народові правду про хід боїв за визволення правобережної України. Через свої друковані видання народогвардійці несли слова правди населенню Львівщини й сусідніх з нею Дрогобицької, Тернопільської та Станіславської областей.

Ці листівки були звернені не тільки до корінного населення, а також і до обдурених Гітлером німецьких робітників і селян, які прийшли на нашу землю в зелених мундирах загарбників. З львівського запілля народогвардійці бачили майбутній післявоєнний світ, і в ньому — визволену від лабет гітлеризму демократичну Німеччину.

Відозви до німців партизани Львівщини звичайно підписували: «Комітет друзів вільної Німеччини».

Одного разу підпільникам удалося встановити контакт з опозиційно настроєними німецькими військовими. З їх допомогою партизани влаштували втечу з аеродрому дев'яти радянських льотчиків, які потрапили в гітлерівський полон.

У місті, де фашисти насаджували різномасний націоналізм і з його допомогою намагались роз'єднати єдиний фронт трудящих проти окупантів, народогвардійці боролися за справжній пролетарський інтернаціоналізм. Підпільники-поляки з партизанських груп, безпартійні антифашисти завжди знаходили у народогвардійців повну підтримку і взаєморозуміння.

Підпільники збивали з сліду гестапо, обдурюючи досвідчених поліцейських шпигів, які були надіслані Гітлером у західні області України з Гамбурга, Берліна, Відня і Дюссельдорфа.

З допомогою радіоприймачів (а за їх збереження загрожувала смерть) комсомольці Павло Якубович і Володимир Сергованців підтримували постійний зв'язок з Москвою, Варшавою та іншими містами. Учасники Народної гвардії підпалили у Львові фабрику «Ойкос», де виготовлялись деталі для гітлерівських літаків. Бойова група Петра Моравського спалила фашистський маєток недалеко від Куликова і знищила в ньому значні запаси продовольства, призначеного для фашистської армії. Члени Народної гвардії були тісно зв'язані з партизанськими загонами, які діяли в Золочівському, Краснянському, Рава-Руському та інших районах Львівщини; постачали партизанам літературу і виводили їх до загонів радянських воїнів і офіцерів, які втекли з полону і з гітлерівських концтаборів.

Один із таких втікачів — уродженець Західної України комсомолец Іван Дубас — став незабаром активним учасником львівського антифашистського підпілля. Коли націоналісти прийшли арештувати Івана Дубаса, він застрілив трьох гітлерівців, а сам утік. У помсту фашисти спалили його хату. Але це не спинило партизана. Він разом зі своїми друзями пускав під укіс фашистські поїзди, затримував рух по магістралях, існував блокування на залізничному вузлі Львів-головна.

Іван Дубас — сміливий борець проти фашистів, який загинув на своєму бойовому посту, назавжди залишиться у пам'яті галичан.

Архіви німецької таємної поліції містять багато повідомлень про вбивство і поранення гітлерівських офіцерів у Львові весною 1944 року. 5 травня 1944 року комендант міста генерал-майор Кіттель видав навіть спеціальний наказ із красномовною назвою: «Парки не відвідувати!». В ньому повідомлялось, що парки Львова були ареною багатьох ви-

падків убивств німецьких військовослужбовців, у зв'язку з чим генерал рекомендував дотримуватись особливої обережності. Серед військ гарнізону, за вказівкою того ж Кіттеля, поширювалась пам'ятка: «Бережись людей, які крадуть зброю!».

Командування націоналістичної «української» поліції розіслало в свої комісаріати спеціальну телефонограму такого змісту:

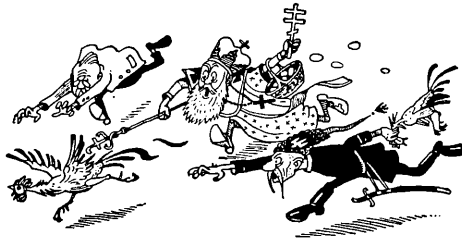
«На стінах і стовпах для об'яв у місті поміщено багато антидержавних написів. На деяких афішах і листівках були також антидержавні малюнки. Комісаріатам треба вислати спеціальні патрулі, які зобов'язані щоденно, з самого ранку, негайно зривати афіші і листівки вказаного змісту».

Вже з цього повідомлення можна собі уявити, як були занепокоєні розмахом пропагандистської роботи Народної гвардії загарбники і куплені ними націоналістичні холоді.

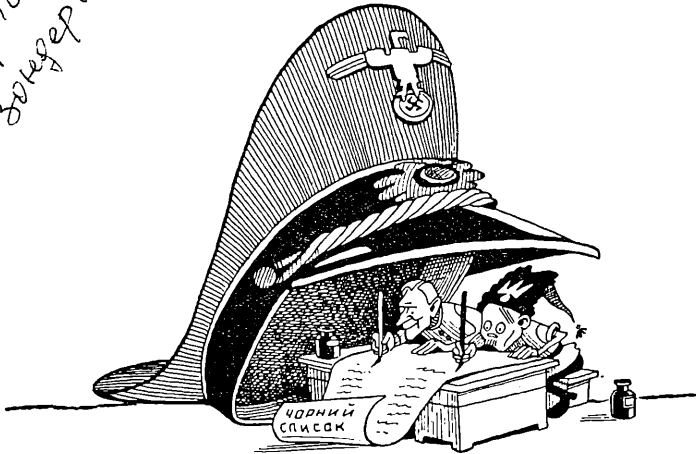
Герой Радянського Союзу полковник Дмитро Медведєв, що командував під час Великої Вітчизняної війни розвідувальним партизанським загonom на Ровенщині, пише у своїх спогадах:

«Нас було не сто чоловік, не двісті, і навіть не дивізія, а значно більше, хоча спочатку загін нараховував понад сто чоловік. Тим чи іншим шляхом, нападаючи або обороняючись, саботуючи заходи окупантів, допомагаючи партизанам усюди, де було можливо, завдаючи ворогові відчутних ударів і втрат,— все населення, від малого до старого, боролось за свободу і незалежність своєї батьківщини.

Ми нічого не могли б зробити силами тільки свого загону. Населення було нашим помічником і захисником, нашою вірною і міцною опорою в тилу ворога».

арт
Зондерк.

ТАЄМНИЦЯ «ВУЛЬКИ»

Вранці 5 жовтня 1943 року з воріт львівського гестапо виїхав синій лімузин. В ньому поруч з шофером сидів шеф тотенкомандо (команда смерті), або, як вона називалась в офіційних документах, зондеркомандо¹ 1005, унтерштурмфюрер СС Шерляк. Уродженець Берліна, невисокого зросту, грубий, з неприємним поглядом очей, він майже завжди був п'яний. Колеги тримались осторонь Шерляка, тому що його одяг завжди тхнув трупами. Синій лімузин, зрідка протяжно завиваючи на перехрестях, промчав Личаківською вулицею і, виїхавши за місто, зник у гущавині Кривчицького лісу.

Тут, на узліссі довжиною в півтораєта метрів, в баракі, обведеному трьома високими рядами колючого дроту, жило понад сто чоловік — учасників команди смерті, набербованих з найбільш витривалих в'язнів Янівського табору. Всі вони під загрозою мук і смерті змушені були займатись цією жахливою працею. Усі подробиці діяльності тотенкомандо були вкриті непроникною таємницею. Охороняло команду, не рахуючи шести керівників-фашистів, більше ста полі-

¹ Зондеркомандо — спеціальні відділи поліції, СД і СС, які займались масовим знищенням мирного населення.

цаїв — «шупо». Таким чином на одного учасника команди смерті припадав один охоронник, який слідкував за кожним рухом свого підопічного.

Зондеркомандо 1005 була організована у Львові, СД і СС, спеціальним наказом Гітлера 6 червня 1943 року. В той час фашисти, передчуваючи свою поразку, починають швидко знищувати сліди своїх злочинів. Зондеркомандо 1005 повинна була знищити всі речові докази фашистських звірств на землях Західної України. Особовий склад команди поділявся на вісім груп або колон.

В першій групі, чи так званій зухколоні, працювали шукачі трупів. Вони вишукували місця поховання убитих, викопували трупи з могил, засипали і загладжували порожні ями, а інколи висаджували на поверхні дерева і траву.

Друга група об'єднувала тягальників-шлепетів. Шлепети витягали трупи з могил. Вони орудували довгими залізними гаками.

В третій групі були носії або трегери. Вони на ношах переносили останки фашистських жертв від могили до місця спалення або до машини.

Тут трупи підпалювала група складачів. Вони складали трупи у штабелі, форми трапеції. Кожна така трапеція складалася з двох-трьох тисяч трупів.

П'яту групу складали брандмейстер-палії і його помічники. Коли з наказу Шерляка, для брандмейстера було встановлено особливий костюм: довгий чорний халат і шапочку з різками, його стали звати тейфелем (чортом).

Шоста група, або ашколона (попільна колона), виконувала два різні обов'язки. Одні збирали попіл на місці спалення і відносили його на бік, де вже з решетами в руках сиділи інші ашколонці. Шерляк називав людей, що працювали в ашколоні — «ді гольдзухер фон Аляска» — тобто шукачі золота з Аляски. Вони висівали з людського попелу золото, яке залишалося від штучних зубів. Недогорілі кістки, після того, як золоті зернятка були вибрані, кидались в особливу машину костедробилку, і вона молола їх на костяну крупу.

Після того сьома група, або штрайхколона (сіячі), розсівала кісткову крупу і легкий сріблястий попіл на сусідніх полях.

Восьма група значну частину часу проводила в бараці. До неї входили люди, які працювали на кухні, і музиканти власного оркестру команди смерті, які за наказом Шерляка

грали під час спалювання трупів. Між музикантами був в'язень — Манасевич, який одного разу у штабелі трупів впізнав свою дружину, вбиту фашистами в Янівському таборі.

Цього ранку, почувши ще здалеку знайомий гудок машини Шерляка, поліцаї, озброєні гранатами і автоматами, широко відкрили переплетені колючим дротом ворота. Оглянувши все своє господарство, Шерляк розпорядився на вечір підібрати найбільш міцні «фігури» для нічної роботи. «Фігурами» гітлерівці називали в'язнів — членів тотенкомандо. Точно о восьмій годині вечора з тотенкомандо виїхали три вантажні і одна легкова машина — синій лімузин, де сидів Шерляк. У вантажних машинах сиділи в'язні, які захопили з собою гаки, носилки, лопати, граблі.

Попереду, показуючи дорогу, їхав синій лімузин. В ньому, крім Шерляка, сидів його заступник Раух і гестапівець Прайс. Ця невеличка автоколона із чотирьох машин проїхала пустинними передміськими вулицями до південного району Львова і зупинилась на гористій, незабудованій площі, розташованій між вулицями Кадетською і Вулецькою.

Далі проїхати було неможливо, і «фігурам», які вийшли з холодильника, довелось досить далеко переносити на руках прожектори та знаряддя.

Поліцаї, тримаючи наперевіс піднесені автомати, не спускали очей з арештованих і декілька разів перераховували, поки ті не встановили прожектори в кутках довгої, зораної смуги землі.

Шерляк дав команду шоферу: сильніше загуркотів мотор, і чотири синюватих, осліплюючих ока прожекторів освітили горб, мабуть зовсім недавно очищений від качанів капусти. Люди із зухолони, вистроївшись прямокутником десять метрів завдовжки, два — шириною, зразу ж стали робити шихтпробу (розвідку).

Жителі квартир, розташованих на верхніх поверхах будинків на південно-західній стороні вулиці Котляревського, вікна яких звернені в сторону Вульки, бачили, як при світлі прожекторів в ярі метушились шукачі, шлепети, носії і охоронники, так само, як понад два роки тому, одного липневого ранку, прокинувшись від сильних залпів, вони слідкували за іншою, ще страшнішою подією.

Вже на глибині півметра в глинистому ґрунті яру лопати шукачів наткнулись на перші трупи. Незабаром, коли верхній шар землі було знято, до своєї звичайної роботи приступили шлепети.

Земля в яру була глиниста і суха. Через те трупи ще повністю не розклались. Особливо добре зберігся їх одяг, по якому можна було визначити, що забиті належали до інтелігенції. Більшість з них була в темних костюмах, які звичайно носять літні люди. Один із убитих був зодягнений досить дивно. На ньому був чи то фрак, чи то халат. Цей дивний одяг був звичайною, хоча й трохи старомодною візитною крилаткою. Ту крилатку наспіх одягнув розбуджений вночі гестапівцями сеньйор — найстарший із львівських медиків професор Адам Соловій.

В яру біля Вулицької вулиці викопали тої ночі тридцять шість трупів, серед них три жіночі. Після того як всі трупи викинули з ями і поклали на машини, декілька шукачів зіскочили в яму і довго руками обшукували її дно — чи не залишився там ще шматок тіла або одягу.

Коли яма була засипана, на її поверхні, зарівняній граблями, посіяли насіння трави.

Коло третьої години ночі всі «фігури» разом з охороною повернулись у Кривчицький ліс. Навантажена трупами машина в'їхала за огорожу і простояла там до світанку.

Після побудки, о восьмій годині, трегери почали розвантажувати машини з трупами і носити їх до величезного штабеля. І ось тільки тут, в перші години нового дня, в'язні пошепки почали називати один одному прізвища трьох відомих всьому Львову людей, доля яких уже більше двох років породжувала безліч суперечливих чуток.

При вивантажуванні трупів з машини випали з кишені вбитих документи на ім'я професора математики Володимира Стожека і професора-хірурга Тадеуша Островського. Арештовані крадькома прочитали ті прізвища і пошепки передавали їх один одному.

Ввечері в барак до арештованих увійшов поліцейський СД із тих, які вчора охороняли розкопки, і дав одному арештованому, колишньому годиннику, полагодити дві автоматичні ручки, знайдені ним коло ями. На одній із них був напис: «Вітольд Новіцький». На другій ручці був напис: «Д-р Тадеуш Островський».

Збираючи після війни у Львівському медичному інституті матеріал про професорів-медиків, яких по-звірячому вбили окупанти, ми зустріли одну старшу лаборантку, яка багато років працювала під керівництвом доктора медицини Вітольда Новіцького. Коли ми запитали, чи не пам'ятає вона, яка була ручка у професора, лаборантка відповіла:

— Аякже, фірми «Ватерман». Аяже ж я сама її купила до дня народження професора. Ми, співпрацівники клініки, зробили складку, щоб купити цей подарунок. А потім гравер вирізав на ручці прізвище і ім'я професора...

* * *

30 червня 1941 року фашисти захопили у свої руки Львів. Поки передові частини загарбників проривались далі, в місті розмістились їх армійські тили, а серед них і чини гегаймфельдполіцай і допоміжних частин СД. Як видно з гітлерівських документів, завданням тих каральних органів, які йшли разом з передовими частинами, було таке:

«Поблизу фронту діють відділи СД, зв'язані не з місцем постійного розташування, а з будь-якою з діючих армій. Вони просуваються безпосередньо за фронтом, приїжджають у міста за 2—3 дні після їх захоплення... Протоколів вести їм не потрібно, про справу залишається тільки один короткий звіт, і в залежності від умов застосовується тільки один засіб — смерть або звільнення. Критерієм для цього повинно бути: чи може дана людина бути небезпечною для німців, чи ні. Вирок виносить командир такої групи СД».

Німецькі офіцери у формі СД із зображенням черепів на чорних обводах зайняли для своїх загонів декілька будинків між вулицями Кадетською і Вулицькою. Розташувались в будинках, чини СД взялись розпаковувати справи, в тому числі і теки з агентурними даними, які вони одержали від організації українських націоналістів — ОУН.

Фашисти швидко підготувались до широкої планової операції, яка заздалегідь була розроблена в деталях. Цією операцією було винищення кращих представників львівської інтелігенції за чорним списком, складеним ОУН задовго до початку другої світової війни. Українські націоналісти, підготовляючи цей список, керувались інструкціями свого «проводу».

Чорний список влітку 1940 року Мельник і Бандера передали керівникам фельдгестапо в Кракові. В ньому були прізвища, особисті дані і адреси видатних львівських учених.

3-го липня 1941 року цей чорний список ОУН було роздано офіцерам і молодшим чинам фельдгестапо.

Десь коло півночі одна за другою машини із стрілками-блискавками на бортах — знаками СС — виїхали на опе-

рацію. Учені і наукові працівники Львова, занесені до першого чорного списку, реалізація якого почалась 3 липня, в основному жили в трьох районах: по вулиці Котляревського — професори розташованого недалеко Політехнічного інституту, на вулиці Богуславського — професори Антоній Цешинський і Станіслав Пілат і по вулиці Романовича — медики.

Оперативні групи гестапівців почали вдиратись до квартир учених. Одна із машин зі стрілками СС зупинилась біля особняка, прикрашеного візерунками з різнокольорової цегли, по вулиці Богуславського. Гестапівці піднялись на другий поверх, до потрібної їм квартири 4. Після того як її жителів розбудили удари в двері, дія проходила так:

— Ви професор Цешинський?

— Так.

— Де ваш кабінет?

Коли нічні гості зайшли в кабінет професора, його син, студент медичного інституту, забіг туди із спальні. Два фашисти у формі гестапо навели на нього пістолети.

— Говориш по-німецьки? — крикнув один із офіцерів молодому Цешинському.

Той відповів, що так.

— Сідай тут в оце крісло, напроти мене, і не рухайся. Ворухнешся — застрілю батька. Зрозуміло?

З цими словами він притиснув дуло револьвера до грудей старика Цешинського і наказав йому:

— Одягайся!

— Ви мене арештуєте? — запитав професор.

— Довідаєтесь на місці. Скоріше. Ну!

— У вас є письмове розпорядження про арешт, чи вашим єдиним документом є зброя? — запитала дружина професора.

— Мого мундира вистачає! — нахабно відповів гестапівець. — Взяти документи!

— Чи я повинен забрати з собою і наукові дипломи?

— Обов'язково.

— Навіщо ви забираєте мого чоловіка?

— Довідаєтесь на місці, — відповів фашист і, звертаючись до професора, запитав вже не так офіційно: — Чому ви добре говорите по-німецьки? Ви — німець?

— Ні, поляк. Я вивчав медицину в Мюнхені, там захистив докторський ступінь, ось чому знаю німецьку мову.

Офіцер звернув увагу на бібліотечну шафу. Він підійшов

до неї і, вказуючи на одну з полиць, заставлену книгами, запитав:

— Що це за книжки?

— Мої праці.

Гітлерівець витягнув одну із книжок і запитав:

— А що це за книжка?

— Мій підручник рентгенології на німецькій мові. По ньому вчать всі стоматологи в Німеччині і в інших країнах.

Відповідь не справила особливого враження на офіцера. Він підійшов до стола і став перекидати фотографії і сторінки останньої наукової праці професора Антонія Цешинського.

— Чи я можу піти у ванну кімнату? — запитав професор.

— Не можна.

Професор одягнув піджак. Дружина подала йому носову хустку і пару запасних шкарпеток. Фашист відхилив її руку, сказав:

— Це йому не буде потрібно.

Розалія Цешинська подала мужу флакончик з ліками.

— А це що? — запитав офіцер.

— Ліки — дигіталіс. Мій чоловік хворий на серце і завжди вживає ці ліки.

Фашист узяв флакончик, покрутив його в руках, понюхав і, поклавши на стіл, сказав:

— Це йому теж не потрібно. Поспішайте, візьміть всі документи і вашу медаль.

У своєму лікувальному кабінеті професор дістав документи і диплом разом з медаллю Міллера, про яку нагадав німець. Медаль Міллера була присуджена професору Цешинському в 1936 році за видатні заслуги в галузі стоматології від 52 держав, в тому числі і від СРСР. Гестапівець зважив медаль на долоні і, заховавши її у футляр, засунув до кишені.

— Радіо є? — немовби маскуючи цей свій рух, похапцем запитав гітлерівець.

— З наказу вашої влади я здав його негайно, — пояснив професор.

— Не обманюєте?

— Можу дати чесне слово.

— Ви не німець, щоб могли давати чесне слово.

Професор Цешинський здригнувся, хотів відповісти на

це як слід, але дружина стримала його. Він мовчки одягнув макінтош, взяв капелюх, попрощався з сім'єю.

— Ідіть! — прикрикнув на професора гестапівець, не відводячи револьвера.

Через дві-три години, коли вже почало світати, дружина професора Розалія Цешинська і його син Тимош Цешинський у сірих сутінках почули декілька голосних автоматних черг, які пронеслися на віддалі п'ятисот метрів, на Вулецьких горбах. Сім'я професора Цешинського цього ранку ще не знала, що означали ті постріли...

Тієї ж ночі група гітлерівців з пістолетами в руках ввірвалась в квартиру професора-педіатра Францішека Гроера. Опинившись у передпокої, гітлерівці, загрожуючи Гроєру револьверами, скомандували «руки вгору!».

Далі ми подаємо документальну розповідь члена-кореспондента Академії наук відродженої Польщі професора Гроера, який працює зараз професором в медичному інституті міста Варшави, про те, що він бачив і що пережив в ту страшну ніч.

«Тоді офіцер наказав мене обшукати. Його наказ виконали два унтер-офіцери. Нічого, крім портфеля з грошми, вони не знайшли. Тоді наказали мені опустити руки. Разом зі мною весь патруль увійшов в єдину освітлену кімнату — в їдальню. Офіцер сів за стіл і став переглядати написані листи. Зав'язалась розмова — спочатку груба і голосна з боку фашистів. На запитання фашистів, що я робив за Радянської влади, я відповів: «Рятував дітей». (В 1939—1941 роках я працював у Львові в органах радянської охорони здоров'я як професор-педіатр). Після побіжних запитань почався обшук. На моєму письмовому столі були знайдені документи, між іншим, мій докторський диплом Бреславського університету. Гестапівці побачили тоді, що я закінчив університет у Німеччині, а потім був асистентом і доцентом у Відні до 1919 року. Це пояснило офіцеру, чому я досконало володію німецькою мовою. Мою дружину запитали, де її дорогоцінності. Вона показала все, що в неї було, але це, видно було, не задовольняло їх. Дальший обшук не дав гітлерівцям нічого цікавого, якщо не рахувати 300—400 грамів тютюну для люльки, який вони забрали з собою. Крім тютюну, вони забрали візитні карточки наших гостей. Ці карточки лежали на окремій тарілці-підносі в передпокої і збирались майже на протязі 20 років... Я попрощався з заплаканими жінками і вийшов під охо-

роною на вулицю. Тут у повній темряві стояла вже навантажена машина, біля якої сновигали гестапівці. Було два-три цивільних агенти. Мене посадили в автомашину разом з професором терапії Яном Греком. Він жив у будинку № 7, напроти моєї квартири. Поруч також посадили члена Спілки радянських письменників професора філології Тадеуша Бой-Желенського, якого забрали на квартирі у професора Яна Грека. Була приблизно перша година ночі. Нас повезли. Спочатку було важко зміркувати куди, тому що грузовик зверху був накритий, здається, брезентом.

...Нарешті машина зупинилась на подвір'ї якогось будинку, перед під'їздом. Тільки наступного дня я довідався, що це був будинок інтернату, або так звана Бурса Абрагамовичів. Нас повели в коридор по невисоких сходах. В коридорі вже стояло від 15 до 20 чоловік з опущеними головами. Фашисти, грубо штовхаючи нас прикладами рушниць, наказали стати в ряд, лицем до стіни. Коридор і подвір'я були заповнені озброєними гестапівцями. Я помітив між ними двох чи трьох чоловік в цивільному. Вони видались мені не то агентами, не то перекладачами, тому що говорили і по-польськи і по-українськи. Незабаром до нас привезли нову партію арештованих. Я впізнав між ними відомого львівського хірурга професора Тадеуша Островського. Обличчя інших арештованих важко було пізнати, тому що всі вони стояли з опущеними головами і, крім того, в коридорі було досить темно. Як тільки із привезених людей хто ворухився чи піднімав голову, його били прикладом, і на його адресу сипалась груба лайка. Число арештованих все зростало. Чути було, як під'їжджають нові машини.

Незабаром число нас, захоплених, дійшло до 40 чоловік. Ми стояли з похиленими головами; чути було, як пробігають по коридору і сходах службовці гестапо. Розкривались і з гуркотом закривались двері. Хтось пробігав вниз, у підвал. Майже кожний гестапівець, порівнявшись з нами, або сіпав нас за волосся, або бив прикладом. Одночасно із підвалів Бурси Абрагамовичів доходили до нас крики, лайка гестапівців, постріли. Солдати гестапо, які охороняли нас, при кожному приглушеному пострілі, очевидно бажаючи ще більше познущатись з нас, голосно приговорювали: «Одним менше». Невдовзі вони почали голосно викликати арештованих по прізвищах. Я почув виразно прізвище професора Островського. Викликаних відводили, як мені здавалось, на допит. Нарешті я почув своє прізви-

ще. Я вийшов із рядів і повернувся обличчям до коридора, тому що до того часу був повернутий спиною. Мене ввели в кімнату, наче канцелярію. Вона була добре освітлена. За столом сидів той самий офіцер, який мене арештував, а біля нього стояв дуже високий і кременний офіцер СС із зв'язим, опухлим обличчям, як мені здавалося, не зовсім тверезий, схожий на начальника.

Він зразу ж підскочив до мене і, погрожуючи кулаками, заревів хриплим голосом:

— Собака проклята, ти німець, а зрадив свою батьківщину і служив більшовикам! Я уб'ю тебе за це тут же, на місці!

Я відповідав спочатку дуже спокійно, але потім, бачачи, що мене не слухають,— голосніше, що я зовсім не німець, а поляк, хоча я закінчив німецький університет, був доцентом у Відні і вмю розмовляти по-німецьки. Обидва фашисти про щось перешіптувались, і начальник, запитавши його, скільки у мене дітей, сказав:

— Я побачу, що можна буде зробити для вас. Я поговорю зі своїм начальником.

З цими словами він швидко вийшов з кімнати. Я залишився з офіцером, який заарештував мене. Офіцер сказав мені:

— У нього немає жодного начальника. Він сам начальник, і все залежить від нього.

Він не встиг це сказати, як в кімнату знову ввійшов той самий високий офіцер з опухлим обличчям і сказав мені:

— Ідіть в коридор і ждіть. Можливо, мені вдасться щось для вас зробити.

Він випровадив мене в коридор, де вже стояли старик-терапевт Роман Ренцький і професор гінекології Адам Соловій, старий, вже на пенсії. Йому було більше 80 років. Я простояв в тому коридорі з півгодини. Нарешті знову з'явився начальник. Він сказав мені:

— Ви вільні. Ідіть у двір, походіть там і не робіть враження арештованого. Додому підете після 6-ої години ранку (з 9 години вечора до 6 години ранку у Львові, окупованому гітлерівцями, не можна було ходити без особливого на це дозволу; цей час називався поліцейським).

...Я вийшов на подвір'я, залишивши Ренцького і Солов'я в коридорі і, закуривши папіросу, став проходжуватись. Подвір'я охороняли гестапівці з рушницями. Починало світати. Раптом я побачив трьох молодих офіцерів гестапо,

які швидкою ходою йшли в напрямку будинку, звідки я вийшов на двір. Один із них, з розмаху вдаривши мене кулаком в обличчя, закричав:

— Як ти смієш проходжуватись тут, ще й засунувши руки в кишені?

— Мені наказано, щоб я не викликав враження арештованого, — відповів я.

Вони залишили мене в спокої і пройшли в будинок.

Я далі ходив по подвір'ю, викурюючи одну папіросу за другою. Було вже майже зовсім видно. В той час з будинку вивели 5—6 жінок. Виявилось, що це служниці професорів Островського і Грека, арештовані разом з їх дружинами і гістьми. Вони так само, як і я, були звільнені і стояли невеличкою групою на дворі.

Через декілька хвилин гестапівці вивели із будинку групу професорів, чоловік 10—15. Четверо з них, під охороною щільного конвою, несли закривавлений труп вбитого чоловіка. Пізніше від служниці професора Островського я довідався, що вбитий був молодий Руфф — син відомого хірурга Руффа. Сім'я Руффів — літній батько-хірург, його дружина і молодий син жили всі разом на квартирі у професора Островського і були вивезені звідти гестапівцями разом з гістьми і ксьондзом Комарніцьким тієї ж ночі. Молодого Руффа фашисти вбили на допиті, коли з ним трапився епілептичний припадок. Я пізнав людей, які несли труп молодого Руффа. Без сумніву, це були професори: завідувачий кафедрою патологічної анатомії медичного інституту Вітольд Новіцький, професор політехнічного інституту Володимир Круковський; відомий спеціаліст по нафті і керівник кафедри технології нафти політехнічного інституту Станіслав Пілат і ще хтось четвертий, здається, професор математики Володимир Стожек.

Цю групу вивели через двір, за той будинок, де ми спочатку знаходились... Коли вони вже зникли з очей, я побачив, як гестапівці примусили дружину професора Островського Ядвігу і матір молодого Руффа змивати кров із сходів, по яких несли труп її сина, що залишив криваві сліди.

Прошло ще півгодини. Раптом звідти, куди повели професорів, які несли труп молодого Руффа, я почув декілька автоматних черг. Надворі вже розвиднілось. Через деякий час із бурси знову вивели групу професорів: чоловік 10—15, не більше. Їх всіх поставили лицем до стіни. Між ними

я впізнав професора гінекології Станіслава Мончевського. Слідом за цією групою вийшов і начальник з опухлим обличчям, який мене допитував.

Він сказав навмисне голосно вартовим, киваючи на арештованих: «А ті підуть в тюрму». У мене склалось враження, що ці слова були сказані виключно для мого відома. Підійшовши до групи служниць, начальник запитав:

— Тут що, всі служниці?

— Ні, я вчителька,— сказала одна із жінок, яку затримали в когось із професорів, і зробила крок вперед.

— Вчителька? Тоді марш під стіну! — крикнув офіцер і приєднав її до професорів, які стояли лицем до стіни. Він почав проходжуватися по подвір'ю, наспівуючи якихось пісень. Взявши в одного із вартових рушницю, він почав стріляти ворон, які хмарою кружляли над нами. Тому, що вже кінчався поліцейський час, він відпустив спочатку служниць, а потім мене.

Коли я відходив, професори ще стояли спиною до двору з піднятими руками.

...Того ж ранку, тільки трохи пізніше, йдучи з дому в клініку, я зустрів біля дому № 5 по вул. Романовича, де жив професор Тадеуш Островський, одного із унтер-офіцерів, які проводили в мене обшук. Він направлявся на квартиру професора Островського. Виявилось, що гестапівці вже рано-вранці встигли пограбувати її. Тоді я ще повністю не усвідомив того, що мої колеги вбиті. Унтер-офіцер гестапо зупинив мене і сказав, сміючись: «А ви мали велике щастя!».

Коли я прийшов у свою педіатричну клініку, я довідався, що, крім тих, кого я бачив на подвір'ї Бурси Абрагамовичів знайомих професорів, фашисти в ту саму ніч арештували професора педіатрії Станіслава Прогульського — мого першого асистента, разом з його сином Андрієм. Був арештований стоматолог світової слави професор Антоній Цешинський, професор-хірург Добржанський, професор судової медицини Володимир Серадський, офтальмолог доцент Юрій Гжендельський. Крім того, я довідався, що професора Вітольда Новіцького фашисти забрали разом з його сином Юрієм.

Через декілька днів до мене на квартиру зайшли два унтер-офіцери із тих, які заарештували мене...

Вони сказали, що прийшли в гості для того, щоб запитати, чи не зможу їм «продати» фотоапарат або килими.

При цій нагоді я почув їх прізвища. Одного звали Гаке, другого Келлер. На протязі 2—3 місяців вони неодноразово заходили до мене з подібною метою. Одного разу я наслідився запитати Келлера, що трапилось з іншими професорами? Він тільки махнув рукою і сказав:

«Їх всіх розстріляли тієї ж ночі».

Така розповідь очевидця подій, які відбулися у Бурсі Абрагамовичів, що міститься, як ми вже сказали, за 300 метрів від могили на Вульці, розритої і спорожненої учасниками зондеркомандо 1005.

Крім учених, яких пізнав Гроер, в ту саму ніч машини СД привезли в Бурсу Абрагамовичів професора-хірурга Генрика Гіляровича, професора судової медицини Владислава Серадського й інших. Не було такої галузі медицини, яка не була б представлена в ту ніч в підвалах бурси людьми, які стояли з піднятими догори руками.

Арешти в ту ніч вирвали з наукового світу Львова і видатних представників технічної інтелігенції міста. Між ними, крім названих раніше вчених, були розстріляні професор Роман Віткевич — спеціаліст по газових турбінах; керівник кафедри політехнічного інституту професор і доктор Каспар Вайгель; доктор технічних наук Казімір Ветуляні. По-звірячому розстріляли разом з сім'єю професора права Романа Лонгшам де Берье. В ярі біля Вулецької разом з іншими вченими був вбитий перекладач, письменник і викривач звичаїв буржуазної Польщі, професор і академік Т. Бой-Желенський, який написав понад 900 літературних праць. Свого часу він утік із Кракова у Львів під захист Радянської Армії.

Люди, винні в смерті львівської інтелігенції, живуть на волі в Західній Німеччині під опікою американських окупаційних властей.

Восени 1944 року, коли Радянська Армія, продовжуючи свій великий визвольний похід, вийшла на береги Вісли, американські льотчики, користуючись люб'язно наданою їм можливістю запраляти бензином свої «Літаючі фортеці» на одному з аеродромів України, здійснювали так звані човнові операції, літаючи від Сіцилії до України і назад. Тепер ми вже добре знаємо, що вони, виконуючи наказ свого командування, з дивним милосердям щадили заводи Круппа, «І. Г. Фарбеніндустрі», Стального тресту та інших підприємств гітлерівської Німеччини, в які стільки мільйонів доларів вклали бізнесмени Уолл-стріту і, в свою чергу,

з незрозумілою тоді ще багатьом із нас злобою бомбардували заводи і житлові квартали мирних міст і, зокрема, Брно, Моравську Оставу, Прагу. Але, крім того, учасники човночних операцій робили деякі послуги американській розвідувальній службі сі-ай-сі, яка через своїх резидентів у Німеччині завербувала адмірала Канаріса, генерала Лахузена, Гізевіуса та інших видатних керівників гестапо і абвера. В той час в органах німецького шпівонажу вже йшла гарячкова передача американській розвідці списків таємної агентури фашистської Німеччини в країнах Східної Європи, а між цією агентурою — і українських націоналістів.

Один із таких агентів був викинутий над прикордонним районом Львівщини на американському парашуті з «Літаючої фортеці», яка буцімто через атмосферні умови децю збилась із заданого їй курсу. Агента вислала американська розвідка, щоб встановити зв'язки з бандою ОУН Прірви, яка в той час займалась грабунками і вбивствами на польському боці в лісах Прибужжя.

Радянські прикордонники, обеззброївши агента, знайшли при ньому не тільки запас цигарок «честерфілд», але і два найновіші американські пістолети системи «кольт».

Відправляючись в далеку дорогу на «Літаючій фортеці», перевербований американський бандерівець захопив з собою і пропагандистські матеріали, а в тому числі складену українськими націоналістами, за вказівкою німецької розвідки, ще напередодні нападу на СРСР, інструкцію під назвою «Боротьба і діяльність ОУН під час війни».

Коли ми прочитали ту продиктовану німецькими фашистами докладну інструкцію про складення чорних списків ОУН, надруковану на німецькому цигарковому папері, параграфи 1 і 2 розділу «Служба безпеки» точно вказали нам, хто саме перший наштотхнув гітлерівців на думку про вбивство великої групи вчених Львова.

...Так діяли оунівці тринадцять років тому, коли вони були агентами гітлерівської Німеччини. Так кинули вони під фашистські кулі групу слов'янських вчених старовинного Львова.

Коли влітку 1945 року остаточно виявились всі обставини вбивства вчених Львова й спалення їх трупів, і стало зрозуміло, хто саме був навідником цього вбивства, видатні вчені і наукові працівники Львова звернулись з листом до вчених всього світу. Цей лист закінчувався словами: «Ми пережили страшний час. В тому страшному часі

є дні і ночі, яких ніколи забути не можна. Такою була для наукових працівників Львова ніч з 3 на 4 липня 1941 року.

Щоб ніколи не повторилась більше така ніч, щоб ніколи більше виродки людства в фашистській формі не могли безкарно знищувати кращі надбаня людської думки, прогресу, цивілізації, в ці щасливі дні завойованого всім культурним людством миру і напередодні довгожданого суду над гітлерівцями,— ми вважаємо своїм обов'язком нагадати всьому науковому світу про дні, які ми пережили.

Нехай ці страшні подоробиці зустрінуть співчуття тих, для кого дороге щасливе майбутнє людства, і послужать грізним обвинуваченням для ворогів світу на міжнародному суді над гітлеризмом».

Звернення і детальний опис вбивств разом з біографіями вбитих учених Антифашистський комітет учених у Москві надіслав усім науковим товариствам світу.

У травні 1954 року в газетах України було опубліковано повідомлення військового трибуналу Київського військового округу про справу одного з авторів чорних списків ОУН, захопленого органами державної безпеки УРСР, шпигуна-парашутиста американської розвідки, буржуазного націоналіста Василя Охримовича. В повідомленні говорилось:

«Охримович був одним з ватажків так званої організації українських націоналістів (ОУН), яка, як відомо, перед Великою Вітчизняною війною поставляла німецьким фашистам шпигунів, диверсантів, убивць і провокаторів, а під час війни активно допомагала гітлерівцям в їх жахливих злочинах, спрямованих на винищення українського народу.

При вигнанні гітлерівців з території України ватажки ОУН Бандера, Охримович та інші, боячись відповідальності за вчинені злочини, втекли в Західну Німеччину і, як показав Охримович, змінивши своїх хазяїв, стали виконувати шпигунські завдання американської й англійської розвідки проти Української РСР. З цією метою, оселившись у Мюнхені, вони зібрали там найбільш запеклих бандитів з числа оунівців та інших злочинних елементів і готували кадри шпигунів для закидання в Радянську Україну і країни народної демократії.

Охримович показав, що він також навчався в одній з спеціально організованих шпигунсько-диверсійних шкіл у містечку Кауфбейрен, поблизу Мюнхена, після закінчення якої був наділений офіцерами американської розвідки портативною приймально-передавальною радіостанцією, шифра-

ми, отрутою, зброєю, бланками фальшивих документів і печатками, радянською і іноземною валютою, перевезений на Вісбаденський аеродром поблизу м. Франкфурта на Майні, звідки на двомоторному літаку без розпізнавальних знаків у нічний час доставлений і скинутий на парашуті на територію Української РСР.

Американська розвідка поставила перед Охримовичем завдання — по прибутті на Україну організувати групу злочинців для збирання шпигунських відомостей, підготовки і вчинення диверсій і терористичних актів над радянськими людьми. Охримович до дня арешту намагався виконувати одержане ним завдання американської розвідки і неодноразово зв'язувався по радіо з американським розвідувальним центром, який знаходиться в Західній Німеччині.

Підсудний Охримович В. О. у пред'явленому йому обвинуваченні повністю визнав себе винним, дав розгорнуте показання про підривну діяльність закордонних оунівських центрів проти українського народу і виказав своїх співників по шпигунській роботі на Україні.

Військовий Трибунал Київського військового округу присудив Охримовича Василя Остаповича до вищої міри покарання — розстрілу.

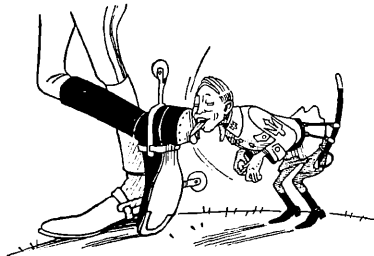
Вирок виконано».

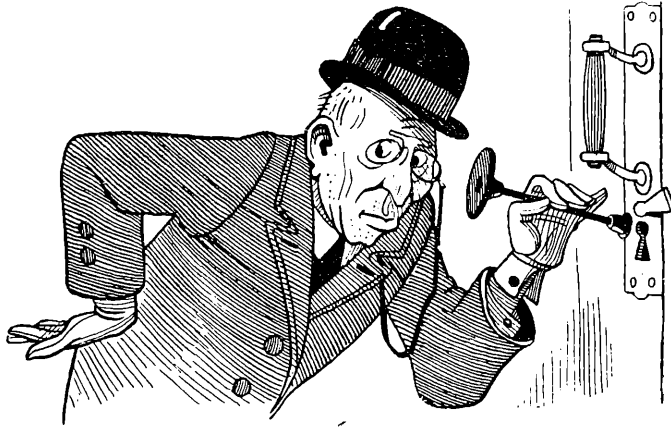
Такий безславний кінець бандита з великої дороги, винного і в загибелі вчених Львова.

Покровителі душоубів, які вбили вчених Львова, хотіли б повторити ніч з 3 на 4 липня 1941 року.

Для цього, власне, навчаються вони зараз у шпигунських школах, розташованих у Західній Німеччині та за океаном. Від пильності і згуртованості всіх народів СРСР залежить, щоб такі ночі більше не повторились.

Ми зробимо це для щастя наших дітей, для майбутнього всього людства!

ДИНАСТІЯ ШПИГУНІВ

30 червня 1941 року гітлерівці вдерлися до Львова, і цього ж самого дня лікар Олександр Барвінський став заступником міністра проголошеного українськими фашистами «уряду самостійної України». На столі у Барвінського лежав заздалегідь заготовлений українськими фашистами мандат, в якому говорилося: «Вельмишановний пане Барвінський! Згідно з рішенням керівника ОУН Степана Бандери, я призначаю вас заступником міністра уряду самостійної, соборної України з правом участі в засіданнях кабінету. Прем'єр-міністр Ярослав Стецько».

Чим же пояснити, що Бандера та інші українсько-німецькі націоналісти дали таке призначення доктору Барвінському?

Антинародний шлях українського націоналізму, на який став Олександр Барвінський, був шляхом, по якому пробивались «в люди» і всі його найближчі родичі, і його батько.

Коли імператор Австро-Угорщини Франц-Йосиф призначив за особливі заслуги батька Олександра Барвінського, шляхтича з Тернополя, членом палати панів, він став вірним охоронцем інтересів австрійської монархії на сході Галичини.

Під час «кривавих виборів» 1897 року австрійські улани силою зганяли голосувати за Барвінського-батька виборців

села Холоїв на Бродщині. Улани шаблями рубали тих, хто відмовлявся йти до виборчих урн. Під стінами холоївського кладовища була пролита кров багатьох простих галицьких трудівників.

Український народ і трудове польське населення Галичини жило в злиднях і темряві. Навіть у середнього українського селянина не було коштів, щоб дати своїм дітям освіту. Сини ж депутата рейхсрата вчилися у Відні, і один з них став згодом композитором, другий — Олександр, якого трудящі Львова побачили в 1948 році на лаві підсудних, — став лікарем.

Будучи одночасно і офіцером австрійської армії, Олександр Барвінський брав участь за часів першої світової війни у вторгненні в обезкровлену Сербію, а потім, коли на Західній Україні створилась контрреволюційна «Українська галицька армія», він був у ній підпоручиком.

Багато років у Празі жила родина професора Івана Пулюя. Одружений на німкені, цей український професор всі свої сили і знання присвятив збагаченню німецьких електротехнічних фірм. Його добре знали чехи як прихильника німецької орієнтації, відданого ідеї онімечення слов'янських народів.

Австрійський офіцер Олександр Барвінський знайомиться в Празі з донькою професора Пулюя — Наталкою і привозить її до Львова, до своїх батьків як наречену. Професор Іван Пулюй не заперечував проти того, щоб поріднитися з сім'єю українського шляхтича.

Після смерті професора Івана Пулюя Олександр Барвінський бере на своє утримання молодих Пулюїв. Вони приїжджають до Львова, оселяються в помешканні Барвінських на вулиці Захаревича, і там, за стінами цього будинку, пропахлого ліками і наповненого звуками музики, виростають майбутні зброєносці Бандери і Гітлера.

Правда, у синів Пулюя — Івана і Юрія — мрії про майбутнє сягають далеко за межі вузьких провінціальних мрій про «самостійну, соборну Україну». Навіщо бути туземцями майбутньої колонії Німеччини, якщо можна стати її колонізаторами? Все частіше і частіше Пулюї називають себе «Гансом» і «Жоржем», говорять німецькою мовою з Наталкою, читають промови Адольфа Гітлера, захоплюються писаннями Шпенглера і Розенберга, а в 1929 році залишають гостинний дім Барвінських і виїжджають до Німеччини.

Минає 10 років. Народ Західної України, визволений Радянською Армією, проголошує Радянську владу на землях Галичини і Волині. І ось, в цю багату історичними подіями осінь 1939 року на вулицях Львова з'являється кілька лімузинів з фашистськими прапорцями. На них приїхала комісія, щоб переселити, за вимогою Радянського Уряду, з земель Західної України німецьких колоністів, що здавна здійснювали тут «дранг нах Остен».

Серед чиновників краківського губернатора Отто Вехтера, який очолював цю комісію, був і вихованець лікаря Олександра Барвінського та його родич гауптштурмфюрер СС Ганс Пулюй. Вдень він приймав відвідувачів, займався справами переселенців, а у вільний від прямих обов'язків час виконував свої таємні завдання — агента гітлерівської розвідки. Пулюєві було доручено завербувати на території Західної України якнайбільше агентів і диверсантів, а в яких саме колах треба було вербувати агентуру,— Ганс Пулюй знав прекрасно.

У зрадників, що втекли від Радянської влади, лишалися родичі у Львові й інших містах Західної України. Їх родинні зв'язки використала гітлерівська розвідка. Користався ними й гауптштурмфюрер Ганс Пулюй.

Перебуваючи у Львові, він завербував у фашистську розвідку не лише двох синів Олександра Барвінського — Івана і Маркіяна, але й їх матір, свою рідну сестру Наталку.

Після того як гітлерівці захопили Львів, а маріонетковий уряд Стецька — Бандери був розігнаний, а його діячі, формально усунені від керівної роботи в окупаційній адміністрації, співробітничали з гітлерівцями лише як їх тайні агенти, Олександр Барвінський задовольнився посадою завідувача відділом охорони здоров'я у фашистському магістраті міста.

Як міг, догоджав гітлерівцям Барвінський. Коли з'ясувалось, що фашистам потрібні публічні доми, він узяв на себе всі турботи по організації цих «установ». Націоналіст Барвінський бігав по місту, підшукуючи для цього будинки з коридорною системою і великою кількістю окремих кімнат. З усього Львова він звозив ліжка, матраци і білизну. Слухаючи визнання Барвінського про цю галузь його «діяльності», прокурор запитав його на суді:

— Як ви могли впасти так низько, ви — людина з високою медичною освітою, лікар? Адже по суті ви перетворились у завгоспа гітлерівських домів розпусти!

— Безумовно, — охоче погодився Барвінський. — Але ж я знав, що і де можна дістати. Мій шеф був німець, він не знав місцевих умов і ніколи б сам не впорався з таким завданням...

Мешканці Львова і досі пам'ятають страшні облави на вулицях міста, застави фашистів на перехрестях, крики нещасних дівчат, яких волокли поліцаї до будинків розпусти.

Гітлерівські офіцери частенько відвідували лікаря в його будинку по вулиці Захаревича. Вони приїжджали до нього після завершення тих акцій, внаслідок яких була знищена третина населення міста. Вони приїздили з долини смерті, що за Янівським табором, з Кривчицького лісу, з кварталів Львівського гетто. І тоді з вікон будинку Барвінських доносились весела музика або меланхолійне траурне «Танго смерті», написане спеціально для акцій на замовлення бригаденфюрера СС Кацмана львівським композитором і диригентом Штріксом, який уже був призначений на знищення.

Доктор Барвінський залюбки приймав у себе есесівських офіцерів, радив їм менше хвилюватися, приписував рецепти. Одного разу, коли треба було перевірити, чи добре поховані вбиті під час «першої акції» мирні жителі Львова, гітлерівці повезли його з собою на Янівське кладовище. Вони довірили йому таємницю масового знищення мирного населення, таємницю, яку гітлерівці суворо оберігали.

— Отже, не встигла ще просохнути кров на землі коло могил, як ви вже з'явилися на місці розстрілу? — запитав Барвінського на суді прокурор.

— Крові не було! — відповів підсудний. — Все вже було засипане пісочком, я перевіряв глибину поховання з погляду санітарних вимог.

Восени 1941 року Олександра Барвінського несподівано викликали до гауптштурмфюрера СД Герберта Кнорра. Барвінський пішов до нього із своїм лікарським чемоданчиком. Бесіда з гауптштурмфюрером, як він сам признався на суді, була дуже коротка, і Барвінський швидко погодився стати гітлерівським секретним агентом. Гітлерівці в той час просувались на Схід, і у старого їх «симпатика» Барвінського не було жодних підстав побоюватися, що все зміниться. В свою чергу, Барвінський попросив Кнорра заповігти увільненню з ветеринарного інституту свого племінника, також українського націоналіста. Тоді ж Барвінський був переданий «на зв'язок», для використання його за призначенням, гауптштурмфюреру СС Фрею.

Фрей повторював Барвінському те, що доктор уже чув від його начальників: «Нашому управлінню безпеки дуже потрібна людина, яка знає Львів, його населення і не викликає підозри в тій частини інтелігенції, яка не хоче співробітничати з фашистами. Хіба герр Барвінський не підходить для цієї ролі? Як відомо СД, Барвінський дуже благородного походження. Кажуть навіть, що батько лікаря був радником Франца-Йосифа? Тим краще! Серед чинів управління провінцією Галичини є чимало австрійців. Барвінському буде приємно допомагати тим, кому допомагав його батько».

І, переходячи прямо до діла, Фрей сказав:

— Ви повинні інформувати нас про стан здоров'я населення міста, про хвороби, які можуть загрожувати німецьким солдатам, що проїжджають на фронт через Лемберг, повідомляти про настрої інтелігенції. До речі, чи партизани не можуть отруїти воду в міському водогоні? Яка ваша думка з цього приводу?

Барвінський запевняє Фрея, що цього не можна зробити з чисто технічних причин. Він бере під особливий нагляд не лише публічні дома, а й усі лабораторії міста, слідкує за неблагонадійними лікарями.

Гітлерівці знали про ненависть Барвінського до своїх польських колег по професії. Повторюючи йому, що чим менше, мовляв, залишиться поляків в живих, тим багатшим стане він, медик-українець, гітлерівці нагадували Барвінському насамперед про його польських конкурентів.

Напередодні польських національних свят Барвінський, як і всі інші агенти СД, особливо був насторожі. Гітлерівці доручали своїй агентурі слідкувати, чи не збираються поляки — уродженці Львова, а також приїжджі з усього генерал-губернаторства — організувати який-небудь антифашистський виступ.

Барвінський метушиться по всьому місту, винюючи настрої, вишукуючи невдоволених, пише доноси і напередодні одного із свят рекомендує керівникам СД Лаазеру і Штайнеру взяти заложників з числа польських інтелігентів, відомих усьому місту. Він підказує просто і ясно:

— Посадіть у в'язницю на ці дні тих професорів-поляків, що залишились в живих, попередьте польське населення, що, на випадок найменшого виступу, ви їх розстріляєте, і, повірте мені, все буде тихо.

Гітлерівці негайно використали цю пораду. Ті професори,

що уцілили від розстрілу в ніч з 3-го на 4-е липня 1941 року, були заарештовані як заручники.

З піщаних ярів за Личаковом вітер приносив у місто запах горілого людського м'яса, і всі знали: гітлерівці спалюють жертви чергової акції. Вантажних машин для перевезення намічених на вбивство мирних жителів вже не вистачало, і їх перевозили цілком відкрито, серед білого дня, на вантажних платформах трамваїв.

На Стрілецькій і на Краківській площах гітлерівці вішали серед білого дня патріотів усіх національностей.

В цих страхах активну участь брала «українська» поліція. У Львівському обласному архіві серед інших документів про злочинну діяльність «українських» поліцаїв зберігається і таке донесення І-го комісаріату «української» поліції Львова своєму вищому командуванню:

«5 листопада 1943 року.

Екзекуція 8 чоловік на Стрілецькій площі.

Доношу, що дня 4/ХІ 1943 року, коло 10.00, члени поліції безпеки виконали на Стрілецькій площі екзекуцію 8-ми чоловік (мужчин).

Керівник комісаріату
сотник Укр. поліції (підпис)».

Після цілого ряду випадків, коли приречені перед смертю зверталися до народу з закликами помститися фашистам; був вигаданий особливий засіб змушувати смертників мовчати перед стратою: ще у в'язниці їм заливали рот гіпсом.

Але навіть і в ці важкі часи всі чесні люди чинили опір окупантам.

В ті дні у Львові діяла Народна гвардія імені Франка, розвідники партизанських загонів Ковпака і Медведєва знаходили притулок у старожилів Львова і розповсюджували листівки з повідомленнями Радянського Інформбіуро і партизанські газети. Люди, раніше далекі від політики, стають до лав активних антифашистів.

Одним з таких борців стала доктор філософії Олена Полячек. Її перу належить багато дуже цінних праць з геральдики. За свої праці вона була обрана членом польського, швейцарського і австрійського наукових історичних товариств. Вражена звірячими вбивствами львівських інтелігентів, ця 60-річна жінка вирішує взяти активну участь у боротьбі проти гітлерівських окупантів. Квартира Олени Полячек містилась по вулиці 29 листопада.

Більшість будинків на вулиці 29 листопада ще з осені 1941 року зайняли гітлерівці. Поруч з будинком № 20, в якому жила Полячек, фашисти, за допомогою Барвінського, відкрили санаторій.

А в квартирі Олени Полячек, під самим носом у загарбників, друкувались антифашистські листівки і підпільна партизанська газета.

Олена Полячек допомагає партизанській молоді не лише як друкар, а й як автор полум'яних статей, що закликають до боротьби з гітлерівцями.

Фашисти збились з ніг, розшукуючи підпільну друкарню. Новий шеф поліції і гестапо Вітіска, який замінив ката Кацмана, вимагає від своїх агентів негайно відшукати квартиру підпільників. Але ніхто з гітлерівців навіть не здогадується, що партизани випускають свою газету поруч з санаторієм, переповненим фашистами.

Гітлерівці тим часом вирішили розширити свій санаторій і доручили Барвінському знайти нове приміщення для його адміністрації. Це завдання і привело його до квартири Полячек. Підійшовши до дверей, Барвінський прочитав табличку і, за шпигунською звичкою, перш ніж подзвонити, став мовчки прислухатися, що робиться в квартирі. Він почув за дверима ритмічну роботу друкарського станка, чийсь приглушені голоси. Тоді він постукав. Йому не відчинили. Він потихеньку відійшов.

Підпільна друкарня продовжувала випуск нового номера антифашистської газети.

А в цей час, забігши до кабінету гітлерівського санаторію, Барвінський уже дзвонив Кноррові, ділився з ним своїми підозріннями і доручав лікареві Павлові Цимбалистому, його знайомому і такому ж найманцеві окупантів, як і він сам, негайно піти і перевірити, що діється в сусідньому будинку.

Гітлерівці разом з Цимбалистим пішли по адресі, яку вказав Барвінський.

Господарі не відкрили квартири.

Годі фашисти виламали двері. Одного з партизанів наздогнали за кілька кварталів від будинку Полячек. Під густими каштанами заgrimіли постріли. Олена Полячек не встигла втекти. На суді Барвінський визнав:

— Ми були дуже добрі знайомі з унтершарфюрером Штайнером. Через деякий час він розповів мені, що Олена Полячек розстріляна.

— Значить, ви знаєте, що це жертва ваших рук? — запитав державний обвинувач.

— Безумовно, — відповів Барвінський.

Декілька разів на суді, і до цього визнання і пізніше, він говорив про своє нечисте сумління.

— Скільки ж на вашому сумлінні людей, що загинули від рук гітлерівців за вашими доносами?

Не задумуючись, Барвінський відповідає:

— Насамперед, Полячек...

...Декілька днів Олена Полячек провела у застінках львівської поліції. Її катували, били, нацьковували на неї спеціально приборканих собак, домагаючись, щоб вона видала інших учасників підпільної друкарні.

Полячек витримала всі ці страшні катування і не сказала нічого.

Її вивезли до Майданеку, розстріляли і спалили...

* * *

Відкрите судове засідання у Львові розкрило перед слухачами справи Барвінського ще й інші його злочини, якнайтісніше переплетені з повсякденною практикою українських націоналістів.

В 1943 році, коли після розгрому фашистських загарбників під Сталінградом у Львові збільшилась кількість різних чинів рейху і гітлерівців, що тікали зі Сходу, в квартирі доктора Барвінського появляється його родич і вихованець, офіцер німецької контррозвідки Жорж Пулюй.

Барвінський охоче виділяє йому дві кімнати у своїх апартаментах, і Жорж Пулюй оселяється в них разом із найближчим співробітником його «зондерштабу Р», колишнім полковником петлюрівських банд Голубом. Це був той самий петлюрівський погромник Голуб, про якого згадує в перших розділах свого роману «Як гартувалась сталь» письменник Микола Островський.

Ще в 1920 році, після того як Червона Армія остаточно розгромила петлюрівців, цей Голуб разом з подібними до нього бандитами з петлюрівських згай спробував було займатися розбоем в лісах Поділля. Його прізвище і досі пам'ятають колгоспники українських сіл, що прилягають до Тульчина, Гайсина, Літина і Ольгополя. Судільна колективізація і ліквідація куркульства вибили соціальну базу з-під ніг отаманчиків. Голуб тікає за кордон, в Польщу,

і осідає в Коломиї, де стає... видавцем різноманітної націоналістичної літератури.

У вересневі дні 1939 року, коли гітлерівська авіація бомбардує Польщу, Голуб допомагає фашистам як секретний агент і ракетник, що наводить німецькі літаки на точні цілі. І не випадково після вторгнення до Радянського Союзу гітлерівці доручають Голубові важливий пост у своїй контррозвідці. Підлягаючи безпосередньо зондерфюрерові Жоржеві Пулюю, Голуб висліджує радянських і партійних робітників, що залишилися в німецькому тилу, засилає провокаторів у партизанські загони.

Голуб запросив на квартиру Барвінських і свого друга — колишнього підполковника петлюрівських банд Рибарчука. До Сталінградського розгрому фашистів Голуб разом з ним орудував на лівобережній Україні. В шпигунському пансіонаті Барвінських уже все було підготовлене для прийому агентів абверу.

Не раз машини німецького інтендантства зупинялись біля особняка Барвінських, і солдати тягнули в комірку ковбасу і мішки з цукром, бідони із спиртом і португальські консерви, ящики з французьким коньяком.

А як же в цей же час жили ті українські і польські інтелігенти Львова, які не хотіли співробітничати з гітлерівцями?

Крім голоду, кожному з них загрожував ще й примусовий вивіз на роботу в Німеччину. І для того, щоб уникнути німецької каторги і заробити на шматок хліба, понад 200 львівських учених, артистів і художників змушені були піти найматися в так звані «інститути» Вайгля і Берінга.

В цих «інститутах» з шлуночків вошей, заражених висипним тифом, виготовлялась протитифозна вакцина для фашистської армії. Але для того, щоб воші жили до моменту препарування, їх треба було відгодовувати людською кров'ю. І ось понад 200 інтелігентів Львова були перетворені окупантами в годувальників вошей. Щодня, приходячи вранці до «інститутів» Вайгля і Берінга і прикріплюючи до своїх ніг коробочки з тисячами вошей, вони, наражаючись на небезпеку ось-ось захворіти, відгодовували своєю кров'ю паразитів. В їх числі був один з найкращих математиків світу — засновник львівської математичної школи академік Стефан Банах — чия «Теорія функціонального аналізу» відома кожному математикові.

* * *

Свідок Постолювська розповіла на суді, що вона нарахувала до 66 агентів, що приходили на явки в мешкання Барвінських.

Серед «добровольців», які були завербовані націоналістами до дивізії СС «Галичина», опинився уродженець Львова, дев'ятнадцятирічний Юрій Панькевич. Всього три місяці провів він у частинах дивізії СС, розташованих у Дембиці, але й цього часу було досить, щоб зрозуміти, в яку прірву штовхнули його вербувальники.

Юрій Панькевич тікає з дивізії СС до Львова. За дезертирство йому загрожує розстріл. Батько втікача просить брата — шофера, що колись служив у Барвінських, щоб той поклопотався за сина Юрія у доктора, порадився з ним, як його синові уникнути розстрілу. «Адже доктор Барвінський такий пристойний пан, з такої гарної сім'ї, він не видасть!»

Але ж вийшло інакше. Олександр Барвінський вислухав шофера і попросив прислати втікача до нього для особистих переговорів. Юрій Панькевич приходить до лікаря і зустрічає тут людину, доля якої дуже подібна до його власної долі. Людина ця — Альфред Голиняк, втікач з фашистського «баудінсту», який також колись звертався за допомогою до Барвінських і був ним завербований у шпигуни.

Голиняк спостерігає, як поважний доктор Барвінський штовхає в прірву нову жертву. Барвінський пише Гансові Пулюю листа, в якому просить його прийняти під свою опіку ще одного кандидата в шпигуни — Юрія Панькевича.

* * *

Новий протеже Барвінських, що став на шлях шпигунства в їх затишному особняку, Юрій Панькевич виправдав рекомендації не лише перед гітлерівською Німеччиною, а й перед новими гальванізаторами фашизму.

Після того як гітлерівська машина була розбита, а найманці фашизму втекли від Радянської Армії до районів Європи, зайнятих англійцями і американцями, колишнього агента абверу Юрія Панькевича завербували до англійської розвідки.

Що сталося далі з Панькевичем, розповідає обвинувальний висновок, оголошений на відкритому судовому засіданні в справі Олександра Барвінського 27 січня 1948 року у Львові:

«Юрій Панькевич був направлений з-за кордону для зв'язку з Барвінським в 1946 році».

Однак на шляху у Панькевича виникла несподівана перешкода — радянська контррозвідка.

Панькевич намагається усунути працівника органів радянської державної безпеки, який перешкоджає йому зв'язатися з Барвінським, готує вбивство цього працівника, але в останню хвилину несподівано для нього самого його викрили і спіймали. План і зв'язок не вдалися.

На суді прокурор запитав Барвінського:

— Яким же чином англійський капітан послав вам сюди Панькевича? Хіба англійський капітан — хазяїн українських земель? Для чого Панькевич був направлений сюди?

Барвінський відповів:

— Ясно, для чого. З шпигунськими завданнями!

...Через деякий час після арешту Юрія Панькевича Наталка Барвінська говорила доктору: «Ти знаєш, Сашко, яке нещастя? Заарештовано Юрія Панькевича!».

Лікар зблід, відчувши наближення неминучої розв'язки.

На суді у Львові ми побачили не лише навідників і спільників гітлеризму — українських буржуазних націоналістів типу Барвінських, але й їх вчорашніх хазяїв.

Розміреним, вимуштруваним кроком, в жовтому нацистському френчі в зал під конвоем увійшов сам Герберт Кнорр, і, побачивши його, Барвінський весь зіщулювся на своїй лаві, знаючи, що зараз його викриють до краю.

Гауптштурмфюрер СД Герберт Кнорр в роки окупації очолював відділ культури і релігії управління Зіхергайтс-дінст СД «дистрикту Галичина». Інакше кажучи, в його руках була доля інтелігенції і служителів різних релігійних культів на території, що дорівнювала території європейської держави. Крамар з Маркнейкірхена в Саксонії Кнорр у 1929 році, ще поки Гітлер прийшов до влади, вступив у націонал-соціалістську партію, потім відбував практику в органах «служби безпеки» в Дрездені, охороняв 1941 році Ганса Франка в Кракові і восени 1941 року прибув до Львова.

Хто ж допомагав йому встановлювати і зміцнювати терор на захоплених гітлерівською Німеччиною землях, хто наводив його на нові жертви, підказуючи, кого треба заарештувати, кого знищувати?

Очима Кнорра на землях Західної України в першу чергу були саме такі люди, як барвінські. До послуг Кнорра

була вся буржуазна націоналістична інтелігенція, підготовлена ідеологічно до служби в каральних органах фашистської Німеччини. Ця частина буржуазної інтелігенції свято вірила в перемогу гітлеризму і завжди ненавиділа волелюбні намагання російського і українського народів. Її підготовляли до зради інтересів слов'янства ще Габсбурги. Вони нацьковували буржуазних націоналістів на Івана Франка, на Василя Стефаника, на всіх прогресивних діячів, які розуміли, що лише в союзі з великим російським народом Україна може одержати самостійність і державність. Дрібними подачками Габсбурги привчали буржуазну інтелігенцію лизати чоботи австрійським монархам, дворушничати, зраджувати, служити тому, хто більше заплатить.

І українська буржуазна інтелігенція, блокуючись з агентурою Ватикану — верхівкою греко-уніатської церкви, завзято нападала на всі радикальні течії в українському народі.

Адже саме завдяки особистим підступам Олександра Барвінського-старшого, батька підсудного, великий український письменник-революціонер Іван Франко не був допущений на кафедру української літератури у Львівському університеті, хоч мав на це багато більше прав, ніж будь-який з його сучасників. Але до меж низькості, до наймерзотнішого падіння докотились лідери українського буржуазного націоналізму, коли пішли на службу до нацистів, коли стали очима кноррів серед українців.

...Перше знайомство Кнорра з Барвінським відбулося в оперному театрі під час антракту. «Потім,— розповідав Герберт Кнорр на суді,— доктор Барвінський відвідав мене в моєму службовому кабінеті. Я вважав, що родина Барвінських повністю пронімецька: вона хотіла і старалась допомагати нам всілякими способами. Можу підтвердити, що коли родич Барвінських Савчук добровільно записався в дивізію СС, ця подія була в їх родині святом...»

Коли по всій Західній Україні розпочався примусовий набір в дивізію СС «Галичина», гітлерівці послали Олександра Барвінського оглядати волонтерів на периферію. Він побував у Бродах, Коломиї і, нарешті, забрався на Гуцульщину, в Косів. З Косова і його околиць вербувальники доставили Барвінському всього 500 молодих гуцулів, що не зуміли своєчасно втекти в гори.

— Придатний! Придатний! — вигукував Барвінський, нашвидку оглядаючи до пізньої ночі нових рекрутів до війська рейхсфюрера СС Гімлера.

У Косові після вечері доктор Барвінський пішов ночувати в пансіонат Василевської.

Коло третьої години ночі Барвінський вийшов у двір. І тут він побачив, як у двір пансіонату заїхала машина з озброєними партизанами. Вони пройшли в кухню до Василевської, повечеряли там і, забравши продукти, поїхали. Пансіонат був продовольчою базою антифашистського партизанського загону.

Через декілька днів, уже у Львові, доктор Барвінський доповідав в управлінні «дистрикту Галичина» про свою поїздку гауптштурмфюрерові СС Шульце. Він розповів, яку кількість рекрутів оглянуто, хто саме з місцевих українських фашистів відзначився при вербуванні, і в кінці доповіді, хитро всміхнувшись і підлесливо згинаючись, додав:

— А ось у Косові, о третій годині ночі...

Шульце негайно піднявся до губернатора провінції Отто Вехтера і повідомив його про спостереження Барвінського. В той же день зі Львова було виряджено до Косова каральну експедицію.

Через деякий час Шульце побачив Барвінського і сказав йому:

— Ви молодець, доктор! Яка спостережливість! Ці партизани спіймані і хазяйка пансіонату також...

— Хіба це не зрада? — питає на суді прокурор Барвінського.

— Безумовно.

— Ви виказували гітлерівцям людей, які не пішли вашим шляхом, а боролись з фашистами?

— Так,— погоджується Барвінський.

...В останні дні липня 1944 року, коли війська 1-го Українського фронту зламали Бродівський заслон німців, гауптштурмфюрер Кнорр зустрів на вулиці свого підвладного Фрея і сів до нього в машину.

Кнорр і Фрей їхали по безлюдних вулицях замінованого Львова на вулицю Захаревича рятувати Барвінського і його родину. Родину шпигунів! Доктора вдома не було. По кімнатах метушилася простоволоса фрау Наталка, вона голосила: «О, майн готт, що з нами буде! Рятуйте нас, рятуйте!».

І хоча керівникам СД Кнорру, Шенку і Фрею була дорога кожна хвилина, вони знайшли час видати «святому

сімейству» Барвінських і іншим українським націоналістам марш-бефелі — евакуаційні документи з печатками. У марш-бефелі, що його одержав доктор Барвінський, було вказано також, що його сім'я постачається з фондів СД продуктами на дорогу до Відня. Навіть в останні хвилини перебування на галицькій землі гітлерівці розраховувалися натурою із своїми агентами з табору українського націоналізму.

Передові частини Радянської Армії уже звільнили передмістя Львова — Персенківку. Тут вони зустріли славних розвідників — партизанів Пастухова і Кобеляцького. Радянські розвідники встигли заздалегідь, за допомогою місцевого населення, накреслити план мінування Львова і передати його до рук радянського командування. Захопивши електростанцію на Персенківці і тим самим припинивши подачу струму в заміноване місто, радянські розвідники перешкодили поліцейському Ульрихові підірвати всі міни, що були закладені його агентами.

Прекрасний старовинний Львів залишився в руках виволоженого народу майже непошкодженим, а воїни Радянської Армії не дали втекти від справедливого суду тим, хто разом з гітлерівцями чинив злочини проти людства. Один з таких зрадників, що не встиг втекти до Західної Німеччини, доктор Олександр Барвінський був посаджений в кінці січня 1948 року на лаву підсудних, щоб дати українському народові відповідь за все заподіяне. Викриті свідками, були покарані інші зрадники з його родини — Василь Барвінський і Наталка Барвінська-Пулюй.

Так була зірвана завіса, що протягом довгих років ховала таємниці дому Барвінських — одного із злочинних і дуже типових вогнищ українського буржуазного націоналізму.

ВТЕЧА З ЦИТАДЕЛІ

...Одного зимового ранку 1943 року до Львівської цитаделі потрапила друкарка Українського центрального комітету Іванна Маківчук.

Тимчасово працюючи в допомогівій комісії, вона відвідала цитадель разом з дамами-патронесами із УЦК.

Жахливий був вигляд радянських воїнів, які були захоплені у полон. Одні опухли, інші висохли від дистрофії. Ледве тримаючись на ногах, вони змушені були ще й працювати з ранку до ночі. Іванна запитала у поліцай в зеленому мундирі з дерев'яною палицею в руках, чим годують гітлерівці оцих нещасних.

Вишкіривши зуби, поліцай охоче розповів Іванні: зранку вони отримують дві чашки кави, звареної із ерзацу з тирсою, і по сто грамів хліба з такою ж домішкою. На обід — тарілку супу з гороху, а на вечерю — окріп.

Іванна прочитала на дверях круглого цегляного бастіону, оздобленого римською цифрою «V», інструкцію по «Шталагу 328» (так фашисти називали табір у цитаделі).

Одинадцятий пункт інструкції, викладеної ламаною російською мовою, вразив її найбільше.

«Запрещено есть разрезывать трупов воен. пленных и

отделять таковых частей. Нарушения против этого будут по мере до этого выданного распоряжения, которое в помещениях прибито через переводчиков объявлено, наказаны за побегі загрожденное наказание будет также всем воен. пленным через переводчиков объявлено».

Засуджуючи полонених на голодну смерть, гітлерівці самі начебто наштотували їх на думку про людоджерство! Їм дуже хотілось, щоб, вмираючи від голоду, радянські люди стали на шлях каннібалізму. От тоді б попрацювали гітлерівські пропагандисти!

— Звідси, панянку, для радянських тільки один шлях — на цвинтар! — сказав, посміхаючись, мордатий поліцай.

...Поки дами-патронеси із УЦК, схожі у своїх старомодних чорних сукнях на підскубаних ворон, умовляли до краю виснажених військовополонених української національності подати прохання Гансу Франку, щоб той визволив їх з полону і прийняв на службу до гітлерівців, Іванна, відійшовши від них набік, заговорила з одним із полонених — молодим лейтенантом із Донбасу.

Високий і, мабуть, колись дуже міцний, лейтенант Червоної Армії був такий виснажений, що можна було бачити його ребра крізь подерту гімнастюрку. Іванна пошепки запитала лейтенанта, в чому він має потребу, і пообіцяла наступного разу принести йому сухарів і тютюну.

— А під сухарики, панночко, якщо не тяжко, покладіть ножиці, щоб ними можна було дріт різати, — прошепотів Іванні, озираючись, лейтенант.

* * *

Родом з одного із карпатських сіл, Іванна ще з дитинства росла дівчиною сміливою, любила допомагати знедоленим. Перекази про славного ватажка опришків Довбуша запали в її душу і назавжди збереглись в її пам'яті. Навесні 1940 року вона приїхала вчитись до Львова. Якби не гітлерівська навала, вона могла б уже перейти на четвертий курс університету.

Прихід фашистів обірвав усе!

Навесні 1942 року, під час чергової облави, її затримали на вулиці і мало не вивезли на роботу в Німеччину. На щастя, в сумочці у неї було двісті злотих, Іванна швиденько сунула їх у руку поліцаю, і той, схопивши хабаря, прошепотів: «Тікай».

Облава могла знову повторитися в першу-ліпшу хвилину, але вже з гіршими наслідками для Іванни. У Львові могли жити тільки люди з надійним аусвайсом (паспортом).

Іванна ночувала без прописки у своїх подруг — то в одній, то в другій. Вона пробиралась додому заулками, щоб тільки не з'являтися у центрі, де найчастіше повторювались облави.

Іванна вже думала, чи не повернутись їй на Гуцульщину, але і там її могли схопити вербувальники, що розшукували нових рабів для військових заводів Німеччини!

Розгублена, змучена Іванна на іменинах у своєї подруги познайомилась з студентом Ярославом Тарнавським.

Сидячи на протилежному кінці столу, Іванна помітила, що подруга щось шепоче Тарнавському на вухо, вказуючи очима на Іванну.

Ярослав запропонував Іванні допомогти уникнути вивозу до Німеччини. «Я вмю робити «інтереси», повірте мені», пообіцяв він. Їй здалося, що він щиро бажає їй добра. Сама Іванна ніколи і не подумала б шукати роботи в Українському центральному комітеті.

— Не піді працювати до цих хрунів! ¹ — заявляла спочатку Іванна.

— Але ж краще бути під захистом хруня і врятуватись, ніж потрапити вовку в зуби? — сказав Тарнавський. — І, на рещті, що ви там будете робити? Виступати на мітингах з закликами йти в дивізію СС? Викачувати контингенти? Вербувати поліцаїв? Та ні! Ви, панно Іванно, будете технічним працівником, і якщо, припустимо, повернуться радянці, ніхто вас за це не осудить. Краще сидіти за друкарською машинкою і друкувати різні дурні папірці для цих хрунів і скоробогатків, ніж десь у підземеллі начиняти снаряди для німецької армії. Зате в УЦК ви будете недоторкані — ніяка облава вже не страшна тому, хто має посвідку з УЦК. Це найнадійніше від усіх аусвайсів!

Славцьо пообіцяв замовити за неї слівце у Кубійовича. ...Вперше за весь час роботи в УЦК, зустрівшись в цитаделі з приреченим до загибелі радянським лейтенантом, Іванна відчула, що завдяки своєму службовому становищу, вона зможе допомогти бранцям фашизму.

До цієї зустрічі Іванна бачила радянських людей, яких ловили гестапівці, дуже рідко. Виснажених, побитих, вона

¹ Хруні — перевертні.

зустрічала їх не раз, коли вони проходили під вартою вулицями Львова, викликаючи почуття жалю в душі дівчини. Тепер це неясне почуття в душі Іванни несподівано змінилося розумінням того, ким є для неї оті люди, загнані гітлерівцями за колючий дріт цитаделі.

Хіба ж не радянські люди розкрили для неї, Іванни Маківчук, двері Львівського університету?

Хіба не з їх пропозиції цей університет був названий ім'ям Івана Франка?

Хіба ж не радянські люди дали кожному право тут, у Галичині, вільно розмовляти на своїй рідній мові?

Адже скільки разів до цього і на Гуцульщині, і тут, у Львові, розмовляючи по-українському, ловила вона на собі ворожі і презирливі погляди тих, хто захопив у свої руки цю землю. Недавно це було, навесні 1939 року. А восени того ж року, як тільки вступила у Львів Червона Армія, все це розвіялось, відійшло в минуле, люди підняли голови, а ті, хто ще так недавно переслідував їх, або зазнали карі, або поховались у темні нори і позатихали.

І, нарешті, хіба не в боях з окупантами за це місто загинув в 1918 році її батько Іван Маківчук, на честь якого і назвали її Іванною?

Іван Маківчук загинув, обдурений, нічого, крім кулі, не отримавши в нагороду за своє життя, за свій труд, за свої мозолисті руки, а ті, хто командував ним, залишились в живих і стали на службу до тих, кого ще зовсім недавно вважали за ворогів України.

Іванна напам'ять вивчила вірші галицького поета Степана Чарнецького і повторювала не раз їх прості, щирі рядки:

Іване без роду, Іване без долі,
Куди не ходив ти, чого не видав?
У снеку і стужу, у лісі і в полі
Ти гинув, а славу сусід добрий взяв.

На сербських зарінках клалась твоя сила,
На волинській млаці твій гріб вже присів,
І серед Поділля сіріє могила,
Де впало в двобою двох рідніх братів.

Подільські берези й покутські тополі
Шумлять все по тобі, що марно ти впав.
Іване без роду, Іване без долі,
Ти згинув, а славу сусід добрий взяв.

Твій батько на гіллі повис в літню днину
Ти гинув інакше: «Für Kaiser und Land»¹,
Та всім вам однаку дали домовину —
Й печаттю вам символ: «Name unbekannt»².

І їй завжди здавалося, що ці вірші написані саме про її батька, який загинув нізачо в той рік, коли вона ще не вміла навіть слова «мамо» сказати і притулитись до людини, що дала їй життя. А коли на Академічній вулиці показали їй автора одних віршів, голодного, одягненого в латане пальто, хворого українського поета Степана Чарнецького, який від голоду і нужди ледь-ледь пересував ноги, першою думкою Іванни було підійти і подякувати йому за оці зворушливі вірші. Але вона засоромилась зробити це, бо слідом за подякою вона повинна була і допомогти цій людині у скруті. А чим вона могла допомогти йому, сама зацькована, насторожена і залякана, щохвилини чекаючи поліцейських свистків, грубих лайок і сирен автомобілів, які оперізували ланцюгом вулиці?

А ті люди, що прийшли з-за Збруча, ніколи не забували про своїх братів, «Іванів без долі», про другу, поневолену Україну, і тільки ті люди, після визволення її восени 1939 року, змогли протягом якогось одного місяця зробити для них те, чого вони самі не могли досягти в Галичині на протязі століть.

Той, кого вона зустріла сьогодні на грані життя і смерті, пройняв її вогнем своїх запалих очей і силою волі людини, що над усе любить свободу. Він гордий і здатний навіть в полоні бути господарем своєї долі...

І, до смерку ходячи по вулицях, довкола гори Вроновських, вдихаючи солодкуватий запах розквітлих акацій на схилах цитаделі, Іванна вирішила будь-якою ціною допомогти лейтенанту.

У лахмітника на площі Теодора, де кипів розбухлий у дні окупації базар, Іванна купила іржаві масивні ножиці.

Поки вона знову зможе відвідати цитадель разом з старими дамами, які вербували там зрадників для служби Гітлеру, Іванна сховала ці іржаві ножиці в шухлядку американського бюро.

День нових відвідин цитаделі настав скоро.

¹ Напис на хрестах солдатів австро-угорської армії, які загинули «за кайзера й батьківщину».

² Name unbekannt (нім.) — «Ім'я невідоме».

...Дуже тяжким здавався Іванні шкіряний портфель, коли вона несла його за колючий дріт цитаделі.

З приходом делегації УЦК, військовополонених знову вивели для розмови із різних закутків і льохів. Коли полонені посідали на землю, Іванна наблизилась до лейтенанта, вже знайомого їй, і шепнула:

— Слідкуйте, де я залишу портфель.

Поки дами-патронеси одна за одною переконували полонених, щоб вони поступали на службу до фашистів, Іванна відійшла вбік. Вона присіла на край рівчака, який густо поріс бур'яном.

Переконавшись, що за нею ніхто не стежить, Іванна непомітно опустила портфель на саме дно рівчака і прикрила його заржавілим листом бляхи. Її погляд зустрівся з поглядом донбаського лейтенанта. Відчуваючи почуття радості і полегшення, вона підійшла до групи дам-патронес, де стояв лейтенант, і, скориставшись зручною хвилиною, прошепотіла йому:

— Там все, що прохали. Тікайте в Карпати. Помагай боже!

— Спасибі, рідненька,— шепнув лейтенант.— Вдасться, знай хоч, кому допомогла. Я з рудника Ново-Смолянка, Сталінської області—Петро Гордієнко. Війна скінчиться, повернуться наші, напишу тобі!

...А вночі двоє вартових-поліцаїв були зняті з своїх постів одним способом: їх потилиці були розтриті ударами молотка.

Ножицями, які принесла Іванна Маківчук, військовополонені перерізали чотири ряди колючого дроту на схилах цитаделі.

Удосвіта оберст СС Охерналь не дорахувався трьохсот в'язнів цитаделі, які були йому довірені. Але ще до того, як полковника Охерналя розбудили, один із шефів «української» поліції, поручик Богдан Зенко, надіслав всім комісаріатам «української» поліції таку телеграму:

«Сьогодні із цитаделі втекли в напрямі Янівської вулиці і Клепарівської залізниці 300 радянських військовополонених. негайно вислати погоню за ними».

Гауптштурмфюрер СС Бено Паппе спочатку вирішив, що у втечі замішані радянські партизани, які допомагали полоненим ззовні, але незабаром його помічник Вурм подав своєму шефу незаперечні докази участі в цій справі Іванни Маківчук.

Трапилось так, що за два дні до втечі військовополонених, коли Іванна була відсутня на роботі, голова УЦК Володимир Кубійович заїхав ввечері до комітету і почав розшукувати по столах друкарок матеріали, які він дав їм для надрукування.

Кубійович відчинив і американське бюро Іванни. Ріючись в паперах, він знайшов іржаві ножиці для різання бляхи. «Нащо цій дівчині такий інструмент?» подумав він.

Кубійович імовірно ніколи і не згадав би більше про ці ножиці, якби незабаром після втечі його не відвідав на квартирі в будинку № 15 по вулиці Зіморовича сам Отто Вурм.

* * *

Хто не знав у Львові високого штурмфюрера з білястими злими очима?

Коли Вурм з строкатим догом на ланцюжку відправлявся на прогулянку по Академічній вулиці, він дуже пильно вдивлявся в обличчя зустрічних, невпинно, навіть під час відпочинку, вишукуючи серед них таких громадян, яких ще за польських часів він знав як революційно настроєних. І часто багато старожилів Львова, побачивши здалека Вурма, швидко переходили на другий бік вулиці. І навіть Кубійович задубів, коли побачив у дверях своєї квартири такого несподіваного гостя.

Хто-хто, а Кубійович добре знав, чим займається таємний відділ 4-Н галицького гестапо!

Однак швидко з'ясувалося, що Отто Вурм прийшов зовсім не для того, щоб заарештовувати когось з фірерів українських націоналістів. Він просто заглянув до доктора Кубійовича, щоб одержати інформацію про дам-патронес, які двічі відвідували цитадель.

«Чи не могла яка з отих стареньких дам передати військовополоненим ножиці для різання колючого дроту?»

Кубійович аж підстрибнув, почувши ці слова.

Адже такі ножиці він бачив невдовзі перед втечею полонених у столі друкарки Іванни Маківчук, яку недавно прийняли на роботу в УЦК.

Вже одного цього визнання було цілком досить, щоб Вурм зацікавився вродливою гуцулочкою. І ще один збіг обставин допоміг Вурму. Славцьо Тарнавський через день після того, як зустрівся на іменинах з Іванною, зразу ж повідомив Вурма, що його нова знайома гуцулочка нена-

видить гітлерівців і зневажає тих українців, що співробітничать з німцями.

Вурм негайно викликав Тарнавського до себе на квартиру по вулиці Мальчевського. Після деяких запитань Вурм доручив Тарнавському з'ясувати, що думає гуцулочка про втечу в'язковополонених з цитаделі.

— Радій з того приводу, що полоненим вдалося обдурити варту і втекти до радянських партизанів,— навчав Вурм Славця.— Вихваляй з усіх сил людину, що допомогла їм. І негайно мені доноси все, що скаже тобі Маківчук.

...Полонені втекли щасливо. Іванна раділа з цього. Її переповнювало бажання поділитись своєю таємницею з ким-небудь із близьких, хто не видасть її, похвалитись, що вона зробила добре діло радянським людям. І коли Славця, за порадою Вурма, почав розмову про втечу з цитаделі, Іванна розповіла йому все.

Тарнавський негайно доповів Вурму про визнання Іванни.

Заарештована Іванна довго мовчала. Її катували, били в дінстцімері — і Отто Вурм і Бено Паппе.

Раз у раз підручний Паппе із відділу 4-Н Майєр підігрівав кофейник з сургучем на електричній плитці, розігрівши його до розплавленого стану, виписував тоненькою цівкою вензелі на нижній засмаглій шкірі дівчини. Потім більше доби, без перепочинку її тримали прив'язаною до міцного крісла перед електричною лампою в тисячу свічок. Шкіра на обличчі в дівчини потріскалась, з очей текли сльози. «Чудова фотографія!» глузував Вурм, підсуваючи штатив з лампою ще ближче до обличчя Іванни.

Але вона мовчала.

Скривавлену, з поламаними ребрами, її добив кулею з пістолета у дворі гестапо сам Отто Вурм. А Кубійовичу звелів відслати батькам дівчини листа про те, що її відправили на роботу до Німеччини.

* * *

В один із останніх днів серпня 1944 року нам довелося побувати на горі Вроновських у Львові, де і зараз червоніють зубчасті башти старих укріплень, які побудували австрійці ще в середині минулого сторіччя.

Коли ми вийшли разом з судово-медичними експертами на залите сонячним промінням подвір'я, ми відразу зверну-

ли увагу на майора-танкіста, який стояв поблизу. В руках у нього була саперна лопатка. Нею, стоячи навколішках, він розкидав розкопану землю. В його впертій зосередженості і поведінці було щось таке, що не дозволяло нам піти геть.

Та ось майор крикнув:

— Я знав, що знайду!..

З цими словами він видобув із землі іржаву консервну банку. Відразу ж майор витяг із банки купу ганчір'я. Він швидко розгорнув напівпрогниле в землі лахміття, і ми побачили, як на широкій долоні офіцера заблищав бойовий орден Червоного Прапора.

Показуючи нам знахідку, майор сказав:

— Мій первісток! За взяття Выборга! Тої ночі я не зміг захопити його на волю...

Через кілька хвилин ми вже знали, що це був колишній полонений львівської цитаделі Петро Гордієнко, якому пощастило вирватись звідси на волю і перебратись до наших наступаючих частин. Він і розповів нам докладно всю історію життя і смерті Іванни Маківчук, передану на початку цього оповідання.

— Якби не ножиці, які нам принесла дівчина, ми б ніколи не вибрались звідціль! Іноді піднятися було майже неможливо від виснаження! Та й з ножицями довелось намучитись!

— Але звідки ви знаєте, що сталося з Іванною Маківчук після вашої втечі? — запитали ми.

— А ось слухайте! — сказав майор Гордієнко.

* * *

За два дні до того, як на околицях Львова з'явилися радянські танки, криміналь-комісар і гауптштурмфюрер СС Паппе виїхав на чергову зустріч з представником організації українських фашистів Герасимовським уже в район Варшави.

Виїжджаючи до Варшави, Паппе залишив своїм заступником у відділі 4-Н СС штурмфюрера Майєра. Паппе вручив йому ключ від сейфа і повідомив, що в ньому зберігаються справи всіх українських і польських націоналістів, які перебувають на службі в гестапо.

Там лишилися документи про діяльність відділу 4-Н, а головне списки ватажків так званої УПА (Української

повстанчої армії), які служили агентами гестапо. Саме ці списки і справи гітлерівської агентури серед місцевого населення Галичини Майєр повинен був захопити за всяку ціну на випадок відступу.

Радянські війська так швидко і несподівано захопили передмістя Персенківку, що Майєр не встиг навіть і подумати про сейф.

Він очунав від утечі і схаменувся аж у Самборі, де начальник гестапо Вітіска зібрав довкола себе своїх підлеглих.

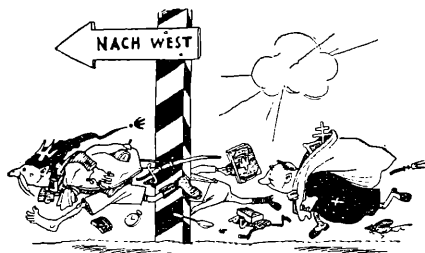
Обстановку Вітіска пояснив гестапівцям дуже коротко: «На попереднє місце роботи повернутися уже не можна». Прилетівши вже на самий кінець розмови із Варшави, Бено Паппе насамперед поцікавився, чи збереглися архіви з його останнього місця служби. Замість архівів зняковий Майєр показав Паппе лише ключа від сейфа. Вітіска пообіцяв, що Майєр буде розстріляний як зрадник, і запропонував Паппе негайно знайти вихід із скрутного становища.

Паппе підібрав сорок есесівців і наказав їм пробитись таємно до Львова, прорватися до будинку гестапо і здобути папери з сейфа.

Уродженець Відня, високий і гладкий есесівець Вальтер Прох, який очолив загін есесівців, вивчив численні заулки Львова не гірше його корінних жителів і досить добре розмовляв по-українськи.

Незважаючи на це, вся група Проха була захоплена в полон радянською танковою частиною біля Лубеня Великого.

Петро Гордієнко перший із радянських офіцерів забрав у Проха ключ від сейфа відділу 4-Н львівського гестапо, і він, таким чином, мав можливість особисто дізнатися про долю Іванни Маківчук.

ПІД ЧОРНИМИ КРИЛАМИ ВАТІКАНУ

Підривна діяльність ОУН розгорталась при матеріальній і ідеологічній підтримці агентури Ватикану на західно-українських землях — верхівки греко-католицької церкви.

Греко-католицька церква з її центром у палатах митрополита, розташованих на Святоюрській горі у Львові, на протязі десятиліть дбайливо прикривала своїми чорними крилами людиноненависницьку діяльність українсько-німецьких націоналістів. Досвідчені виученики єзуїтської та інших колегій Ватикану, засівши в митрополичих палатах, у духовній семінарії, робили все, що могли, щоб і надалі тримати свою паству в чужій, іноземній неволі,— однаково, австрійській чи польській,— аби тільки ця паства не пішла тим шляхом, який обрав для себе народ Радянської України.

Ще задовго до того, як гітлерівські орди напали на Радянський Союз, керівники греко-католицької церкви і гітлерівські вожаки виявляли повну однотайність у своїх задумах, особливо у своїх планах проникнення на Схід. Ці плани були схвалені Ватиканом, і першим його авангардним загоном, який повинен був нести прапор католицизму на Схід, в глибоку Росію, розширюючи володіння папи римського, була саме греко-католицька церква.

Такою була віддавна її історична місія. І як тільки перші фашистські бомби впали на радянський Львів, святоюрські каноніки, твердо вірячи в неминучу перемогу гітлеризму, почали вибовкувати всі свої таємні задуми і діла.

Один з найближчих співробітників митрополита Шептицького архієпископ Йосип Сліпий хвалився на сторінках журналу «Місіонар» тим, що він, збираючи уніатських священників, давав їм вказівки, як боротись з Радянською владою.

Другий святоюрський «хрестоносець», священник Маркіян Когут, у статті «Марійські конференції під вікнами НКВД» розповідав подробиці таємних нарад Марійського жіночого товариства, яке ставило своєю метою контрреволюційні дії.

«Календар місіонара» за 1942 рік, який вийшов в окупованому Львові, закінчувався статтею «Найважливіші події», в останніх рядках якої було написано:

«Наша мрія сповнилася. Дня 30 червня німецька армія ввійшла в княжий город Львів. Ми були вільні та з усієї сили кликали: «Хай живе геройська німецька армія! Хай живе вождь Німеччини Гітлер! У церквах дякували Богові...».

Навіть якщо б ми нічого більше не знали з признань святих отців, то й тоді б цих рядків було досить, щоб навіки затаврувати керівництво греко-католицької церкви, яке так віддано служило Гітлеру.

Уже в перші дні гітлерівського вторгнення у Львів Ватикан переслав так званому Українському Центральному Комітету через митрополита Андрія Шептицького 15 мільйонів золотих на «ліквідацію наслідків впливу більшовизму» і на розширення пропаганди католицизму.

Хоча Західна Україна була тільки невеличкою територіальною частиною релігійної експансії католицизму, в її історії надзвичайно яскраво відображені головні методи завоювання віруючих, земель і прибутків, які використовує папський Рим.

Ще до насильного проведення унії, яка мала за мету з'єднати релігійну експансію папства на Сході і грабіжницькі плани польських королів і феодалів, католицька церква нещадно душила й грабувала західних українців. Згадуючи ті часи в своєму відомому вірші «Коли ми були козаками», великий кобзар України Тарас Шевченко писав:

Росли сини і веселали
Старії скорбнії літа...
Аж поки іменем Христа
Прийшли ксьондзи і запалили
Нам тихий рай і розлили
Широке море сліз і крові,
А сирот іменем Христовим
Замордували, розп'яли...
Поникли голови козачі,
Неначе стоптана трава;
Україна плаче, стогне-плаче!
За головою голова
Додолю пала; кат лютує,
А ксьондз скаженим язиком
Кричить: «Те деум!» Алілуйя!

Проводячи агресивну програму папства, єзуїти і подібні до них чернечі ордени в Західній Україні всякими засобами збільшували свої багатства, спираючись в місіонерській діяльності на величезні латифундії. Лише латинське архієпископство мало на початку ХХ століття у Львові 14 787 гектарів орної землі. Всі галицькі монастирі володіли 48 774 гектарами землі, а греко-католицька митрополія, на чолі якої піввіку сидів граф Андрій Шептицький, мала 30 991 гектар найкращої землі.

В книзі «Ватикан між двома світовими війнами», виданій Академією наук СРСР в 1948 році, про політику папи римського в Польщі і роль греко-католицької церкви говориться таке:

«В самій Польщі Ватикан орієнтувався на реакційні феодално-капіталістичні кола. Папа освячував середньовічні форми панування великих поміщиків над селянами і національний гніт у післявоєнній Польщі. Папа підтримував антирадянський курс панівних класів Польщі, колонізацію і окатоличення українського та білоруського населення Західної України і Західної Білорусії.

Коли нунцієм у Польщі був Пій XI, він будував плани підпорядкування православної церкви католицизму. Він покладав великі надії на уніатську церкву. Його найближчим дорадником був уніатський митрополит граф Шептицький, резиденція якого знаходилась у Львові. У планах папи саме Галичина повинна була стати опорним пунктом, звідки Ватикан міг би проникнути на територію СРСР».

Але для того, щоб замаскувати головне призначення митрополита Шептицького, клерикали й українські націоналісти оточили особу польського графа, який одягнув на

Фабрика шпіонажу

себе мантию ієрарха української греко-католицької церкви, нескінченною кількістю міфів і легенд. Всі ці легенди мали за мету зобразити митрополита як аполітичного вченого-богослова, мецената мистецтв, який турбувався лише про спасіння душ своїх віруючих і своєї власної.

Відомо, що митрополит дуже любив приймати у себе всяких зарубіжних гостей, які цікавилися політичним життям Західної України. Однак сам він рідко висловлював ясно й рішуче свої погляди, обмежуючись здебільшого натяками.

Ополячений рід українських магнатів Шептицьких дав папству цілу династію митрополитів і єпископів, які здавна допомагали Ватикану накидати на шию галицьким українцям ненависне їм ярмо унії. Останнім з цієї династії був Андрій Шептицький.

Ще в Кракові в 1886 році молодий драгун австрійської армії — юрист Шептицький, сидячи на студентській лаві, відзначався своєю нетерпимістю до ліберальних настроїв свого часу. Його обрали головою найбільш реакційного товариства «Філарет», яке боролось з ліберальним студентським гуртком «Читальня Академицька».

Браття з ордена Ігнатія Лойоли¹, які з дитинства виховували молодого графа, порадили йому зробити подорож в далеку Росію і в Наддніпрянську Україну. Шептицький поїхав туди як релігійний розвідник, його подорож була потрібна й генеральному штабу австрійської армії, під чорножовтими прапорами якої він служив і чий драгунський мундир все ще відчував на своїх плечах.

Не випадково у Києві молодого Шептицького «вводив на місце в обстановку» відомий агент Ватикану Юрій Шембек, польський граф, а пізніше могильовський римсько-католицький архієпископ.

Аристократичні салони Москви і Києва, монастирські келії Хирова і Добромила, довгі коридори конгрегації Ватикану в Римі привели молодого графа ще в 1888 році до кабінету самого папи Льва XIII; святий отець з вершини Латеранської гори давно вже слідкував за мандрівкою юного нащадка графського роду, тісно зв'язаного з папським престолом. Під час першої аудієнції Лев XIII, поздоровляючи молодого Шептицького зі вступом в чернечий орден

¹ Ігнатій Лойола — середньовічний монах, засновник найзапеклішого католицького ордена єзуїтів.

Василіян, сказав, що якраз «орден Василіян повинен виконати велику місію на Сході».

Молодий Шептицький уже добре знав, що це за «місія». Не раз говорили про неї в колі його сім'ї єзуїти-поляки, яким папа доручив реформувати орден отців-василіян, проїнявши його наскрізь духом заповітів Лойоли, і зробити його войовничим авангардом папства, що рвалося на Схід.

Не встиг ще новоспечений монах як слід обжити свою монастирську келію в Добромилі, як його патрони-єзуїти одержали листа з Рима, від святої конгрегації по поширенню віри. В цьому листі, датованому 21 грудня 1888 року, кардинал Ледоховський вимагав скоротити іспитовий термін молодого монаха від звичайних шести місяців до одного. І надалі духовна кар'єра молодого графа прискорюється таємними і явними вказівками Ватикану, якому Шептицький був дуже потрібний.

Один із апологетів Шептицького львівський піп мракобіс Іван Рудович, повідомляючи про подробиці зайняття Шептицьким митрополичого престолу, пише, що «воля папи покликкала до нас монаха-європейця» в дуже відповідальний момент.

«На початку 1888 року війна Росії з Австрією здавалася неминучою. За плечима Австрії стояла Англія, яка хотіла при першій нагоді звести рахунки з Росією в Азії... Колишній німецький посол у Петербурзі залізний канцлер князь Бісмарк найкраще оцінив українське питання: щоб удержати рівновагу і мир в Європі, треба створити незалежну (від Росії) Україну. Відрив України був би найтяжчою ампутацією для Росії. Папа Лев XIII швидко зорієнтувався в заплутаній світовій політиці... Уніатські плани папи звели йому дбати ще більше про нашу греко-католицьку церкву і про австрійських українців, що їх російські православні колеги вважали забралом католицизму на північно-східних окраїнах Австрії. У 1888 році папа порушив питання про створення українського греко-католицького патріархату у Львові і доручив конгрегації по пропаганді віри виробити план цього нововведення...»

І події розгортаються швидкими темпами. Разом з жезлом митрополита Андрій Шептицький, якого всі віднині називають «князем церкви», одержує від Ватикану ще точніший план таємної подорожі на Схід.

Новоспечений митрополит з фальшивим паспортом на ім'я Олесницького через Саксонію їде в Білорусію. Він від-

відує священників, таємних прихильників католицизму, встановлює зв'язки з псевдолитвинами, які під маскою прихильників православ'я діють як таємні агенти папського Рима. Шептицький встановлює зв'язки з білоруськими буржуазними націоналістами, які хотіли, подібно до українських націоналістів, відірвати свій край від Росії і віддати його західним державам. В ролі галицького адвоката митрополита Шептицького радо приймають в салонах Києва, Москви, Петербурга.

Під час подорожі Шептицький-Олесницький губить свій паспорт, і це допомагає російській контррозвідці, хоча й з запізненням, вияснити, хто саме ховався під іменем адвоката Олесницького.

Коли в 1914 році російська армія ввійшла у Львів, митрополита Шептицького вислали в глиб Росії як військовополоненого, щоб він не міг займатись шпигунством в розпалі воєнних дій.

Вірна служниця Ватикану — ієрархія греко-католицької церкви в дальшому все більше розгортала наступальні дії проти волелюбного галицького населення і в першу чергу проти прогресивної інтелігенції.

Натхненник цього наступу — митрополит Андрій Шептицький залишається на протязі багатьох десятиріч незмінним керівником «чорної армії» аж до осені 1944 року — напередодні остаточного розгрому гітлерівської армії, коли домовину з його тілом проносять по вулицях Львова.

Завдяки тонкій тактиці Шептицького, греко-католицька церква, якою він керував, всякими способами приховувала свої справжні плани і, бажаючи здобути собі популярність серед народу, прикидалась навіть захисницею потоптаних національних прав. Андрій Шептицький, який довго був віце-маршалом галицького сейму, виступає в Австро-Угорщині Габсбургів і в Польщі маршала Пілсудського як арбітр-примиритель між гнобленими і гнобителями. Шептицький залюбки кликав на допомогу авторитет господа бога і, прикриваючи свої дії посиланням на волю провидіння, стримував хвилю народного гніву.

Він зривався лише тоді, коли події безпосередньо загрожували його інтересам. Наприклад, коли у Львові пролунав постріл студента Січинського, який убив намісника Галичини графа Андрія Потоцького — найближчого друга родини Шептицьких.

Постріл Січинського як протест проти зловживань поль-

ської адміністрації і кривавих виборів у Західній Україні приголомшив митрополита Андрія Шептицького, який сидів на високому кріслі на Святоюрській горі. Але не страждання й нужда українського народу спонукали його тоді сказати своє слово з приводу того, що сталося, а виключно інтереси австро-угорської монархії й її вірних служителів — різних панських родів, які століттями пригноблювали українське селянство Галичини.

У черговій проповіді митрополита Шептицького, присвяченій вбивству Потоцького, він в посланні до віруючих греко-католиків виступив проти «політики без бога» і намагався затаврувати вчинок Січинського.

Митрополит Андрій Шептицький метав грім і блискавку проти тих однодумців Січинського, які, як він сказав у своєму посланні, «хотіли служити справі народу закритавленими руками». Шептицький не хотів бачити крові на руках магнатів, він не помічав закривавлених рук австрійських уланів після розстрілу демонстрації селян у селі Холоїв на Бродщині. Шептицький побоювався тільки одного: як би не підняли зброю проти його класу пригноблені українці.

І в той самий час, коли польські магнати, засідаючи у львівському суді, присуджують Мирослава Січинського до смертної страти через повішення, ціла армія священиків греко-католицької церкви, підкорених Шептицькому, намагається, щоправда безуспішно, вкоренити у свідомість народу його слова про підкорення царській владі. Вони намагаються прищепити народові думку, що не можна виступати проти поневолювачів, бо це буде «політика без бога».

26 червня 1908 року в палаті панів австрійського парламенту з великою промовою з приводу причин, які викликали вбивство графа Андрія Потоцького, виступив відомий український письменник і суспільний діяч Василь Стефаник. Він викрив хитру політику Шептицького.

«На проповіді в велику п'ятницю митрополит граф Андрій Шептицький смерть Потоцького прирівняв майже до смерті Христа, а акт Січинського називав не тільки «злочином перед богом, але і проти власної суспільності, проти вітчизни». Кожному мусять кинутися в очі ці два факти: з одного боку, те, що ані митрополит Шептицький, ані хто інший з «князів руської церкви» не виступив проти порушення заповіді «не убий», коли при виборах в 1897 році

вбито Стасюка, коли під час страйків у 1902 році вбито Скочиліса, коли під час руху за виборчу реформу вбито 6 селян в Лядській, коли під час останніх виборів до парламенту вбито трьох селян в Горуцку і коли під час останніх виборів до сейму вбито в Коропці Марка Каганця, того самого Каганця, смерть якого чи не була рішачою для Січинського.

З другого ж боку, той виступ з приводу смерті Потоцького, притому без жодного слова осуду для тих обставин, які були політичним підкладом для тої смерті. Ці два факти мусять кожного навести на думку, що церква не все виступає однаково проти порушення заповіді «не убий», або, що не кожне вбивство є порушенням тої заповіді. А та думка родитиме дальші думки, в результаті яких буде розбиття ілюзії, що церква є опікункою принижених і покритих джених...»

Всі чесні, прогресивні люди України, думку яких висловлював Василь Стефаник, ще в ті давні дні 1908 року бачили і розуміли, кого захищав Шептицький.

Не забули й не вибачали цих заспокійливих промов і ті трудящі українці, яких голод і безвихідна нужда погнали за шматком хліба з рідної землі в пащу до канадських і американських монополістів. Через два роки, в 1910 році, митрополит Шептицький, об'їжджаючи Америку й Канаду, приїхав у канадське місто Ванкувер. На заводах і фабриках Ванкувера працювало немало українців. Під час першої проповіді, яку митрополит виголосив перед робітниками українцями міста, його закидали тухлими яйцями.

— Зрадник! На тобі кров Каганця! — кричали робітники Ванкувера Шептицькому і зірвали виступ вельможного «князя церкви», не бажаючи слухати його релігійну демагогію.

Цей випадок кидає яскраве світло на легенди, які розповсюджували українські націоналісти про «благородну місію» Шептицького, який нібито «рятував український народ». Всі ці легенди мали одну мету — замаскувати, прикрити злочинницьку тактику графа-митрополита, кожний крок якого був розрахований на обман народу.

З одного боку, митрополит жертвував частину грошей, які він одержував від експлуатації власних прикарпатських лісів, на будівництво лікарень і бурс — гуртожитків для української шкільної молоді; з другого боку, він через своїх управителів немилосердно експлуатував робітників на своїй

фабриці «Біблос» у Львові. Не випадково саме на цій фабриці так часто вибухали страйки робітників. Серед управителів маєтків митрополита, які брали участь в придушенні страйків лісорубів у прикарпатських лісах, не раз бачили і керівника маєтків «князя церкви», офіцера австрійської служби, ватажка українських націоналістів, терориста і німецького шпигуна Андрія Мельника.

Клерикальна та інша реакційна преса в Галичині вихваляла заслуги Шептицького в організації і фінансуванні музею українського національного мистецтва у Львові. Але вона замовчувала дійсні цілі лукавого слуги Ватікану.

Шептицький добре знав, що в давні часи українське населення Галичини боролось за свої права і через церкву, дотримуючись православної віри своїх батьків. Церкви Закарпаття зберігали цінні пам'ятки українського народного мистецтва. Такі пам'ятки природно нагадували доуніатські часи і були великою перешкодою на шляху латинізації. Ось чому Шептицький вирішив перевезти всі ці пам'ятки в музей до Львова і замінити живопис на стінах сільських храмів новими католицькими зображеннями. Де б Шептицький не був, він звідусіль возив до «національного музею» пам'ятки візантійського східного мистецтва, а зате в села вислав ікони святої Терези, Йосафата, Антонія та інших католицьких святих, виготовлені у Ватікані. В «музей українського національного мистецтва» були зведені також цінні пам'ятки Манявського та інших православних монастирів — останніх фортець у боротьбі з ненависною народів унією.

Шептицький досяг своєї мети. Зібрані в музеї пам'ятки були ізольовані від народу, їх могло бачити тільки невеличке коло спеціалістів і «благонадійних» любителів української старовини. Народ не мав до них доступу. І дійсно, дуже важко припустити, щоб гуцули з Косова, або бойки з Ужокського перевалу, або навіть вчителі з Тернопільщини могли дозволити собі таку розкіш, як подорож у Львів для відвідання музею, створеного митрополитом у центрі колонізації — на східних окраїнах буржуазної Польщі.

В роки першої світової війни граф Шептицький, як уже згадувалось, за розпорядженням російських військових властей був вивезений в глиб Росії і на правах почесного в'язня знаходився в російських монастирях. З перших днів лютневої революції Шептицького випустили на волю, він з новою енергією почав здійснювати давні плани Ватікану. Приїхавши в Петроград, граф Шептицький тимчасово поселився

на Фонтанці у заклятого ворога Радянської влади, таємного англійського шпигуна польського єпископа Цепляка.

В ці дні наростаючого революційного руху в Росії в тихих покоях старого особняка на Фонтанці «український» митрополит і заклятий папіст, єзуїт Цепляк (якого пізніше Радянська влада засудила за контрреволюційну роботу) знаходять спільну мову і діють в ім'я спільних інтересів Ватикану.

Як тільки Шептицький повернувся до Галичини, він негайно поспішив на допомогу смертельно хворій австро-угорській монархії. Виступаючи як член палати панів у віденському парламенті 28 лютого 1918 року, він запевняв австрійський уряд, що «українці зможуть найкраще забезпечити свій національний розвиток під крилами Габсбурзької монархії».

Ще в момент розпаду австро-угорської монархії мільйони українців Галичини могли б під революційним керівництвом домогтись для Західної України державного самовизначення, визволити її з-під австро-польського гніту і воз'єднати з усією українською землею. Але саме такі вороги визвольного руху, як Шептицький, разом з українською буржуазією спрямували стихійний ентузіазм частини молоді іншим шляхом. Цю молодь, загнану в так звану Українську галицьку армію, обдурили її вожаки-зрадники. Нема нічого дивного в тому, що Українська Галицька армія зазнала повної поразки в боротьбі з польською армією за Львів: її натхненники і ватажки — українські буржуазні націоналісти не тільки не захотіли попросити допомоги в українців за Збручем, які боролись за справедливу справу всього українського народу, але вважали їх за своїх політичних ворогів. В здійсненні цієї антинародної політики безпосередньо брав участь і митрополит Шептицький, який благословив галицьку молодь на ганебний контрреволюційний похід на Київ.

Поки галицькі січовики тисячами гинули від сипного тифу на Радянській Україні, у Львові закріплювали свою владу підсудчики. І не випадково у всіх польських шовіністичних альбомах поряд з генералом Юзефом Галером, який привів із Франції для завоювання Західної України зодягнений і озброєний американцями «польський експедиційний корпус», красується зображення Більчевського, найближчого колеги Шептицького. Цей бувалий єзуїт, римсько-католицький архієпископ Більчевський благословляв польських

шовіністів-колонізаторів на боротьбу з галицькими українцями в той час, коли греко-католицький митрополит Андрій Шептицький, що також був підвладний Ватікану, заганяв обдурені українськими націоналістами збройні загони до Дніпра придушувати революцію на Україні.

Після Великої Вітчизняної війни у Львові було знайдено сліди безпосередньої участі митрополита Андрія Шептицького в підготовці нової інтервенції капіталістичних держав проти Радянської Росії. Серед хатніх речей одного викритого українського фашиста знайдено нічну полотняну сорочку. Виявилось, що на ній написано таке послання українських буржуазних націоналістів — Костя Левицького і колишнього диктатора Західноукраїнської народної республіки Євгена Петрушевича:

«Доводимо до вашого відома, що митрополит повідомляє із США, що його робота на політичному полі дає незаперечні успіхи. Слід визнати, що думка про збройну інтервенцію проти Росії в колах Антанти не тільки не охолола, а навіть починає набирати дедалі конкретніших форм. Не виключена, а навіть цілком допустима можливість, що Антанта звернеться до нас — безпосередньо або через інших осіб, щоб ми взяли участь у цій інтервенції...»

Кость Левицький і Євген Петрушевич — найближчі друзі митрополита Шептицького — не задовольнилися тим, що вже якимось, з перших днів світової війни, послали на вірну смерть майже ціле покоління галицької молоді, закликаючи її битися під прапорами Габсбургів за чужі їй австро-німецькі інтереси. Тепер вони за допомогою митрополита Шептицького хотіли загнати галицьких українців у легіони інтервентів.

«Правда, ми не можемо ще твердити, що нам вдалося примусити Англію до явного виступу в наших інтересах,— пишуть далі Левицький і Петрушевич,— проте прийшло до того, що англійська Ліга націй у Лондоні найближчими днями власним коштом видає брошуру про нашу справу. Великі послуги роблять нам відомі пані Дебуале і Уїнстон Черчілль... Нам удалося зацікавити англійські фінансові кола галицькою нафтою...»

Однак надії на нову імперіалістичну інтервенцію в Росію провалились, і Андрій Шептицький, не пориваючи своїх англо-американських зв'язків і знайомств, схиляється все більше на бік німецького фашизму.

Радянський народ довідався із доповіді В. М. Молотова на VI Всесоюзному з'їзді Рад у 1931 році про такі факти антирадянської діяльності Ватікану:

«Картина міжнародного життя була б, мабуть, неповною, коли б я не згадав ще про одну державу, яка досі в нашому уявленні більше поєднувалася з середньовіччям, ніж з сучасним життям. Легко догадатися, що мова йде про В а т і к а н, який намагається протягом останніх років активно втручатися до міжнародного життя,— втручатися, звісно, на захист капіталістів і поміщиків, на захист імперіалістів, на захист інтервентів і паліїв війни...»

...До наших рук випадково потрапила доповідь неофіційного агента Ватікану в Австрії п. Відале. Цей пан з колишніх полковників австрійської армії розвиває план скликання міжнародного антибільшовицького конгресу у Відні, основною ж метою цього агента папи є сприяння у підготовці нападу на СРСР. У згаданому документі з цього приводу говориться:

«Боротьба проти більшовизму визначає війну, і війна неодмінно відбудеться... Тому не час і не місце займатися вивченням питання, яким засобом її уникнути, і витратити енергію на безнадійні мирні утопії...»

Розвинувши докладний, хоча й досить безглуздий план антирадянської кампанії, цей, з дозволу сказати, політичний діяч з австрійських полковників пише: «Якщо б події розгорнулися настільки, що був би оголошений економічний бойкот і проведені зазначені політичні заходи (розрив стосунків з СРСР, пред'явлення всіляких претензій з конфіскацією радянського майна за кордоном тощо), неминучим наслідком цього буде боротьба з більшовизмом військовими засобами».

У цьому документі «глибокодумні» розрахунки провадяться на колишні білі армії Врангеля і Юденіча, а також на те, що «неважко буде набрати для цієї мети з мільйонів безробітних, що наводнюють зараз Європу і Америку, достатню кількість звиклих до війни старих солдатів і енергійної молоді...». А щодо збирання грошових коштів, то головні надії покладаються на пожертвування «святішого папи», а також на «пожертвування» «заможних осіб з дворянства, великих поміщиків, фінансистів і промисловців, високих державних діячів...».

Представник Ватикану в Західній Україні Андрій Шептицький добре знав про нову інтервенцію проти СРСР, яку задумали імперіалісти.

Якщо деякі буржуазні діячі за межами Західної України мріяли втягнути в новий похід білогвардійські банди Юденіча, Денікіна і Врангеля, то тут, у Галичині, сивий митрополит виховував для цієї ж мети колишніх петлюрівців, ватажків УГА з легіону січовиків та інший набрід. Андрій Мельник готував для війни з Радянським Союзом терористів з ОУН. Мельник був одним з головних зв'язківців між Ватиканом і українськими буржуазними націоналістами. Це він координував їх злочинні, антинародні дії.

В той самий час, в 20-х і 30-х роках, греко-католицька церква на західноукраїнських землях починає виявляти незвичайну активність. Вперше на цих землях на гроші Ватикану починають видавати католицькі газети. До участі в них залучають українських буржуазних націоналістів, які використовують цю пресу для вербування молоді в ряди майбутніх військових з'єднань, слідкують уважно за всіма, хто проявляє хоча б маленьку симпатію до радянської культури. Шептицький скликає в свою палату на Святоюрській горі представників продажноі української буржуазної інтелігенції і духівництва.

У спеціальній книзі, яка знаходилась в палаті митрополита, можна було знайти власноручні підписи таких відвідувачів. Там є імена директорів банків, десятки імен різних святенниць, які належали до Марійського товариства.

Митрополит пропонував кожному з них підписати програмну заяву про організацію української народної католицької партії. Він говорив, що ідеологічну підготовку для організації такої партії можна вважати закінченою. Ця підготовка проводилась на протязі багатьох років у католицьких видавництвах, створених Шептицьким, — «Нова зоря», «Мета», «Дзвони». Митрополит висловлював надію, що нова партія зможе досить швидко зайняти видатне місце в суспільному житті Галичини.

Запрошені підписуються під програмною заявою, датованою жовтнем 1930 року. Правда, декого дивує, що серед підписів нема імені самого Шептицького, але «князь церкви» залишається у тіні і керує цією парафією через підставних осіб.

Так у Львові, в столиці трьох митрополій Ватикану — римсько-католицької, греко-католицької і вірмено-католи-

Оксамитовий диктатор

цької — з'являється ще один центр для втручання в суспільно-політичне життя галичан — українська народна католицька партія.

Ця партія, безсоромно причепивши до своєї вивіски такі слова, як «українська» і «народна», обіцяла, що вижене з молоді небезпечний дух вільнодумства і зробить з неї слухняну зброю в руках організаторів нової війни проти Радянського Союзу Гітлера і Муссоліні.

У жовтні 1930 року на землях Західної України почалася кривава «паціфікація».

Таким ніжним словом — «умиротворення» (паціфікація) пілсудчики називали криваві експедиції проти українського населення Західної України. Жандармерія спалювала цілі села, населення тікало в ліси. Найактивніша його частина бралася за зброю, підпалювала панські маєтки і нападала на осадників¹.

І ось в ту страшну своїми подіями осінь 1930 року центральний комітет партії української буржуазії друкує в органі УНДО «Діло» таку цинічну заяву:

«Ми поставилися зовсім негативно до цього роду діяльності з боку українських революційних підпільних чинників, оскільки вона від них походить; вважаємо її шкідливою не тільки для нашого краю, але й для української справи взагалі».

І в той же час жодного слова засудження каральних експедицій, проти кривавої політики Пілсудського, проти поневолення українського населення!

В органі самого Шептицького і його єпископа Хомишина, в газеті «Нова зоря» друкується звернення з приводу «паціфікації», в якому, між іншим, сказано:

«Підчеркуємо з п р и т и с к о м, що ми серед найтяжчих обставин нашого народу в цій державі ніколи не бажали і тепер не бажємо собі відірвання українських земель від Польщі в цілі прилучення їх до більшовицької держави...»

А коли ж Шептицький зрозумів, що «українська католицька партія» не в силі утихомирить народ, — він починає й сам говорити мовою воєнного часу. Видана в монастирській друкарні брошура «Осторога його ексценції, високопреосвященного митрополита Кир Андрія Шептицького перед загрозою комунізму» починається словами:

¹ Осадники — колишні польські військові, яких уряд Польщі розселив на землях, відібраних в українських і білоруських селян.

«Хто помагає комуністам в їх роботі, навіть чисто політичній, зраджує церкву».

Трудящі всього світу об'єднуються для боротьби проти фашистської чуми. Заклики Народного фронту лунають у цілому світі. А тут, у Західній Україні, перший покровитель українських фашистів граф Шептицький у своїй «Осторозі» твердить:

«Хто допомагає більшовикам у творенні «народних» чи «людових» фронтів, той зраджує не тільки церкву й батьківщину, але зраджує справу вбогих, терплячих і кривджених».

Але обставини все-таки вимагали від Шептицького, щоб він роз'яснив пастві у своїй «Осторозі», яку мають читати у всіх церквах,— а що ж таке фашизм, проти якого комуністи закликають пригноблених цілого світу... І тут голос Шептицького відразу стає улесливим і ніжним. Виявляється:

«Навіть там, де ніякого фашизму нема, як, наприклад, у Франції, Іспанії, більшовики починають голосити про небезпеку фашизму та про необхідність, щоб усі невдоволені злучилися разом перед тим маревом неволі — фашизмом, що наче чорна хмара загрожує народам Європи.

Словом «фашизм» називають комуністи народні партії, усіх націоналістів у всіх краях...»

Так нахабно ошукував віруючих старий дипломат граф Шептицький в той самий час, коли з безхмарного неба Іспанії «Хейнкелі» і «Савойї» з свастиками на фюзеляжах скидали смертоносний вантаж бомб на Герніку, на Мадрид та інші міста католицької Іспанії, вбиваючи сотні іспанських жінок і дітей!

Таке заявляв Андрій Шептицький, коли папа римський — його повелитель — благословляв солдатів Муссоліні завойовувати християн Абіссинії!

Не випадково той самий «князь церкви» Шептицький 30 червня 1941 року, коли гітлерівці вдерлись до Львова, у соборі св. Юра відслужив урочистий молебень на честь фашистської армії. Ціла згряя уніатських священиків, згуртованих довкола Шептицького, співала «многая літа» катам українського народу — німецьким фашистам, таврованим свастикою.

Греко-католицька церква з перших днів гітлерівської окупації не лише вітала окупантів, але й брала участь у створенні органів гітлерівської адміністрації, яка мала допомагати фашистам грабувати Україну.

* * *

В січні 1942 року група старих зрадників українського народу звернулась з листом до Гітлера. В тому листі, зокрема, говорилося:

«Наші провідні кола завжди були вшевнені в тому, що удар націонал-соціалістичної Німеччини, під проводом вашої величності, може стати смертельним для більшовизму. Поразка Росії створила б можливість включити Україну в європейську політичну систему... Ми добре здаємо собі справу з того, що в умовах воєнного часу впливають деякі труднощі, однак повинні попередити вас, ексцеленціє, що українська територія дуже схильна до більшовицької пропаганди і через те вимагає особливого підходу до себе...»

І далі в цьому зверненні до Гітлера автори листа пропонували цілу низку заходів, які могли б придушити в народі України всяку думку боротися проти німецького фашизму і зуміли б включити його в «новий порядок», створений в Європі гітлерівською Німеччиною. Першим під цією відозвою підписався «голова української національної ради у Львові» митрополит Андрій Шептицький.

Після Сталінградського розгрому загарбників Шептицький починає пригадувати свої старі американо-англійські зв'язки і поступово перебудовує свою орієнтацію на блок, створюваний Уолл-стрітом і лондонським Сіті.

Ще 14 червня 1942 року в повідомленні за № 12 гестапо доводить до відома Гітлера, що «ОУН фінансується також Англією через організоване у Лондоні «Українське бюро».

Через свого недавнього службовця Андрія Мельника митрополит Шептицький безумовно мусив знати про цю «запасну» орієнтацію ОУН.

Загальновідомо, що через своїх впливових агентів у гестапо і абвері, таких як адмірал Канаріс, Лахузен, Гізевіус, які були викриті як «двійники» під час процесу в Нюрнберзі в 1946 році, американська і англійська розвідки в роки другої світової війни мали можливість посилати своїх шпигунів і «довірених» осіб на територію, окуповану гітлерівськими військами.

Саме завдяки таким зв'язкам прибув у 1943 році на територію України старий шпигун, український націоналіст Яків Макогон, він же Фалов.

Слід зазначити, що цей пройдисвіт Макогон-Розумовський, по прізвиську «Фалов», який цілком серйозно нази-

вав себе «графом» та претендентом на гетьманський престол, вже з давніх часів знаходився у контакті з оточенням Євгена Коновальця та його спільників. Ще в 1935 році як агент румунської сигуранци він брав участь у таємних нарадах з представниками «проводу» ОУН у м. Чернівцях, яке було тоді разом з усією Буковиною окуповано румунськими боярами. В роки ж гітлерівської окупації цей претендент в гетьмани України з новим прізвиськом, яке йому дала американська шпигунська служба, знову виринув на поверхню.

Макогон-Фалов вільно мандрує по Україні, зайнятий гітлерівськими військами, зав'язує знайомства, вербує шпигунів і диверсантів для підготовки можливого наступу Червоної Армії на Захід. Американський шпигун Макогон-Фалов відвідує палац митрополита на Святоюрській горі у Львові. Вони хутко знайшли спільну мову. І хоча по сусідній площі св. Юра ще проходжуються есесівські патрулі, а на Пісках за передмістям Личакова ще чути постріли німецьких автоматів, які знищують сотні й тисячі мирних жителів Львова, Андрій Шептицький у розмові з Макогоном-Фаловим думками переноситься вже в ті часи, коли Україна ось-ось буде окупована американськими військами.

Макогон-Фалов повідомляє митрополита Шептицького про приблизний склад кабінету міністрів «самостійної України», яку готові підтримати штики нових, на цей раз американських хазяїв українських націоналістів. Макогон-Фалов від імені своїх заморських покровителів люб'язно пропонує Шептицькому в тому уряді портфель міністра культур. Після деякого вагання митрополит погоджується зайняти цей пост, але просить зберігати таємницю їх переговорів. Під час цієї розмови митрополит, напевно, не раз згадував свою подорож за океан і в країни американського континенту на початку 20-х років і зв'язки, які йому тоді вдалось встановити.

Все це було не випадково. Ще на початку цього віку Шептицький випросив у папи Льва пастирство над усіма українцями-унітатами Сполучених Штатів Америки та Канади. За дорученням римської курії, він посилав не тільки туди, але навіть у Бразилію своїх місіонерів. Павутиння інтриг митрополита тягнулось на протязі всієї його діяльності з Святоюрської гори у Львові аж за океан. Одним з найбільш активних його агентів на американському континенті були василіяни — єпископ Микита Будка та монах Сотер Ортвинський. Саме вони встановлювали на початку

цього віку зв'язки з американською реакцією, якими вирішив покористуватися повною мірою Андрій Шептицький, коли стало видно, що гітлерівська Німеччина опинилася на порозі військового краху. Тепер ці зв'язки стануть йому у пригоді, і хто знає, чи не вони саме і викликали такий несподіваний візит Макогона-Фалова до митрополита.

...Пізньої осені 1944 року, незабаром після смерті Шептицького, один із авторів цих рядків, разом із членами Надзвичайної Державної комісії по розслідуванню фашистських звірств, відвідав резиденцію митрополита на Святоюрській горі у Львові.

Нас зустрів архієпископ Йосиф Сліпий, згодом розкритий радянською прокуратурою як ворог Радянського Союзу і приховувач шпигунів. Ми сподівалися, що Сліпий засвідчить своїм підписом ті фашистські звірства, які мали місце на протязі 37 місяців на очах кожного жителя міста. Адже у Львові було знищено німцями третину населення!

Але архієпископ Йосиф Сліпий, соромливо опустивши очі, заявив, що про фашистські звірства йому «рішуче нічого не відомо».

Те, що митрополит Шептицький вибрав собі за наслідника подібний зразок богоугодника і «вченого» теолога, як Сліпий, було зовсім не випадковим. Адже в газеті «Вільна Україна» від 16 березня 1946 року можна було прочитати таке повідомлення:

«Від прокурора УРСР.

За активну зрадницьку і підсобницьку діяльність на користь німецьких окупантів слідчими органами арештовані Сліпий Й. А. — митрополит греко-католицької (уніатської) церкви, Чарнецький М. А., Будка М. М., Хомишин Г. Л., Латишевський І. Ю. — єпископи уніатської церкви.

При арешті у названих осіб знайдені документи, які викривають їх у злочинних зв'язках з німецько-фашистськими окупантами, зокрема, з гестапо та іншими німецькими каральними та розвідувальними органами.

На попередньому слідстві арештовані визнали себе винними в проведенні ворожої діяльності проти СРСР.

За завданням німецьких розвідувальних органів обвинувачені, після возз'єднання західних областей України з УРСР, розгорнули активну антирадянську агітацію з закликом до духовенства і віруючих уніатської церкви чинити опір Радянській владі.

Після вторгнення німецько-фашистських загарбників на

Україну, Сліпий, Чарнецький, Будка, Хомишин та Латишевський цілком віддали себе в розпорядження німецьких окупаційних властей.

Обвинувачені на слідстві розповіли, що, використовуючи своє керівне становище в греко-католицькій церкві, вони активно допомагали німецько-фашистським окупантам уганяти до німецької каторги українське населення і сприяли виконанню грабіжницьких повинностей, встановлених німецькими окупаційними властями.

З цією метою Сліпий, Будка, Чарнецький, Хомишин та Латишевський, починаючи з липня 1941 року, за вказівками гестапо, неодноразово в своїх зверненнях і посланнях закликали духовенство і віруючих уніатської церкви допомагати німцям у створенні місцевих окупаційних органів влади, брати активну участь у постачанні сільськогосподарських продуктів для німецької армії, а також сприяти збройній боротьбі німецьких загарбників проти Червоної Армії.

Активна ворожа діяльність обвинувачених особливо яскраво виявилася в їх участі у формуванні дивізії СС «Галичина» для боротьби з партизанським рухом і Червоною Армією.

Документальними даними та свідченнями всіх обвинувачених, у тому числі Сліпого, встановлено, що він у квітні 1943 року уклав угоду з німецьким ставлеником—губернатором про утворення спеціального комітету по формуванню дивізії СС «Галичина», згідно з якою до складу названого комітету був введений представник греко-католицької церкви.

Виконуючи цю зрадницьку угоду з німцями, обвинувачені Сліпий, Будка та інші дали вказівку всім уніатським священикам брати безпосередню участь у сформуванні дивізії СС «Галичина» і направляли до складу останньої священиків як капеланів.

Злочинна антирадянська діяльність обвинувачених на користь німецько-фашистських окупантів підтверджена численними свідченнями свідків і документальними даними.

Справа по обвинуваченню Сліпого Й. А., Чарнецького М. А., Будки М. М., Хомишина Г. Л. та Латишевського І. Ю. в злочинах, передбачених т. ст. 54—І та 54—ІІ КК УРСР, слідством закінчена і направлена на розгляд Військового Трибуналу».

Вся багатолітня підривна робота Шептицького в Західній Україні не була чисто «місцевим» явищем. Вона черпала натхнення і направлялася з Ватикану. Ватикан, як

ми вже говорили, підтримував її і керував нею так само, як і сьогодні проводить подібну роботу через шпигунські центри в Римі, справжнє призначення яких кардинали папи римського намагаються всіма силами затаїти перед світом.

В опублікованій в Празі і виданій також у Радянському Союзі книзі А. Свободи, А. Тучкової і В. Свободової «Змова Ватикану проти Чехословацької республіки» (Москва, 1950, видавництво іноземної літератури) наведено чимало фактів злочинів бандерівців і інших українських націоналістів на їхньому шляху до Тризонії.

Автори книги розповідають, наприклад, про відомого агента Ватикану, хорватського патера і таємного співробітника гестапо Томислава Колаковича (Поглайнена), який — «у 1945 році, коли ще вся Європа перебувала у стані післявоєнного хаосу, нелегально перейшов кордон Радянського Союзу. Це не було туристською прогулянкою за «залізну завісу», яка тоді, за уявленням Заходу, простягалася вздовж «лінії Керзона» до Карпатів. Значно важливіші цілі примусили Колаковича відрядитися у небезпечний шлях через кордон. В основі їх лежав наказ Ватикану: встановити зв'язки з греко-католиками на колишній польській території, запропонувати їм допомогу грошима і зброєю для озброєння банд, які з'явилися там і, пообіцявши їм владу над Україною, як тільки буде розгромлений Радянський Союз, — використати їх проти СРСР, Польщі і Чехословаччини...

...Там, на північних схилах Карпатських гір, Колакович зустрівся з вожаком банд Української повстанчої армії Степаном Бандерою.

Через кілька днів після того на великій лісовій галявині на південний схід від Перемишля можна було побачити дивне збіговисько: на пагорбку стояв Бандера, тримаючи в руці автомат, а поруч нього — ксьондз в окулярах. Перед ними розташувалося кілька сот бандерівців з гвинтівками, револьверами і гранатами. Їхні зарослі звірячі фізіономії нагадували про вбивства і насильства, які вони вчинили. Потрібно було кілька хвилин, поки Бандера спромігся встановити порядок серед цих здичавілих людей. Коли це йому нарешті вдалося, вождь бандитів сказав кілька фраз, після чого кивнув ксьондзові, який до того стояв, здавалося, байдужим. Ксьондз зняв окуляри, знову одягнув їх, потім простягнув до юрби озброєних розбійників і вбивць «руку святої церкви» і запропонував їм союз, а також долари і зброю.

— Ви рятуєте західну цивілізацію,— говорив ксьондз, намагаючись надати переконливості своїм словам.— На вас з повагою і любов'ю дивиться весь світ. Ми щедро винагородимо вас за ваші заслуги.

Хоча ксьондз говорив не їхньою рідною мовою, бандити прекрасно зрозуміли зміст його звернення. Проте його слова викликали глумливу посмішку на їхніх розбійницьких пиках і, коли він скінчив, вони почали доводити йому, перебиваючи один одного, що навіть з найкращою зброєю і кишнями, набитими доларами, вони не зможуть довго опиратися радянським органам безпеки, а найголовніше — самому українському народові, який ненавидить їх за грабунки, насильства і вбивства.

У той час як Степан Бандера спідлоба кидав на свою зграю похмурі погляди, ксьондз знову й знову повторював напіврозпачливим, напіввладним тоном:

— Ви повинні тут залишитися. Повинні!

Він переконав не всіх, але багатьох з них. Перед відходом він ще раз пообіцяв їм зброю, радіопередавачі, долари і консерви, а також новий спосіб постачання, за допомогою якого вони все це діставатимуть, щоб не залежати цілком від поставок літаками. Новий шлях пролягав через Чехословацьку республіку. Куди? Куди ж інакше, як не до американської окупаційної зони!»

* * *

В кінці 1949 року австрійська газета «Лінцер фольксблат» сповістила, що в Римі існує навчальний заклад ордену єзуїтів під назвою «Руська колегія», який готує агентів для засилання в Радянський Союз. «Це один із найдивніших будинків у Римі,— повідомляла газета.— Його вікна ніколи не відкриваються і двері завжди зачинені. Вихованці цього інституту на протязі всього часу навчання, від двох до трьох років, не мають права приймати відвідувачів і листуватись з рідними. В похмурий будинок по вулиці Карло Альберто мають доступ тільки деякі особи із ордену єзуїтів». Один із керівників «Руської колегії» австрійський єзуїт патер Швейгель довгий час жив у Росії. Слухачів підбирали головним чином із числа російських емігрантів, українських націоналістів.

За словами газети, вихованці школи «направляються під чужим прізвищем в зони, зайняті Совітами, і мандрують

не в монашому одягу, а як звичайні туристи». Перед від'їздом папа римський дає кожному з них спеціальну аудієнцію.

25 грудня 1949 року на сторінках римської монархічної газети «Джорнале дела серра» було опубліковано інтерв'ю з другим керівником «Руської колегії» — падре Веттером.

В тому інтерв'ю падре Веттер повідомив, що в його закладі готуються «місіонери» для СРСР. Їх навчають не тільки богословських наук, але в першу чергу — боксу, легкої атлетики, володінню ножем, умінню стріляти на звук, без прицілу. У статті є натяки на те, що майбутніх «місіонерів» навчають стрибати з парашутом. І зовсім не випадково газета італійських монархістів опублікувала признання єзуїтського священника під особливим заголовком: «У Колегіумі руссікум сміливі вчать ся падати з неба»...

Не важко здогадатись, що вбитий на вулиці Львова ініціатор розриву уніатів з Римом протопресвітер Гавриїл Костельник загинув від руки душогубця — члена українського буржуазно-націоналістичного підпілля, вихованця єзуїтів із похмурого будинку по вулиці Карло Альберто.

Один із натхненників цього злочину, греко-католицький священник Лукашевич згодом був викритий і як натхненник вбивства вірного сина українського народу, письменника і трибуна Ярослава Галана.

В 1930 році як священник прикарпатського села Петранка біля Станіслава Денис Лукашевич зустрівся із Степаном Бандерою. Недалеко, в селі Бережниця-Шляхетська, займався таким самим ремеслом обману селян батько терориста Бандери, відданий графу Шептицькому і Ватікану сільський піп Андрій Бандера.

Попович-терорист і двадцятишестирічний богослов Лукашевич вже тоді зрозуміли один одного і розстались друзями. Згодом вони об'єднались для здійснення спільної мети Ватікану і українського буржуазного націоналізму.

Коли в березні 1946 року на Львівському соборі віруючі уніати ухвалили порвати з папським Римом і возз'єднатись з православною церквою, Денис Лукашевич був в числі тих, які вороже поставились до цього волевиявлення. Він неодноразово називав ініціатора возз'єднання церков — протопресвітера Гавриїла Костельника «зрадником справи Ватікану» і нацьковував націоналістичних бандитів, які вже тоді планували душогубство. Злочинною рукою найманця Гавриїл Костельник був убитий при виході із церкви 20 вересня 1948 року.

Денис Лукашевич, який також обагрив руки в його крові, весь сяяв на радіощах з приводу тої трагічної смерті. Але цього було мало запеклому агентові Ватікану. Все частіше і частіше в лігві Лукашевичів з ненавистю повторюють світле ім'я письменника Ярослава Галана.

Ярослава Галана з появою кожного його нового анти-ватиканського памфлета все більше бояться слуги Ватікану.

Один із вожаків бандерівської зграї, також син греко-католицького священика, Роман Щепанський, по кличці «Буй-Тур», часто відвідував квартиру Лукашевича. Він відкрито говорив, що «Галана треба вбити тому, що він виступає проти Ватікану, а на Нюрнберзькому процесі як кореспондент радянської преси вимагав видачі Степана Бандери і суду над ним».

Син попа Дениса, студент Іларій Лукашевич з доручення Щепанського проникає в квартиру Галана. Знаючи про загальнсьвідоме уважне ставлення Галана до людей, Лукашевич вигадує версію про своє бажання перейти на інший факультет і просить письменника-депутата допомогти йому. Галан разом зі своїм майбутнім вбивцею іде в обласні організації, до директора інституту і неодноразово приймає Лукашевича у себе вдома.

Одержавши від Лукашевича план квартири Галана, організатор убивства попович Щепанський зрозумів, що одному Лукашевичу навряд чи вдасться виконати наказ Ватікану. Знайшовся ще й другий вбивця — якийсь виродок Стахур, уродженець села Ременів, розбещений націоналістами і Ватіканом п'яниця, хуліган і бандит, вже перевірений націоналістами на звірських вбивствах чесних радянських трудівників.

Серед людей, убитих Стахуром до Ярослава Галана, були радянські педагоги, колгоспники — погоничі худоби, міліціонери.

Попович Щепанський зводить обох убивць та інструктує їх, як треба вбити Галана. Він озброює кожного з них гранатами, пістолетами, а Стахур бере з собою сокиру.

Вранці 24 жовтня 1949 року Ярослав Галан працював дома. Він писав статтю «Велич звільненої людини», присвячену знаменній даті — десятиріччю возз'єднання Західної України з Радянською Україною.

Залишалось ще раз прочитати і виправити текст, як почувся дзвінок. Побачивши знайомого «студента» Лукашевича, Галан гостинно запросив його з другим відвіду-

вачем зайти в кімнату, попросив сісти. І в ту хвилину, коли Іларій Лукашевич чимсь відвернув увагу Галана, Стахур зайшовши за спину письменника, на сигнал поповича, почав сокирою завдавати своїй жертві удар за ударом.

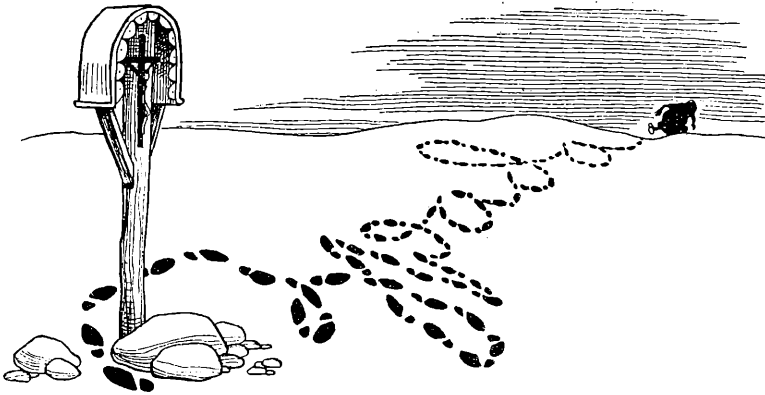
Бандити сховались спочатку на квартирі священника села Гряди Ярослава Левицького. Змиваючи кров із свого одягу вони цинічно розповідали попу і попаді — тітці Лукашевича — про всі обставини вбивства, а Лукашевич чванливо заявив: «Ми вбили велику людину!».

Вечері 25 жовтня 1949 року попович Іларій Лукашевич та другий бандит — Стахур докладно звітували про вбивство Галана Роману Щепанському — «Буй-Туру», під залізничним мостом, коло станції Гамаліївка. Лукашевич віддав Щепанському зброю та дві медалі, які вкрав він у мешканні Галана. Згодом, пійманий органами радянської безпеки, Щепанський зізнався: «Вислухавши Стахура і Лукашевича, я похвалив їх за виконаний терористичний акт, заявив, що повідомлю вищого провідника ОУН про виконання цього завдання. Після цього Лукашевича я відпустив додому, бо він завірів мене, що про його участь у вбивстві Галана ніхто не знає, а Стахура, як сміливого терориста, прийняв в бандитське підпілля ОУН».

Коли в переповненому залі Будинку культури залізничників у Львові 16 жовтня 1951 року Державний обвинувач на судовому процесі вбивць Галана — Роман Руденко закінчив свою обвинувальну промову словами: «Скажених собак треба знищувати», бурхливі оплески привітали цю вимогу радянського правосуддя.

Робітники заводів і фабрик, колгоспники, письменники, педагоги, артисти та вчені своїми оплесками палко підтримали слова прокурора. І кожен прекрасно розумів, що це вирок не тільки вбивцям — Стахуру і Лукашевичу, але і всьому старому світу насильства й обману, світу шептиччини, українського націоналізму, проти яких так жагуче виступав полум'яний борець за комунізм Ярослав Галан.

СЛІДИ КАНАЛІ

Початок тридцятих років нинішнього століття залишився назавжди в пам'яті населення західних областей України, що перебувало в той час під окупацією уряду фашиста Пілсудського.

Страшне слово «пацифікація» стало синонімом терору і безправ'я українців, що жили на захід від Збруча.

В усій кривавій діяльності воєводи Юзефського на Волині справджувалась характеристика подібних колонізаторів, активних зброєносців польської буржуазії, яку їм дала у своїй програмі комуністична партія Польщі:

«Господарювання польської буржуазії на завойованих землях носить особливо грабіжницький характер, виснажуючи природні багатства і гальмуючи ріст промисловості. Підтримуючи найбільш запеклий напівфеодальний гніт і варварську експлуатацію українського і білоруського селянства польськими поміщиками, буржуазна Польша грабує у білоруських і українських мас їх землі, підтримуючи поміщиків, зміцнюючи куркульство, насаджуючи поселенців і колоністів. Буржуазна Польша віднімає у західноукраїнських і західнобілоруських мас їх рідну мову, проводячи колонізацію, нав'язуючи їм польські школи, судочинство, адміністрацію аж до волості і т. д.

Буржуазна Польща править через старост, волосних старшин-призначенців, жандармів і шпигунів. Буржуазна Польща підтримує своє панування силами петлі і багнета, системою каральних експедицій, польових судів, білого терору. У боротьбі з трудящими і підготовці набігу на УРСР і БРСР польські капіталісти і поміщики знаходять підтримку куркульських елементів і у буржуазії завойованих країн».

Волинський воевода Юзефський і весь його поліцейський апарат пригнічення знаходив цю підтримку серед груп зрадників українського народу, яких народ ідко і влучно охрестив: «хруні». Назва ця прийшла на Волинь із сусідньої Галичини, де таким словом називали послів-угодовців до австро-угорського парламенту, а потім і до польського сейму.

В 1931 році, після розгулу каральних експедицій, що проводили «пацифікації», коли загроза дальшого революціонування мас з кожним днем все більше і більше зростала, волинський воевода Юзефський за допомогою петлюрівської еміграції створює нову партію української буржуазії — так зване «Волинське українське об'єднання». Першими до нього входять «хруні» Петя Певний (зараз втік до Канади) і Степан Скрипник, які й раніше були відомі українському народові своїм одвертим співробітництвом з окупантами.

«Волинське українське об'єднання» — дітище Юзефського — вбирає в себе ті елементи української буржуазії і куркульства, що були тісно зв'язані з польським державним апаратом. Зберігаючи повну лояльність до режиму окупантів, лідери ВУО, виконуючи завдання Юзефського, ставлять одною з головних цілей нової «партії» жорстоку боротьбу з революційним рухом і комунізмом. Під їх впливом перебуває націоналістична частина духовенства і ціле церковне товариство імені «Чесного Хреста» в Луцьку. ВУО захоплює під свій вплив «Товариство імені Петра Могили» і так звані «культурно-освітні» організації «Рідна хата». Всі ці відгалуження ВУО повинні були, за задумом Юзефського і його підручних зрадників, придушувати революційний дух трудящих мас в суміжних з Радянською Україною районах Волині і паралізувати в народі всяку думку про опір окупантам.

Верховоди «Волинського українського об'єднання» про-

повідують тези про те, що «українське питання в Польщі є виключно внутрішнім питанням держави».

Події останньої чверті віку розвіяли в порох злочинні плани купки зрадників, що не мали значного впливу на маси і були лише маріонетками в руках пілсудчиків та ганебної пам'яті «безпартійного блоку співробітництва з урядом», до якого входила у сеймі група ВУО. І, можливо, не було б ніякої необхідності згадувати зараз про це зборище пройдисвітів, якби деякі з них не перенесли своїх дій до Америки, Англії і Канади, де під опікою нових хазяїв продовжують ще з більшою люттю шкодити не тільки українському народу, але й трудящим інших країн.

Одним з таких недобитків ВУО є нинішній «архієпископ української автокефальної православної церкви в Сполучених Штатах Америки Мстислав». Під цією кличкою фігурує добре відомий багатьом волинянам один із ад'ютантів отамана Петлюри і ватажків ВУО Степан Скрипник. Кожна його проповідь на американській землі насичена лютою антирадянською пропагандою.

Степан Скрипник, який втік з Наддніпрянщини в 1921 р. до пілсудчиків, був одним з тих відщепенців і ворогів українського народу, що їх затаврував революційний поет Олександр Гаврилюк рядками своєї поеми «Львів»:

...Ну, певно, тону задавали
Тут паничі й поміщики,
Що з України повтікали
На європейські смітники,
І мрію пестили й «любов»,
Щоби стоптать Вкраїну знов
І чобітьми чужих полків
Здавити лад робітників...

Поява Скрипника на Волині стала відомою воеводі Юзефському, який, будучи сам у свій час одним з петлюрівських міністрів, запам'ятав рослого і пихатого ад'ютанта, який всюди хвастив тим, що його мати, полтавська міщанка Маріамна, походить з роду Петлюри і є сестрою «отамана». І для того, щоб якомога краще і винахідливіше здійснювати колонізацію Волині через таких зрадників українського народу, Юзефський прибирає до рук Степана Скрипника.

В 1926 році Юзефський рекомендує Степана Скрипника до вищої школи політичних наук у Варшаві і на протязі всіх чотирьох років допомагає йому таємними і явними субсидіями.

В розпалі «пацифікації», коли в селах Бережанщини після погромів не лишається жодної цілої подушки, новоспечений політик з дипломом вищої школи політичних наук Степан Скрипник прибуває до свого попечителя Юзефського. Під час першого їх побачення, переконавшись, що Скрипник буде служити пілсудчикам, Юзефський гарантує йому на найближчих виборах до польського сейму посольський мандат. Вже наступного року Скрипник під натиском польських властей Волині протягається в депутати польського сейму.

Як більшо на оці у магнатів-католиків, з давніх-давен існувала на високій горі коло Почаєва відома Почаївська лавра. Після повернення Почаївської лаври з унії до православ'я вона була одним з центрів боротьби проти католицької агресії на Заході. І зовсім не випадково, немовби в протилежність цій лаврі, по другий бік тодішнього російсько-австрійського кордону виріс у містечку Підкамінь монастир войовничого католицького ордена домініканів, збудований на пожертвування магнатів і Вагікану.

Коли ж Почаїв і прилеглі до нього райони Волині були захоплені буржуазною Польщею, уряд фашиста Пілсудського всіма засобами намагався нейтралізувати антикатолицьку діяльність лаври. Вона здавалася йому небезпечною навіть під юрисдикцією митрополита автокефальної православної церкви Польщі Діонісія. Підтримуючи створену ще петлюрівцями українську автокефальну церкву, на чолі якої був поставлений колишній начальник департаменту в петлюрівському міністерстві освіти Полікарп Сікорський, висвячений 1932 року, на домагання Юзефського та його петлюрівських поплічників, в єпископи Луцька, пілсудчики порадили Скрипникові «потрудитись» і на релігійному фронті. Він став найближчим співробітником єпископа Полікарпа і, як і його патрон, намагався через церкву, а не тільки через свої «Рідні хати», насаджувати ненависть до радянського народу.

Об'єктом лютих нападок Степана Скрипника стає Почаївська лавра. Віднині її атакують з двох боків: польський уряд (використовуючи тимчасове перебування лаври в уніатів, затіває проти неї так званий «ревіндикаційний» судовий процес, що мав на меті передачу лаври католикам разом із 1120 гектарами монастирської землі), і в той же

час лавру намагаються захопити в свої руки заохочувані воеводою Юзефським українські автокефалісти.

Щороку, з давніх-давен, 10 вересня в Почаївській лаврі святкується річниця повернення монастиря до православ'я (1831 рік) і витіснення з неї греко-католицьких монахів-василіян.

Степан Скрипник, Петя Певний та інші «хруні» в 1933 році намагались використати це свято для своїх цілей. Користуючись підтримкою воеводи Юзефського і поліцейських властей, послали завчасно підвезли до лаври своїх петлюрівських молодчиків, розпропагованих ними в «Рідних хатах» і в «Товаристві імені митрополита Петра Могили».

На очах у польської поліції, напроти її комісаріату, саме тоді, коли в лаврі правили молебень, Петя Певний і Степан Скрипник, забравшись на трибуну, закликали свою жовто-блакитну банду іти на «москалів», що ніби засіли в лаврі.

Куркульські синки, поповичі з тризубами на «мазепинках», з вигуками «слава», розгортаючи привезені з Луцька і Кременця транспаранти, кидаються штурмувати лавру. Один з них виліз на монастирську дзвіницю і повісив над лаврою той самий жовто-блакитний стяг, під яким не раз об'єднувались усі зрадники українського народу.

Під'юджувана Скрипником компанія його наймитів гукала на всі голоси: «Геть до Москви!», «Домагаємося цілковитої українізації церкви!», «Геть з русифікаторською політикою й з московськими ієрархами в православної українській церкві!».

Так, вивчившись на гроші катів українського народу, Степан Скрипник, за інструкцією воеводи Юзефського, орудував на церковному фронті, намагаючись передати віруючих під начальство такого ж, як і він сам, петлюрівського пройдисвіта в єпископській рясі Полікарпа Сікорського. А потім, приспавши пильність народу, він намагався здійснити давню програму польських магнатів і Ватикану, тобто об'єднати православних Західної України з католицькою церквою, назавжди відвернути погляди православних від Сходу і, підкоряючи їх владі папи римського, зробити їх ще більш вигідним і зручним об'єктом шляхетсько-католицької колонізації.

Саме до цього була спрямована вся політика католицької буржуазної Польщі в галузі віросповідання, політика не тільки «вогню і меча», але й «хреста і ножа». Добре схарактеризував цю тонку єзуїтську політику великий Кобзар

українського народу Тарас Шевченко в своєму вірші «Полякам», що містить в собі заклики до дружби між польським і українським народами, яких «порізнили, розвели неситі ксьондзи, магнати...»

Зараз в Америці, користуючись необізнаністю тамтешніх українців з історією Західної України, Скрипник-Мстислав всіма силами намагається приховати свою багаторічну участь у фашистському уряді Пілсудського і кліки «полковників», спираючись на те, що він ніби «перейшов в опозицію до цього уряду».

Звичайно, ніде і ніколи Степан Скрипник і словом не обмовився, що ця «опозиція» була продиктована йому тим же самим воеводою Юзефським. Юзефський через багаточисленний поліцейський апарат, що орудував на окраїнах тодішньої Польщі, ревно слідкував за зростанням революційного руху. Йому відоме було прагнення мас до воз'єднання з Радянською Україною. Коли цьому ставленикові режиму пілсудчини стало ясно, що скрипники, певні та інші «хруні» розгубили останні залишки свого впливу в народі і повністю скомпрометували себе явним співробітництвом з окупантами, він вирішив змінити тактику їх політичної поведінки.

Поліцейські раз у раз доносили Юзефському, що на дверях вілли Скрипника в Ровно, по вулиці Корженевського, № 13, все частіше і частіше з'являються написи: «Тут мешкає знаний хрунь».

Щоб гентські, радзивілли, чарторійські та інші магнати назавжди «поставали» на Західній Україні як правляча кліка, воевода Юзефський на таємній нараді зі Скрипником диктує йому нову політичну лінію.

З 1935 року у виступах Скрипника починають звучати «опозиційні нотки», спрямовані проти політики уряду буржуазної Польщі. Дехто з малообізнаних українців, що не знали секретів таємної змови Скрипника з Юзефським, починає вірити, що і справді Скрипник «виправляється і відходить від завідомих «хрунів». Сам же Скрипник приходив до думки, що ця «опозиційна лінія» принесе йому куди більше лаврів, ніж попередня його «діяльність» в дні, коли він на околицях Ровно, на очах у селянської бідноти, у обідраних і неграмотних селянських дітей, покритих коростою, влаштовував бенкети на честь Симона Петлюри і ясновельможного старости Гентського.

Отже, Скрипник — ручний «опозиціонер», що прово-

дять іншими методами політичну лінію колонізаторів-пілсудчиків. Бажаючи ще більше зміцнити цю репутацію Скрипника, Юзефський вирішив тимчасово перекинути свого вихованця у Львів. За пропозицією Юзефського, державний прокурор починає демонстративне переслідування посла Скрипника, і він, як «гнаний» і «переслідуваний» «захисник народних інтересів», переїжджає у Львів, де в той час, як писав Олександр Гаврилюк, процвітав

...«Національний Піємонт»,
що розгорнувся тут у фронт...

І Степан Скрипник охоче поповнює ряди цієї чорної реакції.

Вся націоналістична преса різних відтінків кадить йому фіміам. Писаки з «Діла» пригадують, що, мовляв, це той самий Скрипник — єдиний посол з Волині, який приєднав свій підпис до пропозиції української «парламентарної презентації» в справі автономії західноукраїнських земель. Звичайно ж, «Діло» при цьому соромливо замовчує петлюрівське минуле Скрипника і той факт, що він споруджував на Волині пам'ятники тому самому Петлюрі, дуже непопулярному в Галичині «отаману», який віддав у рабство маршалові Пілсудському українське населення Галичини.

У Львові Скрипник зійшовся з Василем Мудрим і українськими фашистами з ОУН. З ними разом, як тільки Червона Армія перейшла рубежі Західної України, Скрипник утік до гітлерівців, що окупували Польщу, щоб знайти собі нових хазяїв на заміну воеводи Юзефського.

Скоро Степан Скрипник досягнув своєї мети. Він пробрався на Холмщину, став працювати в німецькій окупаційній адміністрації в ролі гестапівського шпиґа. Своє майбутнє Скрипник в ті дні вбачав тільки в одному — в війні гітлерівської Німеччини з СРСР, в перемозі фашизму над радянським народом.

Ще 14 квітня 1941 року він бере участь у скликаній обер-бандитом Степаном Бандерою нараді всіх українських націоналістів і ставить свій підпис під документом, який починається словами: «...Серед небувалої світової бурі валиться на очах дотеперішня політична система світу... Перед нами відкриваються широкі можливості...»

В той же самий час чини гітлерівської поліції, які повинні були вже раніше підготуватися до «наведення нового

порядку» на Україні, вивчали інструкцію свого начальства про те, як слід ставитися до українського народу.

В інструкції цій були такі пункти:

«Школи тільки на чотири класи. В 1943 році закрити.

Відібрати культурно-освітні установи. Кіно і театри в першу чергу.

В церкві — не допускати згоди.

Не боротися з туберкульозом і тифом. Закрити лікарні для населення. Зупинити навчання місцевих лікарів.

Хуліганство карати лише тоді, коли воно приносить шкоду рейху.

Поширювати аморальність.

Все, що має хребет, — зламати. Хочемо виховати «кнехтен фольк» (народ наймитів).

І як тільки гітлерівські гармати відкрили на світанку 22 червня 1941 року вогонь по радянській землі, Степан Скрипник почав гарячково готувати свої чемодани, щоб разом з військами загарбників з'явитися на Україні.

Він з'явився на вулицях Ровно в неділю 29 червня, на другий день після появи в цьому місті гітлерівських патрулів. Скрипник пихато походжав по тротуарах, на яких уже червоніли плями пролітої тут гестапівцями української крові, в супроводі гестапівських офіцерів, показував їм місто, запрошував до себе в гості, вигукував на їх мітингах «Гайль Гітлер». Разом із зрадниками-націоналістами Скрипник став видавати профашистську газетку «Волинь» і на її сторінках закликав населення до беззаперечного підкорення окупаційним властям.

Як «спеціаліста по церковних справах» гестапо направляє Степана Скрипника на церковний фронт і доручає йому продовжувати ту лінію, яку він проводив у дні панування буржуазної Польщі. Його патроном є той самий петлюрівський архієпископ Полікарп Сікорський, який негайно представився гітлерівському комісарові в м. Ровно і назвав себе архієпископом Луцьким і Ковельським, главою православної церкви в областях України, захоплених німецькими фашистами. Головною особою, що організувала зустріч Полікарпа Сікорського з комісаром і брала в ній жваву участь, був не хто інший, як Степан Скрипник.

Ще в 1930 році, на мітингу в селі Гоща, Скрипник закликав куркульську молодь йти пліч-о-пліч з польськими леґіонерами знову «добувати золотoverхий Київ».

Досить швидко гестапо зрозуміло, що Степан Скрип-

ник може придатися як постійний заступник і порадник до- сить уже слабому Полікарпові (в 1942 році йому було 65 років), який був призначений гітлерівцями архієпископом української автокефальної православної церкви.

У квітні 1942 року він поспішно посвячується в диякони та ієреї. На початку травня він уже монах з ім'ям Мстисла- ва. 12 травня 1942 року в печерній церкві Свято-Андріїв- ського собору в Києві його посвячують в єпископи, відбу- вається хіротонія Степана Скрипника, яку здійснювало п'ять єпископів. З них новий владика пізніше назвав тільки Никанора та Ігоря. Інші три єпископи, очевидно, мали таке ж право називатися владиками церкви, як і сам посвячений.

Такі були темпи перетворення колишнього «хруня» на ієрарха дуже вигідної для гітлерівського командування української автокефальної церкви.

В 1942 році, незалежно від волі Московської патріархії, була оформлена автокефалія православної церкви Польщі.

Основним політичним завданням української автоке- фальної церкви було згасити симпатії мирян до російського народу, наситити кожную проповідь священнослужителя злісною антирадянською пропагандою, націоналістичними закликами про ненависть до росіян. У дні гітлерівської оку- пації, як і раніше — в роки петлюрівщини і панування піл- судчиків, українська автокефальна православна церква ви- конувала функції роз'єднувача братніх слов'янських народів, нацьковувала українців на росіян.

У червні 1942 року Скрипник-Мстислав починає своє турне по Україні. Його бачили в Золотоноші і Кременчузі, в Лубнах і Полтаві, в Хоролі і Сумах, у розбитому гітлерів- ськими бомбами Харкові і в Києві, де він якийсь час засту- пав архієпископа Никанора. І всюди, до того як підняється на амвон тієї чи іншої церкви, він таємно консультується з агентами гестапо, показує їм рекомендаційні листи з канце- лярії рейхскомісара України Еріха Коха, просить порад.

Але всюди його намагання зазнають ганебного краху. У містах Радянської України він наштовхується на стіну недовір'я і ворожнечі. Ніяка підтримка окупаційних властей не допомагає.

Степан Скрипник-Мстислав не може знайти прихильни- ків над Дніпром. Населення Радянської України дуже швид- ко розпізнає під шовковою єпископською рясотою колишнього петлюрівського ад'ютанта, битого і прогнаного українським народом.

Провал Скрипника помічають і окупанти. Вони викликають владу, що проштрафився, і пропонують йому повернутися на ту територію, де він «вхожий» хоч у якісь, нехай і незначні, кола місцевого населення.

«Єпископ» Мстислав повертається до своїх друзів. Він одержує від Полікарпа Сікорського наказ втягнути в українську автокефальну церкву митрополита православної церкви Олексія Громадського, який постійно жив у Кременці.

Під натиском Степана Скрипника митрополит Олексій Громадський 8 жовтня 1942 року змушений був підписати акт про об'єднання в одну українську автокефальну православну церкву і підкоритися її юрисдикції.

Але досить було тільки Громадському приїхати в Кременець і поділитися зі своїми близькими звісткою про підписання акта, як хвиля обурення прокотилася серед осіб, що його оточували. Митрополит Олексій Громадський змушений був відмовитися від свого підпису під актом. Гітлерівці ухвалили покарати за це Громадського.

В перші дні травня 1943 року німецький гебітскомісар в Луцьку викликав митрополита Олексія Громадського до себе в Луцьк. Гебітскомісар виявився дуже люб'язним і прислав за митрополитом свою власну машину. Та якщо звичайно цю машину вів шофер-німець, то цього разу за кермо посадовили місцевого українця.

Очевидно, Громадський відчував щось недобре і звернув увагу на цю деталь, тому що сказав при від'їзді:

— Боюсь, що з цієї поїздки мені вже не повернутись!

На дев'ятнадцятому кілометрі від Кременця, по шляху до міста Дубно, поблизу села Смага, машину, на якій їхав митрополит, зустрів у лісі кулеметний вогонь із засади. Всі четверо пасажирів машини, включаючи шофера, були забиті впритул бандерівцями, яких надіслали для цього злочину гестапо і архієпископ Полікарп Сікорський.

Так закінчилось це «запрошення на смерть», яке детально продумали і інспірували Сікорський і Скрипник.

Пізніше Полікарп Сікорський нахвалювався своєю участю в цьому кривавому ділі. Коли місце Олексія зайняв інший ієрарх, Полікарп і його почав схилати на об'єднання і прямо пригрозив, що коли він не піде на угоду з українською автокефальною церквою, то і його чекатиме доля Громадського.

Ось якими методами діяли в тяжкі роки окупації «полікарповці» та їх годованець Степан Скрипник, що іменується зараз «смирненішим Мстиславом».

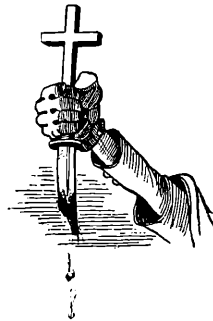
Опинившись у західних зонах Німеччини, після капітуляції гітлерівського командування, Степан Скрипник відчув себе, наче риба в воді. Єпископ з багаторічною репутацією польсько-гітлерівського шпигуна і петлюрівського церковного діяча припав до смаку новоствореним окупаційним властям. Йому вдалося потрапити на прийом у штаб американських окупаційних військ у Європі і навіть пробратися в Англію, де він мав зустріч з видатними агентами Інтелідженс сервіс. Маючи рекомендації реакціонерів з оточення Черчілля, Скрипник-Мстислав об'їжджав табори так званих «скитальців» у Риміні, в Німеччині. Вчорашні сподвижники Гітлера домовлялися разом із Скрипником віднині служити Уолл-стріту і лондонському Сіті.

І ось, нарешті, зарекомендувавши себе в Європі покровителем і захисником багатьох явних і таємних ворогів Радянського Союзу, слуга паліїв війни Степан Скрипник одержує шифскарту в Канаду.

До приїзду Скрипника був скликаний спеціальний надзвичайний собор УАПЦ у Канаді, і першим питанням порядку денного цього собору стояло «формальне обрання пресвященного єпископа Скрипника-Мстислава єпископом Української греко-православної церкви в Канаді».

А сьогодні він уже архієпископ. Але панатія архієпископа не допомогла Скрипнику-Мстиславу обдурити українців Канади. Вони досить швидко розкусили цього петлюрівського хруня і вигнали до Сполучених Штатів Америки. Там Скрипник-Мстислав «працює» в оточенні архієпископа Теодоровича і паралельно обслуговує американську розвідку.

...Такі сліди і брудні, звивисті стежки світської і духовної кар'єри каналії в рясі ієрарха, що обдурює зараз американців українського походження.

НЕМИНУЧИЙ КІНЕЦЬ

У боротьбі за воз'єднання всіх українських земель в єдиній радянській державі український народ під керівництвом Комуністичної партії завдавав все сильніших та сильніших ударів ідеології, якій служили агенти імперіалістичних держав — націоналісти. На протязі останніх десятиріч у цій боротьбі все яснішим ставав для трудящих справжній зміст націоналістичних побрехеньок. І стало зрозумілим, хто витрачав величезні гроші на їх поширювання, чому вони так подобались імперіалістичним державам, які були зацікавлені відірвати Україну від Росії і зробити з неї ще одну колонію в Європі.

Проганяючи розбиті банди націоналістів за Збруч, робітники і селяни України спільно з пролетаріатом Росії та інших республік нашої Батьківщини будували і зміцнювали свою українську державу на принципах пролетарського інтернаціоналізму.

За прикладом своїх братів за Збручем боролися за свої права і трудящі Західної України. Важка і кривава була ця боротьба! Її історія повністю ще не написана. Поки що ми знаємо її тільки з окремих політичних процесів, що проходили в панській Польщі в двадцятих і тридцятих ро-

ках, з різних спроб держави Пiлсудського задушити революційний рух робiтників i селян на Захiднiй Укraiнi.

Пiлсудчики вiдкрили свої обiйми для петлюрiвських недобиткiв, якi розповзлись по мiстах i селах Захiдної Укraiни i нещадно карали передових борцiв за справу возз'єднання. У липнi 1921 року у Коломиї 225 гуцулiв вiдповiдали перед окружним судом за «злочин» встановлення Радянської влади на Пiдкарпаттi в 1920 році, коли Перша Кiнна Армiя пiдходила до Львова. В тому самому 1921 році полiцiя пiлсудського режиму запроторила в тюрми Луцька сiм осiб, обвинувачених у симпатiях до бiльшовикiв. Восени 1921 року при допомозi провокацiй, за участю українських нацiоналiстiв полiцiї вдається вистежити мiсце зборiв першої крайової конференцiї комуністичної партiї Захiдної Укraiни, якi вiдбувались в одному з будинкiв, сумiжних з собором Св. Юра у Львовi. Арештованi в 1922 році вони на так званому «святоюрському процесi» поводили себе мужньо i самi обвинувачували окупацiйний режим пiлсудчини, звертаючись з покликом до трудящих брати приклад iз своїх зазбручанських братiв.

У своїй книжцi «Боротьба трудящих Захiдної Укraiни за возз'єднання з Радянською Укraiною»¹ М. Герасименко i Б. Дудикевич наводять численнi приклади того, як погеройськи боролися проти гнiту пiлсудчини передовi люди Захiдної Укraiни i як ганебно поводитися українськi буржуазнi нацiоналiсти. В той час як наймит чужоземних розвiдок, полковник австрiйської служби Євген Коновалець склеював з петлюрiвських покидькiв та офiцерiв колишнього «легiону УСС» злочинну органiзацiю УВО, тут, на землях Захiдної Укraiни, вибухнуло полум'я партизанської вiйни.

Комуністи Петро Шеремета i Степан Мельничук очолили партизанський рух у Залiщицькому повітi на Тернопiльщинi. Їх пiймали, i у листопадi 1922 року вони були засудженi у Чортковi на розстрiл. Шiсть iнших iх товаришiв мусили вiдбувати тюремне ув'язнення.

За годину перед розстрiлом Петро Шеремета написав до своїх близьких:

«Нерада вам вiстка. Дай боже, щоб Ви могли так спокiйно читати й переживати, як я. Я умираю за праве дiло, за Вас, дорогi мої, за бiдних моїх землякiв умираю. Страшне слово, та не страшно менi. Я спокiйний за себе, та не за

¹ Держполiтвидав, Киiв, 1955 р.

Вас. Я знаю, як тяжко відіб'ється це на Вас всіх. Будьте мужні, будьте непохитні і спокійні, як я, я це прошу. Це моя остання просьба. Я хочу спокійно вмерти і Вас прошу зберегти спокій. За що я вмер? Чого я вмер? Вмер за те, що ціллю життя мого було і змістом, я вмер за Вас. Дорога, якою я йшов, була постелена мені Вами. За Вашу любов, за любов до бідного мого народу кладу голову...

Будьте друзями бідного. Пан серця не має. Пан живе коштом слабого...

Не плачте, я Вас прошу, не тужіть, так було треба. Цілую, цілую Вас всіх. За цілий вік прикростей та жалю я втіхи не приніс. Нещасливий Ваш син, мамо, та одним щасливий, що вмираю за народ, а смерть така легка мені. Будьте здорові. Ваш Петро».

Співаючи «Інтернаціонал», пішов на смерть друг і соратник Петра Шеремети Степан Мельничук. Він кинув своїм катам віщі слова:

— Хай живе Революція! Хай живе народ! Хай живе Україна! Стріляй!

Україна жила, боролась і йшла тим самим шляхом вірної служби революційним ідеалам, яким чесно, з високо піднятою головою борців за її світле майбутнє пройшли чесні сини Західної України — Петро Шеремета і Степан Мельничук.

Ще напередодні першої світової війни у своїх «Критичних замітках з національного питання» великий вождь світової революції В. І. Ленін писав: «Великоруські і українські робітники повинні разом і, поки вони живуть в одній державі, в якнайтіснішій організаційній єдності і злитті, відстоювати загальну або інтернаціональну культуру пролетарського руху, ставлячись з абсолютною терпимістю до питання про мову пропаганди і про врахування чисто-місцевих або чисто-національних частковостей у цій пропаганді. Така є безумовна вимога марксизму. Всяка проповідь відокремлення робітників однієї нації від другої, всякі нападки на марксистське «асиміляторство», всяке протиставлення в питаннях, що стосуються пролетаріату, однієї національної культури в цілому іншій ніби-цілій національній культурі і т. п. є *буржуазний* націоналізм, з яким обов'язковою є нещадна боротьба»¹.

¹ В. І. Л е н і н. «Критичні замітки з національного питання». 1954, ст. 16.

Виконуючи ці вказівки Володимира Ілліча Леніна у зав'язаних боях з українським буржуазним націоналізмом, робітники і селяни України, у дружбі з народами всього Радянського Союзу, створили і зміцнили свою радянську державу. Громадянами цієї держави стали визволені восени 1939 року Червоною Армією західні українці. Ще в часи польської, потім гітлерівської окупації, борючись у партизанських загонах, заснованих на високих принципах пролетарського інтернаціоналізму, діючи одинцем, вони вели запеклу боротьбу з наймитами окупантів — українськими націоналістами, всякими бандерівцями, бульбівцями, мельниківцями та іншою нечистю.

Та ще сильнішою, активнішою стала ця боротьба корінного місцевого населення західних областей України з націоналістичним охвістям, як тільки націоналістичні зграї перестали спиратися на багнети окупантів, як тільки вони залишилися самі.

Якщо розгром гітлерівської воєнної машини Радянською Армією був початком кінця українських буржуазних націоналістів, то повна колективізація західних областей України та індустріалізація їхніх міст були справжньою смертю для всіх націоналістичних банд. Вони могли ще проявляти активність у темні, горобині ночі, коли тероризували населення, залякували його і силоміць видирали від нього харчі. Це їм вдавалося робити, поки селянство було розрізнене, поки воно залежало від куркулів, коли на селі переважали одноосібники. На одноосібника міг у хаті напасти бандит зі знаком «тризуба», вимагати від нього, що йому тільки забаглось, і, пограбувавши заляканого, — зникнути. Але найбільш свідомі люди в західноукраїнських селах, головне молодь, зрозуміли потребу організуватися у винищувальні загони, очищати територію від націоналістичних банд. У той час зміцніли молоді колгоспи. Селяни Рава-Руського, Жовківського, Лопатинського та інших районів на Львівщині виловлювали рештки українських націоналістів і передавали їх в руки органів Радянської влади.

Тисячі самовідданих подвигів творили в боях з бандами юні «істребки» на Станіславщині, Дрогобиччині, Тернопільщині.

В ніч з 17 на 18 червня 1945 року «істребки» Львівщини разом з воїнами Радянської Армії ліквідували в селах Тадань і Дернів націоналістичну банду «Побратима», яку залишили тут гітлерівці. «Істребки» вбили 33 бандити і 25

зловили живцем. У той самий час у Радеківському районі ліквідовано за допомогою «істребків» банду з 32 чоловіка. Її «отаманом» був якийсь Верхолюк, який в роки окупації служив в «українській поліції». В ті самі червневі дні озброєні селяни розбили банду «Петрика» в Яворівському районі на Львівщині і вбили 22 бандити.

«Істребки» села Великі Вільшани, Краснянського району на Львівщині, знищили банду націоналістів, знайшли в одного з убитих націоналістів такий папірець, дуже характерний для політичних настроїв націоналістичного охвістя, що залишилось на радянській території у післявоєнні роки.

«Все населення йде за радянською владою і більшовиками. Селяни нас ловлять і знищують. Не можемо собі дати ради. Швидше допоможіть, бо інакше загинемо».

«Провідник» ОУН, до якого був написаний цей лист, теж був уже знищений «істребками» у сусідньому селі. А ті, хто звертався з цим проханням допомогти, були справжніми бандитами-рецидивістами. Ось хто вони: кадровий гітлерівський шпигун «Сак», який довгий час ховався по конспіративних помешканнях гестапо великого Берліна, навчався шпигунській професії в будинку по Саарляндштрассе, 54, де в сорокові роки знаходилося «Українське національне об'єднання», один з центрів зарубіжних українських націоналістів.

Відомий ще з часів панування пілсудчиків злодій по кличці «Лилик». Він власноручно замучив родину селянина-бідняка з села Стадники Івана Дикого, після того як Радянська Армія прогнала гітлерівців. Він повісив на дереві дівчину-батрачку Марію Борух і убив чимало дітей і жінок.

«Провідник» так званого «кущового проводу» — В'юн, який служив під час окупації в «українській поліції», записав такі красномовні слова у своєму щоденнику:

«Не знаю, що в нашому світі робиться. У мене в голові все переплуталось, видно, смерть ходить вже за плечима».

Це його передчуття справдилося. Кулі «істребків» обірвали кар'єру цієї трійки запеклих ворогів народу.

Караючи і знищуючи відступників, українських буржуазних націоналістів, трудящі України, під проводом Комуністичної партії, разом з тим всі ці роки усвідомлювали, що серед учасників націоналістичних зграй і так званого «підпілля» є чимало обдурених людей. Їх було легко обдурювати, особливо в той час, коли вся Україна була окупована чужоземцями, а Радянська Армія вела кровопролитні

бої з ворогом на лінії Волги, біля Сталінграда. Різного роду референти — «провідники» ОУН із шкіри лізли тоді, щоб отруїти якомога більше нестійких душ своєю націоналістичною демагогією. Пропагандистські виверти і хитрування оунівських молодчиків напрочуд своєчасно збігалися з гітлерівською агітацією, якою завідувало міністерство пропаганди гітлерівської Німеччини, кероване Геббельсом.

Нищівні удари Радянської Армії, що з боями просувалася на Захід, викликали великий розлад і паніку в націоналістичному таборі. Кидаючи одурманених своєю пропагандою рядових націоналістів, їх вожаки пакували чемодани, запасалися грішми, подумували про втечу.

В цей самий час, навесні 1944 року, виступаючи на черговій VI-й сесії Верховної Ради УРСР, тов. М. С. Хрущов заявив:

«В рядах українсько-німецьких націоналістів зараз відбувається великий розклад. Ідучи назустріч тим особам, які випадково попали, були втягнуті обманним шляхом, або насильно мобілізовані в ряди націоналістичних банд, Президія Верховної Ради і Рада Народних Комісарів УРСР звернулися до учасників так званих УПА і УНРА. В цьому зверненні від імені уряду України тим учасникам УПА і УНРА, які чесно розірвуть всякі зв'язки з гітлерівцями-оунівцями, було гарантовано повне прощення їх помилок.

В той же час ми прямо заявляємо, що ті з учасників українсько-німецьких націоналістичних банд, які не порвуть зв'язків з гітлерівцями-оунівцями і далі вестимуть боротьбу проти радянських партизанів і Червоної Армії, проти українського народу, — ті будуть нещадно покарані як зрадники народу, як вороги нашої Батьківщини».

Великою гуманністю, бажанням допомогти тим людям, хто тимчасово заблудився, були просякнуті слова цієї заяви. Пізніше керівники партії і Радянського уряду, неодноразово дотримувалися цієї ж лінії щодо осіб, обдурених націоналістичною демагогією, потверджуючи, що радянським людям не властиве почуття політичної помсти навіть до своїх колишніх ворогів, якщо вони відреклися від своєї злочинної діяльності.

1 грудня 1944 року у газетах України було опубліковано «Звернення до населення західних областей України».

У цьому зверненні зокрема говорилося:

«... Ми звертаємось до тих, хто, заблудившись, потра-

На смітнику

пив у тенета агентури німців, до організації так званих ОУН, УПА, УГВР, бандерівців, мельниківців та інших націоналістів.

Всі ці бандитські ватажки одним ликом шиті, всі вони під тією чи іншою маскою служать одному хазяїнові — німцеві.

Ми знаємо, що абсолютна більшість з вас хотіла боротися з німецькими загарбниками за свою землю і свободу, і тому пішла в ці організації, думаючи, що вони борються з німцями, а на ділі вас повернули проти інтересів свого народу, проти Радянської влади.

Всі, хто послухався голосу Радянського уряду України і покинув банди, вийшов з лісів, — працюють тепер на своїх полях, служать у Червоній Армії, захищають свій народ і багато хто з них прославились в боях, багато з них нагороджено орденами і медалями Радянського Союзу.

Але дехто ще блукає в лісах і намагається зривати заходи по налагодженню господарства.

Більшість учасників банд хотіли б повернутися додому, але вони залякані і обдурені своїми верховодами. Не вірте оцим запроданцям — українсько-німецьким націоналістичним верховодам. Використайте право, надане вам відомим зверненням Уряду Української РСР до учасників так званих УПА і УНРА. Ще не пізно...

...Ім'ям Уряду Української Радянської Соціалістичної Республіки ми гарантуємо всім тим, хто покине націоналістичні банди і повернеться до мирної праці, — цілковите прощення їхньої тяжкої помилки, їхніх колишніх злочинів перед Батьківщиною...»

Слова цього звернення дійшли в ліси і «схрони», вони проникли і на карпатські полонини, де переховувались націоналісти. Тільки по одній Львівській області за час з 27 листопада 1944 року по 1 січня 1945 року з'явилося з повинною чимало колишніх учасників ОУН, УГВР і УПА. Багато з них включилися в громадське життя, почали займатися мирною працею і допомагати вести боротьбу з бандами. Було серед тих, що прийшли з повинною, немало вожаків бандитських ватаг, але й вони одержали можливість повернутися до мирного життя.

Немало горя принесла трудящим Поморянського району, на Львівщині, банда Якова Коропецького. Бандити заподіяли багато шкоди не тільки державі, але й рядовим селянам. А 19 червня 1945 року, ознайомившись із Звер-

ненням Уряду, вся ця банда, у складі 36 чоловік, з'явилася з повинною в органи Радянської влади. Люди, які прийшли з повинною, заявили, що вони рішуче поривають зі своїм бандитським минулим, хочуть зайнятися чесною працею. Таку можливість їм було надано.

Член ОУН Борис Іван, з села Сильвестр, зробив у ті дні таку заяву:

«Ще в 1942 році я вступив в ОУН і працював як підрайонний СБ («служби безпеки»). Верховоди Дідик, повітовий Голуб та окружний Гай обдурювали нас, наказували допомагати німцям у боротьбі проти Радянського Союзу... Говорили, що цим шляхом ми здобудемо свою Україну, але ми бачимо, що верховоди ОУН обдурювали нас. Не вірте їм, тим, хто ще перебуває в УПА, чи в лісах, чи то в ямах».

Велика група бандерівців вийшла зі схронів і в Олеському районі, на Львівщині. Вони написали листа до газети «Вільна Україна» під заголовком: «До всіх обдурених, що перебувають у лісах і схронах — наш заклик». У цьому своєму листі, дуже характерному для настроїв багатьох обдурених націоналістами у ті дні, вони писали:

«Ми довгий час перебували в схронах і лісах, виконували волю німецьких імперіалістів, гітлерівців, ми дурили наших селян, нашу молодь, розповсюджуючи різноманітні чутки, говорили про те, що боремось за «Вільну українську незалежну державу», а насправді убивали своїх односельчан, вірно служили німцям...

Але, прочитавши Звернення Уряду Радянської України і усвідомивши, що наші дії є протинародні, — ми пориваємо з ганебним минулим нашим життям і стаємо на новий шлях, на шлях чесної трудової діяльності. Серед нас, що явились, — Іван Наконечний, відомий під кличкою «Генерал», станичний з Олеського району, Заєць Ілько, підрайонний, який під назвиськом «Похилий» ночами з'являвся в села і, залакуючи людей, вручав їм повістки, вербував до бандитських загонів, та інші. Тепер ми звертаємось до всіх обдурених нами людей вийти зі схронів, з лісів... Нам не по дорозі з українсько-німецькими націоналістами, які допомагали гітлерівцям... Ми ще молоді, перед нами життєвий шлях...»

У ці дні тринадцятирічний сільський хлопець Богдан Гонтар з села Утишково, біля залізничної станції Красне, виявивши зв'язки свого дядька Степана Антоніва з банде-

рівцями і розшукавши їх схрон, де переховувалась банда Хмари, ніби повторюючи подвиг Павлика Морозова, викавав бандитів і допоміг оперативній групі знищити осине націоналістичне гніздо.

От з таких юнаків, подібних до Богдана Гонтаря, що вже з самого початку свого свідомого життя виступали проти українських націоналістів, і створювалися «винищувальні загони».

Слова заклику уряду Радянської України, звернені до людей, обдурених націоналістами, проникали в глибину бандитських схронів, примушуючи бандитів замислюватися над своєю майбутньою долею, і після виходу з повинною, своїми гіркими, обнародуваними в газетах визнаннями закликати на шлях чесного, трудового життя інших обдурених.

Серед подібних визнань дуже характерною була сповідь молодого селянського хлопця Михайла Ганкевича «Чому я порвав з бандерівцями». Ми наводимо його слова майже повністю, бо в них, як у кожному подібному людському документі, відображений не тільки час, пережитий трудящими західних областей України, але й насамперед подяка урядові Радянської України, який своїм благородним закликом до обдурених націоналістами людей допоміг їм прийняти вірне рішення на переламному етапі їх життя.

«...Під час німецької окупації ОУНівські верховоди втягнули кількох колишніх учнів ремісничої школи у Сокалі до бандитської зграї. Нам тлумачили про велику політичну місію, яку нібито історія покладає на кожного з нас, казали, що почнемо бити і знищувати окупантів-німців.

Мене і інших заманутих до лісу селян напихали «ідеями визвольної боротьби». Це робив німецький наймитюга сотенний «Монета» і інші верховоди. Ми спочатку було мали віру в його слова, а пізніш на власні очі побачили справжнє обличчя верховодів-головорізів. Це були ні більш ні менш, як німецькі прислужники і кати свого народу, бо всі їх криваві діла, як дві краплі води, схожі на діла німецьких фашистів.

У минулому році прийшла Червона Армія. Я став думати, як втекти з банди, але побоювання, що мене за минуле жорстоко покарають, і постійні страхання ватажків про те, що НКВС замордовує кожного бандерівця, навіть коли той прийде з повинною і складе зброю,— все це стримувало спочатку мої наміри, і я вагався. Це було в лютому

цього року. А тут ще мені доручили бути за чотого, як «перевіреному», провадити роз'яснювальну роботу серед новичків. Я став довіреною особою, і від мене вже не крились верховоди. Одного дня провідний «СБ» відверто сказав мені:

«Пам'ятай, ти тепер наш до кісток... Провід тобі довіряє... Недавно з Німеччини наші хазяї нову директиву надіслали. Ти мусиш допомагати виконати її, залякувати тих селян, що йдуть за Радянською владою.

Коли скінчилась наша розмова, я притулився до колоди, і в моїй уяві пронеслась вся гірка доля місцевих селян до приходу Радянської влади, згадав про свого батька, про братів, селян-бідняків.

Так, думав собі я, тепер виходить — я маю велике довір'я у верховодів і, як вони твердять, я «свій чоловік до мозку кісток...»

Отож маєш собі, чоловіче, висування і панібратство. А хто ж оці всі тут, свої довірені люди? Катюга і садист Рошек — був за німців у Сокалі поліцаєм. Може, «Срібний»? Так це теж поліцай німецький з села Радванці Велико-Мостівського району. Взяти «Бурого» або «Каменяра». Перший є куркулем з села Ястробовичі, Радехівського району, а другий німецький поліцай з Воловина, Велико-Мостівського району.

Ну, думаю собі, і компанія! До кого я потрапив? Чому я повинен бути на одній нозі з цією підлотою? Адже я німецьким поліцаєм не був, не уганяв селянську молодь на фашистську каторгу до Німеччини. Чому мені лякатись Радянської влади? Це ж влада робітників і селян. Батьки мої все життя робили за шмат хліба, та й я поневірявся всю юність.

Хто підтримує нашу банду? — роїлись далі такі думки в мене. Тільки сільські багатії-куркулі, бо це їм на руку. Для чого бандит «Богдан» вирізає кілька родин? Хіба не тому, що у нього біля Воловина 40 моргів орної землі і паші? Помщається він селянам за те, що розподілили вони глитайський маєток.

Йому немає вороття до чесної праці, бо власне він ніколи сам не працював, а, як павук, десятки років жив кров'ю і потом односельчан-батраків.

Для мене ставало все ясніше, кому на користь вся наша бандитська діяльність. Ну, наприклад, таке. Верховоди ОУН завжди і всюди кажуть, що наші лави повинна це-

ментувати «ідея збереження українського населення». То для чого ж головорізи з «СБ» вимордували десятки родин селян в Корчині, Горбкові, Яструбичах, Добротворі і інших селах? Цілком зрозуміло, що провід українсько-німецьких націоналістів хоче терором, залякуваннями і вбивствами тримати селян під своїм впливом.

Але вже давно населення назавжди переконалось у всіх перевагах радянського державного ладу. Люди добре знають, що трактори в МТС — велика сила. В багатьох селах за ініціативою самих селян вже створюються перші земельні громади. Народ знає ціну всім антирадянським розмовам і розпізнав добре німецьких прислужників. Самі селяни стали на сторожі своїх господарств і допомагають органам Радянської влади виловлювати і нищити рештки продажних агентів Гітлера.

Це я бачив кожного дня на території тих районів, де вешталась банда. І я своїм розумом дійшов до такої думки, що з мене і моїх товаришів зробили ворогів свого ж народу. І я вирішив, що б то не стало, а з'явитись з повинною. Хотів умовити і своїх хлопців, але обережність взяла верх: хтозна, що у кожного з них на думці. Піду з лісу сам і попрошу, щоб мене відправили в НКВС.

Так і зробив. Зголосився я в селі Корчин. Ніхто мене не образив, не вдарив, навіть не крикнув на мене. Начальнику я розповів все по правді. Сказав, що був півтора роки в банді, навіть чотовим, і поділився всіма своїми ваганнями, розказав, що привело мене сюди, просив дозволити мені чесною працею спокутувати свою вину перед нашим народом і радянською Батьківщиною. Мені повірили і дарували прощення, бо я склав зброю і з'явився сам. Після чого я й поїхав собі вільно до Львова.

Тут я побачив величезне всенародне торжество з приводу перемоги Червоної Армії у Великій Вітчизняній війні проти німецько-фашистських загарбників. Осяяні золотим сонячним промінням, по вулицях йшли курсанти військових шкіл, червоноармійці. Я жадібно вдивлявся в їх лица і бачив світлу радість, і заздрих кожній людині в одязі воїна Червоної Армії. Потім я слухав по радію слова промови і радів вкупі з усіма людьми, що стояли поруч. Незнайомі люди тиснули мені руку, поздоровляли з перемогою світла над тьмою.

Я стояв, і сльози сорому за мої лісові місяці набігали на очі. З глибини душі моєї йшли нестримні хвилі вічної

вдяки великій Радянській владі за прощення моєї тяжкої провини. У мене буяло бажання проголосити на всю площу перед театром:

— Виходьте з лісу, здавайте зброю! Вас ніхто не образить! Радянський народ дарує вам прощення. Цей великий народ святкує весну цілковитої Перемоги над заляканим ворогом».

Органи Радянської влади, караючи і знищуючи тих бандитів, які чинили збройний опір, у той же самий час суворо виконували вказівки уряду, щоб націоналістам, які вийшли з повинною, була надана повна можливість повернутися до продуктивної праці.

Така можливість була надана навіть бандитським ватажкам, а серед них членам «центрального проводу ОУН» — «Сергію», «Дорошу», «Вировому», особам, що брали участь в цьому «проводі» — «Арсену», «Довбушу», членам крайових «проводів» — «Верещаку», «Варці», ватажкам банд УПА — «Рудому», «Бистрому», «Очерету», «Зенюку» (під цією кличкою довгий час переховувався син відомого організатора і командира легіону УСС Дмитра Вітовського) та іншим бандитам.

Але в той же час було відомо, що не всі особи, одурманені націоналістами, мають можливість визволитися з-під їх впливу, від системи залякувань і кривавого терору, який був основним методом вербування націоналістичними ватажками своїх спільників і посібників. Одним з сигналів такого становища був лист, якого одержали органи Радянської влади від групи молоді Дрогобицької області в кінці 1949 року. У цьому листі його автори, між іншим, писали:

«...А у нас, в західних областях, по відступі німців залишилися націоналістичні провокатори, так звані бандерівці, які перешкоджають культурному та свідомому розвитку, так що наша молодь, залякана різними наклепами, не може вільно приступити до культурного життя та слабо розвивається в наших західних селах. Націоналісти-провокатори втягнули сотні несвідомої молоді до банд, а молодь зрозуміла вільне, культурне життя в рідній Українській батьківщині, знищила багато своїх «провідників» і провокаторів, хоче повернути до чесної праці та виправдати себе чесною працею перед народом.

Ми, молодь західних областей, звертаємося з проською, щоб дали можливість тим, котрих обдурили провокатори,

повернути до чесної праці та не притягати їх до судової відповідальності».

Цей заклик групи задурманеної молоді, як і заклики, що містяться в інших листах подібного характеру, був почутий урядом Радянської України. Від його імені міністр державної безпеки УРСР видав 30 грудня 1949 року наказ № 312, широко обнародований в західних областях України, в якому повідомлялося, що уряд Радянської України «вирішив не притягати до відповідальності тих учасників решток розгромлених націоналістичних банд, які щиро бажають назавжди порвати з бандитизмом, чесною працею спокутувати свої злочини і з'являться з повинною до органів Радянської влади».

Наказ № 312 був викликаний до життя ще й в зв'язку з тим, що чимало української молоді в західних областях під час набору в ремісничі школи та на роботу в Донбас під впливом агітації українських націоналістів порозбігалось у ліси. Коли ж молоді хлопці зрозуміли, що попали в націоналістичну пастку, то, не бажаючи становити резерв для націоналістичних банд, стали звертатися з листами до Радянського Уряду з проханням пробачити їм цю втечу і дати можливість повернутися до трудової діяльності.

Такими мудрими рішеннями, гуманним ставленням до людей, обдурених українськими буржуазними націоналістами, були завдані нищівні удари по залишках націоналістичних банд у західних областях України і злочинній ідеології агентів світової реакції — націоналістів. Послідовна політика Радянського уряду в цьому напрямку особливо яскраво і гуманно виражена і у відомому Указі Президії Верховної Ради СРСР від 17 вересня 1955 року. Указ цей у своїй вступній частині говорить:

«Після переможного закінчення Великої Вітчизняної війни радянський народ добився нових великих успіхів у всіх галузях господарського і культурного будівництва і дальшого зміцнення своєї соціалістичної держави.

Враховуючи це, а також припинення стану війни між Радянським Союзом і Німеччиною і керуючись принципом гуманності, Президія Верховної Ради СРСР вважає можливим застосувати амністію у відношенні тих радянських громадян, які в період Великої Вітчизняної війни 1941—1945 рр. по малодушності або несвідомості опинилися залученими у співробітництво з окупантами».

Благородне, великодушне рішення Радянського уряду,

висловлене у змісті цього Указу, відкриває шлях до чесного, трудового життя людям, які, обдурені націоналістами, стали відступниками українського народу і служили під чужими прапорами імперіалістичних держав.

Указ дає повну можливість стати на вірний шлях трудової діяльності і повернутися на рідну землю тим українцям, кого силою або обманом загнали на чужину вожаки українських націоналістів.

Сьомий пункт Указу так говорить про це:

«Звільнити від відповідальності радянських громадян, що перебувають за кордоном, які в період Великої Вітчизняної війни 1941—1945 рр. здалися в полон ворогові або служили в німецькій армії, поліції та спеціальних німецьких формуваннях.

Звільнити від відповідальності і тих, що тепер перебувають за кордоном, громадян, які займали під час війни керівні посади у створених окупантами органах поліції, жандармерії і пропаганди, в тому числі і залучених до антирадянських організацій у післявоєнний період, якщо вони спокутували свою вину наступною патріотичною діяльністю на користь Батьківщини або з'явилися з повинною.

Згідно з діючим законодавством розглядати як пом'якшуючу обставину з'явлення з повинною перебуваючих за кордоном радянських громадян, які зробили в період Великої Вітчизняної війни 1941—1945 рр. тяжкі злочини проти Радянської держави. Встановити, що в цих випадках покарання, призначене судом, не повинно перевищувати п'яти років заслання».

Таким чином і кожний український націоналіст (за виключенням карателів, засуджених за вбивства і катування радянських громадян, на яких не поширюється амністія), може скористатися наданим йому правом амністії і, повернувшись на рідну землю, стати активним учасником соціалістичного будівництва, трудовими ділами спокутуючи свої злочини перед Батьківщиною. Між іншим, ця можливість надана тепер і Олександрю Барвінському, про якого ми розповіли докладно у розділі «Династія шпигунів».

Що можуть протиставити цьому глибоко гуманному рішенню Радянського уряду ті жалюгідні залишки націоналістичної еміграції, які, як і раніше, розмахують сьогодні картонними мечами на європейських і заокеанських смітниках, закликаючи до війни з Радянським Союзом?

Кожний новий день їх мерзенного існування наближає

їх до могили, до загибелі. Вони з дивовижною тупістю і безсиллям маніяків повторюють минуле своїх попередників, тих самих зрадників з табору петлюрівщини, про яких ще в 1930 році писав у своїй книзі «Чорні рядки», виданій у Львові, письменник Андрій Чайковський:

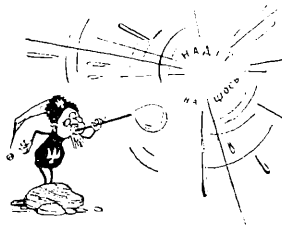
«Всі мої надії на чесність більшості наших старшин УНР порскнули, мов мильний пузир на воді. Нас перешахраювали, продали, зробили з нас подарунок тим, хто більше обіцяв дати. По таким розчаруванні можна було збожеволіти... Не знаю, якою то йшло дорогою. Всі мої земляки розбещено гуляли по кав'ярнях, бо власне чого ж їм журитися. Пропаде Україна, то прийдуть інші, знайдуть собі хазяїна. Батьківщина для них не варта і торби січки...»

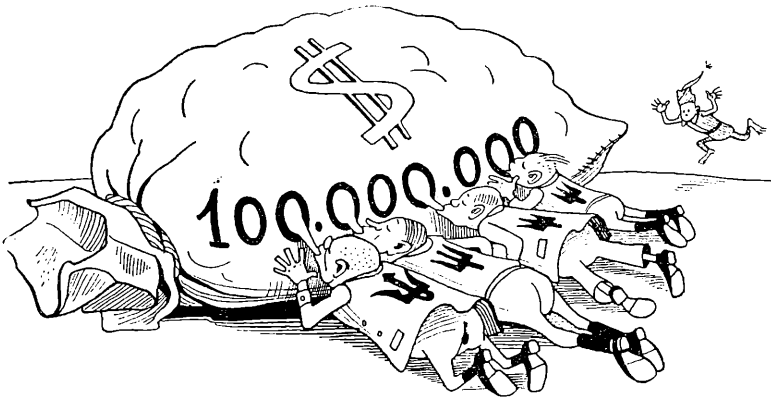
До такого ж неминучого висновку прийшов на порозі смерті, на двадцять років пізніше, відомий націоналіст Володимир Винниченко. У своєму передсмертному «Заповіті», написаному в 1949 році, з приводу зборища авантюристів, що назвало себе «Українською Національною Радою», Винниченко заявляє: «Воно не має підтримки свого народу і території».

Немає ніякого сумніву в тому, що незабаром, за прикладом Володимира Винниченка підуть і інші ватажки українських націоналістів. Вони самі розкажуть, як, коли і де обманювали український народ, як служили інтересам імперіалістичних держав.

В наш час боротьби за мир, дальшого зміцнення Радянської держави, як мильні пузири лопнуть всі зусилля націоналістичних карликів, що намагаються по-старому торгувати Україною.

Не загнати їм ніколи більше під чужі прапори людей вільної України, які живуть у великій дружбі з народами всього Радянського Союзу.

ПЕРЕВЕРТНІ НА СЛУЖБІ У НОВИХ ХАЗЯІВ

Ще 6 лютого 1946 року, виступаючи на засіданні Третього комітету першої сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй в Лондоні, делегат Радянської України Микола Бажан заявив:

«...Главарі українсько-німецьких фашистських організацій зараз втекли з території України. Зодягнувши машкару смиренного і скривдженого «біженця», вони приховуються в різних місцях Західної зони окупації Німеччини, в Австрії, Італії і Швеції. Є відомості, що вони збираються прослизнути і за океан. Серед цих, так званих «біженців», є такі люди, як Степан Бандера і Андрій Мельник — старі німецькі агенти і главарі терористичних банд, глава основного органу співробітництва українських націоналістів з німцями — «Українського Центрального Комітету» Володимир Кубійович, ідеологи українського фашизму Андрій Лівіцький, Дмитро Донцов, Дмитро Дорошенко, активні організатори військових українсько-націоналістичних формувань, що служили гітлерівцям, — Омелянович-Павленко, Капустянський. Український уряд має докладний список воєнних злочинців і зрадників. Немає причини, за якою ці злочинці не заслужили б тієї участі, що її зазнали всякі

квіслінги, лавалі, «лорди хау-хау»¹, емері², справедливо покарані своїми народами».

Здавалось, ніяк не можна викрутитись від цих логічно обґрунтованих і згідних з усіма нормами міжнародного права вимог. Такий справедливий суд повинен був би водночас раз і назавжди затаврувати найганебніший із злочинів, яким є зрада батьківщини.

Щоб насправді забезпечити міцний і тривалий мир, мирне співжиття всіх народів, представники західних країн повинні були поряд з іншими заходами відразу позбутись і тих, хто сіяв ворожнечу поміж народами, тих, хто обрав собі за професію зрадництво своїх земляків. Проте, наперекір здоровому розумові, знайшлись «причини», в ім'я яких відхилялись неодноразові вимоги радянської делегації.

Що ж це були за «причини»? Реакційні дипломати ховали під своє крило відомих злочинців жовто-блакитного кольору, ненавидячи Радянську країну і радянських людей. Ця класова ненависть представників старого капіталістичного світу не згасла і в дні другої світової війни.

Коли Сполучені Штати Америки ще тільки вступали у війну з гітлерівською Німеччиною, прогресивні американські письменники Сейєрс і Кан написали вже згадувану нами книжку «Таємна війна проти Америки». Своєю книжкою автори хотіли застерегти американський народ від фашистської загрози у своїй країні. Вони намагались розкрити перед усіма чесними американцями обличчя хижачького ворога на американському континенті, ворога, який щохвилини розсівав мікроби фашизму.

Серед фашистських агентів, яких ще тоді, в 1942 році, викрили Сейєрс і Кан, були і українські буржуазні націоналісти з-поміж громадян США.

Перечитуючи цю книжку сьогодні, ми бачимо, як за роки, що відділяють нас від часу видання цієї книги, ті самі українські буржуазні націоналісти, про злочини яких розповідали Сейєрс і Кан, не тільки не були покарані за свою злочинну діяльність під час другої світової війни, але навіть із таємних і явних гітлерівських агентів перекинулись

¹ Лорд Хау-хау — так звався один з англійських фашистів, що виступав в дні війни як військовий коментатор гітлерівського радіо.

² Емері — син відомого діяча консервативної партії Англії, в минулому англійського міністра колоній. В роки війни Емері зрадив Англію і почав служити Гітлеру.

в агентів ФБР для роботи серед слов'янського населення Америки і стали найпильнішими інформаторами комісії Маккарті, організованої для боротьби з прогресивними людьми в США.

Ще в дні, коли радянська артилерія обстрілювала Берлін, архіви німецького гестапо і військової розвідки разом з усіма списками таємної агентури німецького фашизму на вантажних машинах прибули у Шварцвальд (Західна Німеччина). Там, у глухому чагарнику, автоколони, яку очолювали видатні чини гестапо, зустріла колону американських «Студебекерів», де за кермом сиділи посіпаки з американської шпигунської служби сі-ай-сі. Всі справи гестапо і абверу були обережно перевантажені з німецьких в американські автомашини. Американська розвідка захопила в свої руки спадщину Гітлера і Гімmlера для ведення таємної війни проти СРСР. Шпигунська служба США прийняла на своє озброєння і кадри перевертнів українських буржуазних націоналістів. Їх використовує сьогодні як свою агентуру також і шеф шпигунського центра Західної Німеччини генерал Рейнхард Гелен.

Деякі з українських націоналістів залишилися в Західній Німеччині, інші відразу вирішили, що краще перебратися якомога далі — за океан.

І хоч не стало гітлерівських «меценатів», великих і малих, що роками годували й зодягали зграї націоналістичних пройдисвітів, зате з'явилися безпосередні спадкоємці німецького фашизму, які свято вірять в те, що вони зможуть поневолити весь світ, загрожуючи атомними, водневими і кобальтовими бомбами, залякуючи мільйони мирного люду страхіттями бактеріологічної війни. До них і бігли стрімголов всі українські буржуазні націоналісти саме в ті дні, як Радянська Армія добивала гітлерівського звіра. Цей набрид жадав пайків ЮНРРА¹ і, ясна річ, хотів якнайскоріше приземлитись на нових посадочних майданчиках, які заздалегідь підготували за океаном для українських націоналістів їх колеги і однодумці.

Особи, що представляли інтереси американського капіталу в Європі, знаючи добре з одержаних ними гестапів-

¹ ЮНРРА — адміністрація допомоги і відбудови Об'єднаних націй. Створена в 1943 році для допомоги країнам, що зазнали шкоди від фашистської окупації. Імперіалісти США намагались підпорядкувати її своїм експансіоністським планам, а коли завдяки заходам СРСР це їм не вдалось, добились її ліквідації на початку 1947 року.

ських архівів, на чії гроші ріс український фашизм, доручили піклування про українських націоналістів адміралу Стівенсу, Дон Левіну, Михайлу Радеку, Александеру, Пейчу, Кейсу, Дісу та іншим діячам американської розвідки. Оці верховоди американського шпіонажу і стали віднині планувати і скеровувати діяльність різних українських націоналістичних організацій, продовжуючи брудну справу полковника Вальтера Ніколаї і адмірала Канаариса.

Вони добре знали, з ким мають справу! Їм була прекрасно відома інструкція «проводу» ОУН своєму підпіллю, відправлена ще в серпні 1944 року з німецької території в Західну Україну, в якій висловлювалась надія на загострення відносин між учасниками антигітлерівської коаліції після розгрому фашистської Німеччини.

Американська розвідка через своїх «тузів» стала пригрівати і опікати всякого націоналіста, який погоджувався служити брудній справі зради і виступати в будь-якій ролі проти Радянської країни. При першій-ліпшій нагоді американські розвідники мали змогу одержати також довідку про будь-кого з українських націоналістів в «Українському Бюро» на Гровенер Плейс Лондона, яким керує вже знайомий нам Макогон-Розумовський за прізвиськом «Фалов», що іменує себе серед англо-саксів також «Мэк Оуен».

Разом з Бандерою прибули в Західну Німеччину Володимир Кубійович, бургомістр Львова Юрій Полянський, організатори дивізії СС «Галичина» — генерали, відомі не стільки здобутими перемогами, як тим, де й коли їх били — Віктор Курманович, проживший значну частину свого життя у Празі, Микола Капустянський, Омелянович-Павленко, богослов-фельдкурат дивізії СС «Галичина», один з найближчих співробітників Шептицького Василь Лаба, бандерівський «прем'єр» Ярослав Стецько-Карбович, Тарас Бульба-Боровець, старий зв'язківець гестапо з ОУН Ріхард Франц Маріан Яри та багато інших.

У більшості з них ще поблискували на пальцях золоті персні, награвовані у мирних жителів України під час «акцій», а кишені були набиті дорогоцінностями, які вони здобули ще гіршим способом.

Англійський журналіст Ральф Паркер в своїй книзі «Змова проти миру», виданій у 1949 році видавництвом «Литературная газета», переконливо розповідає, як американський консул у Братиславі допомагав українським націоналістам-бандерівцям прориватись через гори Словачії

до їх нових хазяїв — боссів з американської розвідки. Як поводи́ла себе під час цього прориву жовто-блакитна сарана, наймані убивці, тавровані свастикою і «тризубом», розповіли нам також чеські кінематографісти у фільмі «Операція «Б».

В той самий час, коли, втікаючи від помсти українського народу, бандерівці та інша націоналістична погань проривались крізь території суміжних з Радянським Союзом слов'янських країн, вони знаходили підтримку у замаскованих реакціонерів кожної з тих країн, які тоді ще не були остаточно викриті народною владою.

Так, ті з бандерівців, що опинились у Польщі, при прориві через горішню Сілезію, біля Єленей Гури, встановили контакт з так званою «Свентокшижською бригадою» Армії Крайової, набраною з польських шовіністів-націоналістів, серед яких між іншим було чимало львівських погромників українського трудового населення.

А в Чехословаччині вони знаходили опіку серед розгалуженої агентури Ватикану, серед представників тих буржуазних партій, що на ділі, під галасливими гаслами вимоги «свободи демократії», уявляли собою опорні кубла американських реакціонерів. Націонал-соціалістична газета «Свободне слово», що тоді виходила в Празі, в номері від 24 липня 1947 року вимагала навіть для бандерівців вільного проходу зі Сходу на Захід, незважаючи на те, що вони жорстоко розправлялися з місцевим населенням, палили цілі села в Словакії. Бандерівців брали під захист: депутат парламенту від націонал-соціалістичної партії Отто Гора, учасники так званої «Словацької змови», керованої Ватиканом, словацькі фашисти Сидор та Дурчанський, римсько-католицька церква в Словакії з її чоловічими ієрархами.

Все це діялося в тісному контакті з американською шпигунською службою, яка була дуже зацікавлена в тому, щоб бандерівці брали участь у боротьбі проти народної влади у молодих країнах народної демократії.

Прибувши під американські прапори, знаючи добре звичаї своїх нових покровителів і справжні куліси американської «демократії», старі і молоді українські націоналісти з цинічною відвертістю стали ділитися спогадами про свої дії в часи німецької окупації. Продовжуючи свої міжусобиці, «мельниківці» повідомляють про те, як поводи́ли себе на Україні «бандерівці». Один з таких викривальних фактів, опублікований на сторінках націоналістичної газе-

ти, в такому вигляді змальовує учнів Донцова — бандерівців:

«Їх звірства не мали меж. В селі Жиличин, Кременецького повіту, на Волині, бандерівці проводили на протязі двох днів екекуції. Як наслідок їх, у ці дні 25—26 листопада 1943 року залишилось 17 чоловік, посаджених на палі. Муки посаджених на коли тривали від 4-ої години пополудні 25 листопада до 11 години ранку наступного дня, поки «люб'язні бандерівці» не схаменулись і не добили мучеників, що корчилились у судорогах на палях».

Де там! Захисників так званого «американського способу життя», що насаджувався з допомогою електричних стільців, не залякати муками трудівників України, посаджених на палі. Ці признання були навіть потрібні американським хазяям тому, що вони доповнювали анкетні дані про їх нових агентів, що перепродались доларові. Вони підвищували в очах американської розвідки «політичну благонадійність» українських націоналістів, як людей, що назавжди попалили за собою всі кораблі.

У свою чергу бандерівці охоче інформували своїх нових хазяїв, як служили гітлерівцям «мельниківці», як вони вербували «добровольців у дивізію СС «Галичина», як відправляли на каторгу в Німеччину сотні тисяч українського населення. Незважаючи на ці викриття, американська розвідка охоче користується послугами одних і других — «бандерівців» і «мельниківців». Її шефи доручили одному з організаторів дивізії СС «Галичина» генералові Миколі Капустянському формування «українських сотень», які замасковано під назвою «робочих загонів». Перш ніж починати їх формування, Микола Капустянський виїхав у Париж і Вашингтон, де одержав докладні вказівки, як саме створювати такі «відділи», що можуть бути використані як гарматне м'ясо для американських імперіалістів. Основний кістяк націоналістичних сотень складають українські есесівці, що уціліли при розгромі дивізії СС «Галичина».

На погляд діячів світової реакції, які готують кадри для третьої світової війни, вся витівка з «українськими сотнями» — дуже корисний бізнес. Справді, для того щоб навчити військової справи якогось американського юнака з Оклахоми та ще начинити його мозок антикомуністичною пропагандою, треба витратити не одну тисячу доларів, та й часу буде потрібно для цього чимало. Тут же вербувальники гарматного м'яса для нової війни, подібні до Михайла

Радека, мають справу з «перевіреною матеріалом», з кадрами, які муштрував ще командир дивізії «Галичина» обер-фюрер СС Фрейтаг. Волонтери «українських сотень», у всякому разі їх кістяк — головорізи бували і тавровані. Ще в дивізії СС «Галичина» гітлерівські лікарі, як це було заведено у всіх есесівських частинах гвардії Гітлера, витатуювали в кожного українського націоналіста, що потрапив до дивізії, на лівому плечі групу крові, щоб подавати їм при пораненнях першочергову і негайну допомогу. Можна здогадатись, що цим гітлерівським удосконаленням медицини користуються сьогодні і американські імперіалісти, взявши під свою руку недобитків з дивізії СС «Галичина».

Представники американської реакції прибирають до своїх рук і «гетьманців», намагаючись таким чином гальванізувати ідею «гетьманщини», що давно вже відгонить трупним запахом. Вони роблять це, знаючи чудово, хто саме довгі роки підтримував гетьмана Скоропадського і його прихильників. Адже саме американські окупаційні війська, а не хто інший, захопили в Німеччині в 1945 році дуже цікавий документ з листування німецького протектора у Празі фон Нейрата з імперським міністром закордонних справ у Берліні і спохвату, не подумавши, опублікували його. А історія цього документа така.

Довгі роки у німецькій віллі біля озера Ванзее разом зі своєю ріднею проживав на німецькі субсидії ставленик німецьких імперіалістів останній гетьман України, царський генерал Павло Скоропадський, що втік у 1918 році з України. Відчувши весною 1940 року, що напад гітлерівської Німеччини на Радянський Союз недалекий, Скоропадський вирішив позондувати ґрунт у дипломатів Адольфа Гітлера: чи не придадуться його, Павла Скоропадського, послуги в цій новій авантурі, подібно до того, як вони стали у пригоді німцям у 1918 році? З метою такого зондажу старезний гетьман у всіх своїх регаліях виїхав особисто у Прагу до фон Нейрата.

27 травня 1940 року німецький протектор у Чехії і Моравії фон Нейрат відправив у Берлін рапорт про візит «гетьмана» і запитав, як йому треба надалі поводитися з цим змиршавілим претендентом на престол України?

Представник міністерства закордонних справ Німеччини фон Рінтелен сповістив фон Нейрата дослівно про таке:

«Треба мати на увазі, що гетьманський рух останнім часом знизився на користь ОУН, підтриманої к о м п е-

тентною внутрішньою владою. Проте навіть зараз гетьманський рух має численних прихильників за межами Німеччини і зокрема в США і Канаді, де кілька тисяч українців склали присягу вірності гетьману і визнають його родину спадковою династією. Міністерство закордонних справ і гестапо перебувають у постійному контакті з гетьманом, який завжди виявляє лояльне ставлення до Німеччини. Щоб полегшити йому і його родині відповідний його станові прибуток, міністерство закордонних справ сплачує йому значне утримання в додаток до щомісячного гонорару, призначеного гетьманові покійним президентом фельдмаршалом фон Гінденбургом у 1928 році.

На жаль, взаємини з ним з деякого часу погіршали з тієї причини, що 73-річний гетьман вважає, очевидно, за свій головний обов'язок атакувати і висловлювати підозри на інші українські групи і особливо на зазначену вище ОУН».

Документ цей, надісланий фон Рінтеленем у Прагу до фон Нейрата 8 червня 1940 року за номером Ро-1581, що кидає яскраве світло на останні роки життя Скоропадського, перш ніж опублікувати його в англійському перекладі, поряд з іншими захопленими документами, ґрунтовно вивчали референти головного командувача американськими окупаційними військами у Німеччині. Результати цього вивчення були несподіваними.

Опублікування відомостей про зв'язки гетьмана і його поплічників з гестапо, їх багаторічна матеріальна залежність від імперського банку Німеччини, їх орієнтація на агресивні плани гітлеризму аж ніяк не турбували і не вражали американських вершителей долі післявоєнної Європи. Навпаки, вони сприйняли це все як рекомендацію солідної фірми, що на гетьманського коня можна ставити і надалі. Помер Павло Скоропадський, залишились його спадкоємці.

Вихований на подачки Гінденбурга і гестапо, гетьманський синок Данило одержує дипломатичну візу і їде в Канаду, в країну, де тисячі матерів ще оплакують своїх рідних, що загинули від рук покровителів гетьмана — правителів гітлерівської Німеччини. Але що гетьманичу до їх сліз! Він ретельно виконує завдання американської розвідки.

Данила Скоропадського з великою помпою зустрічають діячі фашистського «Комітету українців Канади», або скорочено — КУК, що об'єднали під захистом свого комітету і нечисленних прихильників гетьмана в Канаді — так званий

СГД — «Союз гетьманців-державників». Особливо радісно зустрічали гетьманича агенти Ватікану на канадському континенті — греко-католицькі священники. Вони добре пам'ятали давню обіцянку Павла Скоропадського про те, що як тільки він знову стане гетьманом України, то допоможе папі римському всіх православних привернути до католицизму.

Тому й гриміло «многая лета» в уніатських церквах Канади на честь Данила Скоропадського, тому й супроводили його урочисто церковні процесії українських фашистів, переодягнених у чорні реверенди священнослужителів Ватікану.

Моторний нащадок гетьманської династії помчав зі звітом з Канади в Лондон, а вслід за ним поїхали в Європу вишукувати своїх поплічників тодішній голова КУК'у під Василь Кушнір і його наближені. Спершу вони відвідали центр українських фашистів у Лондоні на Педдінгтон-стріт, резиденцію пана Мек Оуена, тобто Макогона-Фалова на Гровенер Плейс, а потім, перепливши назад Ламанш, почали об'їжджати табори «переміщених осіб» у супроводі офіцера канадської розвідки — українця канадського походження Панчука, який для замилювання очей наліпив на рукав свого авіаційного френча емблему Червоного Хреста. Ця подорож гостей з Канади внесла велике пожвавлення серед «скитальців-переміщенців» і сприяла налагодженню їх прямих зв'язків з націоналістичними кублами в Канаді і Сполучених Штатах Америки.

Фашистська газета «Український Голос», що виходить у Канаді, опублікувала в ті дні «Лист з Інсбрука в «Комітет українців Канади». Листа підписали старі поплічники гітлерівців — Михайло Росляк і Петро Шкурат, які в дні окупації України вербували волонтерів до дивізії СС «Галичина» на Тернопільщині. Вони дякували в своєму листі КУК за грошову допомогу. Ці загоничі молоді в добірне формування Гейнріха Гімлера пропонували зараз свої послуги американській реакції, просили КУК (Комітет українців Канади) пам'ятати про них і надалі посилити їм «духовний корм», надалі висилати до Європи своїх «високих представників» на зразок Василя Кушніра.

Так у післявоєнний час зміцнювалися зв'язки осередків української націоналістичної реакції на американському континенті із зрадниками українського народу, які втекли з України в Західну Німеччину, Бельгію, Голландію. Ці зв'язки стали ще міцнішими після того, як уряд Сполуче-

них Штатів Америки ухвалив «закон 1951 року про взаємні гарантії безпеки», підписаний особисто президентом Труменом.

Цей новий агресивний акт США проти СРСР і країн народної демократії, названий паліями третьої світової війни «законом», передбачав асигнування 100 мільйонів доларів на фінансування злочинної діяльності «деяких відібраних осіб», які проживають у СРСР, Польщі, Чехословаччині, Угорщині, Румунії, Болгарії, Албанії, або осіб, які втекли з тих країн чи то для об'єднання їх у формування збройних сил, що підтримують організацію Північно-Атлантичного пакту, чи для іншої мети.

Цим нечуваним у міжнародних відносинах актом уряд США відкрито визнав, що він формує озброєні банди шпигунів і диверсантів, роблячи відверту ставку на зрадників батьківщини і воєнних злочинців з метою використати всі ці людські покидьки проти соціалістичного табору.

Треба відзначити, що «закон» 1951 року був підписаний Труменом саме в ті дні, коли посол Сполучених Штатів Америки у Москві А. Керк зробив від імені свого уряду урочисту заяву про «необхідність поліпшити радянсько-американські відносини».

Очевидно, в Білому Домі всерйоз розраховували на те, що оголошення такого закону залякає народ країни, з якою американський уряд вирішив «поліпшити відносини». Всяке бачили з того часу, як Колумб відкрив Америку, але подібного політичного лицемірства давно вже не пам'ятає світ.

Спираючись на матеріальну силу свого нового «закону», американські розвідники в Європі стали прибирати до рук ще відвертіше, ніж раніше, всі людські покидьки націоналістичного жовто-блакитного кольору. Ті, хто раніше складав таємну армію Гітлера, зараз перекочували під захист «зоряних» американських прапорів.

* * *

Всім добре відомо, які перспективи відкриваються перед слов'янськими емігрантами, що потрапляють в Америку, про яку здавна серед нових її поселенців існує прислів'я: «Америка — золотий край, не знайдеш роботи — подихай».

Слов'янські емігранти можуть забезпечувати своє існування в США лише тяжкою фізичною працею. Але чесна праця аж ніяк не влаштувала зрадників українського

народу з породи так званих «скитальців». Їм значно приємніше та вигідніше і за океаном вести паразитичний спосіб життя, жити коштом праці українських робітників і селян у Канаді, США, Аргентині та інших країнах, вигадуючи для себе різні посади в «Просвітах», клубах, редакціях газет і церквах, де позасідали тамошні українські націоналісти.

Стараючись вислужитись перед своїми американськими і канадськими хазяями у брехні, антирадянській пропаганді, у шпигунстві, націоналісти-«блукачі» намагаються зараз витиснути з нагрітих теплих місць своїх конкурентів «старої дати». Прогресивні українці, що живуть за межами України, охрестили весь цей жовто-блакитний накіп, який викидають хвилі Атлантичного океану на береги американського континенту, дуже точним словом — «гітлерчуки».

Опікою над «гітлерчуками», їх влаштуванням, розподілом, використанням їх брехливої інформації в «наукових працях» керують у Сполучених Штатах Америки і в Канаді досвідчені розвідники з науковими знаннями з осіб англосаксонської раси.

Таким опікуном «гітлерчуків» у Сполучених Штатах Америки є досить відомий професор-славист Кларенс Меннінг, член Колумбійського університету.

З яким захопленням він вітав тодішнього президента США Гаррі Трумена, коли той звернувся наприкінці 1949 року з дружнім посланням до українських буржуазних націоналістів, обіцяючи їм підтримку і опіку. Все це було в інтересах Кларенса Меннінга, писаннями якого про Україну завжди водили криваві руки українських буржуазних націоналістів. Ніхто інший, як вони, допомогли йому сфабрикувати наклепницькі книжки «Україна в ХХ сторіччі», «Історія України», «Українська література» і, нарешті, останнє «творіння» — верх наклепу і фальсифікації — книгу «Україна під владою Рад», видану в 1953 році в Нью-Йорку.

Виступаючи проти наклепницької писанини американського розвідника Меннінга, що перекваліфікувався на «вченого», український радянський письменник Олесь Гончар справедливо писав на сторінках «Литературной газети»:

«Підлі націоналістичні покидьки, прокляті і викинуті українським народом, знайшли в особі Меннінга свого завзятого покровителя. «Патріотами» і «національними героями» називає він націоналістичні покидьки, які харчують-

ся недоїдками з американського стола, материх бандерівських шпигунів і убивць, що охоче ідуть на службу американської розвідки. Її отрутою насичені книги Меннінга, її вовчими очима дивиться він на український народ, на квітучу Радянську Україну!»

Цілком достойні колеги є в Кларенса Меннінга і в Канаді, де вони так само ретельно обслуговують інтереси канадської буржуазії, яка веде шалену боротьбу проти зростаючих симпатій українців Канади до Радянської України, до Радянського Союзу.

Одним з головних покровителів українських націоналістів у Канаді і «знавців» українського питання є президент баптистського Галіфакського університету Ватсон Кіркконелл.

Свою шпигунську роботу цей старий запеклий ворог Радянського Союзу почав ще під час першої світової війни, коли його призначили начальником концентраційного табору для спійманих у Канаді німецьких шпигунів. Вивчаючи їх побут, мову, родинні зв'язки, так би мовити, «з наукового погляду», Ватсон Кіркконелл готував шпигунів проти Німеччини з підданих Британської імперії, а також із тих ув'язнених агентів полковника німецької розвідки Вальтера Ніколаї, які побажали стати «двійниками».

З часом Ватсон Кіркконелл виявив дивне зацікавлення українською і польською мовами, вивчив їх і зробив довгі мандрівки по Західній Україні і Закарпаттю. Ці подорожі мали, звичайно, великий практичний інтерес і сенс для польського уряду, що пригноблював західних українців, тому що Ватсон Кіркконелл одержав від Пілсудського ордену за свою «діяльність».

Недарма у своїх дальших «наукових» працях цей розвідник-професіонал так завзято відстоював інтереси польської реакції.

Разом з іншими англійськими розвідниками Трейсі Філіппсом, Джоном Т. Торсоном і Р. К. Сенлейсоном, а також за безпосередньою участю професора від шпигунства Саскатунського університету Джорджа Сімпсона вони ще в 1940 році, за дорученням Канадського уряду, почали організовувати фашистський блок зрадників під назвою «Комітет українців Канади». Мета цього комітету була ясна уже тоді. Йому було доручено паралізувати вплив українських прогресивних організацій у Канаді і використати українську еміграцію за океаном в інтересах імперіалістичної політики

західних держав, які нібито сприяють «незалежній українській державі» в Європі.

За межами Радянської України, за океаном — в США, Канаді, Аргентині і Уругваї живе близько двох мільйонів українців, які свого часу виїхали через злидні і безземелля, покинули рідну землю, шукаючи «волі й кращої долі».

Після першого ж пострілу «Аврори», в жовтні 1917 року більшість українців за океаном, об'єднана в свої прогресивні організації, пильно, з величезною симпатією стежила за боротьбою українського народу, який разом з російським народом скинув ярмо самодержавства і почав будувати велику Радянську державу.

Ці прості чесні люди розуміли, що те, про що вони мріяли, — дійсно незалежна Україна — створилось саме завдяки Великій Жовтневій соціалістичній революції. В їх головах не вміщалося, щоб свободу в їхню країну могли принести німецькі фашисти або інші іноземні загарбники. Але в плани світової реакції завжди входило роз'єднання слов'янської еміграції, використання її кадрів для озброєної інтервенції проти СРСР.

Саме з цією метою професор Ватсон Кіркконелл і відвідав на початку лютого 1940 року квартиру папіста, священника Василя Кушніра, колишнього офіцера австрійської армії, завзятого українського націоналіста. Разом з представниками канадських реакційних кіл Василь Кушнір і подібні до нього яничари заснували на цій нараді КУК. «Комітет українців Канади» утворився з двох націоналістичних організацій: БУК'у («Братство українців-католиків») і УНО («Українське націоналістичне об'єднання»). Дещо пізніше до нього приєдналися й інші націоналістичні групи: СУК, СУМК, СГД тощо.

Український радянський письменник Юрій Смолич дуже влучно визначив справжнє призначення всіх цих антирадянських націоналістичних груп:

«Вся їх «діяльність» зводиться до того, що вони весь час сваряться між собою. А сваряться вони тому, що ніяк не можуть поділити між собою отієї, властивої кожній з назв, «літери» «У», що знаменує собою Україну — нашу матір — Україну, якої ці зрадники не мають, але якою завзято торгували все своє життя і гендлюють тепер на заокеанському ринку».

З отаких націоналістичних організацій Канади і утворився комітет, який об'єднав націоналістичне охвістя україн-

ської еміграції в Канаді і вже біля п'ятнадцяти років проводить найупертішу боротьбу проти прогресивних організацій, яку фінансує канадська реакція.

У 1940 році канадська реакція, за намовою шпигунів з КУК'у, розгромила «Товариство української робітничо-фермерський дім» і захопила в свої руки 108 культурно-освітніх домів з усім майном цієї прогресивної організації. Ці дома були продані за безцінь українським націоналістичним організаціям. Канадські полісмени разом з українськими фашистами спалювали всю літературу, видану на Радянській Україні. У полум'я летіли книжки Олександра Корнійчука, Миколи Бажана, Максима Рильського, Павла Тичини, Володимира Сосюри, Івана Кочерги, Юрія Смолича, Петра Панча, Андрія Головка, підручники для дітей вечірніх українських шкіл.

Засліплені зв'язкою ненавистю до країни соціалізму, наймити канадської реакції спалювали на вогнищах заодно з творами радянських письменників також і книжки Вільяма Шекспіра, Чарльза Діккенса, Байрона тільки за те, що вони, перекладені на українську мову, були видані в Києві і Харкові.

Ці варварські сцени спостерігали з вікон своїх вілл розвідники з науковими званнями — Трейсі Філіппс, Ватсон Кірконелл, Джордж Сімпсон і інші, закликані реакційними елементами Канади, щоб придушити всі волелюбні прагнення канадських українців. Погромникам здавалося, що, спалюючи бібліотеки прогресивних організацій і кидаючи їх учасників за колючий дріт концентраційних таборів, вони подібними поліцейськими заходами зможуть згасити в українцях Канади любов до Радянської України.

Згодом, між іншим, Ватсон Кірконелл в одному з своїх «наукових» творів дуже охоче повідомив, що слово «lynch» означає по-українськи «лінчувати», і розібрав його зі всіма філологічними нюансами. Навіть і в цьому він прокладав шляхи до Канади американському расизмові.

Але переможна боротьба радянського народу проти гітлерівської Німеччини, що викликала величезні симпатії і співчуття всіх волелюбних народів світу, в тому числі й трудівників Канади, — все ж таки примусила поліцію Канади на деякий час відкласти свої драконівські заходи проти прогресивних українських організацій.

Як тільки хвиля репресій минула, українські прогресивні газети Канади стали знайомити на своїх сторінках читачів

з новими творами радянської літератури, «Товариство українців Канади» стало пропагувати мистецтво Радянської України, її пісні, фільми, музику.

Кілька років тому поблизу міста Палермо (провінція Онтаріо) збудовано величний пам'ятник геніальному Кобзарю України Тарасу Шевченку, який подарував народ Радянської України своїм заокеанським єдинокровним братам. Свівер навколо пам'ятника є тепер улюбленим місцем паломництва багатьох десятків тисяч українців Канади, які приїжджають і приходять сюди здалека уклонитись зображенню великого сина України і одночасно засвідчити свої нерозривні духовні зв'язки з народом, з якого вони вийшли. Тут звучать народні українські пісні і нові пісні Радянської України, тут діляться своїми враженнями делегати прогресивних українців Канади, які побували на Радянській Україні.

Що могли протиставити всьому цьому духовному багатству, створеному зусиллями найкращих синів 40-мільйонного радянського українського народу, опікуни фашистської жовто-блакитної нечисті — ватсони, кірконелли і трейсі філіпси? Лише отруйну фашистську пропаганду, вонючу юшку, розбавтану націоналістами, які прибули за океан разом з іншими фашистськими пацюками.

Зміст їхньої людиноненависницької писанини добре відомий:

«Як голка на розбитій грамофонній пластинці, їх думки від сумнівів повертаються назад, до того, з чого вони починали,— до пропаганди нової, третьої світової війни. І ви чуєте, як розбита пластинка повторює настирливо одне й те ж саме: «Третя війна! Третя війна! Третя війна!».

Саме так характеризує настрої ідеологів «відібраних осіб» Василь Свистун, голова Канадського товариства культурного зв'язку з Україною, який побував весною 1954 року в нашій країні.

«Вони схожі, — писав В. Свистун, — з їдчайдушною ідеєю азартного грача чи картограя, який грає на все, що йому залишилось, грача, який вже знає, що збанкрутував, але доки світ про це не довідається, він зробить ще одну спробу: він поставить все на один номер азартного колеса, поставить все на одну карту, хай буде, що буде!.. Так і з нашими емігрантськими «політиками». Вони опинились у безвихідному становищі. В останній війні вони не спромоглися на «великий революційний чин». Це вони проповідували

цілий час між двома війнами. Вони не тільки не збудували нової української держави, але мусили втікати з українських земель. Втікаючи, вони спалили всі мости за собою. Що ж в такій ситуації їм залишається? Залишається їм одна карта, карта на війну, і вони ставлять все на ту карту. І пішла в рух пропаганда за нову війну. Пішла без стриму і перебою: письмом, словом і кулаком по вулицях і хатах, по то-вариствах і церквах...»

Але скільки б не рипіли, як розбита пластинка, свою заупокійну націоналістичні недобитки з таборів «переміщених осіб», скільки б шибок не розбивали вони в будинках прогресивних українських організацій, скільки б петард не кидали в доповідачів, які розповідають про досягнення Радянської України,— їх пісня доспівана. Те, що вони можуть розповісти, всі давно вже чули і знають, яка тому ціна.

Усі сьгоднішні інформації гітлерчуків про Радянський Союз нагадують ті пророкування, якими білогвардійські генерали в двадцяті і тридцяті роки виманювали в західних імперіалістів кошти на плановані ними походи.

Колишній прибічник Шептицького — архієпископ Іван Бучко подав чутку про себе із сторінок католицької «Америки» у Філадельфії. В номері від 25 вересня 1953 року можна було дізнатись про його «дипломатичну» подорож у Лондон, де він близько 30 років після петлюрівських «дипломатів» пробував зацікавити англійців проектом самостійної України тим самим аргументом, а саме... що на Україні є величезні природні багатства, нафта, родючий чорнозем, різні копалини, на жаль, все в руках більшовиків і тому треба їх від більшовиків відібрати.

Вони можуть лише пригадувати і вигадувати, гризтись між собою, неначе собаки за кинуту їхніми хазяями обгризнену кістку. Щоб виманити собі на харч більше доларів, ці відщепенці вигадують казки про «підпільну велику армію націоналістів», яка нібито орудує на Україні. Пускаючи в обіг брехливі чутки, вони намагаються набути собі політичний капітал.

Колишній прем'єр бандерівського «уряду» Ярослав Стецько, спекулянт-графоман, що оббивав колись пороги у міністрів фашистської Італії, мріяв про посаду представника ОУН у Лондоні, маючи фальшивий паспорт на ім'я «Белендиса», виконував доручення італійської розвідки, прагнучи перевершити в брехні своїх колег, приїхав у Бельгію і почав організовувати там радіостанцію «антибільшовицького бло-

ку народу», від імені «Української повстанської армії», що нібито орудує на Україні.

Незабаром ця афера з тріском провалилась, і радіобрехун змушений був зачинити свою крамничку і наживати п'ятами.

Дуже характерно, що тираж усіх українських націоналістичних газет у Канаді і Америці не перевищує кількох тисяч примірників. Передплатників у них немає. Всі вони, утримувані на американські долари, поширюються як примусова пропаганда.

Така сама історія не тільки з тиражами націоналістичних газет, але й з кількістю тих націоналістичних груп, які, бажаючи виманити від філіалів американської розвідки якомога більше коштів, гучно називають себе «партиями».

«...В так званій «Українській соціалістичній партії» (УСП) зараз залишилось три члена партії — Довгаль, Диберт, Попович. Всі вони — члени ЦК цієї партії та представники від цієї партії в так звану «Українську національну раду».

«Українська національно-демократична спілка» (УНСД), лідер Микола Левицький, в найкращі роки свого існування налічувала до 10 чоловік.

Так звана «Українська революційно-демократична партія» (УРДП) складається з Івана Майстренка та його сина з дружиною. Як бачите — родинна партія.

Але рекорд побила «Селянська партія», що брала участь в 3-ій сесії УНРади, яка складається з одного емігранта Архипенка.

Навіть керівники більш «численних» організацій УРДП та ОУН-бандерівців лякаються прилюдно назвати число своїх членів».

Ми довідались нещодавно про ці анекдотичні факти з повідомлення про прес-конференцію українського емігранта, професора В. П. Василякія, яка була скликана в Берліні «Комітетом за повернення на батьківщину». Повідомлення про цю конференцію було надруковано в газеті «Известия» за 17 квітня 1955 року.

Зі свідчень В. Василякія стало відомо, до якого політичного маразму та зубожіння докотилися зрадники українського народу, що покинули свою батьківщину і зараз шахрують різними вивісками «партій», «союзів», «національних рад», аби тільки більше доларів випросити на своє мерзенне існування.

Відчуваючи це, їх високі покровителі з Пентагона, з Федерального бюро розслідування й американської розвідки законно тривожаться. Стільки зусиль витрачено, щоб зібрати у підворіттях Європи всю цю братію, стільки треба було витратити коштів, щоб привезти на океанських лайнерах «переміщенців» до Канади і Америки,— а ефект поки що мізерний!

Ще більше взаємними сварками і невинними інтригами, обливаючи один одного відрами помиїв,— представники «бездомної еліти», всі ці «мельниківці», «бандерівці», «лебедівці» постійно компрометують себе в очах української еміграції за океаном. «Українці, які живуть давно у Канаді і США,— говорить Василь Свистун,— за весь час свого життя тут не чули й не бачили такого огидного видовища».

Отут на допомогу наставникам цієї пересвареної зграї приїхав з Європи у Канаду... Хто ж ви думали? Підтоптаний фашистський вовк, вихователь цілого вивідка бандерівських убивць, Дмитро Донцов, про якого ми вже згадували на початку цієї книжки.

Коли у вересні 1939 року Радянська Армія, поспішаючи на допомогу нашим єдинокровним братам — західним українцям, наближалась до Львова, Дмитра Донцова таємно вивезли гестапівці в німецькій штабній машині із його львівського мешкання в безпечніше місце. Кілька років війни він був нахлібником білогвардійської емігрантки Геркен-Русової в Румунії і став погоджуватися з нею, що єдина ставка на «самостійну Україну» пов'язана з гетьманом Скоропадським.

З'явившись у Канаді, Донцов деякий час співробітничав у націоналістичній бандерівській газетці «Гомін України», яку прогресивні українці називали трохи інакше за її зміст і по співзвучності. Але кошти, які асигнують деякі кола Торонто для видання цієї газетки, здались Донцову незначними в порівнянні з тими, які б він хотів одержувати. І от, висохлий від безсилої люті фашистський вовк переїжджає в Монреаль і вступає на службу до польських реакціонерів, які загарбали після розпаду панської Польщі частину її фондів і на ці кошти відкрили при католицькому Лавальському університеті в Монреалі відділ «Полонія».

В оцьому відділі і подвизається у ролі «наукового співробітника» той самий Донцов, який несе чималу долю відповідальності за десятки польських сіл, знищених бандерівцями на Волині. Адже це він, а ніхто інший, довгі роки

заправляв «ідеологічним вихованням» бандерівських головорізів, перекладаючи для них на українську мову у своїх інтерпретаціях фашистські евангелія Гітлера і Муссоліні.

Але розвідників Ватикану, що бродять по коридорі польського факультету Лавальського університету у мантиях професорів, анітрохи не хвилює криваве минуле їх нового колеги. Адже подібно до нього вони також, разом зі своїм «університетом», є не більше і не менше, як антирадянською «науковою» базою американського шпигунства, скерованого проти народно-демократичної Польщі, а також і тих мільйонів поляків, що проживають зараз в Америці. Зусиль генералів Тадеуша Бур-Комаровського, Соснковського, що весь час об'їжджають містя зосередження польського населення в Америці, разом з підривною роботою миколайчиків, якимсь недосить, щоб підкорити своєму впливу цей великий слов'янський масив. На підмогу польським реакціонерам покликаний духовний батько українського фашизму Донцов, той, хто випускав на стежку убивств бандерівських головорізів.

В свою чергу, випробуваного українського націоналіста, «патріота» «самостійної України» Дмитра Донцова анітрохи не пригнічує та обставина, що представники польської реакції, яким він зараз по-хлопському служить, не тільки не відмовились від своїх зазіхань на старовинне українське місто Львів й інші міста західних областей України, але невпинно і всюди про них нагадують.

Найняті ними польські шовіністи часто завивають по радіостанції «Вільна Європа», яка є філією американської розвідки в Європі, що в них «позостала єдина тенскнота, як умжець, то тільки ве Львові».¹ Хриплими, пропитими голосами співають вони про те, щоб їх «остання годзіна пшебіла з Львовського ратуша». Після цих пісень скиглять і змішники польських найманців «Вільної Європи» — українські націоналісти, виступаючи перед непрохололим ще мікрофоном з піснями «українських січовиків» про «український» Львів, але їх совість і трохи не бентежать такі «різночитання». Хазяїн у них один, а чого не заспіваєш за його подачки.

Разом з Донцовим на американський континент прибув консультувати меннінгів, кірконеллів та інших «спеціалістів»

¹ Залишилась єдина туга, як померти, то тільки у Львові.

Уолл-стріту з питань України старий фальсифікатор історичних фактів Дмитро Дорошенко.

Остання його «наукова праця» — «Історія України» була, як відомо, видана у Львові гітлерівцями в 1942 році і закінчувалась словами: «Могутня німецька зброя впродовж кількох тижнів зруйнувала Польщу, яка одержала заслужену кару за всі кривди над чужими народами... Холмщина і північно-західна частина Галичини опинилися в межах генерал-губернаторства і під управою німецької влади відпочивають від польського гніту, діставши вільні умови для свого національного життя...»

Хіба цих рядків недосить для того, щоб з цілковитою ясністю сказати, що учений-расист, який прославив фашистську агресію проти Польщі, націоналістичний перевертень Дорошенко є достойним однодумцем і помічником ментингів і кірконеллів?

Кого тільки нема зараз у заокеанському націоналістичному паноптикумі!

Колишній петлюрівський міністр Іван Огієнко, назвавшись при гітлерівцях «митрополитом Іларіоном», очолює зараз «Українську автокефальну церкву» в Канаді, використовуючи церковні амвони для злобних антирадянських наклепів і пропаганди.

Іншому гітлерчукові — архієпископу Мстиславу (він же ад'ютант Петлюри Степан Скрипник), як ми вже казали, в Канаді пощастило менше. Слава про його близькі стосунки з гітлерівцями переплелася з оповіданнями про любовні пригоди високопреосвященного Мстислава, такі помітні, що навіть бувалі мракобіси ахнули. Все це змусило парафіян прогнати цього, як вони його назвали, «божого бугая» і гестапівського шпига, преосвященного Мстислава за межі Канади. Але Мстислав-Скрипник не зажурився. Він перекинувся в Сполучені Штати Америки і допомагає зараз архієпископу — націоналісту Теодоровичу — главі української православної церкви (УАПЦ) в США обманювати віруючих американців українського походження. Під машкарою смиренних священників в облаченнях ієрархів Української православної церкви діє таким чином трійця запеклих націоналістів — Іларіон, Мстислав і Теодорович.

Незважаючи на всілякі розходження з греко-католицькими попами, їх зусилля стають єдиними і напрочуд згуртованими, коли треба діяти проти прогресивного руху заокеанських українців.

Не можна не сказати кілька слів і про цю націоналістичну бестію ватиканського забарвлення, що, перебуваючи зараз на американському континенті, редагує український фашистський листок «Квартальник». До Америки професор богословського факультету Микола Чубатий потрапив напередодні другої світової війни, залишивши у своєму мешканні у Львові по Глибокій вулиці, № 4 деякі цікаві архіви, що кидають світло на ставлення Чубатого до режиму пілсудчини. Він не засуджував цей режим, хоч би задля політичної демагогії, як це робили деякі націоналісти, але всіма засобами хотів втертися в довір'я пілсудчиків. Ось у нас в руках писана ним власноручно «промова Миколи Чубатого», виготовлена для учнів гімназії в 1936 році з приводу... іменин президента панської Польщі Ігнація Мосціцького. Ви думаєте, що в цій промові Микола Чубатий нагадує про недавні паціфікації, про знищення українського шкільництва, про Березу Картузьку, про страшне безправ'я, яке терпить українське населення Західної України від окупантів? Нічого подібного! Нинішній холуй Уолл-стріту перш ніж вилізати пантофлі Мосціцькому, насамперед кадить фіміам його попереднику Пілсудському, говорячи дослівно:

«Немає вже цього року серед живих того, хто, жертвуючи своїм життям, яке палало палкою любов'ю до батьківщини, досяг чуда — воскресив Польську Державу. Останнім його багатирським ділом, одночасно ділом на полі битви була переможна боротьба за новий державний лад, пристосований до вимог нинішньої бурхливої дійсності, завершена актом 23 квітня 1935 року, актом оголошення нової конституції». Проспівавши отак Осанну фашистській конституції Польщі та кату українського народу Юзефу Пілсудському, нинішній наймит американської реакції Микола Чубатий наказував львівським гімназістам, молодим кадрам шептиччини:

«Серед такого непевного майбутнього тільки сильна рука державної влади, з'єднана в одній особі, може керувати державним кораблем. Тому ми, розуміючи занадто тяжкі обов'язки найвищого Керманіча нашої держави в день його іменин стаємо зосереджені перед його світлістю і з повним довір'ям підпорядковуємось його керівництву, щоб співпрацювати з усією Річчю Посполитою і можемо тільки благодати бога, творця минулого і майбутнього народів, щоб допоміг йому двигати цей тяжкий обов'язок керманіча держави для добра та спасіння Річі Посполитої».

Немає ніякого сумніву в тому, що приблизно таку саму термінологію професійного підлабузництва вживає і зараз Чубатий, прославляючи своїх нових «панів» — паліїв третьої світової війни від доларового мішка.

Варто пригадати, що таке вихвалювання фашистського режиму панської Республіки вважалось ганебним навіть серед аполітичної української буржуазії в Галичині. Відомого сьогодні українського історика Івана Крип'якевича, гімназійного вчителя, панська адміністративна влада звільнила з посади у Львові за те, що він відмовився виступити з промовою перед своїми учнями в день іменин Пілсудського. Зрозуміло, чому такі люди, як Крип'якевич, залишились на рідній землі з народом, а чубаті потяглись за доларами.

14 березня 1935 року у «національних» програмах американського радіо заокеанські українці мали змогу чути, як Микола Чубатий, який вихваляв режим пілсудчини, разом з бувшим уніатським священиком у Львові Дідиком звертались з закликом до націоналістів, щоб вони перешкодили зібранню прогресивних українців у Нью-Йорку в Манхеттен Плаза.

Зовсім не випадково, що українські націоналісти з «діпів» («переміщених осіб»), прибуваючи з Європи за океан, відразу і передусім оголошують себе ретельними прихильниками католицизму. А до того часу багато з них у своїй націоналістичній пропаганді ніяк не зачіпали цей бік «ідеології». Тепер же стало ясно, що пропаганда католицизму мусить бути обов'язковою в загальній системі ворожої діяльності українських націоналістів, тому що нею вони повинні відробляти допомогу, одержувану також і з ватиканської каси.

Не від хорошого життя понесло в Канаду і Ярослава Стецька. Після того як викрили його аферу з радіостанцією «антибільшовицького блоку народів» у Бельгії, яка промовляла від імені націоналістів, що нібито орудує на Україні, Стецько-Карбович мусив пошукати щастя на інших континентах.

Стецько-Карбович приїхав у Канаду з дорученням від сі-ай-сі «профільтрувати націоналістичні кадри» в містах, де живуть українці, придивитись, як поводять себе «переміщенці», знайти знайомих, пронюхати їх сьогоднішні настрої і потім набербувати з найбільш надійних націоналістів-бандерівців добровольців у шпигунські школи. Але вербувальник шпигунів хворіє на манію величності. Двадцятичотири-

годинний «прем'єр» Стецько-Карбович дав інтерв'ю про своє прибуття в Канаду репортерів газети «Івнінг Телеграм», найбільш реакційної в усій країні.

Стецько-Карбович не припускав, що репортер зобразить його перед читачами газети в досить непривабливому вигляді, як миришаву людину з носом природженого алкоголіка і вусами Гровго Маркса — автора дешевеньких кінострічок. Ясно, що після такої «блискучої реклами» в «Івнінг Телеграм» Ярослав Стецько-Карбович зумів лише один раз виступити публічно в Торонто, та й то під охороною канадської поліції. Про його приїзд пронюхали антагоністи бандерівців — «мельниківці» — і, озброївшись довгими ножами, влаштували на колишнього «прем'єра» засідку за всіма правилами, які вони засвоїли з американських гангстерських фільмів. Стецько-Карбович ледве ноги виніс живим з Канади, так і не зумівши виконати через свою природжену балакучість завдання високих покровителів Центрального розвідувального управління США.

* * *

Що ще може бути більш огидним і підлим, ніж базікання зрадників, що торгують інтересами своєї батьківщини і на завжди запродали іноземцям свою совість, свою людську гідність?

Нічого не можна рівняти з глибиною падіння і людського виродження, характерними для морального обличчя тих зрадників українського народу, яких сьогодні американські опікуни називають бідними «скитальцями». Все їм з давніх-давен набридло. За ними тягнеться довга низка кривавих злодіянь і обману, а у майбутньому — повна безперспективність. Так і доживають вони зараз свої дні в заокеанських інкубаторах шпигунів, гризучись поміж собою задля міністерських портфелів у кабінетах неіснуючих «урядів». Найбільше лаються і сперечаються вони над прогнилим уже трупом так званої УПА (Української повстанчої армії). УПА вже давно не існує. Вона стала фікцією, міражем. Це вже прегарно розуміють навіть палкі опікуни українських націоналістичних покидьків. Ще в 1949 році військовий оглядач «Нью-Йорк Таймс» Болдуїн, запеклий ворог Радянської держави, писав, що «УПА не являє собою жодної небезпеки для радянського устрою».

З того часу минуло більше шести років.

Відкриті судові процеси над бандитами-оунівцями у Львові, Тернополі, Дрогобичі, Стрії, Чорткові та інших містах західних областей України ще раз розкрили перед народом хижацьке обличчя недобитків із УПА, тих, хто тільки в хворобливій уяві ворогів українського народу вважався якоюсь могутньою збройною силою.

Викурені із своїх смердючих нор, де вони ховались від народного гніву і правосуддя, ці «упісти» виявилися звичайнісінькими бандитами.

Український письменник Юрій Смолич у своїй книзі «Вороги людства та їх найманці», виданій у Києві в 1953 році, пише про зібраних осіб із рядів «діпістів». «Їх тільки купка, і, крім американського долара, вони не мають більш нічого за своєю убогою душею. Моральне обличчя нелюдів промовляє само за себе: вбивці, провокатори, грабіжники, істоти розтлінні, покидьки роду людського. Вони здатні тільки катувати людей, знущатись з батьків і різати ножами дітей...

...Один бандит підозрював другого, кожний бандит боявся всіх інших... Вони не вірили один одному; бо всім разом не було в що вірити. Вони не довіряли один одному, бо знали, що кожний не має віри.

Вони підозрювали один одного, бо всі були зрадниками і вірили тільки зраді».

Вся ця мораль людоджерів особливо типова для вожаків ОУН, які все ще розгулюють на волі, розмахуючи схожими на вилянялі онучі «прапорами» давно розвіяної вітрами УПА.

Все більш розпалювані жадібністю і бажанням перехитрити один одного в добуванні засобів для свого існування, ці пройдисвіти стають все більш відвертими у взаємних обвинуваченнях. Прихильники Мельника називають бандерівців не інакше як «братовбивцями», кайнами і німецькими донощиками — «підбрехувачами», «наволочню», «шантрапою». Бандерівці, як кажуть мельниківці, і зараз муштрують спеціальні загони карателів, які готові за рецептами своєї СБ («Служби безпеки» або «Служби без кулі») душити людей арканами, рубати сокирами і топити у криницях. Мельниківський листок «Неділя», що видається на американські долари, намагаючись вибілити мельниківців, скавучить:

«Якби бандерівці не боялися сьогодні чужої влади, то вони, не видаючи жодних декретів, а попросту так, без вся-

кого декрету, перестріляли б нас усіх. Вони садовили б нас на палі, вішали б, здирали шкіру б з живих людей. Щодо цього у нас немає жодних ілюзій, бо у нас є досвід жорстоких років останньої війни».

В свою чергу, якийсь там бандерівський графоман, захований під кличкою «Осип Орленко», у брошурі, яка була надрукована на кошти американської розвідки, обливає помями мельниківців.

І ті і другі «викривачі» з однаковою нахабністю просувають себе у визволителі українського народу.

Відомо, що для того, щоб повести хоча б сотню людей, їх ватажки повинні мати в своєму розпорядженні хоч будь-яку позитивну ідею.

Яка ж така ідея може знайтись у цього наброду виродків — бандитських отаманів та їх борзописців? Може, стара просвітана байка про «самостійність України»?

Напевне ні! Адже американським банкірам наплювати на якусь там «самостійність». Та навіть і самі націоналісти дуже давно втратили віру в неї!

Адже не випадково згадувана нами газетка «Гомін України» часто сумує з того приводу, що дуже стало тяжко підкинути Заходові «концепцію розподілу Росії, бо ця концепція колосального розмаху, і як така, вимагає від державних мужів, які бажали її здійснити, величезного дару передбачення, великої політичної сміливості, хисту заглянути в майбутнє і керуватись далекою метою, а не потребами сьогоднішнього дня. Для цього потрібні люди великого розмаху, думки і волі». Із цієї туманної пустомельщини ясно тільки одне: маячіння про «самостійність України» не зустрічає особливої підтримки у заправил Уолл-стріту, які водночас не жаліють доларів на антирадянську пропаганду українських націоналістів, на їх наклепницькі кампанії проти радянського народу, проти Радянської України.

Звідкі ця люта ненависть до радянського ладу тих недобитків українського буржуазного націоналізму, що догнивають сьогодні на американських смітниках?

Передусім її треба шукати в тому, що вони загубили під час втечі з України, за кордон.

В одній тільки Західній Україні в середині тридцятих років нараховувалось більш як 700 українських поміщиків. Це, не враховуючи куркулів і інших глитаїв. Всі вони на завжди втратили свої землі та інше багатство.

До встановлення Радянської влади в західних областях

України існували такі українські буржуазно-куркульські кооперативи, як «Маслосоюз», «Сільський господар», «Народна торгівля», банки та інші установи.

В них засіла величезна кількість паразитів — членів УНДО, ОУН та інших політиканів, що жили безтурботно, обдираючи трудовий люд, протринькували тисячі злотих на модних курортах Західної Європи. Всі ці тепленькі місця вони безповоротно загубили після того, як восени 1939 року Народні Збори Західної України проголосили Радянську владу на землях, навіки воз'єднаних з усією Радянською Україною.

Загубивши всякий сором і людський вигляд, гітлерчуки, що сьогодні крутяться під ногами офіцерів американської військової розвідки, на всі лади верещать про те, що «Росію треба за всяку ціну випхати з Європи», що «її треба витиснути за Урал», «замкнути у границях Півночі». Все це вже зовсім не схоже на політичну пропаганду, а скоріше нагадує маніакальні мрії послідовників Форрестола, яких може втихомирити хіба гамівна сорочка.

Трудящі українських міст і сіл чули вже такі заклики до антирадянської війни від лідерів УНДО, ОУН і інших націоналістичних угруповань і партій, які орудували на західноукраїнських землях.

Таких пісень вони чували не один раз у виконанні гітлерівських холоуїв — українських фашистів, коли вони обклеювали стіни мешкань по містах і селах західних областей України плакатами, на яких був намальований згаданий уже сурмач з дивізії СС «Галичина», що видував із своєї дудки клич: «На Москву!». Вже більше десяти років на полях, вибалках і яругах Львівщини гниють кості цих трубаців, а з ними і тих, хто брав участь в цьому безславному поході, гниють впереміжку з костями їх арійських господарів.

Не для того український народ самовіддано боровся за свободу і незалежність своєї рідної Радянської України, щоб ці «пігмеї з запльованими від безсилої люті бородами», як їх назвав Ярослав Галан, могли знову вилізти йому на шию.

* * *

Історична дружба українського і російського народів, які урочисто відсвяткували 300-річчя великого воз'єднання України з Росією, викликає ще більшу лють у зарубіжних

українських націоналістів. Був час — вони, перебуваючи в наймах у польської буржуазії, подібно до одного з їх ідеологів Святослава Доленга, закликали покінчити з культом Тараса Шевченка. На сторінках петлюрівського журналу «Ми», що виходив у Варшаві, панич Доленго виголошував: «Шевченко вже в дитячі роки був мені чужий. Чомусь тхнуло від нього стріхою, дівчатами, які вовтузяться на кухні і співають свої сумні дівочі пісні».

Нинішні найманці американської розвідки пішли значно далі, ніж жовто-блакитний панич Доленго.

Їм став ненависний навіть пам'ятник великому кобзарю України, поставлений поблизу міста Палермо, в Канаді.

Націоналістична газетка «Канадійський фермер», що видається в Канаді на гроші буржуазних кіл (50.000 доларів щорічної субсидії), продовжуючи вже в наші дні поширювати погляди Доленга, написала про пам'ятник Тарасу Шевченку:

«Палермо буде чорною плямою на чистій і вільній канадській землі, бо за цим пам'ятником стоїть... Москва...»

А Ватсон Кірконелл — науковий шеф українських фашистів у Канаді і його підголосок піп Петро Самець вимагали «депортації» цього пам'ятника.

На сторінках католицької «Америки» — органу українських націоналістів-клерикалів, що виходить у Філадельфії, вони нападають на Богдана Хмельницького і на інших славних ватажків українського народу. Всіляко паплюжачи пам'ять великого гетьмана і стараючись підлабузнитись до американської воячини, яка планує війну і розділ Радянського Союзу, вони радять українцям ставитись розсудливо і критично «до цілої історичної ролі Хмельницького і Переяславської Ради».

Але не тільки сам Богдан Хмельницький зазнає нападок гітлерчуків. Був час, у своїх календарях, що видавались у двадцяті роки у Львові, вони звеличували князя Данила Галицького, намагаючись повернути його обличчям до католицького Заходу, зображали його в короні України, старались зарахувати його до... перших українських націоналістів.

Радянська українська література, зокрема, Микола Бажан у поемі «Данило Галицький», а потім і Антон Хижняк в однойменному романі історично правдиво показали образ великого князя Червоної Русі, його ненависть до завойовників рідних земель, його прагнення до з'єднання Русі. Все

це, звичайно, не припало до душі недобиткам українських буржуазних націоналістів, які хотіли б і Данила Галицького бачити в своєму жовто-блакитному таборі. Найбільше їх, наприклад, розлютили дві фрази в романі А. Хижняка: «Одна ж земля наша Руська» і «Ліси і степи широкі відділяють нас, але серце руське ніколи надвоє не переріжеш. Одне воно, як і земля в нас єдина».

Проти чергових атак націоналістичних писак на видатних синів українського народу і серед них — на Данила Галицького, виступив у листопаді 1953 року на сторінках газети «Українські Щоденні Вісті», що видається в Нью-Йорку, прогресивний діяч і поет Микола Тарновський:

«Українським буржуазним націоналістам,— пише він,— бачите, хотілось би перерізати серце народу. Вони й тепер домовляються з польськими панами миколайчиками і розмареками, з керенськими та іншими невдахами, як би перерізати живе серце українського народу і знову четвертувати українські землі, як це було недавно!»

Справжня продажна природа вірних слуг іноземної буржуазії — українських націоналістів викривається в їх нинішній поведінці. Жовто-блакитні гітлерчуки пронюхали, що в корито, яким відає Олександр Керенський, щедро посипались американські долари, і ось після швидкого переорієнтування, тавровані «тризубом» і свастикою пацюки з усіх смітників збігаються до цього нового для них корита.

Лизали вони чоботи польських офіцерів, гітлерівських есесівців, а тепер з не меншим запалом облизують черевики старого американського найманця Керенського. Націоналістичних бандитів анітрохи не бентежить той факт, що ніколи й ніде Керенський жодним словом не заїкався про «самостійну» Україну. Їх об'єднує з ним спільна звіряча ненависть до радянського народу, до всіх волелюбних народів світу, а шелест хрустких американських доларів чудово приглушує всі можливі «розбіжності».

Для того, щоб підвести під це багатогранне запроданство історичні традиції і витягти на світ божий таких героїв зради, яких би повинні наслідувати нинішні недобитки українського націоналізму, недавно в Сполучених Штатах Америки, на сторінках фашистської газети «Свобода» розгорнулась широка «наукова дискусія» про регалії гетьмана Івана Мазепи.

Але, передусім, кілька слів про газету «Свобода» та її редактора. «Свободу» і донині редагує той самий запеклий

фашист Лука Мишуга, якого ще в 1942 році американські журналісти М. Сейєрс і А. Кан на сторінках своєї книги «Таємна війна проти Америки» називали одним з найбільших гітлерівських агентів і діячів коричневої «п'ятої колони» в США.

Він не тільки уцілів, але, дбайливо опікуваний американським Федеральним бюро розслідувань, наприкінці 1953 року гучно відсвяткував свій ювілей.

Відомий міжнародний шпигун Лука Мишуга працює редактором «Свободи» вже 25 років. Він виїхав до США із Галичини в 1921 році і, шукаючи роботи, зовсім випадково познайомився з швейцаром Білого Дому у Вашингтоні Гувером. Це прізвище він використав для чванливої брехні, нібито він познайомився з самим... президентом США Гербертом Гувером. Обраний редактором «Свободи», він перетворив приміщення цієї газети в бюро для шпигунів, які працювали для Німеччини, Італії та Японії. Лука Мишуга— сьогодні 63-річний мужчина, довгі роки підтримує зв'язки з агентами контррозвідок. Напередодні фашистського нападу на Польщу він побував у Лондоні, Парижі, Римі та Відні для того, щоб одержати інформації, як проводити фашистську пропаганду в Америці з орієнтацією на перемогу німецьких фашистів. Інтересно те, що всю цю роботу він провадив під носом американської контррозвідки, яка використовувала і таку службу на користь німецьких фашистів для своїх «дальших» планів. 1 і 3 лютого 1941 року Мишуга помістив у «Свободі» детальні рецепти, як можна виготовляти вибухові речовини для воєнних цілей. Такі рецепти теж схвалювали американські расисти.

До дня цього ювілею пан редактор опублікував на сторінках своєї власної «Свободи» побажання самому собі, написані якимсь «Ікером». В цих побажаннях Ікер сподівається, що прийде час, коли «Свобода» буде виходити не в штаті Нью-Джерсі, а... «в Києві, на Хрещатику, а пан доктор Лука Мишуга стане першим амбасадором Української Держави в Білому Домі Вашингтона».

Ось про що ікають ікери! Так їх мрії повністю відображають інтервенціоністські плани американської буржуазії і тому зовсім не випадково, щоб прикрити їх димом історії, майбутній посол, а нині фашистський наклепник Лука Мишуга відкрив сторінки «Свободи» для дискусії про регалії Мазепи.

Заспівувач дискусії, колишній петлюрівський дипломат

в Берліні і штатний агент охоранки в панській Польщі Роман Смаль-Стоцький повідомив світ зі сторінок «Свободи», що в руках таких, як він, петлюрівських покидьків в 1937 році опинились матеріальні символи влади зловісного зрадника України, езуїта гетьмана Мазепи.

Є підстава думати, що ці регалії належали не Мазепі, а якомусь поміщикові, що втівав з України, і були оголошені «автентичними» лише для того, щоб зміцнити хитке становище петлюрівських ватажків, які засіли в ті роки у Варшаві.

Зараз цією гетьманською бутафорією українські націоналісти намагаються зміцнити свій авторитет на американському континенті: вони силкуються переконати всіх, що ті, в чій руках регалії Мазепи, і є законними спадкоємцями справи зрадника-гетьмана і його влади.

Роман Смаль-Стоцький глибокодумно твердить, що для «консолідації» сил українських націоналістів такі регалії могли б мати не менше значення, ніж «корона святого Стефана» для мадярських фашистів, які бажають відновити в Угорщині монархію.

Слідом за Смаль-Стоцьким на сторінках «Свободи» виступив достойний продовжувач справи Мазепи — адвокат Кость Паньківський.

Маючи солідний досвід професіонального зрадництва, Кость Паньківський засвідчив, що Роман Смаль-Стоцький особисто передав у 1945 році реліквії гетьмана Мазепи своєму наставнику — колишньому петлюрівському прем'єру Андрію Ливицькому, і той надягав на себе в урочисті хвилини ці «святощі», щоб ніхто не сумнівався в авторитеті його вищої влади.

Але, очевидно, від надмірного споживання американського віскі, Кость Паньківський втратив пам'ять і забрав до того, що не зумів звести кінці з кінцями у своїх спогадах. Адже чим іншим можна пояснити той факт, що його дружок Роман Смаль-Стоцький, надзвичайно зацікавлений в тому, щоб зняти чим більший галас навколо цієї нісенітниці, змушений був виступати з новим роз'ясненням.

«Регалії ще не були покладені на плечі пана Андрія Ливицького, і він поки що не був проголошений їх носителем», заявив Смаль-Стоцький, але тут же почав викручуватися з незручного становища. «Та й це, кінець кінцем, не відіграє ролі,— твердить він.— В нинішній атомний момент все це справи маловажні».

В той же час, на думку Смаль-Стоцького, добре було б замовити для цих регалій скриньку з українським орнаментом в будь-якій із солідних американських фірм, а потім обвезити їх у скриньці під почесною вартою по містах і фермах Америки і Канади, де живуть українці, розповідаючи про їх значення і збираючи при цій нагоді фонди, щоб ними «врятувати від фізичної праці заслужених націоналістичних полковників і генералів».

Отже сумнівного походження регалії езуїта-гетьмана Мазепи мають тепер, за думкою націоналістів, служити для викачування коштів з кишень обманутих трудівників, яких і без того нещадно експлуатують капіталісти Сполучених Штатів Америки, Канади і країн Латинської Америки. Ось до якого цинізму докотились націоналістичні перевертні, що орудують під американськими прапорами. Помноживши весь свій досвід обману трудящих на хитрощі бізнесменів «Нового світу», вони торгують як попало ідеєю «самостійної» України, аби тільки побільше доларів перепало в їхні кишені...

Із Нью-Йорка в Канаду (правда, без регалій Мазепи) виїхав у відповідний момент збирати долари для відкриття дипломатичних місій нового націоналістичного «уряду» «доктор» Лонгин Цегельський — колишній депутат австрійського парламенту, колишній львівський домовласник, колишній міністр уряду ЗУНР і, нарешті, «голова пан-американської української конференції».

Діячі КУК'у привезли це американське чудо галицького походження в провінцію Саскечеван і дали Цегельському можливість висловити свої погляди перед українцями міста Саскатун.

Повідомивши, що українські фашисти, які проживають у США і в Канаді, дійшли до повного порозуміння, Лонгин Цегельський виголосив:

«Байдуже, якою буде Москва, — червоною, чорною або білою, її нам слід знищити. Треба витиснути її за Урал, до Волги, а українські землі звільнити... Це ми зможемо зробити з допомогою Америки, Британії, Канади... Нам треба повідкривати свої українські бюро в Вашингтоні, Лондоні і Оттаві...»

Навіть якщо українські бюро у Вашингтоні, Лондоні і Оттаві будуть коштувати нам тисячі доларів щомісяця, — ми мусимо їх мати, бо без грошей ми нічого не зробимо, без грошей війни не виграємо, а війна близько, і через рік,

а й півроку чи три місяці ми можемо спізнитися. Тому ми повинні дати свої гроші тепер. Знаєте, коли Наполеон воював і був уже під самою Москвою, його офіцери спитали, що потрібно для того, щоб виграти війну? А він їм відповів: «Грошей, грошей і грошей!».

...Тепер пробила дванадцята година. Ми мусимо це зрозуміти. Треба дати все, що можна, бо потім буде пізно. Тепер я використаю перерву в своїй промові, а голова вам ще децю скаже».

Слухачі неабиякої «лекції», зачувши, чим діло тхне, починають розбігатись. Пікети КУК'у затримують «несвідомих» біля дверей, а голова зборів, якийсь пан Сліпченко, настирливо повторює той самий рефрен, який почули саскатунці від Лонгина Цегельського:

«Грошей! Грошей! Грошей!»

Маса лишається глухою на ці істеричні заклики, а один з тих, що сидять позаду, вигукує на весь зал:

— Ади, як горлає такий за таким!

...Нічого не вдієш. Пан Сліпченко дістає портмоне і зі скреготом зубовним подає збирачеві пожертв для «походу на Москву» двадцять канадських доларів.

— Дивіться, я дав двадцять доларів! — гукає голова.— Хто далі?..

Народ мовчить.

Тоді розщедрюється якийсь «пан» Юрко Стечишин. Його двадцятидоларова асигнація лягає на лепту Сліпченка. Тяжка пауза. Нарешті, ще якийсь добродій, що волів лишитися невідомим, додає п'ять доларів, і на цьому, незважаючи на всі зусилля антрепренерів КУК'у, збір грошей «для походу на Москву» закінчується.

Чарівна жанрова картинка!

І. Ставчанський, який спостерігав гастролі Лонгина Цегельського в Саскатуні, розповідає про них на сторінках прогресивної газети «Українське життя»:

«Минули добрі часи для «доларохапів». Долари висихають і будуть висихати, а особливо на таку «українську справу», про яку говорив пан Цегельський. Ці пани мали вже раз свої контори у Варшаві, Парижі, Берліні і Римі, а що з цього вийшло? Ці контори в минулому були шпигунськими кублами, які діяли на користь реакції даної країни і були пристановищами для провокаторів і зрадників українського народу. Не маючи сьогодні місця не тільки на українській землі, але і в Європі, пани з пан-американської

конференції і КУК'у хочуть перед смертю сформувати свої бюро на континенті, щоб мати можливість забирати долари від того недосвідченого українського робітника і фермера, в якого вони можуть ще дещо урвати для власного збагачення і для того, щоб чорнити наших братів на Україні.

Ці доларохапи хочуть вислужитись перед американською і канадською реакцією при допомозі різних доносів на український прогресивний рух континенту. Їхня чорна робота ніколи не принесе користі українцям, які живуть у США і Канаді. Тому ми повинні, нарешті, зрозуміти, куди такі доктори від доларів хочуть нас завести зі своїми контрактами, і ми не повинні далі давати обманювати себе принадними обіцянками і скочуватись до ненависті до своїх братів на рідних землях, які нічого поганого нам не зробили. Якщо вже говорити справедливо, по-братньому, то, навпаки, ми їм винні за минулу війну стільки, що ніколи не будемо спроможні оплатити наш борг. Вони, наші українські брати, з допомогою російського народу і всього слов'янства розгромили фашистську гадину, а тепер відбудовують свою економіку і стоять на сторожі миру».

Вірні слова! Минули золоті дні для «доларохапів», як охрестив їх дуже образно і точно наш заокеанський друг.

Ще на початку цього сторіччя всі ці пани цегельські, панейки, донцови могли безкарно обдурювати темного галицького трудівника, допомагаючи своєю каїновою роботою колонізаторам тримати його в рабстві і злиднях. Тепер погляди всіх трудящих світу звернені до Радянського Союзу, а всі заокеанські трудівники-українці з любов'ю і гордістю стежать за процвітанням близької їх серцю Радянської України, яка входить у співдружність радянських народів. І якщо пани цегельські, донцови, панейки, кушніри мають ще можливість курсувати на американському континенті, сіючи наклепи на Радянську країну і пророкуючи третю світову війну, то їх підопічні в Європі почувують себе значно гірше. У жовто-блакитного охвістя в Західній Німеччині земля горить під ногами.

Военний злочинець Андрієвський, який числиться в «керівництві» ОУН, прибувши в Америку, виступив якимсь перед зборищем українських фашистів у Нью-Йорку. Він слізно благав врятувати своїх колег — українських націоналістів у Західній Німеччині, бо: «їм загрожує величезна небезпека. Європа — напередодні громадянської війни. Як-

що вона вибухне, то перший удар ворогів буде скерований проти них...».

Ще в 1948 році Степан Бандера надіслав з-під Мюнхена дипломатичну «ноту» до тодішнього державного секретаря США Джорджа Маршалла, того Маршалла, натхненника агресивного курсу американської зовнішньої політики, дипломати якого у відповідь на законну вимогу радянських дипломатів в ООН про видачу воєнних злочинців лише розводили руками і твердили, що місце перебування воєнних злочинців їм не відоме.

У своїй «ноті» Бандера вимагав, щоб купка його бандитів у нагороду за «воєнні дії» проти СРСР, Чехословаччини і Польщі могла одержати в американській зоні статус «інсургентів».

До речі, Бандера пізніше запропонував Маршаллу організувати з цього «інсургентського» наброду на гроші американців «армію українських націоналістів», яку зараз і клеїть під виглядом «робочих загонів» Микола Капустянський.

• Один з головорізів, які оточували Бандеру, Микола Лебедь, ініціатор і керівник кривавих розправ на Волині, який виконував в ОУН функцію «міністра» закордонних справ, переїхавши в Канаду, в свою чергу почав писати аналогічні «ноти» державним діячам різних західних держав, вимагаючи від них визнання його уряду.

Що це? Божевілля, манія величності? Ні те, ні друге. Просто молодчики з ОУН, шукаючи звичних професійних заробітків, шалено рвуться на зрадницьку, шпигунську службу до паліїв третьої світової війни, прагнучи, подібно до Чан-Кай-ші, легалізувати своє мерзенне існування.

Зборище недолудків, які засіли в Західній Німеччині, стало розподіляти між собою міністерські портфелі. Стало відомо з газет, що в липні 1948 року «в одному з міст Західної Європи» відбулась «Перша сесія української національної ради».

Хіба не загадково це звучить?... Новий недопечений уряд був складений з таких запеклих бандитів, що їхні хазяї спочатку посоромились дозволити їм називатись публічно і навіть назвати місто, де відбулась сесія так званої «ради».

Але якщо організовано «уряд», то треба оголшувати й «урядову декларацію». Що ж, на деклараціях петлюрівські і бандерівські покидьки зуби з'їли! Адже деклараціями

і зверненнями, які вийшли з-під їх пера, можна було б з успіхом оперезати всю землю. Цього разу з новою «декларацією Української національної ради» стало відомо, що вищезгаданий «уряд» ставить собі за мету наслідувати традиції «Української центральної ради», яка засідала в Києві в 1918 році і яку трудящі прозвали «Українською зрадою».

У своїй доповіді «Возз'єднання України — приєднання скитальщини», прочитаній в українському робітничому Домі у Вінніпегу 18 грудня 1949 року, Василь Свистун дуже вдало охарактеризував всю трагікомічну буфонаду з організацією зарубіжного «уряду» для України:

«Ситуація, в якій емігрантський провід знайшовся, нагадує нам досить вимовну історію. Діється це в домі для божевільних... Один з пацієнтів — маляр, — стоїть на високій драбині, яку тримає його помічник, і малює стелю. Помічник, який тримає драбину, кричить до маляра: «Тримайтесь міцно свого пензля, бо я беру драбину».

Немає сумніву, що в такому ж становищі опиняться рано чи пізно не тільки всі різнокаліберні націоналістичні малярі, але і їхні опікуни типу Ватсона Кіркконелла. Грунт щохвилини все більше вислизає з-під їх ніг, у міру того, як все більше міцніють дружні почуття до Радянського Союзу трудящих усього світу, а серед них — широких мас української еміграції в Канаді і Америці.

* * *

У травневі дні 1954 року, коли радянський народ і всі наші друзі за рубезем урочисто святкували 300-річчя возз'єднання України з Росією, у багатьох газетах Радянського Союзу, а також і на сторінках «Правди» було опубліковано заяву українського політичного емігранта Йосифа Крутія, що перейшов у Німецьку Демократичну республіку.

Йосиф Крутії — старий діяч українського націоналізму, що присвятив майже півстоліття свого життя боротьбі за так звану «самостійну» Україну, під впливом історичних фактів, не тільки розчарувався, побачивши безглуздість націоналістичної демагогії, але й показав нам хиже обличчя догниваючої на американських і європейських смітниках різнокаліберної націоналістичної мерзоти.

«Після розгрому фашистської Німеччини, — писав він, — українські «отамани» знайшли нового хазяїна в особі американського імперіалізму і стали його платними агентами.

Інтригани і авантюристи типу Степана Бандери, Миколи Лебеда, Андрія Мельника, Свирида Довгалья, Володимира Доленка, Тараса Боровця, Івана Багряного, Зенона Матли, Миколи Капустянського та інших подібних до них «політичних діячів» продались іноземним розвідкам, за завданнях яких намагаються організувати шпигунство, терор та диверсії на Україні».

У своїй заяві Йосиф Крутій показав нам куліси тієї самої «Української національної ради», про яку ми вже згадували.

«Щоб вислужитись перед своїми хазяїнами і одержати якнайбільше доларів і стерлінгів, Бандера, Мельник, Боровець, Доленко та інші «вожді» силкуються довести, що на Україні є підпільні націоналістичні організації, з якими вони нібито підтримують зв'язок. В дійсності ж український народ ніякої підтримки українським націоналістам не подає, про що добре знають бандери, мельниківці та інші. Мій багаторічний досвід українського політика-емігранта дає мені право сказати, що український народ ніколи не підтримував бандитських дій українських націоналістів. Всі розмови про «рух опору» на Україні — це обман, за яким ватажки українських націоналістів приховують свою брудну роботу проти українського народу, намагаючись втягти в цю авантюру рядових українських емігрантів.

В українських націоналістичних колах та їх організаціях панують хабарництво, злодійство, боротьба за свій особистий добробут. Так, Сазонтов і Довгаль привласнили велику суму грошей, яку Довгаль зібрав серед українських емігрантів на так звану «позику визволення України». Сазонтов, Довгаль і Микола Левицький пропивають ці гроші в кабаре і барах. Непитушому Івану Багряному його частка вручається готівкою. Відомий бандерівський бандит Стецько тягне англійські гроші з каси «антибільшовицького блоку народів», Бандера в свою чергу одержує хабарі за шпигунство і торгує наркотиками. Доленко всіма засобами намагається нажити долари і лізе в президенти «Української національної ради». Микола Левицький, щоб створити видимість великої кількості членів керованої ним «Української національної демократичної спілки», платить гроші тим, хто дає згоду бути в цій організації.

Перебуваючи в еміграції і бачачи старання ватажків емігрантських організацій Бандери, Мельника, Капустянського, Багряного, Боровця та інших у підготовці по зав-

данню своїх американських хазяїв так званих легіонів і шпигунів, я часто задумувався над тим, для якої ролі їх готують. І все більше й більше переконувався в тому, що вони можуть бути використані так само, як при гітлерівській окупації Німеччини, як убивці невинних людей».

Звичайно, ні для якої іншої ролі все це охвістя не здатне, воно намагається, як і раніше, замилити очі казками про «самостійну Україну». Нинішні хазяї українських буржуазних націоналістів поводяться з ними точнісінько так само, як поводився Гітлер, Розенберг, Ганс Франк, Ерїх Кох і всякі інші гітлерівські діячі, на зразок Отто Вехтера та Ганса Бауера.

Видача доларів супроводиться ударами кулаком по столу, примусом. Американський бізнесмен розмовляє з гітлерчуками аж ніяк не лагідніше, ніж його гітлерівський попередник, а іноді і суворіше, що чудово розуміють зрадники батьківщини — українські націоналісти. Деякі з них навіть пробують брикатись під вагою американського ярма».

І в цьому розумінні вельми заслуговує на увагу таке признание Крутія:

«Мене до глибини душі обурило останній факт безцеремонного командування американців над українськими емігрантами та їх організаціями. Так, 3 квітня 1954 року виконавчий орган «Української національної ради» одержав з Вашингтона категоричний наказ за підписом адмірала Стівенса у всіх своїх діях беззаперечно підкорятись вимогам «Американського комітету по боротьбі з більшовизмом». Ця директива обурила не мене самого. 8 квітня 1954 року в Мюнхені в клубі під назвою «Крапка над і» виступив український націоналіст доктор Ортинський, який, обурюючись, сказав присутньому на зборах українських націоналістів керівнику так званого «Злученого українського американського комітету допомоги» в Європі американцю Радеку: «Ви диктуєте Україні умови, гірші і страшніші, ніж це робив свого часу Гітлер».

Доктор Ортинський тут же, в присутності видних «провідників» українських емігрантів, де були також «міністри» «Української національної ради» Воскобойник і Микола Левицький, заявив:

«Я, Ортинський — націоналіст і німецький колаборант, організатор «Української дивізії», боєць під Бродами, запитую вас, пане Левицький: на якій підставі виконавчий орган «Української національної ради» веде переговори з

американцями, не інформуючи і не маючи згоди української громадськості, хоч би тієї, що перебуває в еміграції. Ви не маєте права говорити і виступати від імені українського народу. Український народ не визнає «Української національної ради». Ви йдете на службу до американців як агентура за жалюгідні 300—500 німецьких марок, і з вашого веління українці повинні виконувати службу агентів, займатись шпигунством і друкувати літературу від імені так званого «Інституту дослідження народів СРСР». Чого хочуть для нас, українців, американці? Вони хочуть, як Гітлер, поділити Україну на комісаріати, тобто віддати їх на поталу капіталістам. «Українська національна рада», ідучи на поведі Вашингтона, має намір знищити все те, що нашому українському народові дала Москва.

Нехай мене американці посадять у тюрму, але я перед усім світом повинен відверто заявити: більшовики нам дали більше, ніж волелюбна Америка у своїх обіцянках.

Мені доводилось розмовляти з німцями, які повернулися з полону і працювали в Києві та інших містах України. Вони розповідають, що на Україні, під керівництвом більшовиків, розвивається національна культура, мистецтво. Скрізь чути українську мову. Під час національних та інших свят на будинках майорять українські національні прапори. На Україні вони бачили, як збільшується кількість театрів, клубів, бібліотек, санаторіїв, лікарень, дитячих садків та ясел. Цього ви, панове американці й українські «провідники», не можете спростувати.

Українці ніколи не захочуть перетворити свою батьківщину в колонію американських та інших капіталістів».

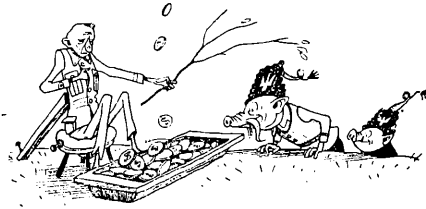
Що й казати — історія поставила останню «крапку над і» в кривавому сплетенні запродавства і зрад українських буржуазних націоналістів, якщо вже в їхньому таборі знаходяться люди, подібні до Ортинського, які не можуть стерпіти всієї глибини падіння своїх ватажків, цих «вошивих месій українського націоналізму», які продовжують безсоромно торгувати Україною.

Запродавська і зрадницька роль українських буржуазних націоналістів, які перетворились на агентів імперіалістичних розвідок, є наочним прикладом, куди веде буржуазний націоналізм його носіїв. Почуття пекучої ненависті викликає в українських радянських людей цей націоналізм, що ніколи нічого спільного не мав з українським народом. Безсилля і безнадійність породжують у недобитків українського на-

ціоналізму звіриний відчай і ненависть до українського радянського народу, до Радянської України.

В дні, коли весь радянський народ святкував возз'єднання України з Росією, Комуністична партія Радянського Союзу в особі її Центрального Комітету ще раз нагадала нам, що «поки існує капіталістичне оточення, імперіалістичні держави і надалі будуть закидати до нас диверсантів, намагатись використати з антирадянською метою рештки розгромлених угруповань, активізувати буржуазно-націоналістичні забобони в свідомості окремих людей і використати їх для підриву дружби народів СРСР».

Посилення пильності проти підступів імперіалістичних хижаків і їх агентури — буржуазних націоналістів всіх мастей та інших зрадників — одна з найважливіших умов успіхів і процвітання радянських соціалістичних республік і всієї нашої Великої Батьківщини».

ЗМІСТ

	Стор.
<i>В. Сарбей.</i> Передмова	3
Біля джерел зрадництва	19
Напередодні нападу гітлерівців на СРСР .	37
Розділяючи і владарюючи	55
Вигідна казочка чи хитрий маскарад? .	77
Рятівники «третьої імперії» .	92
Таємниця «Вульки» .	108
Династія шпигунів	124
Втеча з цитаделі	140
Під чорними крилами Ватикану .	150
Сліди каналії	178
Неминучий кінець	189
Перевертні на службі у нових хазяїв .	206

СВІ

Редактор *О. І. Полторацький*
Художник *В. М. Григор'єв*
Художн. редактор *К. І. Золотарьова*
Техн. редактор *О. М. Сколов*
Коректор *А. М. Іваненко*

Владимир Павлович Беляев, Михаил Иванович Рудницкий.

Під чужими знаменами

(На українском языке).

БФ 09476. «Радянський письменник». Здано на виробництво 25/1 1956 р. Підписано до друку 6/VI 1956 р. Папір $84 \times 108 \frac{1}{32} = 37/8$ паперових арк., 12,7 друк. арк., 14,1 обл.-вид. арк. Зам. 129. Тираж 15 000. Ціна в оправі 5 крб. 75 коп.

Львівська книжкапа друкарня Головидаву Міністерства культури УРСР,
Львів, Пекарська, 11.

5 КРБ. 75 КОП.

